BX
8049
.K844
1927

KORSBANERET

1927

BX
8049
K844
1927
GTU
Storage

KORSBANERET 1927

Jesus i Getsemane

KORSBANERET

In hoc signo vinces.

KRISTLIG KALENDER

för året

1927

REDIGERAD AV C. A. LINDVALL

---

fyrtioåttonde årgången

GRADUATE THEOLOGICAL UNION
LIBRARY
1962

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERN

BX8049
K844
1927

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

Printed in the United States of America.

APR 26 1965

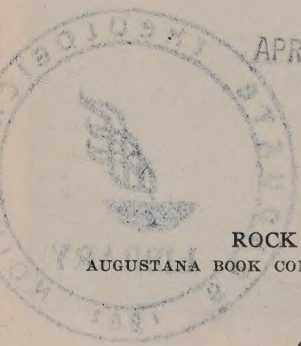

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERNS TRYCKERI OCH BINDERI
1926

20437

Innehåll

	SID.
Heligt arv, poem. S. Freden	9
Ett 1100-årsminne. B. N.	11
Den svenska bibelns 400-årsminne. E. N. S.	16
Ett märkligt svenskminne. C. A. L.	25
Daniel Kuhn, eller också ett 150-årsminne.	34
På historisk mark. Philip Andreen	49
John Ericsson. S. G. Öhman	69
Högtidssång vid Nebraska-konferensens 40-årsfest. C. A. Lönnquist	88
Augustana-synodens sjätte konferens. C. F. Sandahl	92
Jul, poem. E. S.	104
Välkommen, glada högtid. L. G. Abrahamson	106
Julbarnet och vi, poem. Karl Johansson	110
Konsten att hålla högtid. E. O. B.	112
Julens budskap, poem. H. M.	119
En välsignad jul. S. Johnson	122
När hemmets julpsalm föddes. Per Pehrsson	127
Ett julbrev. P. G. B.	131
Nu dalar årets sol, poem. C. B.	136
Tankar vid årsskiftet. Sten Blomqvist	138
Guds lov, poem. A. G. Witting	144
De kristnas enhet. Biskop Hj. Danell	146
Boken. B. Bohlin	167
Vid Jesu kors, poem. Philip Andreen	177
Något om ståndaktighet. K. G. H.	178
Den gudstjänstliga sången och musiken under gamla testamentets tid. G. T. L.	186

Vid helgemålsringning, poem. D. F..... 193
Helig aftonstillhet. Joel O..... 195
I femtio-årig prästtjänst. C. A. L..... 201
Prästen en folkets man. S. J. Sebelius..... 205
Våra skolor för vår ungdom. P. A. M..... 213
De som gått..... 225
De samlas till ro, poem. Gustaf E—n..... 226
I vilan ingångna pastorer..... 228–297
I vilan ingångna samfundsmedlemmar....298–340
Ansikte mot ansikte, poem. Emil Lund.... 341
De som kommit..... 343
Präster, ordinerade vid synodalmötet i Philadelphia, 1926 344
Nyinvigda kyrkor 350

Heligt arv

Du gamla välsignade kyrka,
du själarnas helgedom,
du vittnar om stillhet och styrka,
om liv och om frälsning och dom.

Du vittnar om livet i Anden,
det liv, som är liv av Gud,
och ut över folken och landen
du bär Guds manande bud.

Du viger med heliga minnen
vår själ till bön och till tro
och sänker i trötta sinnen
en fläkt av evighetsro.

Du skänker i livets bekymmer
åt själarna hoppets tröst,
och när mot döden det skymmer,
du talar med fridens röst.

Så milt och stilla du visar
oss in i Guds fadersfamn,
och tyst och tacksamt du prisar
Jesu välsignade namn.

Gud skydde dig, heliga kyrka,
du hem för stillhet och ro!
— Ur stillheten stiger det styrka
i segrande dristig tro.

S. Freden.

Ett 1100-årsminne

DET är egendomligt att icke helgonglorian kring Ansgars person och verk strålar klarare än den gör bland Nordens folk. Men elva århundraden fördunkla minnena. Ansgar är eljest föregångaren för allt nordiskt missionsintresse. Vi protestanter äro ju ej heller några helgondyrkare. Den helgongloria vi väva kring våra stores minnen består oftast i fullföljandet i vår tid av det verk de begynt, för vilket de offrat liv och krafter. Men det är ock underligt att se, hurusom den franske munken-missionären, trots det att han strax efter sin död blev kanoniserad, likväl aldrig i Norden blev vördad som helgon i jämbredd med t. ex. den heliga Birgitta.

Och dock kunna vi, då vi efter århundradens gång söka frammana hans bild och gestalt, ej annat än stanna i tacksam hågkomst av hans stora verk. Han är den första budbäraren till oss av evangelium. Han är vår kristna kulturs grundläggare. Från sydligare länder, vars folk i andlig utveckling stodo långt framom Nordens fruktade vikingar, kom han som en ljusbärare, en missionär. Ansgars verk betyder därför en vändpunkt i de nordiska folkens liv. Härifrån ha de kunnat århundrade efter århundrade vandra hög-

re och högre emot större och större andlig utveckling. Från denna förkunnelse av det kristna evangeliet och därmed den kristna kulturens inträde i Norden kunna vi börja räkna vår egentliga historia. Den kristna tron, buren till oss av Ansgar, är därför den grund, på vilken hela vår nuvarande kultur är grundad.

Det var 826, i år för elvahundra år sedan, som Ansgar för första gången kom i beröring med Nordens folk. Det året hade den danske konungen Harald Klak med sitt följe låtit döpa sig i Mainz inför kejsar Ludvig och hela hans hov. Ansgar, 25-årig, var vid denna tid ledare för klosterskolan i Ny-Corbey vid Weser och därtill stor folkpredikant. Han blev nu av biskop Ebo av Reims utsedd att jämte en äldre Corbey-broder, Autbert, vara huskaplan hos Harald. Dessutom fick han såväl påvens som biskopens tillåtelse att verka som missionär i Norden. Konung Harald begav sig snart med sitt följe och hovkaplanen på väg hemåt. På kungliga skepp seglade de från Mainz utmed Rhen förbi Köln till Durstede, där de veko av och följde gamla Rhen ut till Zuider-See och sedan längs Frieslands kust upp mot Hedeby. Harald Klak härskade icke över hela Danmark. Han låg i strid med en annan dansk kung, Godfred, som var herre över så gott som allt det vi nu kalla Danmark jämte Skåne. Det nuvarande Slesvig-Holstein räknades till Haralds rike. Därtill hade han som förläning Rüstringen, vid Wesers utlopp (trakten kring Bremen).

I Hedeby lärde Ansgar och hans följeslagare nu

första gången känna skandinaviskt folk. Han fick här höra det nordiska språket, ty det talades denna tid ett språk i hela Norden. Över Hedeby gick den stora handelsvägen från norr mot söder, och Ansgar träffade därför här samman med många skandinaviska köpmän och resande. Han lärde sig deras språk, fick genom deras berättelser kännedom om vägarna mot norr, om landet, folket, seder och bruk. Här i Hedeby anlade han också i missionssyfte en skola för barn. Möjligen företog han någon resa norrut över de danska öarna eller sjöledes till Skåne, men det är föga troligt, ty vi höra att Harald Klak på grund av de politiska oroligheterna snart drar sig tillbaka till Rüstringen. Ansgar och Autbert följde då givetvis med. Men vistelsen i Hedeby under året 826 betydde oändligt mycket för Ansgars senare missionsresa till Birka, hösten 829. Utan de förberedelser han hunnit göra under sin vistelse i Hedeby, skulle det knappt blivit honom möjligt att ensam, blott följd av en munk-broder, kunna genom de oändliga skogarna hitta vägen fram till svearnas residensstad.

Det är troligt att Ansgar stannade under ett par år hos konung Harald. 829 i augusti blev han emellertid kallad till kejsar Ludvig den Fromme, som då uppehöll sig på riksdag i Worms. Det hade nämligen kommit sändebud från svearnas konung med begäran om kristna missionärer. Ansgar fick kejsarens uppdrag att resa. Det var ett farligt värv, men Ansgar svarade ja till kejsarens kallelse. Han skulle genast bege sig av. Till kamrat fick han munken Witmar. Resan

gick först samma väg som tidigare beskrivits. De besökte konung Harald i Rüstringen och togo därefter vägen över Hedeby, varifrån de så skulle segla till Birka. Söder om Skåne blev emellertid

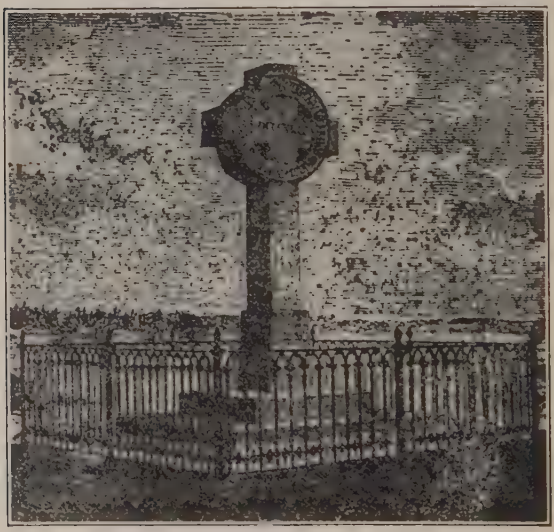

ANSGARII-MONUMENTET PÅ BJÖRKÖ I MÄLAREN

den lilla flottiljen överfallen av vikingar. Med knapp nöd räddade sig Ansgar och hans följeslagare simmande i land. Blott det allra nödvändigaste hade de fått med sig. Det återstod för dem nu, försåvitt de ej skulle uppge alltsammans, blott att gå den långa vägen upp till Birka. Och så begynner den betydelsefulla vandringen upp ge-

nom Skåne, det skogiga Småland och vidare båtledes utefter sjöarna till Mälaren och fram till Birka. Här blev Ansgar väl mottagen av kung Björn, och tvenne vintrar arbetade han där, för att 831 vända tillbaka till kejsaren. Att Ansgar haft framgång i Birka, förstår man därav att kejsaren på riksdagen i Thionville upprättade ett biskopsdöme norr om Elbe. Här insattes Ansgar som biskop av Hamburg. I Rom. blev han vigd av påven Gregorius IV till ärkebiskop och påvlig legat. 846 blev hans stift förenat med Hamburg—Bremen. Till detta Ansgars biskopsdöme hörde också Norden. 853 besökte han åter Sverige som sändebud från Ludvig den tyske till kung Olof. Under sitt besök lät han bygga en kyrka i Birka och anställde en präst. Senare fick Birka sin egen biskop i den genom sin krönika kände Rimbert. Ansgar dog den 3 februari 865 i Bremen och ligger begraven i dess domkyrka.

Rimberts "Vita Ansgarii" tecknar vördnadsfullt Ansgars ädla, fromma och ödmjuka person.

Ansgars nordiska mission framkallade ingen folkväckelse. Han blev endast medlet till bildandet av en liten kristen koloni i Svea rikes huvudstad, en koloni som av allt att döma ganska snart försvann. Men med honom var i alla fall verket begynt, och många hundra år skulle det ej dröja, innan man kunde börja tala om Sverige som ett kristet land.

B. N.

Den svenska bibelns 400-årsminne

DET innevarande årtiondet manar fram för erinringen flera fyrahundraårsminnen, som tillhöra de betydelsefullaste hågkomster Sveriges folk överhuvud kan fira. De hugfästa alla den nationella och andliga förnyelse, som var 1520-talets oförgängliga arvsgåva till kommande tider.

Icke minst året 1526 är ur denna synpunkt åminnelsevärt. Då mottog vårt folk två kraftkällor, som blivit av omätlig betydelse för dess inre växt och utveckling: den första översättningen till svenska av Nya Testamentet och den första begynnelsen till en svensk psalmbok. Allra betydelsefullast var den förra — utan den hade förvisso folksjälen icke så snart kunnat uppluckras till en fruktbar jordmån för reformationens frigörande tankar.

"Thet nyia Testamentet på Swensko". var titeln på den ståtliga foliovolym, som 1526 utsändes från Richolffs kungliga tryckeri i Stockholm — ja, tidpunkten för dess utsändande är ännu noggrannare angiven i den ärevördiga urkundens efterskrift: "Prentat j Stockholm Åår effter Gudz byrd Mdxxvj på femtonde Dagh Augusti". Så blygsam till sin omfattning och utstyrsel vår tryckta svenska litteratur då ännu var, verkar

detta både i yttre gestaltning och inre betydelse epokgörande arbete så mycket mer imponerande.

Den kärlek, varmed verket utförts, återstrålar i själva den omsorgsfulla yttre utrustningen, och denna företer detaljer, vilkas innebörd gör dem särskilt värda att uppmärksammas. Titelbladets baksida har t. ex. en bild av Frälsaren på korset, vilken utgör en kopia av en crucifixframställning i det 1513 tryckta "Missale Upsaliense". Frälsarebilden är det gemensamma för vår sista romerska mässbok och vårt första svenska Nya Testamente, men den utgör i det senare centralfiguren i den av svenskt material byggda helgedom, som de bibliska skrifterna i inhemsk språkskrud blevo för vårt folk. Vackert framhåller också det "förspråk", som inleder 1526 års översättning, värdet av att menige man får direkt tillgodogöra sig gudsordets källflöden: "Här haffuer tu nu, christelighe läsare, thet nyia testamentzens böker på swenkst måål, huilkit först vthscriffwit war utaff the helga euangelister och apostlar på grekiskt måål, för vthan S. Matthei euangelium och S. Pauli epistel till the hebreer, hwilka man menar på hebreiskt måål schriffna wara. Och woro samma nyia testaamenzens böker sedhan wende in på latinsk, thå christendomen war kommen till Rom, och vthi Walskaland, ther thet målet brukas". Ytterligare fastlås den andliga betydelsen av en svenskspråkig bibel med följande ord: "Såsom Christus är kommen till att frälsa alla, så moste och hans oord, the han för wår salugheet skull lärdt haffuer, wara almenneligen och ingom fördold". Hitintills hade

man måst vara kunnig i latin för att läsa Skriften, och det betonas i det citerade företalet, huru även många präster ganska bristfälligt förstått detta språk, varför de ganska skröpligt och somliga sällan eller aldrig undervisat menige man i Skriften, ändock detta — här framträder en genuint protestantisk tanke — är prästens yppersta ämbete. Därför, framhålles det vidare, är nu Nya Testamentet översatt, och Gamla Testamentet kan med Guds hjälp snarligen komma, på det att fattiga enfaldiga präster, som kunna föga latin och äro oförfarna i Skriften, och desslikes andra kristna människor, som kunna läsa i bok, må här åtminstone hava den enfaldiga texten, såsom denna av evangelisterna och apostlarna skriven är.

Till inledningen av vårt första svenska Nya Testamente hörde även en översättning av Luthers storslagna företal till evangelierna i den av honom åstadkomna tyska folkbibeln. Det märkliga är, att på samma gång det väsentliga i reformatorns uppfattningar upptagits i den svenska tolkningen, har dock denna icke slaviskt kopierat dessa; så har, för att nämna blott ett exempel, Luthers utdömande av Jakobs brev som blott en "halm-epistel" utmönstrats. Även de "randglosor" i marginalen, som den svenska översättningen erbjuder i likhet med den tyska, äro icke något osjälvständigt återgivande efter Luther, om än dennes Nya Testamente av 1522 är huvudkällan, utan på många punkter har en kritisk varsamhet lagts i dagen. I detta avseende är den svenska editionen från 1520-talet betydligt

självständigare än Hans Mikkelsens samtida danska översättning. Åt förhållandet mellan 1526 års svenska Nya Testamente och Luthers tyska översättning, liksom åt källorna överhuvud till den svenska tolkningen, har en av våra främsta exegetiska forskare, Erik Stave, ägnat ingående undersökningar, som resulterat i att de svenska översättarna ingalunda varit några själlösa avskrivare, utan ofta trängt bakom den tyska förebilden och gått till de bibliska primärkällorna.

Vår äldsta översättning av Nya Testamentet blev, av tillgängliga samtida meddelanden att döma, effektivt och praktiskt spridd i landet. Nästan alla de svenska biskoparna läto i sina stift varje kyrkoherde för sockenkyrkans medel inköpa ett exemplar, emedan — såsom Gustav Vasas sekreterare Laurentius Andreæ något uddigt anmärkte — lekmännen inom kort kunde bli lärdare än prästerna, såvida dessa icke lade sig vinn om att studera Skriften. Konungen själv var nog, såsom K. B. Westman framhållit i sitt sakrika arbete om kyrkoreformationens genombrott i Sverige, främmande för denna anordning. Om än bibelöversättningen icke, såsom konungen först hade yrkat, kom till stånd genom kyrkans ordinarie myndigheter, utan — för att överhuvud bliva av — måste omhändertagas av män, som hade ett mera levande intresse därför, så var den icke desto mindre tänkt såsom en gåva till hela den svenska kyrkan, icke avseende att omstörta den, utan att bidraga till dess reformation. Ett litet tecken i den riktningen är ock den i slutet upptagna listan på epistel- och evangelietexterna

i mässan på kyrkoårets alla sön- och helgdagar; varje präst kunde med hjälp härav lätteligen återfinna i svensk dräkt de texter han på de vanliga helgdagarna skulle läsa på latin i mässan. På

LAURENTIUS ANDREÆ

detta sätt blev det lättare för prästen att utlägga texterna för menigheten. Reformationen hade härmed, såsom den nyss anförde kyrkohistorikern betonar, fortskridit till att giva kyrkan den första och grundläggande urkunden för och hjälpmedlet till en verklig ombyggnad efter lutherska grundsatser.

Vem eller vilka tillkommer nu förtjänsten och hedern av att ha givit oss först Nya Testamentet (1526) och sedan hela bibeln (1541) på svenskt mål? Att Olaus Petris mångsidiga vetande, andliga nydanarkraft och självständiga omdöme utnyttjades även för denna krävande uppgift, är ställt utom allt tvivel. Men lika naturligt är, att det omfattande och mödosamma värvet tog fleras samverkan i anspråk, och det säger sig självt. att därvid de boksynta kyrkomän, som stodo i främsta ledet bland den svenska reformationens banbrytare, blevo i främsta rummet anlitade. År 1526 hade konungen, säkerligen på Laurentius Andreæs inrådan, tvungit ärkebiskop Johannes Magnus att påbjuda en svensk översättning av Nya Testamentet, och vid en herredag i Vadstena nyåret 1526, varvid även den bekante Linköpingsbiskopen Hans Brask var tillstädes, gavs befallning om arbetets påskyndande. Man kan emellertid lätteligen förstå, att de katolska prelaterna icke ville bekväma sig till en texttrogen tolkning utan skolastiska utläggningar, passande i stycke med deras kyrkopolitiska intressen. Därför blev det nödvändigt för våra lutherska pioniärer att helt taga saken i egen hand. Det har länge allmänt ansetts, att Nya Testaments översättning i främsta rummet är ett verk av Laurentius Andreæ, som sålunda även genom en rent andlig bragd skulle stärka sin på det kyrkpolitiska området erkända rangställning som en av den svenska reformationens mest betydande förgrundsgestalter. Denna hypotes har blivit bestridd, men har skarpsinnigt och övertygande

hävdats av en modern språkforskare, Natan Lindqvist. Den eller de som 1526 skänkte oss Nya Testamentet på svenskt mål utsatte emellertid icke översättarenamn å titelbladet, "liksom för att antyda", säger kyrkohistorikern Anjou, "att

OLAUS PETRI

intet människonamn må i Herrens verk vilja infläta sin vanskliga berömmelse".

Tvivelsutan var det Olaus Petri, Laurentius Andreæ och deras närmaste medarbetare, som förde det svenska bibelöversättningsverket vidare och fram till dess fullbordan. Flera enskilda böcker ur Gamla Testamentet utgåvos sålunda under 1530-talet, och dessa provöversättningar — det finns goda skäl för att betrakta dem som sådana

— granskades av Laurentius Petri, vår förste lutherske ärkebiskop, som även redigerade det fullständiga bibelverk, vilket, grundat på Luthers bibel av 1534, förelåg utgiven år 1541 under titeln "Biblia, Thet är, All Then Helga Scrifft, på Swensko", i allt väsentligt samma kyrkobibel, som officiellt bevarade sin ställning ända till antagandet av den nu gällande, ty Carl XII:s kyrkobibel från 1700-talets början var icke någon verkligt ny översättning.

Huru och genom vilka vår äldsta svenska bibelöversättning tillkom, är emellertid en underordnad fråga i jämförelse med det faktum, att den skänktes vårt folk. Betydelsen därav kan icke överskattas, även om den generation svenskar, som först mottog den stora gåvan, icke var läskunnig nog för att allmännare kunna direkt tillgodogöra sig den. "Det fanns", har det blivit sagt, "knappt tio lekmän, som hört och läst Jesu bergspredikan". Men medelbart blev det försvenskade bibelordet genast ett både litterärt och andligt förnyelsemedel av framtidsformande innebörd. Vår frejdade litteraturhistoriker Henrik Schück har lika skönt som träffande värdesatt denna innebörd i följande ord: "Att vårt modersmål och vår ortografi genom översättningens ädla och omsorgsfullt behandlade språk med ens rycktes upp ur det tillstånd av oreda och otymplighet, som i de flesta fall kännetecknat medeltidens satsfogning och rättskrivning — detta betydde mindre, men viktigare var, att därigenom mottog vårt folk en bok, som spritt glädje och hugnad i millioner bröst, som verkat livgivande

i furstens slott och torparens koja och som kraftigare än någon annan bestämt vårt folks hela känslo- och tankeliv".

Och om det frigörande ord, som våra äldsta svenska bibelöversättare satte i var mans hand, gäller förvisso i fullaste mått vad en av våra skalder sagt därom i ett minneskväde över föregångsmannens, Martin Luthers, stora verk:

"Det vart en stadig kyrka,
till hands för varje man;
för rika och betryckta
dess låga åter brann
med ljus för alla öden,
för livet och för döden". E. N. S.

Ett märkligt svenskminne

DET nu snart tilländalupna året har varit ett för oss svensk-amerikaner märkligt år. Det svenska namnet har såsom aldrig förr i detta land firat sina triumfer. Stora minnen ha frammanats från vårt folks tidigare dagar i detta land. Svenskfester, vilka varit riktiga glansdagar, ha firats till minne av de tidigare svenska kolonisterna och satt mångas hjärtan i brand. Intet har fattats för att göra de svenska dagarna till verkliga glanspunkter i de nationella högtidligheter, vilka ägt rum under året. Berättigat erkännande av vår regerings högsta ämbetsmän har kommit vårt folk till del för dess insats i detta lands utveckling. Detta erkännande från högsta ort av svenskarnas betydelse för vårt lands kolonialtid och i frihetskriget må väl väcka rättmätig stolthet i varje svenskättlings bröst. Må vi glädjas däröver och även visa, att vi uppskatta detsamma.

Våra tankar föras härvid till Delaware-flodens minnesrika stränder, där svenskar för snart trenne sekler sedan byggde hem, tempel och fästen, och varest de nu vila i helgade grifter. Svenskar ägde en gång den mark, på vilken staden Philadelphia tronar, och den nämnda floden flöt genom

en svensk trakt. Gloria Dei-kyrkan, som de svenska nybyggarne uppförde redan för 225 år sedan, står ännu kvar på Delaware-flodens strand och utgör ett av nämnda stads äldsta historiska minnesmärken. På den tiden var den en av landets största kyrkor. Och redan förut hade de byggt den vackra Trefaldighetskyrkan i Wilmington. Denna kyrka är den äldsta i bruk varande protestantiska kyrka i landet. Senare byggde svenskar den prydliga St. Jakobs-kyrkan i Philadelphia, som, i likhet med de tvenne förut nämnda, ännu bibehålles i bästa skick. Genom ärligt köp förvärvade de svenska nybyggarne sig all egendom av detta lands urbefolkning, som de behandlade på det mest hederliga och kristliga sätt och även sökte bibringa kunskap i frälsningens evangelium. De besutto en ganska hög kultur. Därom vittna de redan nämnda gamla svenska kyrkorna. Och där givas även andra outplånliga spår av den gamla svenska kulturen. Vi behöva därför ej skämmas för dessa våra fäder. Många av de mest bemärkta borgarne i Philadelphia och Wilmington med omnejd räkna med berömmelse sina anor från de tidigare svenska kolonisterna. De betrakta det vara lika förnämt att härstamma från dem, som kommo med Kalmar Nyckel och Fogel Grip, som att kunna härleda sina anor från dem, som anlände hit med Mayflower.

Men vad blev det av den store hjältekonungens djärva tanke med hänsyn till det Nya Sverige, som han planlade, och vilket skulle bli en ny diamant i hans krona? Det fyllde med heder en stor uppgift i vårt lands daningsperiod, men nu-

mera finns det ej något Nya Sverige, utan har det uppgått i de folkslag, som utgöra den amerikanska nationen. Mest nedslående är det att tänka på det nederlag den av de tidigare svenska kolonisterna uppbyggda kyrkliga verksamheten lidit. Det har redan påpekats, att de förnämsta kulturhärdarna från detta lands kolonialtid utgöras av de gamla svenska kyrkorna, men i dessa kyrkor predikas ej längre luthersk tro och lära. De byggdes att bliva lutherska tempel, i dem predikades länge evangelisk-luthersk tro, och de kallas ännu "Old Swede Churches," men de ägas nu av annat trossamfund. Vilket sorgligt kapitel skrev ej vår kyrka i den kolonien! Helst ville vi kasta glömskans mantel över hela denna historia, men det går icke. Högst ogärna klaga vi på Moderkyrkan, men sanningen är, att det ej stod i hennes makt att förebygga de stora svenska koloniernas i Pennsylvania och Delaware övergång till främmande trossamfund. De präster, som verkade bland kolonisterna, hade utsänts av moderkyrkan. Bland dem funnos utmärkta män, som utförde ett träget och självförsakande arbete, och som levde och dogo bland nybyggarne, men de flesta av dem återvände efter någon tids arbete här till fosterlandet. Herdarna övergåvo sin hjord och lät den förskingras. Så sent som år 1831, eller mindre än 20 år före pastor Esbjörns ankomst till detta land, predikade dr Collin på svenskt språk i Gloria Dei-kyrkan, som ännu var en svensk luthersk kyrka.

En av de främsta svenska prästerna i kolonien Nya Sverige var tvivelsutan pastor Eric Björk.

Denne fromme och lärde prästman verkade icke blott med nit, utan ock med förstånd bland sina landsmän under en tid av något över 16 år, eller till 1714, då han blev hemkallad. Av konung Karl XII, som då vistades i Turkiet, erhöll han fullmakt till kyrkoherdebefattningen i Falun. Under tårar skildes han från sin kära Christinaförsamling, och då han på hemresan befann sig på villande hav, författade han det avskedskväde, som är nedan infört. Detta kväde är ett historiskt dokument av stort intresse och förtjänar att komma till kännedom även bland Korsbanerets läsekrets. Huruvida originalet ännu finnes i behåll, är osäkert. Troligen är det förkommet. Dokumentet, sådant det här införes, utgör en avskrift från en fotografisk kopia av det i kungliga biblioteket i Stockholm förvarade tryckta kvädet och är av följande lydelse:

ETT GAMMALT MINNE FRÅN SVENSKA TIDEN VID DELAWARES STRÄNDER.

Ett

Önt/

Faſt än enfaldigt

Fahr-Wäl/

Uf

En ringa Herde för Chriſti ſpäda Hiord

Wid Christina Strander i Pennsilvanien och America

Nedlagt/

Då han efter Slutton Åhrs förlop/

På GUDZ/

Och

Hans Maj:tz i Swerige/

Konung CARLS

Then XII:tes

Ulbranådigaſte hemkallelſe/ och Fullmacht til Fahlun/

Dat. Timurtash wid Adrianopel den 28 Maij 1713.

Men med twänne Lärde Präſtmäns i ſtället ankommande/

Ulbranådigaſt förſedde/

Tog ſitt afſked från them Sielf-tijonde/

Som ſkedde den 29 Juni 1714.

Och thetta til Åminnelſe efterlemnadt/

Men nu i tryck/ med Anmärkningar wid ſomlige meningar/

Tijt öwersänd af then samme som heter

ERICUS T. BJÖRCK/

Är ſammansatt efter the Rim ſom Thet wida willa haf/ må ſå/ eller

med annor tiänlig Thon/ af the Sång älſkande ſiungas.

Fahr wäl tu Delawer, tu Pennsilvani-ström,
Fahr wäl Christina-strand, nu i sin fägring skön,
Then tid jag kom, jag far, nu efter siutton åhr;
Tin Flod och Ebb mig lärdt, hur' alt omskiftligt
går.

I skogars sköne sicht, och ögons sägne-präl,
I talen nu til mig, som med ett Guda-mål;
At undra på thet skick, som Högsta Styrsel för
Hur öfra sköna werld, så skön then nedre gör

I wattu-rike Land, I Trän af wmnog frucht,
Hwar wid kan liknas här, ehr sköna smak och
lucht?
Min sinnen lyftas op, tijt, ther alt finnes bäst,
Ett Nectar, Paradis, en ewig sägne-fäst.

Jag lemnar eder nu så sköne som j stå,
Ej wäntar annat se, än Himmel, watten blå,
Ther Herrans styrsel Man fast vnderligen ser,
At som thet högst bär op, bus djupt i djupet ner.

Hur' mången mången gång jag wallat har i beet
Här wid Christina-Flod, min Lamb at göra feet,
I Sexton Åhr å rad, med öfwer-Herdens macht
Har jag, ske honom pris, stådt williogt på min
wacht.

Nu sker hwad ohördt är, och ohördt lärer blij,
At Swearikes Kung, så långt bort i Turkij
Har längst til Indien sin Nåde-Fullmacht sändt
En Lärare, och then til Fahlu-stad bestämdt.

O tu wår Swea-Sol, som är så fiärran än,
Och wärckar doch så långt; o wänd, wänd hem
igen;
Hwar redlig önskar thet, som unnar Swerige godt.
Then dag, tå thetta sker, i Gull bör teknas op.

Jag nögd så bidt min tid, och ty fådt lika bod
At fara hän, som hit, af Guds och Kongens nåd;
En Swedbergs Siäla-nit om thesse fiärran får,
Hit skaffat twå för en (för mig) som hädan går.

I Herdar som tå blij, och löst mig af min wacht,
Låt Fåren njuta åt (jag ber) ehr noga acht;
Ehrt tal, umgänge, swar, altsammans smaka lät
Af Jesu kärlighet, hwars blod ran för them tätt.

I Får som beten nu på Guds ords gröna äng,
Och under Jesu skygd kan ha ehr middags säng;
Ehr Herdar lyden åt, så få I intet fehl,
Men Himlen blifwer sidst, ehr rike arfwedel.

Hwad Gud mig signadt med, from Maka, Barn och fler'
Them tar jag nu wid hand, med afsked ifrån Ehr;
At gambla Swerige må, från Nya se thess frucht,
Som ther ifrån har haft sin rot, sin wäxt och fucht.

Föräldrar, Syskon, Slächt, samt Wänner för alt godt
Wij tack' Ehr hjärtelig; men Gud så utan mått,
Wij signe nu hwar ann; men i hwars annars minn'
Wår umgängs skilnad swår wil ewigt ritas inn.

Wår båt, se kommer ther, at tag' oss in, till reds,
At öfwerföra hän, tijt, ther, wij gå til skeps:
Wij lemne fasta Land, och mångens kinder wåt
I tanckar, all ej här lär mehr så mötas åt.

Wij segle tå wår kos, Gud styr wår kosa fram,
At wij, om tig är täckt, må nå wår ämnad hamn!
At the wij lemna här, om oss må spörja wäl,
Hur' glad för them, som oss, will bli then dag och qwäll.

I tå på landet stån, och se oss lemna land
Befallen, som wij Ehr, oss i then Högstas hand,
Som råder öfwer alt, wind, watt, Himmel, jord,
Han gjöre lyckligt nu thet skep, wij gå om bord!!

Nu hissas Ankar op, nu sprides Seglen ut,
Gif Jesu, tu som kan, wår Siö-fart godt ett slut;
Wij önske Land igen, wårt Ankar botn ta,
Hur' hjertans glade tå, wår Gud wij lofwa ska!

Wår hattar lyftas af, wij rope ett hur-ra;
Wij wincke ett Fahrwäl; I önsken oss gå bra!
Fahrwäl, fahr alle wäl, för wind wårt skepp går dicht,
Wij skiljoms småning åt, ifrån hwars annars sicht.

Ett tåre-wått Fahrwäl av en så skilnad swår,
Blir en gång tårckad af med ett långt Frögde-åhr,
Så långt som ewigt är; o at wij råkas ther
Then sidste hamn, hwar wij få alt til fult begär.

EN HJERTE-SUCK TIL GUD

för Christina Kyrckio och Församling.

Så signa Herre Gud titt Hus Christina-Kyrckia
Låt aldrig felas the tig ther i troligt dyrcka.
Sänd Herdar som i tro för Hiorden ut och in
Af kärlek, hog och mod gå ann i Christi sinn'.

Tu äst then första Hiord, min Gud och öfw'rhet höga,
Mig ombetrodt, om tig jag haft (än har) ömt öga:
Tig gånge altid wäl; tag til och intet af,
At höra thet skal bli min frögd in til min graf.

Gud mig nu mehr befalt i fullmacht af min Konung,
(Then tu o Kongars Kung hand-skydde i sin wånung!!!

Af owärderlig nåd, nu Fahlun niuter jag;
Min Gud, min Kung och thet, in til min siste dag.

Jag önskar skyldigst plicht i allo måhl vpwisa,
Men sist, med them som Ehr, wår Gud i högden prisa!!!

C. A. L.

Daniel Kuhn, eller också ett 150-årsminne

"Ryktet må glömma hans namn,
men jag tackar den glömde i graven.
ack! i en främmande grav,
ty han dog i befolkade öknen;
enslig i livet han var,
och enslig förblev han i döden."

TEGNÉR.

NEJ, det är icke fråga om en industriutställning, icke ens en självständighetsförklaring, ej heller om något annat dylikt sesqui-firande här i landet i nådens år 1926. Vad jag går att berätta handlar om en ung amerikan av tysk* härkomst, som reste till Sverige för att utbilda sig till präst för att sedan tjänstgöra i en av det gamla New Swedens i Delaware församlingar, men som, såsom det synes, av ett tragiskt öde — väl rättare av Guds skickelse — aldrig kom dit tillbaka.

Huruvida den Tegnérska strofen i allo kan tillämpas på honom, skall jag lämna osagt; de närmare detaljerna av hans levnadssaga äro mig

* Norberg kallar honom i ovannämnda arbete "svenskamerikanare".

ej bekanta, men så mycket är säkert, att han fann sin död i "befolkade öknen" (London) och att "enslig förblev han i döden".

Av en händelse fick jag en tid sedan veta, att en i min hemstad boende person i sin ägo hade en del mycket gamla brev, vilka möjligen ägde historiskt värde: ett av dem kunde han ej läsa, emedan det var skrivet på gammal-tyska, och de andra rörde sig om för honom främmande saker. Allt han visste var, att vid sin moders frånfälle några år sedan hade han erhållit dem, och att de länge gått i arv i hans moders släkt. Genom en ömsesidig vän kom jag att träffa personen i fråga och bereddes tillfälle att läsa och skriva av breven, åtta till antalet. Det äldsta var dagtecknat den 11 juni i Wicacoa och undertecknat "Werthester und Hochzu-Ehrender Herr Doctor Dero Gehorsamster Diener C. M. Wrangel". Jag igenkände strax den gamle prosten Carl Magnus Wrangels säregna handstil och erinrade mig hans allvarliga anletsdrag såsom de avbildas i Norbergs "Svenska kyrkans Mission vid Delaware i Nord-amerika". Och helt naturligt vart jag mycket intresserad i brevens innehåll. De voro alla ställda till dr Adam Simon Kuhn, Esq., Lancaster, Pa., och vad som nu följer är delvis hämtat från dem, delvis från andra källor.

* * *

Bland staden Philadelphias äldre släkter intog på sin tid Kuhn-släkten ett mycket framstående rum. Stamfadern här i landet, Johann Cristopher Kuhn — namnet stavades i äldre tid olika

såsom Cun, Chun, Kon, Kown — var född den 16 dec. 1684 i byn Furfeld i Neckar-dalen i Würtemberg, Tyskland, och anlände till Philadelphia den 28 augusti 1733. I hans sällskap voro hustrun Margreta, född Reichss, från Pätrigen, Graubünden, Schweiz, 42 år gammal, sonen Adam Simon, 19, samt döttrarna Efa Barbra, 13, och Anna Maria, 9 år. De hade rest från Rotterdam med en engelsk båt med namnet "Hope", från London, kapten Daniel Reed, för att bosätta sig i det avlägsna Pennsylvania, varom de i hemlandet hade hört så mycket gott. Huru de här lyckades i kampen för tillvaron, känner jag ej, men Kuhn naturaliserades den 28 mars 1747 och avled i Berkes county antingen 1753 eller 1754.

Men sonen Adam Simon blev med tiden en synnerligen framstående och berömd man i samhället. Varest han erhöll sin utbildning är ej närmare känt, men han säges ha varit en man med stor naturlig begåvning och omfattande, grundliga kunskaper och skicklig som läkare och kirurg. Han ingick äktenskap den 11 dec. 1740 med Anna Maria Sabina Schrack, född på havet den 26 oktober 1717, och var då och till dess deras äldsta barn, sonen Adam, föddes den 17 nov. 1741, bosatt i Germantown, Pa. Kort därefter lär han ha flyttat till staden Lancaster, varest han naturaliserades den 8 april 1744, och som blev hans hem för framtiden. Här tillhörde han den lutherska Trinity-församlingen och tjänade i många år som diakon. Född i Furfeld den 12 dec. 1713, avled han i Lancaster, Pa., den 23 jan. 1780 efter fem års sjukdom i vattensot. Under de kri-

giska oroliga tider, han framlevde i Pennsylvania, deltog han med intresse i allmänna ärenden, var stadens främste borgare, en tid domare samt delegat till kongressen i Philadelphia i jan. 1775. Och han säges ha varit den förnämste, nästan den ende som då ivrade för klassisk bildning och ungdomens högre uppfostran. Hans hustru överlevde honom till 1799. Äktenskapet välsignades med nio barn.

Deras äldste son Adam, född som ovan nämnt år 1741, skulle med tiden bliva ännu mera berömd som läkare, botanist och universitetslärare än fadern, men så hade han ocks bättre tillfällen att förkovra sig i allahanda kunskaper än den fattige. nykomne emigrantens son. Sedan han avlagt maturitetsexamen vid Pennsylvania-universitetet, reste han knappt ännu tjuguårig till Europa för att fortsätta sina studier i medicin och botanik, och vart skulle han väl då bege sig, om ej till världens mest berömde lärare, Karl von Linné i Uppsala, Sverige? Dit kom han emellertid, och i jan. 1762 började han där sina studier. Han kvarstannade i Uppsala till sommaren 1764, då han begav sig till Edinburgh, Skottland, och han avlade i dess universitet medicine doktorsexamen 1767. Under vistelsen i Uppsala var den unge Kuhn så gott som medlem av Linnés familj, och han omhuldades på alla sätt av den store vetenskapsmannen, som i den unge amerikanaren funnit en så lovande och hederlig lärjunge. Detta allt framgår av brev, som äro i behåll, från Linné till den äldre Kuhn såväl som till lärjungen efter hans avresa från Uppsala. Sedan han av-

slutat sina studier i Edinburgh, reste han i Frankrike, Holland och Tyskland, och efter sin återkomst till Amerika i jan. 1768 vart han genast utnämnd till professor i materia medica och botanik vid College of Philadelphia. Senare kallades han till professor i praktisk och teoretisk medicin i Pennsylvania-universitetet. Han avled den 5 juli 1817.

Men det var dock isynnerhet rörande den yngre brodern, prästkandidaten Daniel Kuhn, som denna berättelse skulle handla, och vi komma nu till honom. Född i Lancaster, Pa., den 14 nov. 1750, tog han studentexamen i University of Pennsylvania 1768, och det blev snart därefter beslutat att han skulle bliva präst. Hans fader hade i flera år stått i vänskaplig förbindelse med prosten Wrangel, och det låter ju tänka sig, att denne gärna skulle vilja få till medhjälpare eller efterträdare i församlingsarbetet en så lovande ung man, som Daniel Kuhn tycktes vara, och därför uppmuntrade han honom att resa till Uppsala för vidare utbildning. Som den äldre brodern var känd och aktad där förut, torde det ju ha medverkat till beslutet. Men redan av Wrangels första brev till den äldre doktor Kuhn framgår, att den då 11-åriga gossen skulle besöka prosten, och att det redan så tidigt var på tal, att han skulle resa till Sverige — dit han också kom tio år senare. Det är från de följande åren som breven från Wrangel och från sonen till den i Lancaster boende läkaren förskriva sig, och av dem få vi också en inblick i de politiska händelserna i Sverige före och efter revolutionen under Gustaf III.

Den som är någorlunda förtrogen med New Swenden-koloniens i Delaware historia känner givetvis till prosten, dr Carl Magnus Wrangel. I betraktande av att 1927 står för dörren, då 200-årsminnet av hans födelse lämpligen kan firas, borde jag kanske i detta sammanhang något utförligare berätta om hans liv och verksamhet, men utrymmet tillåter det icke. Han var adelsman och tillhörde adliga släkten Wrangel av Sag och Waschel, nu utdöd. Född i Westmanland den 23 aug. 1727 — son av en major — vart han, efter undervisning i hemmet av informatorer till 1745, och studier därefter i Westerås, Strassburg och Uppsala, jubelmagister vid akademien i Greifswald 1756 och året därpå, efter avlagda prov vid nyss fyllda trettio år, teologie doktor i Göttingen. Sedan han återvänt till fosterlandet blev han prästvigd i Strängnäs den 17 mars 1758, och den 3 april samma år utnämnd till ordinarie hovpredikant med säte och stämma i hovkonsistorium. På kallelse av ärkebiskop Samuel Troilius erhöll han redan den 12 juni från konung Adolf Fredrik fullmakt som prost vid svensk-amerikanska missionen samt kyrkoherde i Wicacoa, det nuvarande Philadelphia. Befordringarna hade alltså kommit snabbt på varandra. Men hans tjänsteår i den nya världen, så adelsman, prost och hovpredikant han var, blev lika litet för honom som för hans ämbetsbröder och underordnade en dans på rosor. Resan hit var övermåttan besvärlig, och först efter tjugu veckors färd över de stora djupen mellan London och Philadelphia anlände han dit på våren 1759. Sin inträdespredikan som

kyrkoherde i Wicacoa höll han påskdagen den 15 april.

För att återknyta bekantskapen med Daniel Kuhn förbigår jag nu Wrangels vistelse och verksamhet i Amerika. Enligt Kongl. Maj:ts beslut den 8 maj 1758 hade han tillförsäkrats tjänstledighet på fyra år från sin befattning vid hovet. Men då han på grund av olika omständigheter ansåg sig böra stanna längre, hade han begärt och blivit beviljad förlängd tjänstledighet, och den varade till 1768, då han i början av sept. anträdde återresan till Sverige. Där avled han den 12 juni 1786.

* * *

Prosten Wrangels brev från Sverige datera sig från 1772–1773 — att han skrivit flera, som saknas i denna samling, är troligt. Det ovan åberopade gamla brevet från 1761 är kort och av innehåll, att dr Kuhns brev angående sonens tillämnade besök mottagits, att han ämnade vara borta på ämbetsförrättningar de följande dagarne, men sedan med glädje skulle mottaga gossen. "Det skall bliva mig ett synnerligt nöje att på allt sätt bidraga därtill, att han till nytta och förnöjelse må tillbringa sin tid i Sverige, och vartill jag av hjärtat tillönskar honom Guds rika välsignelse. Vänner kommer han ej att sakna".

Det första brevet från Sverige är ej daterat, men av innehållet tyckes det vara skrivet första dagarne i aug. 1772. I översättning lyder det som följer: "Jag mottog Edert brev, som var skrivet några veckor efter mr Kuhns avresa förliden vin-

ter, och har alltsedan väntat höra från Eder, liksom ock min kamrat, Eder son, som varit ej så litet orolig, till dess han några dagar sedan erhöll brev från sin broder professorn. Under tiden har emellertid Eder son varit vid synnerligt god hälsa och strängt sysselsatt med att inlära hebreiska och andra ämnen. Till hösten kommer han att resa till Uppsala, sedan han nu behärskar svenska språket. Han har vunnit stort anseende här på grund av såväl Hans Maj:t konungens som ärkebiskopens* beskydd. Och han har fått bevittna vad väl knappast någon i Amerika har haft tillfälle att se — kröningen och andra festligheter. Han har också erhållit säkert löfte om att få efterträda mr Georgeson** i Wicacoa, och allt som nu återstår är att bereda sig för prästvigningen. Ni kan tryggt lita därpå, att jag i alla avseenden bemöter honom som vore han min broder och skall ej underlåta något som må lända honom till fördel och gagn. Under ferierna kommer han att vistas hos mig 21 mil från Uppsala i en stad med namnet Sahla, dit jag ämnar flytta om några veckor. Men som jag fortfarande är hovpredikant, har jag gott tillfälle att hos konungen göra honom tjänster. Och under ferierna skall jag ägna honom all min ledighet och hoppas få se honom en fulländad präst (complete divine) innan han avreser från Sverige. Han äger god begåvning och är mycket flitig. Jag

* Magnus O. Beronius. Död den 18 maj 1775.

** Anders Göransson, kyrkoherde i Wicacoa samt ock en tid prost vid svenska missionen i Amerika. Död i Rättvik, Dalarne, den 17 juli 1786 som kyrkoherde och kontraktsprost.

hoppas, att Ni aldrig kommer att ångra, att Ni sände honom till Sverige".

Omkring en månad senare — brevet är daterat Stockholm den 9 sept. 1772 — skriver numera över-hovpredikanten Wrangel till dr Kuhn:

"Jag mottog Edert vänliga brev av sistlidne febr. och är glad höra, att Ni alla må gott. Beträffande Eder son, mr Daniel Kuhn, så har han de bästa utsikter att återvända till sitt fosterland en heder för sig själv och sin familj; och jag hoppas att han blir Eder till uppmuntran på Eder ålderdom. Tvivelsutan har Ni i tidningarne haft tillfälle läsa om en stor och märkvärdig revolution, som hänt här till allmän belåtenhet. Konungen har med Försynens hjälp på ett underbart sätt befriat landet från ett outhärdligt ok, som ett till makten kommet parti brukat till allas förtryck. Jag hade äran att i egenskap av överhovpredikant vara närvarande vid denna revolution, och det första ynnestbevis, jag bad konungen om sedan allt var över, gällde mr Kuhn, som av Hans Maj:t utnämndes till kyrkoherde i Wicacoa som mr Georgesons efterträdare. Och jag förmodar att han kommer att resa tillbaka till Eder och tillträda befattningen nästa år, om Gud vill. Denna månad ämnar han resa till Uppsala, och stannar han där till jul, då han kommer hem till mig för att tillbringa ferierna. Och Ni kan lita därpå, att jag skall göra allt i min förmåga för att göra honom värdig sin kallelse. Konungen betalar hans resa härifrån, men han måste förses med goda böcker här och i England".

Det sista av de fyra breven från Wrangel till

dr Kuhn är daterat Sahla den 26 feb. 1773. Han nämner däri, att han nyligen blivit återställd från en svår sjukdom samt att han ej mottagit det brev från en mr Heldmuth, varom dr Kuhn hade skrivit, och fortsätter: "Jag är nu lyckligt och väl bosatt i en stad kallad Sahla, varest Sveriges silvergruvor äro belägna, men jag är fortfarande hovpredikant och ordförande i hov-konsistorium, så att jag måste uppvakta konungen 3—4 gånger om året. När jag och mr Kuhn senast skrevo till Eder, hade den stora revolutionen i Sverige ej ännu ägt rum, ty den inträffade den 19 aug. Jag var då i ganska stor fara, eftersom jag var hos konungen hela tiden, men, Gud vare lov! det lyckades bra och till den största glädje och tillfredsställelse för riket. Vi äro lyckliga nog att ha den i alla avseenden största konung. Han är en god kristen och en fader för sina undersåtar. Eder son, mr Kuhn, kom till Stockholm strax efter den stora händelsen, men då den tilldrog sig, var han i mitt hem i Sahla. Och som jag ej hade något att bedja Hans Maj:t om för mig själv, anbefallde jag mr Kuhn till honom, och Hans Maj:t utnämnde honom till mr Georgesons efterträdare i Wicacoa och utfärdade instruktioner till ärkebiskopen i Sverige, så att han nu säkerligen har på ett hederligt sätt blivit utnämnd kyrkoherde i denna församling. Han bor nu hos den ärevördige ärkebiskopen i Uppsala och bemötes som vore han hans son. Denne prelat skrev nyligen till mig och uttalade sig mycket fördelaktigt om mr Kuhn. Och jag kan försäkra Eder, att, om han varit min egen broder, kunde jag ej

med större omtanke vårdat mig om honom, och det skänker mig stor tillfredsställelse att allt har avlupit så väl. Jag hoppas också, att Ni aldrig skall få orsak att ångra, att Ni sände honom till Sverige. När han blir färdig att resa hem, erhåller han femtio pund sterling för att bekosta resan, och i sinom tid blir han utnämnd till prost. Give Gud, att allt må lända till hans ära! Jag har icke mottagit något brev från mr Muhlenberg. Om Ni träffar honom, så hälsa honom kärt, även så mr Heldmuth och alla vänner, som må fråga efter mig. Nästa sommar kommer Eder son att tillbringa en tid under ferierna hos mig".

"P. S. Hav godheten underrätta Eder son, att han icke bör resa härifrån, förrän mr Georgeson har mottagit sin rappell och han själv har erhållit fullmakt för kyrkoherdebefattningen, för det skulle vara otillbörligt, då han nu försäkrats om utnämningen. I brev till mig yttrar han, att han har för avsikt att resa hem nästa år, men han behöver mera tid för att bereda sig på och bör invänta instruktioner, innan han talar om att resa. Utan tvivel kommer han att resa härifrån med stor heder för sig själv och sin familj, om han ej brådskar, ty jag kan svara för att konungen är honom bevågen."

* * *

Så långt Wrangels brev. Man märker av dem, att hans minne ej var att lita på, och att han ofta upprepar sig själv. Men hans tillgivenhet för den unge Kuhn kan man ej tvivla på, ej

heller på hans goda vilja att i allo befordra och bistå den avhållne "brodern".

Daniel Kuhn hade anlänt till Sverige föga mer än tjugu år gammal på våren eller sommaren 1771 och hade sannolikt det första året åtnjutit enskild undervisning, särskilt i svenska språket, av dr Wrangel, som då var bosatt i huvudstaden. I september 1772 inträdde han som student vid Uppsala universitet, och på grund av konungens och ärkebiskopens bevågenhet rönte han där stor uppmuntran. Han var ju, enligt Wrangels brev, både begåvad och flitig. Han hade fått bevittna konung Gustav den III:s storartade kröning den 29 maj 1772 och hade senare, efter statsvälvningen den 19 aug. samma år, besökt Stockholm och då genom Wrangels bemedling blivit lovad kyrkoherdebefattningen i Wicacoa så snart den blev ledig. Och Wrangel hade även i brev till Kuhns fader yttrat, att hans son "till nästa år", alltså 1773, väntades kunna återvända och tillträda befattningen i fråga. Enligt svensk praxis — jag vet ej säkert om det är lag — kan ju en person först efter fyllda 23 år bliva prästvigd, och unge Kuhn skulle uppnå den åldern frampå hösten nämnda år. Det skulle i så fall ha gått ovanligt fort för honom med studierna. Men av olika orsaker skulle hemresan fördröjas längre än tänkt var, och det framgår ju av Wrangels senare brev, att han även ansåg nödigt att Kuhn skulle bliva väl förberedd och en "fulländad" präst, innan han begav sig tillbaka. Bland de medverkande orsakerna till dröjsmålet var dock kanske den viktigaste oroligheterna i New

Sweden. De fyra års tjänstledighet från tjänst inom svenska kyrkan, som Göransson antagligen i likhet med Wrangel erhållit, voro till ända, och för övrigt hade han av sjukdom ofta varit oförmögen att tjänstgöra. Man tycktes i Sverige därför vänta på hans ansökan om rappell. Åtminstone var det väl händelsen med Wrangel och Kuhn, men det dröjde därmed ännu något år. Under tiden fortsatte Kuhn sina studier i Uppsala. Förord för honom hade till högvördiga domkapitlet insänts av Wrangel redan i början av 1772, och två år senare, eller närmare bestämt den 5 nov. 1774, hade kyrkorådet i Wicacoa, Kingsessings och Upper Merion till samma myndighet insänt förord för honom.

Äntligen hade Göransson den 28 sept. 1774 avsänt ansökan om rappell, angivande som orsak sjuklighet, och en annan präst, Girelius, hade nästan samtidigt insänt enahanda ansökan. De beviljades båda av Kungl. Maj:t på Gripsholm den 22 sept. 1775. Samma dag föredrogs brev från Daniel Kuhn, vari han anmälde sig som sökande till någondera av de lediga platserna vid deras besättande, och på grund av konung Gustaf III:s uttryckta önskan utfärdades då för Kuhn fullmakt på kyrkoherdebefattningen i Kristina, det nuvarande Wilmington, Delaware. Men detta "skulle bliva ett undantagsförhållande, emedan konungen den 3 maj samma år beslutat att för framtiden icke bruka andra än infödda svenskar vid missionen". Denna fråga hade redan flera år förut varit på tapeten. Omkring tio år tidigare hade Wrangel under sin vistelse i Ame-

rika riktat domkapitlets uppmärksamhet på fördelarne att få lärare "som hade engelska till modersmål, inom församlingarna ägde släkt och vänner samt älskade Amerika såsom sitt fädernesland. Och han började se sig om efter de vid Delaware boende svenskarnes söner för att finna några, som vore lämpliga att efter erhållen uppfostran och undervisning så i Amerika som i Sverige övertaga vården om församlingarne därstädes." Därav blev emellertid ingenting, och när Kuhn skulle avresa till Sverige, upptogs frågan av dåvarande ministerium i Amerika och betänkligheter yttrades, om "ministerium framdeles skulle förstärkas med 'infödingar'." "En infödd amerikanare såsom präst därute skulle sitta kvar på sin plats, om icke för livstid, så åtminstone för behaglig tid och bleve därigenom ett hinder för de från Sverige kommande."

"Och så bröt kriget ut," kriget mellan kolonierna i Amerika och England, postgången mellan Sverige och Amerika blev allt långsammare och osäkrare, och rappellen för Göransson ankom till Amerika först på hösten 1776.

Var och när Daniel Kuhn prästvigdes, känner jag ej. På väg till sitt hemland anlände han emellertid på hösten sistnämnda år till London; där nedlades han snart på sjukbädden, och den 7 oktober avled han där, fjärran från fosterland och anhöriga — 150 år sedan.

"Enslig i livet han var,
och enslig förblev han i döden."

Skulle jag nu fortsätta och meddela innehållet av Daniel Kuhns fyra brev från Sverige — i flera

avseenden mera intressanta och värdefulla än Wrangels, i det han uppfångar och i ord omsätter gjorda iakttagelser och intryck rörande ställningar och förhållanden i det för honom nya, främmande landet samt oförbehållsamt yttrar sig om den gamle prosten, huru han förlorade "tjusarkungens" gunst m. m., så bleve denna berättelse allt för lång. Det vore ock frestande att skildra Wrangels tjänstetid här i landet mera utförligt, de svårigheter han råkade i och de strider han utkämpade, liksom ock det storverk han trots alla motigheter utförde, ty, för att än en gång citera Norberg: "Att han med sällspord offervillighet tjänade församlingarne under nio års tid, kan aldrig bestridas, men det kan icke heller förnekas, att samma år voro år av armod och förnedring inom vår svenska mission. Det är dock långt ifrån, att vi vilja lägga skulden härtill uteslutande eller huvudsakligen på Wrangel; den vilar tung även på hans medarbetare, som antingen i vårdslös likgiltighet eller omedveten förblindelse motarbetade prosten i hans strävanden och därigenom framkallade oförsonliga konflikter." Och vidare: "Så skildes från våra svenska församlingar i Amerika och efter ett nioårigt arbete därute en man, som trots sina fel och brister likväl varit en varmhjärtad och nitisk själasörjare, ja, säkerligen en av de ypperste, som fosterlandet skänkt sina söner i Amerika."

Men,

"Därom en annan gång, kanhända,
om Gud förlänger våra dar."

G. N. S.

På historisk mark

Den 4 juli 1926 var det precis 150 år sedan detta lands frihetsförklaring undertecknades. Med rätta betraktas nämnda datum som Förenta staternas födelsedag.

Att en så minnesrik händelse ej skulle få förfalla i glömska, är ju helt naturligt. Staden Philadelphia, som blivit kallad "den amerikanska frihetens vagga," tog tidigt mått och steg för hugfästandet av detta betydelsefulla minne genom anordnandet av en världsutställning — "The Sesqui-Centennial" — (det etthundrafemtionde året), vartill ock landets regering skänkte både moraliskt och finansiellt understöd. Inbjudning att deltaga i denna utställning utfärdades till unionens respektiva stater och antogs av många, vilka ock låtit uppföra vackra byggnader å utställningsområdet i stadens södra del. Otaliga skaror av besökare från vårt lands alla delar och från många andra länder ha under de senast svunna månaderna beskådat de vackra anläggningarna.

Bland särskilda märkesdagar i samband med utställningen må nämnas den 5 juli, då president Calvin Coolidge höll tal, och den 2 juni, då hans kungliga höghet kronprins Gustaf Adolf, Sveriges tronföljare, lade hörnstenen till Svensk-Amerikas

GUSTAF II ADOLF

nobla minnesmärke, "*The John Morton Memorial Building*". Ett vackert beläget område, som ursprungligen ägts av svenskar, hade av staden Philadelphia skänkts åt "*American Sons and Daughters of Sweden*" för den monumentala byggnaden. Svensken John Mortons gärning börjar nu efter 150 år att komma till heders. Det har konstaterats, att hans röst var avgörande för amerikansk oavhängighet från England. Det har väckt stor uppmärksamhet i officiella kretsar, att det svenska folket i Amerika enat sig om att taga vara på sina ärorika minnen. Vi lära visst vara den första stammen att så göra. Nu börjar det kännas gott att vara svensk-amerikan. "*John Morton Memorial Building*" är avsedd att bli ett kultur-historiskt museum, där svenskars insats i den amerikanska republikens uppbyggande skall på ett åskådligt sätt uppvisas.

Hans kungliga höghet kronprinsens besök här hade säkerligen större betydelse för oss än någon nu kan ana. Genom honom riktades uppmärksamheten på Amerikas svenskar. Näppeligen har något folk från gamla världen fått så ofta förekommande och så fördelaktiga omdömen i landets tidningspress under en följd av några få veckor som just svenskarne.

Landets huvudstad, Washington, var utgångspunkten för kronprinsens triumftåg genom landet. Där deltog han i avtäckningen av det monument, som till John Ericssons minne upprests å "The Wall" på Potomacs täcka stränder, endast ett stenkast från "Lincoln Memorial", vilket tvivelsutan är den förnämsta stod som någonsin

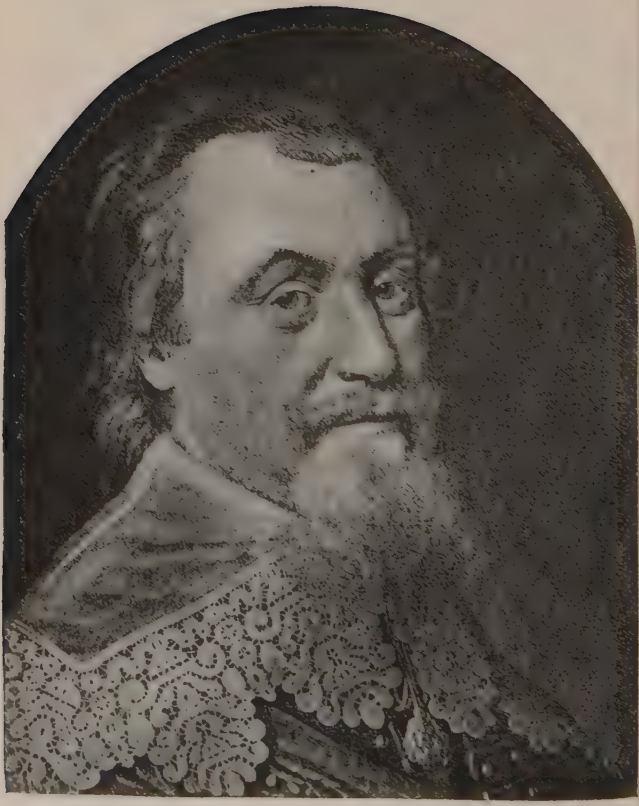

AXEL OXENSTJERNA

rests för att föreviga minnet av en enskild person.

Kronprins Gustaf Adolf och hans gemål hade anlänt till New York den 27 maj. Redan från första anblicken av vårt land intogs han av förvåning. "New York reser sig som en drömmarnas stad ur vattnen", voro hans första ord. Till tecknaren av dessa rader yttrade han: "Allt förvånar mig; allt är så storartat, så bastant, så progressivt — mer än jag någonsin drömt om." I sitt tal den 29 maj yttrade han: "Vi glädjas över att så många amerikaner av svenskt ursprung ha bidragit till fullbordandet av detta monument. John Ericsson är själv förkroppsligandet av våra önskningar och vårt hopp om en varaktig vänskap med Amerika. Han är både löftet och fullbordan. I honom äro representerade tvenne fria folks gemensamma mål och förhoppningar." President Coolidge gav vid samma tillfälle de i Förenta staterna bosatta två millioner svensk-amerikanerna och deras ättlingar ett *"Hedersbetyg"*; och aldrig torde någon av de folkstammar, som utgöra den amerikanska nationen, ha fått större erkännande än vad svenskarna denna dag fingo av "landets fader" för deras kraftfullhet, mod, företagsamhet och många andra stora förtjänster utmärkande för ett sant medborgarskap. Dagens oratoriska heder tillkom dock Sveriges kronprins. "Han visade sig", skriver en korrespondent, "mera hänförande såsom talare än de amerikanska talarne. Hans stämma var välljudande, uppträdandet imponerande och hans behandling av engelska språket fullkomligt korrekt. Även om där icke funnits s. k. "amplifiers", skulle likväl hans

JOHN MORTON MEMORIAL BUILDING

ord med klockans rena klang nått längst bort i den väldiga människoskaran. Varje gång han häntydde till presidenten eller George Washington, gjorde han honnör, en artighet som var ägnad att hos åhörarne framkalla en känsla av patriotism och vördnad".

De ord, som president Coolidge vid detta tillfälle uttalade om svenskarne såsom ett folk, skola aldrig falla i glömska. "Svenskarne," sade han, "hava karakteriserats av okuvligt mod, vilket utgör grunden för militära bragder; kärlek till hemmet, vari ligger grundvalen till sann patriotism; och vördnad för religionen, vilket är hörnstenen till moralisk styrka. De äro värdiga representanter för den utveckling, som under århundraden pågått i olika trakter av vår gamla jord, nämligen danandet av pioniärer, män, som voro villiga att göra en kraftig insats i civilisationens utveckling i Amerika." Med hänsyn till John Ericsson yttrade presidenten: "Vi hedra honom mest därför att han var en stor och lojal amerikan. Det var John Ericssons snille, som omskapade sjöväsendets konstruktion. Ericsson var en vikingabragdens symbol. De segrar han vann voro lika epokgörande i historien, som när vikingabanéret svajade över "William the Conqueror". Stora män äro en produkt av ett självstort folk. De äro resultatet av många släktens kamp och disciplin. De stå ingalunda för sig själva. De äro ett förkroppsligande av ett folks anda. Om vi icke först lära oss förstå den svenska rasen, kunna vi icke heller rätt fatta John Ericssons väldiga karaktärskraft". Eder ringe tjänare

HALL OF FAME,
John Morton Memorial Building

vet sig ej såsom svensk-amerikan ha någonsin upplevat en mera hänryckande stund, än då han stod lyssnande till presidentens och kronprinsens tal, vari vårt svenska folk framhölls som ett av jordens förnämsta.

Till fil. dr Amandus Johnson, f. d. professor

vid Pennsylvania statsuniversitet, själv en värdig Augustana-synodens son, står hela Svensk-Amerika i stor tacksamhetsskuld. Men icke blott svensk amerikanerna äro honom tack skyldiga, utan även Förenta staterna och Sverige. Genom sina trägna forskningar har han framfört i ljuset många viktiga händelser och låtit innehållet i officiella dokument, vilka legat undangömda och förgätna i olika bibliotek, komma till allmän kännedom. Under en lång följd av år har denne vår celebre landsman ideligen varit sysselsatt med att söka bringa till allmän kunskap de historiska händelser, som timade i och omkring Philadelphia, särskilt strax före och efter frihetsåret 1776. Vid de svensk-amerikanska festligheterna i nämnda stad var dr Johnson själv den ledande personen och eldande kraften. De voro för honom, dessa festligheter, även en segerdag, ty han fick då se sina energiska bemödanden krönas med framgång och de idéer, han kämpat för, vinna anslutning från ett helt folks sida. President Coolidge gav ock i sitt tal den 29 maj ett varmt erkännande åt dr Johnson.

I den gudstjänst, som av "*The American Sons and Daughters of Sweden*" anordnats söndagseftermiddagen den 6 juni, deltogo åtskilliga tusen svensk-amerikaner. Fyra talare uppträdde, nämligen dr G. A. Brandelle, som företrädde Augustana-synoden; dr C. G. Wallenius, de svenska metodisterna; dr J. E. Klingberg, de svenska baptisterna, och pastor Thure Jacobson, missionsförbundet. Dagens solist var sångerskan Lillian Gustafson, med musikern Conrad Forsberg vid

SVENSKKA PILGRIMER VÄLKOMNAS TILL DELAWARES STRANDER AV INDIANHÖVDINGEN STRONG WOLF

pianot och orgeln. För nämnda sällskap, "*The American Sons and Daughters of Sweden*", är dr Amandus Johnson president, fru Emmy Evald vice president, och patrioten dr Julius Lincoln, en av initiativtagarne till den pågående rörelsen i Svensk-Amerika, sekreterare.

Följande dag, den 7 juni, förekom det stora minnesprogrammet. Denna festlighet hölls i Philadelphias "Academy of Music", och leddes förhandlingarne av förbundssenatorn Irvine L. Lenroot. Dagens sångerska var Marie Sundelius. Dr Albert Bushnell Hort, professor vid Harvard-universitetet, höll det historiska föredraget. Det vore väl om detta dokument komme i tryck och sålunda bleve tillgängligt för varje svensk-amerikan. Klart och i raska drag framställer denne gedigne forskare svensk-amerikanernas insats i Amerikas historia under de dagar, då denna nation föddes. Dr Hort är själv en svensk ättling och härstammar från pastor Nils Hornell från Skåne, som på sin tid tjänstgjorde i den historiska Gloria Dei-kyrkan i Philadelphia.

Ett tusen av Augustana-synodens medlemmar, ombud vid synodalmötet, och besökande från alla landets delar, hade i juni sammankommit i Philadelphia, där synoden sammanträdde. Värdar vid detta kyrkomöte voro våra tvenne församlingar där, Zion- och Gustaf Adolf-församlingen. Själva mötet hölls dock i stadens centrum, i en stor kyrka tillhörande en tysk luthersk församling, som är 188 år gammal. Synodens president, dr G. A. Brandelle, ledde förhandlingarna och sammankomsterna med beundransvärd takt och fer-

AMERICAN SONS AND DAUGHTERS OF SWEDEN TÄGA IN I GAMLA SVENSKA TREFALDIGHETS-KYRKAN I WILMINGTON, DELAWARE

mitet. Han syntes nästan outtröttlig. Från morgon till afton, dag efter dag, var han städse den vakne och kraftfulle ledaren, gladlynt, vänlig och förekommande. Vid sessionernas slut vallfärdade hela synoden till de historiska ställena. Aldrig skola vi glömma huru synoden vandrade till den gamla svenska kyrkan Gloria Dei å Swanson st., och då svensk-amerikanerna där sjöngo de gamla svenska psalmerna i den åldriga helgedomen, alldeles som förfäderna gjort för snart 300 år sedan. Korta hänryckande tal höllos av G. A. Brandelle, Ernst Pihlblad, Addison Ewing, kyrkans pastor, och Amandus Johnson m. fl.

Det var nu jämnt 300 år sedan konung Gustaf II Adolf gav fullmakt åt ett handelskompani i Sverige att kolonisera Amerika. Dock dröjde det ett tiotal år, innan svenskarna grundlade sin första koloni på Delaware-flodens stränder. Detta skedde 1638. I den amerikanska koloniseringens annaler måste också antecknas de svenska skeppen Kalmar Nyckel och Fogel Grip, som i april 1638 lade till med ett litet sällskap kolonister vid "The Rock" (nuvarande Wilmington, Delaware), lika visst som Mayflower vid "Plymouth Rock" och Arabella, tillhörande Massachusettsflottan. Under de närmast följande åren företogos från Sverige elva sjöresor, så att år 1655 räknade den svenska kolonien över 500 personer. Dessa svenskar voro Amerikas första abolitionister. Konung Gustaf II Adolf uttalade sig emot negerslaveriet i följande ordalag: "Slavar kosta ganska mycket, arbeta med motvilja och förgås snart på grund av hård behandling. Den svenska na-

AMANDUS JOHNSON,
president i American Sons and Daughters of Sweden

tionen är industriell och intelligent, och därför skola vi vinna mera genom ett fritt folk med hustrur och barn". I sjutton år ägde Sverige "Delaware-kolonien", eller åren 1638—1655, då holländaren Peter Stuyvesant tog den i besittning. Den kallades då Kristinehamn. Nio år senare (1664) togo engelsmännen kolonien från holländarne. "Old Swedes Church" (Trinity) i Wil-

mington, Delaware, är den äldsta protestantiska kyrkan i Förenta staterna som ännu användes för gudstjänst. Vi svensk-amerikaner hava ej i det flydda såsom ett folk tagit vara på våra intressen. Men en ny dag har ingått. I detta sköna gamla tempel samlades en dag 600 synodalbesökande och andra, vilka företagit en utflykt till den från Philadelphia 40 mil söderut förlagda staden Wilmington. Mitt i staden ligger kyrkan, omgiven av gravvårdar, av vilka en del bära svenska namn. Även i detta tempel firades gudstjänst. Varmhjärtade tal höllos här av fru Emmy Evald, C. E. Hoffsten, Julius Lincoln. Amandus Johnson och Peter Peterson m. fl. Eder referent stod med klappande hjärta, hänförd av känslor att i denna skara få vara med och bringa ett tack till fäder, som togo sin gudsfruktan med sig till det nya landet. Där grundlade de en koloni, och där byggde de tempel till Herrens ära. Gudsfruktan, ärlighet och idoghet skulle råda bland dem. Även här uppstämdes de svenska psalmerna. Då "Herre, signe du och råde" sjöngs, erforo vi såsom aldrig, att det är framför allt annat vårt folks kristna tro, som givit oss det höga erkännande, vi i dessa dagar fått mottaga av vårt lands främsta ledare.

Utställningen i Philadelphia hade under stora högtidligheter öppats den 30 maj. I närvaro av 30,000 personer hade stadens borgmästare utfört invigningen. Den stora dagens talare var statssekreteraren Kellog och handelssekreteraren Hoover. Sedd från amerikank-historisk synpunkt är Philadelphia Amerikas mest intressanta stad.

EMMY EVALD,
vice president i American Sons and Daughters of Sweden

Där började unionen. Där syddes den första amerikanska flaggan. Borgmästare Freeland Kendrich yttrade vid ett tillfälle, att den kvinna, Betsy Ross, som sydde denna flagga, lär ha varit av svensk börd. Själva utställningen är storstilad och verkar som en fantasibild, en vacker dröm. Den elektriska belysningen är helt enkelt bedårande. John Mortons och John Hansons namn

lysa på historiens blad. Såsom frihetskämpar och lojala patriarker intaga dessa amerikaner, båda av svensk börd, ett berättigat framstående rum i vårt lands historia. Kännedom om dessa mäns bragder skulle bland vårt folk här sporra till förökad kärlek till vårt nya hemland och förhjälpa oss till en högre uppfattning av vårt medborgarskaps både plikter och förmåner.

* * *

Att hela synoden, tillsammans med hundratals andra svensk-amerikaner, som nu befinna sig i Philadelphia, skulle avlägga besök i "Liberty Hall", låg i sakens natur. Från den tyska Mikael–Zion-helgedomen, där synoden sammanträdde, var det blott ett tiotal kvarter till "Independence Hall". Den gamla, spruckna "Liberty Bell" förvaras där på första våningen, så att besökande kunna få se den. Men i tornet ljuder en annan klocka, en trogen avbild av den gamla klockan, vägande 13,000 "pounds". Denna klocka, som är gjuten och skänkt av Meneely Bell Co., har hängt i tornet 50 år och bär samma inskription som den på den ursprungliga klockan: "Förklara frihet genom hela landet och till alla dess innebyggare". Varje dag slår denna klocka vid middagstiden 156 slag till minne av dem, som undertecknade frihetsförklaringen. Den 4 juli 1926 hade den slagit närmare tre millioner slag under de flydda femtio åren. I samma sal, varest frihetsförklaringen undertecknades, trängdes nu hundratals amerikaner av svenskt ursprung från landets alla delar. Här sjöngo de "America"

JULIUS LINCOLN,
sekreterare i American Sons and Daughters of Sweden

m. fl. a. sånger, och observerades det av Philadelphias statistiker, som representerade stadens mär: "I överträffen metodisterna, I lutheraner, med eder sång. Jag vågar säga detta, emedan jag själv är metodist". Dr Brandelle besvarade hälsningen på ett mästerligt sätt. Några dagar tidigare hade stadens mär i samma rum i sitt tal till Sveriges

kronprins yttrat följande: "Jag vet om ingen mera lämplig plats i denna brödrakärlekens stad att hälsa våra kungliga gäster välkomna än just denna — "Independence Hall". Svenskarne spelade en mycket betydelsefull roll i denna del av världen under det 17:de århundradet. Eder celebre farbroder, Prins Oscar, stod här vid hundraårsutställningen 1876. Svensken J. Printz var Pennsylvanias guvernör (1638), och hans porträtt finnes upphängt i statens kapitolium. Svenskarne tillhöra våra allra förnämsta medborgare, de älska sina hem, äro fredliga, klartänkta, idoga och lojala. Det var Sverige, som först av alla välkomnade det unga Förenta staterna till nationernas råd för 150 år sedan". Kronprinsen svarade med ett varmhjärtat tal och slöt med denna sats: "Vi äro stolta, hr borgmästare, att stå på denna historiska plats".

* * *

Med tålamod fick Amerika-svensken länge vänta på ett rättvist erkännande, vad beträffar hans stora insats i detta lands historia och utveckling, men den tålige vinner. Det ligger något segt och uthålligt i det svenska kynnet, som icke lätt ger vika. Av ålder sade den danske kung Kristian om svensken: "Ett folk, som kan äta bark och dricka vatten, kan icke självaste hin besegra". Det är rätt att vi dröja ett ögonblick inför allt detta och låta det mana oss till eftertanke. Gud har i nåd givit oss som ett folk en seg uthållighet, som visat sig oövervinnlig. Det var denna uthållighet, som gav segern under Gus-

taf Vasa för politisk frihet och senare under den store Gustaf II Adolf för religiös frihet. Det sinnet har kännetecknat svensken i alla tider och i de länder, där han är bosatt. Tydliga tecken därav spåras ock i den amerikanska republikens historia.

PHILIP ANDREEN.

John Ericsson

Hans minnesstod i Washington avtäckt den 29 maj 1926.

DET var avtäckningen av John Ericsson-monumentet i Washington, som gav uppslaget till det svenska kronprinsparets besök i Amerika — synnerligen imposant och minnesvärt som det blev. Det var minnet av den store Värmlandssonen i Amerika, som skulle föra Sveriges närmaste tronföljare och Amerikas president ansikte mot ansikte i vårt lands huvudstad och låta oss få bevittna en makalös festlighet med tvåfaldig patriotisk innebörd och med ökad glans över det svenska såväl som det amerikanska namnet. Betydelsen av en sådan tilldragelse kan ej överskattas. Amerika och Sverige förenade sig nu om att hedra och befästa minnet av en man, som var lika stolt över sin svenska börd som över sitt amerikanska medborgarskap, och vilken de båda landen med glädje och tacksamhet kalla sin. Hans vagga stod i Sverige, hans stoft vilar i dess jord, men i Amerika hade en allvis försyn berett honom fältet för hans stora livsgärning i fred och krig. Geografiska distanser ha för nordbon aldrig varit stora, numera finnas de knap-

past till, men i hela vida världen finns det ej två länder, som stå varandra närmare än Amerika och Sverige. Detta syntes, hördes och kändes såsom aldrig förr inför John Ericssons minnesstod med Calvin Coolidge och Gustaf Adolf i Washington den 29 maj 1926.

Svenska insatser i detta lands historia börja mer och mer att komma till sin rätt, till officiellt och offentligt erkännande. Stackars den, som ej följer med! Ju längre det lider, desto bättre inser man ock den stora betydelsen av John Ericssons livsgärning, vilken vann sitt största uppseende, då han ställde sitt mekaniska snille och sin fosterländska rådighet i sitt lands tjänst vid ett av dess mest kritiska tidsskeden. Intet krig är för ett land farligare än inbördeskrig, och då denna olycka drabbade Amerikas Förenta stater, vår unga republik, syntes den först så löftesrika Unionen stundom slungad till branten av sin undergång. Hela den övriga världen åsåg det blodiga skådespelet med undran och häpnad, och mellan de stridande makterna, våra nord- och sydstater, växlade hopp och fruktan i segrar och nederlag. Rebellerna med sina slavherrar hade visat en överlägsen styrka till sjöss, och i det stora sjöslaget vid Hampton Roads den 8 mars 1862 hade deras flotta med den järnpansrade "Merrimac" i teten förstört flera av Unionens bästa slagskepp. Det såg mörkt ut, själva huvudstaden och andra städer hotades, och president Lincoln fruktade det värsta. Men då nattens skuggor slöto sig som ett sorgedok över denna olycksdag, nalkades räddningen. John Ericssons nya, vid-

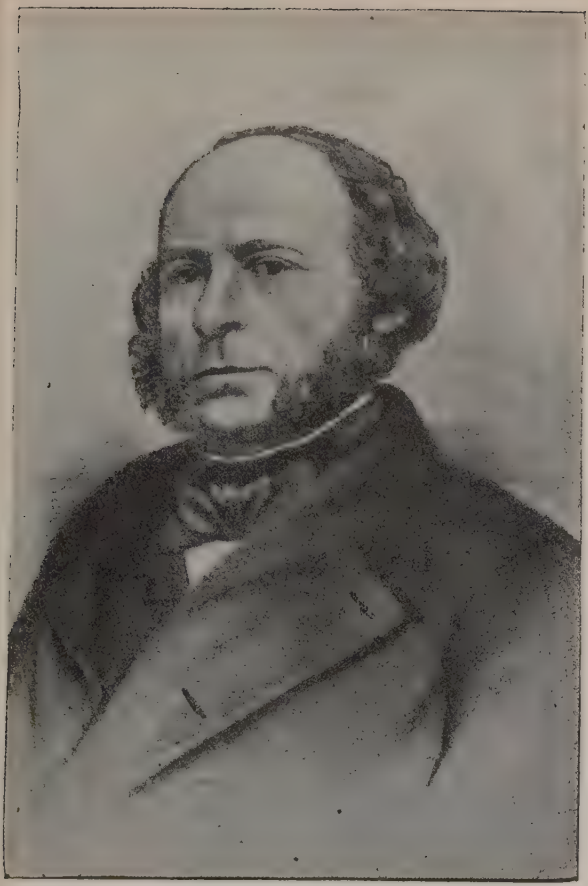

JOHN ERICSSON

underliga "Monitor" ångade den natten in till Hampton Roads för att blanda sig i den ödesdigra leken. Vad skulle dock denna obeprövade "Cheese-box-on-a-raft" — som Monitor skämtsamt benämndes — kunna uträtta mot rebellernas fruktansvärda Merrimac, som nyss varit den ledande kraften i den stora förödelsen? När den 9 mars randades, trädde hon åter fram i spetsen för att nu så mycket lättare fullborda sitt förstörelseverk. Men stunden var kommen, då hennes stolta böljor måste lägga sig. Monitor trädde nu i dagen och upptog striden mot detta mäktiga sjöodjur. Det blev en het dust på fyra timmar, men då hade Merrimac fått nog. Som ett sönderskjutet vrak måste hon dra sig undan för att aldrig mer våga möta den märkliga "ostlådan", vilken kom ur striden i så gott som oskadat skick. *John Ericsson* blev dagens hjälte, Unionens räddare. Monitors seger över Merrimac blev den avgörande akten i detta sjöslag, väckte allmänt jubel och tände nytt hopp i "krigsmakten till lands och vatten" å nordstaternas sida samt utövade sin mäktiga inverkan på krigets senare förlopp.

På denna historiska bakgrund, korteligen tecknad, framträder kapten Ericssons fosterländska och militära betydelse för vårt land i sin ärorika belysning. Huru måttfulla vi än böra vara i vår beundran för snillets och krigsvetenskapens hjältar, så må vi ej tveka att uppriktigt deltaga i den hyllning, man numera lika rättvist som allmänt tillägnar denne verkligt store svensk-amerikan, så mycket mer som han var en fredens, icke kri-

gets man, och för egen del aldrig strävade efter publicitet och fåfäng ära. utan föredrog att vara den dolda kraften i sina slutna arbetsrum. Men när han varsnade faran för sitt fosterland, då var han färdig att träda fram och frikostigt erbjuda det den ovärderliga produkten av sina mödor och sitt gudagivna snille. Vilka svårigheter han därvid måste övervinna och vilket misstroende och avundens motstånd han hade att bekämpa inför militära råd och myndigheter, faller ej inom ramen av denna teckning. Men hans seger över *dessa* makter var ej den minsta och måste tillskrivas hans rika personlighet och vördnadsbjudande karaktär. Till lycka för landet rönte han dock bifall och förtroende för sina planer hos ingen mindre än landets klarsynte president, Abraham Lincoln, vilken, vissa "sakkunniga" till trots, omsider tillsade honom: "Go ahead—build your Monitor!" Denna order kom ock sannerligen ej en dag för tidigt.

Vårt lands vackra huvudstad räknar jämförelsevis ej många borgare av den svenska stammen än så länge, men den 29 maj tycktes den förvandlad till ett svensk-amerikanskt samhälle. Redan vid "Union Station" och under färden till stadens centrum sågo vi med glädje den svenska, blågula korsfanan vaja från offentliga och enskilda byggnader, ja, från slott och koja. De svensk-amerikanska sångarna igenkändes på sina vita mössor, och de sågos överallt som ett nationalmärke i sitt slag; från fjärran och när hade tusentals svensk-amerikaner samlats i Washington på denna angenäma, soliga majdag. Det hade ej skadat,

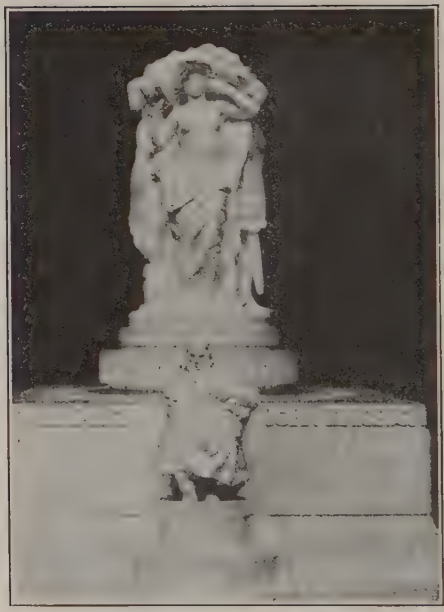

JOHN ERICSSON-MONUMENTET

om långt flera även av våra präster hade infunnit sig för att visa sitt nationella intresse och samhörigheten med sitt folk.

Deras kungliga högheter kronprinsen Gustaf Adolf och kronprinsessan Louise hade redan anlänt såsom vårt lands officiellt inbjudna gäster för att ytterligare förhöja dagens stora festligheter. Vid ett sådant tillfälle kändes det synnerligen tillfredsställande, att Sverige numera äger i Washington ett värdigt och väl beläget legationsresidens, där nu envoyé Boström och hans fru kunde med heder hysa de kungliga gästerna, vilka redan på torsdags e. m. den 27 maj ankommo hit med extratåg från New York. Deras storartade mottagning både här och där förtjänar sitt särskilda kapitel, ty aldrig har furstligt främmande i detta demokratiska land hälsats och hyllats med sådana ovationer från både populära och officiella kretsar som kronprinsparet från vårt gamla fosterland—något alldeles enastående. I New York, både före och efter landstigningen, inleddes deras långa triumftåg genom landet, och här i huvudstaden mottogos de vid stationen av statssekreteraren Kellog och andra dignitärer från regeringen med en artighet och hjärtlighet, som ej kunde missförstås, medan allmänheten på sitt sätt gav sin hyllning till känna. Efter ett kort uppehåll vid svenska legationen ledsagades de höga gästerna till Vita huset, där Förenta staternas nation genom president Coolidge och hans fru i "Blåa rummet" välkomnade Sveriges blivande konung och hans gemål till Amerika.

Det tillkommer oss ej att här omnämna de

bjudningar och uppvaktningar, som förekommo under de kungligas vistelse i Washington. Men för *dem* var det kanske lika kärt som någonting annat att få besöka den enkla församlingshydda, som Augustana-synodens New York-konferens nyligen lyckats förskaffa sig i landets huvudstad. Att särskilt vaktmästaren C. W. Johnson skulle glädja sig som ett barn över detta kungliga kyrkobesök, skola vi ej förtänka honom. Många dela hans glädje.

Men stunden nalkades, då täckelset skulle falla och monumentet skulle blottas för lystna blickar. Vid ankomsten dit, i Potomac-parken vid stranden av floden med samma namn, ses först det kolossala Lincoln-monumentet. Men endast ett stenkast därifrån, vid samma strandbrädd, reser sig John Ericssons vackra minnesstod, väl ej så kollossal och dock i ansenliga och imposanta dimensioner. Det måste ock anses synnerligen träffande, att monumenten efter Lincoln och Ericsson placerats så nära varandra, ty i jordelivet stodo de varandra än närmare i gemensam kamp mot slaveriet och för våra staters enhet. Det ena sätter visst icke det andra "i skuggan", de stå där båda på sin rätta plats, överträffande varandra i klarhet.

Inträdeskortet från festkommitténs ordförande, kongressman Chindblom, kom oss väl till pass, då vi genom folkträngseln sökte oss upp till den rymliga paviljong, som uppförts mitt framför monumentet. Fyra marinsoldater hade posterats å den övre sockeln av monumentet, en på varje hörn, och där stodo de i timmar, orörliga som

© Walinger Photo, Chicago

CALVIN COOLIDGE

statyer. Omkring paviljongen stodo människor i tusental. Vi väntade, alla väntade. Kronprinsen i generalsuniform anlände med stab och följe, hälsad med applåder av publiken stående, en marinens musikkår, som spelade kungssången och andra svenska melodier, och av svensk-amerikanska sångarförbundet, som sjöng med kläm ett par sånger. President Coolidge med svit ankom litet

försenad i följd av ett bröllop i sekreterare Mellons familj. Han hälsades likaledes, och tog sin plats vid kronprinsens sida. Nationalsaluten dundrade med kanonskott från en å Potomac-floden framför oss förankrad minsvepare, Augustana-synodens president förrättade bön. Programmet var börjat under sjöministerns ledning. Sedan marinsoldaterna gjort nödiga förberedelser å monumentet, lät kronprinsen täckelset falla, medan den amerikanska och den svenska flaggan hissades till topp, sida vid sida, och brevduvor utsläpptes, som flögo omkring som fredens symboler. Tyst! Nu såg man blott — såg den store John Ericsson, hans fosterländska vision, hans skapande snille, hans räddande bragd. Vad skulptörens konstverk nu sade oss, det utformades vidare av ordets mejsel i de vältaliga föredrag, som härpå höllos av Sveriges uppburne kronprins och av Förenta staternas vördnadsvärde president. Kronprinsens tal var kort, men, som vanligt, träffande och honom värdigt. Närhelst man lyssnar till honom, känner man att mannen står bakom orden. Nu stod han här i sin höga, resliga gestalt, den kommande monarken i vårt kära fädernesland, vänligt leende och förstående, hälsade och tackade oss samt försäkrade oss om Sveriges odödliga vänskap för Amerika. Han frambar en hjärtlig hälsning från sin fader, Sveriges konung, till Förenta staternas president och folk och nämnde, att konungen denna dag var hos oss i sina tankar och bästa välönskningar, särskilt hos oss, Sveas ättlingar. Den hälsningen gick från hjärta till hjärta — det kändes. Med vördnad nämnde han

Washington och Lincoln, och i John Ericsson såg han den störste svensk, som någonsin utvandrat till Amerika. Här var han en trogen och hängiven amerikansk medborgare, som fann tillfällen och möjligheter att tillfullo utveckla sitt stora geni till mänsklighetens gagn. Han såg i vår Ericsson inkarnationen av de uppgifter och önskemål, som äro gemensamma för våra tvenne fria land, besjälade som de äro av samma demokratiska ideal. Han såg i monumentet framför sig ett orubbligt sigill på det fasta vänskapsbandet mellan dessa länder, för John Ericsson de käraste av alla länder på jorden — Förenta staterna och Sverige!

Det är allmänt känt, att kronprinsen talar en oklanderlig engelska, men det är framförallt hans rika, vinnande personlighet, tankens klarhet och själens glöd, som så mäktigt tilltalar hans åhörare. Man märker ock, huru humorns lekande ängel gärna vill titta fram hos honom under allvaret och värdigheten. Lyckliga Sverige, som i sin Gustaf Adolf äger en sådan tronföljare! Lyckliga stund, som skänkte Amerika en sådan hedersgäst! Vore han icke född till kung, så bleve han vald till kung. Allsvåldig Gud har sina redskap. Skall Sverige än en gång bliva en religiös, politisk stormakt i världen — ej i svärdets tecken, men i kärlekens och fredens? Den ekumeniska Stockholms-konferensen 1925, där kronprins och ärkebiskop verkade hand i hand, var första länken i en kedja, som skall smidas längre och längre för att ena och förbrödra. Vad

SVENSKA KRONPRINSPARET

kärleken smider, bör tron icke bryta sönder, ty störst är — kärleken.

Talet av president Coolidge var, såsom man kunde vänta, av mera historisk art och därför längre. Vår president är vida känd för sin sparsamhet med sitt lands tillgångar och ej mindre — med sin egen tunga. Så mycket mer må vi uppskatta hans frikostighet med sina tungt vägande ord, då han nu oförbehållsamt föredrog de värdefulla insatser den svenska folkstammen gjort i detta lands utveckling ända från vår kolonialhistoria till närvarande tid. Naturligtvis kunde han ej på en trekvarts timma uttömmande behandla detta ämne, men då han nämnde vår historiker, dr Amandus Johnson, så kunde vi lugna oss med att han beträtt en historisk stråt, å vilken vårt ljus ej varit satt under skäppan. Eljest är det lika beklagligt som oförklarligt, huru andra hävdatecknare kunnat blunda för så mycket av det svenska inslaget i Amerikas historia. Presidenten började sitt tal med att framhålla, att detta lands medborgare åtnjuta alla i lika mån fördelen av att vara amerikaner, vare sig de äro födda här i en eller flera generationer tillbaka, eller de fördes hit i sin barndom eller kommo hit vid mogen ålder genom eget val. Det gör detsamma när eller huru vi kommit hit, amerikaner äro vi alla i fullkomlig likställighet, med samma rättigheter, förpliktelser och ansvar. Detta innebär dock icke, sade han, att vi skola förkasta det goda vi ärvt från vårt eget stamfolk, tvärtom skola vi förvalta detta och anpassa det efter kraven av detta lands institutioner. I

detta sammanhang kallade han John Ericsson "en stor amerikan". "Men", tillade han, "stora män äro ej blott individuella storheter, de härstamma från ett stort folk och äro inkarnationen av sitt folks anda. Vi skola aldrig förstå John Ericsson, om vi ej lära oss känna det svenska folket sådant det framstår både i sitt hemland och här. Sverige är ett avlägset nordanland, vars klimat, jordmån och andra resurser icke äro lätta att betvinga i kampen för människans existens. Detta har utvecklat hos nordbon en utomordentlig kraft, andlig och fysisk, och gjort honom skicklig för stora värv och svåra uppgifter. Den karga jordmånen drev honom tidigt till sjöss, ut i vida världen, och vi finna märken efter honom i hela Europas historia. Tidigt blev han omvänd till kristendomen, och hans oberoende skaplynne gjorde honom snart mottaglig för den protestantiska reformationen, som i kampen för religionsfriheten räddades och stadfästes av Gustaf II Adolf, "nordens lejon", vilken ock tog initiativet till den svenska koloniens bildande i Amerika 1638. Koloniens förhållningsregler klarlägga dess ädla och kristliga syftemål, vilket dess medlemmar aldrig heller släppte ur sikte. På 1840-talet begynte en större emigration av svenskar till Amerika, tills de nu med sina avkomlingar härstädes räkna ett par millioner. Här ha de spritt sig i landets olika stater, synnerligen i de nordvästra, brutit skogsmark och vida prärier, byggt kyrkor, skolor, läroverk, seminarier och välgörenhetsinrättningar, utgivit böcker och tidningar, av vilka somliga äro de ledande i vårt land. I re-

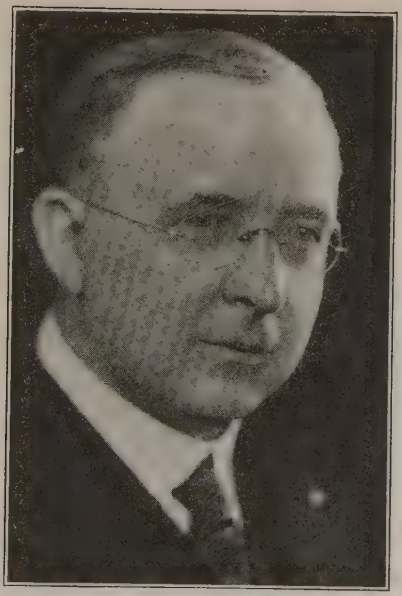

CARL R. CHINDBLOM,
ordförande i monument-kommittéen

volutionskriget togo de verksam del, ett 40-tal svenska officerare och många soldater kämpade tappert för koloniernas sak. John Morton satte sitt namn under Amerikas självständighetsförklaring, Betsy Ross sydde det första stjärnbaneret, John Hanson var president i "the United States in Congress Assembled" samt var ock den, som efter kriget installerade George Washington

såsom den, enligt konstitutionen, först valde presidenten. Sverige var den första europeiska statsmakt, som erkänsamt räckte handen till den unga amerikanska republiken, vars kongress stadfäste traktaten i juli 1783. I den mån amerikaner av svenskt blod tillväxt i antal och välstånd ha de ock vunnit en upphöjd ställning i offentliga och politiska värv, såsom industriledare, statsguvernörer, jurister, lagstiftare etc." Här nämnde han med höga lovord som ett exempel vår landsman, förbundssenatorn Irvin L. Lenroot från Wisconsin. Han nämnde ock några av våra namn i konstens värld, men vi måste här förbigå mycket, som vore värt att återgiva. För president Coolidge är, i korthet sagt, det svenska folket, trots dess ringa numerär, ett *stort folk* både här och i dess hemland, ja, ett av världens största. Det har därför kunnat skänka mänskligheten stora män och personligheter, och många av dessa ha kommit Amerika till godo.

Inför *John Ericsson* dröjde han nu en stund med tacksamhet och beundran. Han berättade hans vackra levnadssaga från hans födelse i Värmland 1803 till hans död i New York den 8 mars 1889, själva årsdagen av Monitors ankomst till Hampton Roads. Han prisade hans snille, hans sällsport oegennyttiga fosterlandskärlek och hans avsky för slaveriet. Som exempel härpå anfördes följande: När Ericsson försporde att man i senaten väckt frågan om tillbörlig ersättning för hans uppfinning och konstruktion av Merrimacs besegrare, så tillskrev han vederbörande, att ingenting kunde förmå honom att mottaga

någon sådan ersättning. *Med glädje ville han skänka sin Monitor såsom sitt bidrag till unionens räddning och till befrielsen av fyra millioner slavar!* Presidenten tecknade den kritiska situation, i vilken Monitor utförde den förlossande bragden, samt redogjorde för flera av Ericssons uppfinningar, vilka blevo till stor nytta för industri, handel och sjöfart; och berömde han honom icke minst för den kärlek, han hyste för sitt färdernesland, till vilket Förenta staterna under höga ärebetygelser återbördade hans stoft å pansarbåten Baltimore året efter hans död. Presidenten slöt sitt ypperliga tal med att uttrycka sin glädje över närvaron av deras kungliga högheter, kronprinsen och kronprinsessan av Sverige, och uttalade han sin tillfredsställelse däröver, att John Ericssons minne, genom det passande läge man valt för detta monument, blivit värdigt förknippat med minnet av våra största — Washington och Lincoln. Till ras och blod voro de varandra olika, men de tre voro ett i den anda, som skapat Amerikas storhet. "Of such is the greatness of America."

S. G. ÖHMAN,
kaplan i John Ericsson Society i New York

Ett för den svenska folkstammen mera värdigt och erkänsamt tal torde aldrig ha hållits av någon Förenta staternas president. Det var ett "trontal", som kastade sitt upplysande skimmer över det svenska namnet landet runt. Tillfället

var ju manande, för att ej säga krävande, det medgives, men talaren skilde sig från sin grannlaga uppgift synnerligen manligt och rättrådigt. I Sverige kunde man vänta ett oblandat bifall för ett sådant tal, men i Amerika med dess mångfald av olika nationaliteter — det är ett annat auditorium. President Coolidge tolkade emellertid historien fördomsfritt. Och så fingo vi då även själva veta, och det från högsta ort, vad vi äro för ett folk, vi svenskar och svensk-amerikaner, och detta *behövs* — sorgligt nog — i allt för många fall. Vi sakna historiskt sinne, vi känna icke oss själva, och detta är nog orsaken till den ringaktning, som mången hyser för sin svenska härkomst. Presidentens ord behöva tränga in även i vår Augustana-synod, denna sköna plantering i Amerika, den första och största av svensk stam, vilken numera icke vill växa, kanske därför att man glömmer så mycket — glömmer också att vattna och vårda de djupt liggande svenska rötterna i vår plantering. Skall man någonstädes vattna, så är det väl vid roten av husplantan. Mera nedåt, mera på djupet med vårt arbete!

Efter presidentens tal sjöngs "America". En stor mängd kostbara blomstersmycken och kransar nedlades vid monumentet av representanter från korporationer och grupper både här och i Sverige, eftersom deras namn uppkallades av kongressman Chindblom. Det var en lysande samling av framstående män och kvinnor i denna stora folkmassa. Men när massan skingrades, kändes det som om ett nytt band, enande och

stärkande, hade slutits omkring oss, svensk-amerikaner. Det var John Ericssons stora dag i Washington, utan gensägelse den största i vår historia.

S. G. ÖHMAN,
Kaplan i John Ericsson Society i New York.

Högtidssång

VID NEBRASKA-KONFERENSENS 40-ÅRSFEST.

Letar du uti ditt minne,
hittar du väl än därinne
dyningen på hjärtats hav
av den sorg, obotlig tycktes,
när de kära hädanrycktes
och du stod vid deras grav.

Bilder blekna, minnet sviker,
forntid snabbt för nutid viker,
avstånd gäcka lätt vår syn.
Solen själv på himlapannan,
tycks det, var i går en annan
än den nu du ser i skyn.

Ack, hur fort i mullen gömmas
både vi och verk och glömmas!
Allt i graven bäddas ner.
Trygga tro vi oss väl alla,
där vi vandra — tills vi falla
för att aldrig uppstå mer.

Fortare än tanken hinner,
ock för oss vår dag förrinner,
tills omärkligt den tar slut.

Det blir tyst, där nyss vi timrat.
Hägringen, som vackert skimrat,
skall av natten plånas ut.

Vad är meningen i livet?
Finns där mening? Var står skrivet
på vårt hjärtas bön det svar,
som vår trötta blick kan rikta,
där vi under bördan svikta,
mot den ro ej jorden har?

Vad de gamle därpå svarat:
om en Gud, som uppenbarat
korsets höga hemlighet;
om en tro, som lyckan funnit
och i hoppet redan vunnit,
finns här ingen, som ej vet.

Nej, vi sågo dem så lugna,
nyktert vissa, blott betvungna
av sitt samvet och sin Gud.
Det var bibel uti orden,
och med psalmsång ifrån Norden
värmde de sin stämmas ljud.

Dagen gav dem nog av möda,
det är visst, men ock den gröda,
varav anden får sitt bröd.
När så framåt kvälln de sågo,
boningarna nära lågo,
där på allt är överflöd.

Bröder, I de gångnes söner,
ve, om fädrens visdom röner
uti oss föraktets lott;
och om vi som barn förgäta,
att vad märgstarkt bröd vi äta
bakts av skörden far har sått.

Det tör komma vargatider,
när den bleka döden rider
sävligt över världen ut,
och för anden brödet tryter,
till dess hungerns lejon ryter
och förtär sitt rov till slut.

Trefallt ve oss, om vi svika
sanningen, som gör oss rika
och bär tröst mot nöd och död;
om vi leva blott och klandra
fäderna och skänka andra
tegen, som skall ge oss bröd.

Tiden flyr — ett längesedan
vuxit fram för känslan redan,
fast liksom i går det var,
när ännu med friska sinnen,
varma hjärtan, skarpa minnen
fädren stodo bland oss kvar.

Vapnen, som de en gång buro,
segerpalmerna de skuro
gömts i hävdens arsenal.
Själva de, på slutet gamla,
hunnit sig i ro församla
uti dödens stilla dal.

Vad de ville, vad de tänkte,
vad åt världen stort de skänkte,
drömmarna, som hjärtat drömt,
hoppet, som dem bar och gladde,
och vad mer de förehade,
allt det där är snart förglömt.

Upp, I, söner av ett släkte,
som den store Guden räckte
uppenbarelsen från skyn!
Värnen om de höga gåvor,
och bevaren himlens håvor
från att stänkas ned av dyn;

att för eder dag I ägen
vad av nöden är på vägen
över tidens korta spång,
och att släkten, än ej födda,
mäktigt av er visdom stödda,
må välsigna er en gång.

C. A. Lönnquist.

Augustana-Synodens sjätte konferens

BLAND Augustana-synodens 13 konferenser är Nebraska-konferensen den sjätte i ordningen. Dess organisationsmöte hölls i Edensburg-församlingen i Malmo, Nebraska, den 11—15 augusti 1886, då 12 pastorer och 16 lekmannaombud voro närvarande. Församlingarnas antal var då 29, med ett sammanlagt kommunikantantal av 2,850 och hela medlemsantalet 5,451. Vid Nebraska-konferensens senaste sammanträde förliden 6—11 april i Immanuels-församlingen i Omaha, som ock är konferensens moderförsamling, avskildes fredagens eftermiddags- och kvällssessioner till firandet av konferensens fyrtioårsminne. Alla 16 lekmannaombuden, som voro med vid organisationsmötet år 1886, ha under dessa 40 åren gått över tidens gräns, och av de 12 pastorerna voro nu endast dr S. A. Lindholm och pastor J. E. Swanbom kvar i livet. Den sistnämnde hade dock redan börjat att upptaga kampen mot vår ytterste fiende och avled kort därefter på vårt ålderdomshem i Omaha. Dr S. A. Lindholm var dock närvarande och höll ett intressant tal på

landets språk om förhållandena före konferensens stiftande. Pastor O. A. Johnson, som är till tjänsteåren äldst i konferensen, hade blivit ombedd att hålla tal på svenska över ämnet: "Den fasta Guds grund bliver ståndande", men var av sjukdom förhindrad att närvara, vadan dr C. A. Lönnquist, den näst äldste i tjänsteår, talade över detta ämne. Synodens president, dr G. A. Brandelle, som vid tiden för Nebraska-konferensens stiftande var medlem av Kansas-konferensen, till vilken Nebraskas församlingar och pastorer dittills hört, höll på landets språk ett tal, upplivande gamla minnen och erfarenheter från Kansas-tiden. På kvällen föredrog först dr Lönnquist ett av honom författat minnespoem. Fru J. H. Flodman uppläste en historik över Kvinnornas missionsförenings tjugoåriga tillvaro. Ett historiskt föredrag hölls av undertecknad, och dr L. G. Abrahamson höll till sist ett livligt tal på svenska om sina erfarenheter, då han såsom ung studerande verkade i Omaha på 1870-talet. Präktig sång och musik förekommo vid båda sessionerna, och konferensens president, pastor C. O. Gulleen, ledde programmen med taktfull hand. En missräkning var dock, att konferensens historia ej hade blivit färdigskriven till denna festlighet, men vi hoppas att den måtte bliva så om ett par år.

Således är nu Nebraska-konferensen 40 år gammal. Men vi få icke förgäta, att kyrklig verksamhet hade bedrivits i Nebraska nära 20 före konferensens stiftande. Redan innan Kansas-konferensen år 1870 upptogs i synoden, hade försam-

lingar organiserats i Nebraska. Pioniär-pastorn var S. G. Larson, som med outtröttligt nit och under mycken fattigdom och svåra umbäranden reste omkring och bröt livets bröd bland landsmännen i de olika settlementen och stiftade åtskilliga av konferensens äldre församlingar. Han biträddes snart i arbetet av pastor J. S. Benzon, som dock ej stannade så länge på våra fält, men verkade till stor välsignelse den tid han var här. Sedermera anlände efter hand pastorerna L. P. Ahlquist, J. Torell, Nils Nordling, J. E. Swanbom, E. A. Fogelström, C. J. E. Haterius och J. E. Nordling, som ock voro verkliga pioniär-pastorer, och vilka vi såsom ett yngre släkte älska att benämna Nebraska-konferensens fäder. Om pastorerna Torell, Swanbom, Fogelström, J. E. Nordling och F. N. Swanberg, vilka i många år nedlade sina bästa krafter i Nebraska, kan sägas, att de gåvo Nebraska-konferensen den form, anda och riktning den ännu, Gud ske lov, har. Undertecknad, som själv är ett Nebraska-konferensens barn, hade den förmånen att såsom ung gosse lära känna alla pioniär-pastorerna och höra dem predika, t. o. m. pastorerna Larson och Benzon. Åtskilliga av de övriga nämnda har han ock i kär hågkomst såsom ämbetsbröder. Det må ock nämnas, att kateket O. Hedlund och studeranden, numera dr J. P. Aurelius, gjorde kraftiga inlägg i den kyrkliga verksamhetens tidigare dagar.

Under de första 10 å 15 åren av denna pioniärstid stod ej staten Nebraska i särdeles högt anseende, vare sig i materiellt eller kyrkligt hän-

seende. Då dr Abrahamson såsom ung studerande skulle begiva sig hit, sökte man på det bestämdaste avråda honom därtill, emedan här funnos endast gräshoppor, solrosor och separatister. Det omdömet var tämligen så allmänt. Ytterst intressant vore det att skildra nybyggarelivets vedermödor och svårigheter, men utrymmet tillåter det ej. Huru dessa ödsliga slätter blivit förvandlade till bördiga bygder, och huru rikligt Gud välsignat vår stat i materiellt hänseende, är ock väl känt. Att vårt folk bosatte sig i större settlement, befrämjade i hög grad den kyrkliga verksamheten. En och annan av våra pioniärpastorer begick dock det misstaget att centralisera sin verksamhet alltför mycket och ovist motsätta sig stiftandet av församlingar i settlementens utkanter, vadan sekterna passade på tillfället och intogo dylika fält. En stor del av nybyggarne bodde i torvhus, och åtskilliga av våra första kyrkor voro ock byggda av torv. Våra pastorer predikade Kristus och honom korsfäst, tider av vederkvickelse förnummos från Herrens ansikte, och vårt folk mottog det frälsande ordet med öppnade hjärtan och sinnen. Pastorers och andra gudfruktiga personers råd och ledning angående själens frälsning söktes ock av många. Det gick lätt att föra samtalen in på de andliga och himmelska tingen den tiden; det gick ock lätt att samla medel för Guds rikes uppbyggande. Snart följdes dock dessa ljuvliga vederkvickelsetider av en splitets och söndringens tid, särskilt med hänsyn till försonings- och församlingsbegreppet, varvid somliga utträdde ur våra

församlingar och bildade sina egna, huvudsakligen under den förevändningen att deras voro renare och heligare. Ju mindre som säges om detta sorgliga förhållande, dess bättre. Men de väldiga diskussioner, som då höllos om försoningen, hade det goda med sig, att vårt folk, likt dem i Berea, dagligen forskade i Skriften, om det så förhölle sig, och blevo därmed alltmer rotade och grundade i den frälsande sanningen. Under denna brytningstid stodo alla våra pastorer med blott ett undantag osvikligen på sanningens grund. Och denna säkra grund, som våra fäder då lade, har visat sig vara fast nog för oss yngre att bygga uppå.

Då för omkring 40 år sedan frågan om skilsmässa från Kansas-konferensen agiterades av Nebraskas präster och församlingar, togs det ej väl upp, vare sig av Kansas-bröderna eller av synodens fäder för övrigt. Petitionen från de tvenne missionsdistrikten i Nebraska att få stifta egen konferens beviljades av synoden vid dess möte i Minneapolis 1886 efter en mycket het debatt, under vilken prästerna och lekmannaombuden från Nebraska av somliga utpekades rent av såsom upprorsmakare. Dr O. Olsson fällde då med hänsyn till Nebraska-konferensen det bevingade uttrycket: "Kasta barnet i vattnet, så måste det lära sig att simma, om det icke vill drunkna." Och med Guds hjälp har nog barnet fått lära sig att simma. Till Nebraska-konferensens område hörde då staterna Nebraska och Wyoming. Senare överlämnade Minnesota-konferensen södra delen av staten South Dakota till oss, vadan Ne-

braska-konferensen i vidsträckthet åtminstone kan mäta sig med synodens större konferenser. Enligt 1925 års statistik består vår konferens av 58 församlingar, fördelade på 6 missionsdistrikt. Pastorernas antal är 47, inberäknande 9 hednamissionärer, vilkas namn förekomma i konferensens matrikel. Kommunikantantalet är 9,942. En kraftig hemmissionsverksamhet har bedrivits, men betänka vi nu att vi efter ett nära sextioårigt arbete ej lyckats uppdriva kommunikantantalet ens till fullt 10,000, så hava vi sannerligen intet att berömma oss av, utan böra i stället ödmjuka oss inför Gud och utbedja oss av honom mera nit, kraft och välsignelse i vårt viktiga missionsarbete. Det svåraste hindret har varit att få arbetare på fälten, och detta har varit missionsstyrelsens största bekymmer i alla tider. Missionsmedel skulle ej saknas, det förtroendet ha vi till vårt folk, blott vi hade män att sända ut. Ett mera effektivt missionsarbete hade kanske ock kunnat utföras i staden Omaha, om icke lokalintressena i vissa fall hade spelat så stor roll. Staten Wyoming med dess vitt spridda folk har varit och är ännu ett stenbundet fält, och undertecknad har mer än en gång satt i fråga, om Gud hittills givit oss där en öppen dörr. Ledsamt nog hava även somliga av våra lantförsamlingar under senare åren försvagats, i det att pioniärernas barn sälja sina farmer till personer, som äro fientliga mot vår kyrka. Särskilt hava katolikerna på senare tiden bedrivit en planmässig kolonisering, och resultatet därav har i oroväckande grad börjat visa sig i åtskilliga av våra

äldre settlement. Vi fingo ock för oss, att en snabb anglo-amerikanisering skulle hjälpa oss i vår missionsverksamhet. Därför ha vi under de senaste 8 å 10 åren lagt oss all vinning om, kanske understundom något ovisligen, att undanskjuta vårt modersmål och införa engelskan såsom gudstjänstspråk. Somliga av våra församlingar ha t. o. m. gått så långt, att de lagligen utstrukit ordet "Swedish" ur sina inkorporationshandlingar. På samma gång som vi nog lyckats behålla vår egen ungdom och personer av skandinavisk och tysk härkomst i någon mån anslutit sig till oss, så har dock vinsten från anglo-amerikanskt håll hittills ej varit ens nämnvärd. De hava nog en annan ande än vi och kunna synbarligen ej fatta den lutherska andan i dess djup. Och det egendomliga är, att i trots av vår intensiva anglo-amerikanisering så insistera dock våra anglo-amerikanska vänner på att benämna oss Augustana-pastorer "Swede preachers" och våra kyrkor "Swede churches".

Synoden torde ej ha någon mera lojal konferens än vår. Alla dess beslut hava noggrant respekterats och efterföljts. Vår andel till alla av synoden ombeslutade insamlingar har alltid punktligt inbetalts, och det utan att någon sollicitör behövt hitskickas. Därför har synoden ofta framhållit Nebraska-konferensen såsom ett exempel för de övriga att efterfölja. Synodens diakonissanstalt, grundlagd av den energiske Nebraska-pastorn E. A. Fogelström, med dess omfattande barmhärtighetsverksamhet i dess olika avdelningar, har under hela sin tillvaro varit

föremål för konferensens välvilliga omtanke. Synoden har ock visat sitt uppskattande därav, i det att pastor Fogelströms tvenne efterträdare såsom anstaltens föreståndare valts bland konferensens pastorer. Då konferensens barnhemsverksamhet på sitt vis innebar ett slags oppositionsarbete mot synodens, träffades fredlig överenskommelse med synodens diakonissanstalt att övertaga densamma. Till synodens hednamission har konferensen skänkt icke allenast ansenliga penningbidrag, utan även rätt många av dess söner och döttrar såsom hednamissionärer. Kanske hade ock Kina-missionen i sin början sitt starkaste understöd just från personer inom Nebraska-konferensen, t. ex. pastor J. Torell m. fl. I detta sammanhang kan även nämnas Bethphagemissionen, som i likhet med synodens diakonissanstalt är förlagd inom konferensens område. Denna anstalt har under sin korta tillvaro utfört en välsignelserik verksamhet i de lidandes tjänst. Med en förvånansvärd hastighet har den utvecklat sig till en vittomfattande barmhärtighetskoloni, uppbyggd och underhållen genom frivilliga gåvor. Ehuru fristående, grundlades den av Nebraska-pastorn K. G. W. Dahl, dess nuvarande föreståndare är ock Nebraska-pastor, och dess styrelse består med blott ett undantag av konferensmedlemmar. Med synnerlig välvilja har konferensen såsom ett helt och i synnerhet Kearney-distriktet, inom vars område den är förlagd, omfattat denna anstalt.

Konferensens skötebarn är dess läroverk, Luther College i Wahoo. Det grundlades ock några

år före konferensens stiftande. Av somliga ansågs det såsom det förnämsta sprängämnet mellan Kansas-konferensen och Nebraska-distrikten. Huru härmed förhöll sig, är ej undertecknad kompetent att bedöma. Gärna vilja vi dock tro, att våra Nebraska-fäder ej menade det så. Kristlig bildning för vår egen ungdom var nog det huvudsakliga motivet för skolans upprättande. Till stor välsignelse har vår skola varit under årens lopp. Många, som äro präster, hednamissionärer och skollärare samt även innehavare av andra viktiga levnadskall, hava där fått sin första livsriktning under kristligt inflytande. Sådana av våra unga, som en tid vistats där, intaga en ledande ställning bland våra församlingars ungdom och äro våra pastorer till stor hjälp. Våra fäder hållas i tacksamt minne för grundläggandet av denna skola, och våra församlingar förtjäna erkännande för deras omhuldande av densamma. Bland de fäder, som särskilt nitälskade för skolan, må pastor J. Torell nämnas. Under panikåren 1894—1895 fick han till stor del ensam bära det finansiella ansvaret. Med en Jobs tålamod och en Natanaels sinne utan svek stod dr S. M. Hill såsom föreståndare i många år. Hans efterträdare, doktorerna O. J. Johnson och A. T. Seashore, hava även inlagt stor förtjänst i läroverkets utveckling. Trogna lärare, som med små löner och under stora försakelser arbetat där, åtskilliga utav dem avböjande förmånligare anbud från andra håll, förtjäna ock ett tacksamt erkännande.

Bland konferensens verksamhetsgrenar intager

Kvinnornas missionsförening ett framstående rum. Enligt den förut omnämnda historiken har denna förening organiserats och omorganiserats gång efter annan. I början hystes ock betänkligheter hos vissa personer om dess framträdande, men dessa äro nu fullkomligt undanröjda, allt motstånd har lagt sig, och föreningen har vunnit allmänt förtroende. Med ansenliga summor har den bidragit till missioner och inrättningar, icke minst årligen till konferensens hemmission. Dess ädla uppgift är även att fostra ett sant missionssinne och ett innerligt böneliv. En livlig verksamhet utföres bland vår ungdom med organiserade Luther Leagues i församlingar, distrikt och konferens, allt under pastorernas ledning. Vi såsom pastorer hava all orsak att tacka Gud, att vår ungdom såsom ett helt fylkar sig omkring oss med beredvillighet och förtroende. Det bådar ock gott för framtiden. Distriktens Luther League-konvent hållas årligen i olika församlingar, och konferensens konvent vartannat år vid vår lärdomshärd i Wahoo. Alltigenom goda och kristliga program utföras, alltid under stor tillslutning av folk. Bibelstudium ingår även såsom en väsentlig del i dessa program, och våra unga ha visat stort intresse för detsamma. Må ock ordet bliva icke blott inlärt. utan även efterlevat, så att vår ungdom måtte växa i nåden och vår Herre Jesu Kristi kunskap. På det yttersta i dessa dagar har ock den verksamhetsgren, som går under namnet Lutheran Brotherhood, framträtt ibland oss. Som den är helt ny, kan ej mycket sägas om densamma nu. Den har till uppgift

att befrämja Guds rikes uppbyggande ibland oss och förtjänar därför vårt understöd. Men kanske vi ock stå i fara att få allt för många organisationer, med brådskande intresse för kyrkans yttre angelägenheter under förbiseende av hennes egentliga kallelse såsom en frälsningsanstalt. Och går det så långt, att hon huvudsakligen lägger vikt vid det sociella, så har hon förfelat sitt ändamål i världen. Kyrkans stora misstag, den dag som är, är nog den, att hon söker efterlikna världen i sitt framträdande. Detta har icke blott försvagat henne, utan även gjort henne till ett åtlöje för världen själv.

Med tacksamhet till Gud för den välsignelse vi fått röna i denna del av hans vingård, vilja vi sluta denna anspråkslösa teckning. Något oroväckande i lära och gudstjänstliv förnimmes icke, Gud vare tack, ibland oss. Våra yngre pastorer äro i likhet med de äldre trogna Jesu vittnen, med olika gåvor, men en ande. Vårt folk lyssnar uppmärksamt och andäktigt till det gamla frälsningens evangelium, och något annat skulle det ej tåla att höra. Våra gudstjänster besökas flitigt, och om offervilligheten kan ej mycket klagas, även om den kunde vara bättre nu under välmågans dagar. Det rikligt utsådda ordet återkommer icke allt fåfängt, utan vi tro att många mottaga det och omsätta det i det dagliga livet. Nattvardsbordet besökes ock allmänt, särskilt tro vi det vara förhållandet med vår ungdom. Även hoppas vi och tro, att familjealtaren äro uppresta i många hem. Och huru fattigt är icke det hem i all sin ståt och lyx, om det icke har en nåda-

stol, omkring vilken dess medlemmar kunna samlas.

Hålle den dyre Frälsaren allt fortfarande sina genomstungna händer välsignande, beskyddande och bevarande över vår kära Nebraska-konferens. Det skall han ock göra, om vi troget och enfaldigt hålla oss till honom och hans ord.

C. F. SANDAHL.

Jul

Du kommer, välsignade juletid,
med himmelens hälsning till jorden.
Du kommer med ord om försoning och frid:
en Frälsare född är oss vorden.

Du kommer till fattig såväl som rik
med himmelska skatter för alla
att göra den ringe den mäktige lik
och båda till salighet kalla.

Du kommer i kulen decembertid
med kärlekens mäktiga värma.
Du kommer att ända vår ofrid och strid,
till Gud och varandra oss närma.

Du kommer i midvinterns mörka natt
med ljus från den himmelska världen.
Du kommer med budskapet ljuvligt och glatt:
förlossning från synden och flärden.

Du kommer så strålande oskuldsskön,
de gamla bli barn med de unga.
Du väcker i hjärtat en stämning av bön
och lägger blott sång på vår tunga.

Se, festen står redo, stilla och glad,
du bjuder oss, unga och gamla,
till Betlehems krubba. Vi draga åstad
och ödmjukt kring Barnet oss samla.

I renhet och sanning vi vilja begå
den högtid, som åter är inne.
I julgåva, Herre, du låte oss få
din frid åt vårt hjärta och sinne!

E. S.

Välkommen, glada högtid!

I dag är eder född Frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad. Luk. 2: 11.

Välkommen åter, du gladaste, du sällaste av alla högtider! Du är en gammal, trofast och beprövad vän. Barnen klappa sina små händer i förtjusning vid din ankomst, och de av ålderdomssvaghet nedböjda bliva barn på nytt, då du kommer. Du lärer den levnadsglada ungdomen förstå, att det finns en glädje renare och friskare än den världen bjuder, och mäktigt drager du de ungas hjärtan till de högre glädjeämnena, till deras bäste vän.

Välkommen, glada högtid, med dina ljuva minnen! Du manar oss, ja, nödgar oss till att tänka på vårt livs ljuvaste dagar. Du påminner oss om föräldrahemmet och om allt som där var dyrt för oss. Du griper hjärtat, du öppnar dess portar, så att det genomdrages av ett högtidligt tåg av ljuva minnen, glada känslor och goda föresatser. Och låtom oss icke

underskatta betydelsen av dessa tankar, minnen och känslor! Vem vet vad de förmå att uträtta? Låtom oss icke, då vi fira kärlekens hoppingivande högtid, misströsta med hänsyn till våra medmänniskor! Gud är god, och människorna äro icke alltid så förhärdade, som många antaga att de äro. Dragas de av syndens starka band nedåt, så är det ock mycket, som drager dem uppåt. Icke hava vi kunskap om allt, som försiggår i deras hjärtan. Icke veta vi huru många det är, som med möda kunna dölja den längtan efter renhet, frihet och frid, som intager deras hjärtan. På många av dem skola Frälsarens ord: "Många av de yttersta skola bliva de främsta", besannas. Vad har icke Jesu kärlek varit för oss; och få vi icke tilltro denna kärlek mycket, då det gäller våra medmänniskor?

Men vare i synnerhet julen med sitt gamla, men ständigt nya budskap om att oss är född en Frälsare välkommen! Hade vi icke detta budskap, då ville vi icke leva; då önskade vi, att vi aldrig blivit födda. Utan det vore livet för oss "en olöst gåta, ett obarmhärtigt Uriebrev"; utan det vore vårt hjärtas kväljande frågor obesvarade, och utan det måste vi vandra hopplösa på vår levnads stig och täras av kväljande farhågor med tanken på graven och

på vad som är bortom densamma. Men vi hava blivit hulpna. Det flammade i öster. En stjärna bebådade för visa män, att "evighetens sol" hade uppgått inom "tidens gräser." Och tillsammans med alla länders goda och fromma böja vi nu åter i salig tillbedjan våra knän vid den krubba, som sluter inom sig allt vårt hopp för tid och evighet. Se, där är Guds och Marias Son! Se där tidens och evighetens största under! Se där vår återförening med Gud! Fattigt är detta barn, men det har gjort oräkneligt många rika. I en krubba fick det vid sitt inträde i vår värld vila, men det har berett eviga härlighetsboningar för oss i himmelen. "Vi gingo alla vilse såsom får", men detta barn blev för oss vägen till fadersboningarna. Låtom oss icke taga anstöt av dess svaghet, ty det kan giva styrka åt maktlösa händer och kraft åt vacklande knän. Ty barnet är "Frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad." I vår bullersamma tid, då stridsgnyet hotar att överrösta våra glädjesånger, och då jordens nationer utgöra en sådan kontrast till julens budskap, sjunga och bekänna vi:

"I världen krigen väl bullra,
och makt sig väpnar mot makt,
men på den spädaste skuldra
är herradömet dock lagt."

Vi förtvivla icke. Det onda, det fasansväckande, som vi skåda, tillhör en mellanperiod. Han, som är vår Frälsare, är ock Herren, och hans tron skall stå fast, då alla jordiska troner störtats.

Till Betlehem därför! Vi tillbedja barnet, som vilar i jungfruns sköte. Här är julglädjen. Här är en alla sorger övervägande tröst. Här är läkemedlet för hjärtats svidande sår. Här finna vi skatten, som gör livet för oss värt att leva, och som betryggar vårt väl för evigheten.

L. G. Abrahamson.

Julbarnet och vi

Guds moder sitter på strå och halm,
ett barn i sitt sköte söver,
kring krubban tonar en änglapsalm,
och stjärnan står klar däröver;
nu gästar jorden en sällsam gäst,
vår Gud uti lindakläder,
och herdar och barn de trivas bäst
i bön på stallgolvets bräder.

Det susar en stilla sunnanvind
med hälsning till fjärran länder,
och rosen rodnar på jungfruns kind
vid stjärnors blinkröda bränder;
vår eviga längtan bor däri,
som drömmen om barnet föder,
och kojan och hjärtat ana vi
där smärtornas glädje blöder.

Nu skapandets kraft och viljans stål
förnimmes i nattens skälvning,
och offerlågans flammande bål
når upp mot rymdernas välvning;
vi äga himmelen i vårt bröst,
och barnet tronar uti den —
så tronar svaret med julens röst
om evigheten i tiden.

Guds moder sitter i storm och snö
med frysande barn vid härden,
där hjärtelågan av köld kan dö
om icke vår kärlek bär den;
tänd ljus för ringhetens gudason,
ditt guld i hans mantel sömma
och giv som offer hans eget lån:
ditt lidandes myrragömma!

KARL JOHANSSON.

Konsten att hålla högtid

Det var något underbart som skedde, när Ordet blev kött och tog sin boning ibland oss. Jesusbarnet i Betlehems krubba var en gång föremål för hyllning av himmelens änglar, vilka sjöngo sitt: *"Ära vare Gud i höjden, och frid på jorden, bland människorna till vilka han har behag!"* Men Jesusbarnet fick också mottaga hyllning av några herdar, vilka hade hört änglasången. Och särskilt underbart måste det hava tett sig för Maria, Jesu moder. Hon kunde icke genast fatta allt. Men vad som skett, och vad herdarna berättat, det gömde Maria i sitt hjärta. Därför blev det högtid för henne.

Allt som sker kan sägas hava två sidor, en yttre och en inre. Den synpunkten få vi hava såsom kristna. Vi tro ej på slumpen. Nej, vi få tro, att det ligger en mening i allt som sker. Den djupa meningen ligger ofta dold bakom det yttre som sker. Det värdefulla är det inre. Därför böra vi söka gripa detta för att gömma det. Detta är en viktig förutsättning för att kunna hålla högtid.

Jag vill taga ett exempel. — Man gör en ny bekantskap. Sådana bekantskaper kunna ju lätt göras. I allmänhet lägger man kanske ej så stor

vikt vid dem och tänker ej på att odla dem. Ytliga bekantskaper lämna alltid ringa eller ingen behållning. — Men nu tänker jag på en bekantskap av annat slag. Man lär känna en god människa. Detta är ju en yttre händelse. — Men man stannar icke bara vid det yttre. Man känner sig dragen till denna nya person, som man kom att möta i livet. Bekantskapen fick en djupare betydelse, därför att man började odla den. Vänskapsband knötos. Det uppstod en inre gemenskap. Detta gjorde, att man själv blev rikare, än man förut var. Den nye vännen, som var en god människa, kom att inverka gott på en själv. Umgänget med honom gjorde, att det bästa inom en kallades fram, och det sämre sjönk undan. Man började gömma i sitt hjärta de goda intryck, man fick mottaga av den nye vännen. Det blev högtid där inne i hjärtat. Konsten att hålla högtid hänger på det innerligaste samman med detta att icke vara ytlig, utan att tränga till djupet av det som sker.

Eller låt mig taga ett annat exempel. — Man kan fira gudstjänst på två olika sätt. Antingen kan man fira den så, att man går ifrån gudstjänsten lika tom, som man kom dit. Eller kanske man är ännu tommare i sitt hjärta, när man går ifrån gudstjänsten, än vad man var, när man gick dit. — Eller också kan man fira gudstjänst så, att man visserligen kommer dit tom och sökande, men att man går därifrån styrkt och med rik behållning för sin inre människa. — Varav kommer det sig, att det kan utfalla så olika? Jo, detta har sin förklaring. I förra fallet firade man

gudstjänst enbart på ett yttre sätt. Man var icke stillad till andakt. Man hade icke förberett sin gudstjänst under bön. Man hängav sig icke åt Gud i gudstjänsten. Därför förblev hjärtat slutet. Man trängde icke djupare än till gudstjänstens form eller bokstav. En sådan ytlighet kan icke föra med sig någon välsignelse. — I senare fallet däremot stannade man icke blott vid ytan. Det blev bön om stillhet inför Gud och om välsignelse över predikan och sång. Det blev så, att man hängav sig på allvar åt gudstjänstfirandet. Välsignelsen uteblev icke. Man kunde tränga djupare än till ytan, ända in till gudstjänstens innehåll. Därför kunde både altartjänst, bön, predikan, sång och gemenskapen med andra gudstjänstfirande skänka något. Om bokstaven dödar, så gör Anden levande. Och den som tränger till djupet, när han firar gudstjänst, han får något att gömma i sitt hjärta, han förstår konsten att hålla högtid, och därför kan han taga med sig något ut i livet, när han går ifrån gudstjänsten till sina vardagliga uppgifter.

Julhögtiden stundar. I församling och i hem förbereder man sig på att hålla högtid. — Vad skall månne denna högtid föra med sig åt oss? Hur skola vi fira den? Skall det bliva en verklig julhögtid? Eller skall det bara bliva julfest? — Och när vi se tillbaka på de jular, som vi redan firat under gångna år, vad hava de att säga oss? Kanske de bara voro sådana där ytliga bekantskaper, som vi egentligen aldrig brydde oss om att odla. De voro angenäma avbrott uti vardagsmässigheten, då man pyntade sitt hem, pryd-

de granen, mottog och gav julklappar samt fick rikligare med mat än annars. Det blev fest och glädje för stunden, en yttre händelse som timade. Och när julfirandet var över och granen plundrad, då var man lika tom i sitt inre som förut, ja, kanske ännu tommare. — Varför? Jo, man förstod ej att hålla högtid.

Julfirandet har en inre sida. Må vi i år söka gripa den, om vi icke kunnat göra det förr. Må denna jul bliva en bekantskap, som vi vilja odla och komma i beröring med! Julen har ett rikt andligt innehåll. — Och hur skola vi kunna nå detta? — Jo, genom att i god mening vägledas av julfirandets yttre form. Ty bakom denna yttre form dölja sig andliga värden.

Julgåvorna hava mycket att säga oss. Må de ej bara åstadkomma en yttre tillfredsställelse, utan må de också få visa hän till detta, som de böra vara en ringa sinnebild av. — Givandet spelar i det kristna livet en så stor roll. Julgåvorna skola predika om Gud såsom den store givaren framför andra. Gud har givit Sonen, Frälsaren, världens ljus. Han kan ännu i denna dag giva frälsningens gåva åt var och en, som vill taga emot den. Gud kan ännu i denna dag genom Jesus Kristus giva frid och lycka. Vilja vi mottaga denna gåva, då gäller det mottaga det underbart rika evangeliet om Jesus som din och min Frälsare samt gömma detta evangelium i hjärtat.

Givandet har något mer att säga oss. Det manar oss till att själva bliva givare. "*Det är saligare att giva än att taga.*" — Vår tid är sådan,

att den behöver människor, som icke bara vilja leva för sig själva, utan som också vilja leva för andra. Vår tid behöver sådana människor, som kunna sprida tröst och kärlek omkring sig och så ut en ädel säd under sin vandring genom livet. —Men skola vi kunna bliva givare, så måste vi först ur Guds egen hand taga emot den stora julgåvan, nåd, frid, och frälsning. Ja, må vi taga emot och gömma detta i våra hjärtan. Då kunna vi hålla högtid. Och när julfirandet är över, äga vi en behållning, som gjort oss rikare.

Julottan har också mycket att säga oss. Då står helgedomen skönt smyckad, och då tindra de många ljusen. — Går man till julottan blott för att få en smula julstämning? — Icke vilja vi missunna någon denna underbara julstämning. Visst icke! Men vi vilja unna något mer än det, som blott varar för stunden. — Gott vore om vi alla kunde tränga till den anda, som vill besjäla den högtidliga gudstjänsten på julmorgonen. När det är som mörkast ute, då tindra ljusen klarast i helgedomen. "När nöden är störst, är hjälpen närmast". När det blir mörkt i hjärtat, och syndaskulden blir tung att bära, då skall nåden stråla som klarast. När vi i vår nöd vända oss till honom, som är världens ljus, och när vi öppna våra hjärtan i tro för honom, då skall det bliva ljust där inne i det förut så mörka hjärtat. Detta skall bliva en helgedom, uti vilken Guds Ande skall taga sin boning. För oss skall det dagas, ja slutligen bliva full dag, då vi vilja verka trons goda verk med glädje till Guds ära. — Det gäller under julgudstjänsten taga emot

ordet och gömma det i hjärtat. Då skall det bliva högtid. Man skall förnimma Anden, som vill komma till oss genom psalmsång, predikan och bön. Huvudsaken är, att vi gripa Anden, och att denna får nå vår inre människa. Då skall Jesus Kristus komma oss nära. Och i hans närhet skall allt det bästa inom oss kallas fram, under det att våra sämre sidor förkvävas. Detta är att hålla högtid.

Man skulle kunna nämna mycket annat, som hör till julfirandet och låta andra yttre seder och bruk få uppmärksamma oss på inre andliga värden.

Det är *en* sak att stå på avstånd och beskåda ett högtidsfirande. Det är *en annan* sak att själv deltaga uti högtidsfirandet. Må denna jul icke förlöpa så, att vi bara stå som åskådare, utan måtte vi bli verkliga deltagare uti högtidsfirandet. Det är ej nog med att vi blott känna till julens sköna evangelium. Vi måste uppleva detta. Det är ej nog, att vi bara hava Kristus utanför oss. Vi måste äga honom också inom oss, uti vårt hjärta. När Kristus-livet födes i oss, då blir det högtid. Då bliva vi så att säga bekanta med julen. Då förstå vi, att julfirandet ej beror på en blott slump. Julfirandet har ej bara en yttre sida. Det har framför allt en inre sida, en djup och rik mening.

Vilja vi gripa julens inre mening och mottaga dess välsignelse, då måste vi på ett rätt sätt *förbereda* julen. Vi måste *lära* oss konsten att hålla högtid. Hjärtat måste beredas. Det måste öppnas, så att Jesus, ärones konung, må draga därin.

Kunna vi likt Maria mottaga, gömma och begrunda julens evangelium i vårt hjärta, då blir det högtid, och då skall det av ordets sådd växa fram en helig säd. — Jesus, Frälsaren, vill även denna jul komma till dig. E. O. B.

Julens budskap

Från evighetens rymder går
ett bud, som jordens dalar når,
att folken glädje bringa.
Den stora dagen härligt gryr,
ty natten, tusenårig, flyr,
och änglars sång hörs klinga:
Löftet är
uppfyllt här:
"Gud på jorden
mänska vorden!" —
Gamla, unga
må med änglarne lovsjunga.

För herdars grupp i Juda land
står österled i purpurbrand,
när ängeln heligt bådar:

"Se, Kristus, född i Davids stad!"
All världen vare därför glad,
som sådant under skådar!
Stjärnebloss
lyse oss! —
Hjärta, sinne
dig påminne
sanningsorden:
"Ära Gud och frid på jorden!"

Han vilar uti krubban där!
Han alla herrars Herre är
"och världar har till rike!"
Han lämnar tronen av kristall
och tar sin boning i ett stall,
o, ringhet utan like!
Helig, stor
bland oss bor
starke Guden.
Oss är bjuden
livets gåva.
Samfällt må vi honom lova!

Nu ringes åter julen in,
dess toner stämma helt mitt sinn'
för ting av högre värde.
De minna om Guds Son, som kom
från evighetens helgedom
och oss sin vishet lärde.

Helga tid,
ljus och blid,
av oss väntad,
efterlängtad —
juleljusen
stråle överallt i husen!

H.M.

En välsignad jul

OFTA ha vi i den stilla, heliga julkvällen lyssnat till orden i Lukas-evangeliets 2:dra kapitel. Vi ha då säkerligen lagt märke till huru mycket det talas om glädje, om tacksägelse och lovsång i det kapitlet. Herrens ängel, som väcker de sovande herdarna ute på marken, han har ett glädjens budskap att bära fram. "Se, jag bådar eder en stor glädje, som skall vederfaras allt folket," ljuda hans ord. Och hela den himmelska härskaran, som sågs där jämte ängeln, sjunger en underbar lovsång, som sedan återljudit genom tiderna: "Ära vare Gud i höjden, och frid på jorden, bland människor till vilka han har behag!" Herdarna — först gripna av bävan vid åsynen av det himmelska sändebudet — gå åstad till Betlehem, finna Maria och Josef och vända sedan åter hem med lovsång på sina läppar. Det heter ju om dem: "De prisade och lovade Gud för allt vad de hade fått höra och se." — Vill du sedan fortsätta och läsa detta Lukas-evangeliets 2:dra kapitel till slut, så skall du finna ännu mera av lovsång. Den gamle Simeon tager i templet Jesusbarnet i sin famn och tackar och lovar Gud. Hanna, Fanuels dotter av Asers stam,

blir en glädjens budbärarinna. Hon får förkunna ett fröjdefullt budskap för alla dem som väntade på förlossning.

Icke är det så svårt att förstå, vad som är anledningen till all denna glädje och lovsång, varom här talas. När evangelisten Johannes säger: "Ordet vart kött, och han tog sin boning ibland oss, och vi sågo hans härlighet," då har han med de orden angivit glädjens källa och ursprung. Se det var detta, som var innehållet i den predikan, som Herrens ängel höll för herdarna ute på marken. I dag är en Frälsare född åt eder. Han har tagit sin boning ibland eder. Han räknade icke jämlikheten med Gud såsom ett byte, utan han antog tjänareskepnad, när han kom i människogestalt. Och när herdarna vända åter från Betlehem, så tänka de i sina hjärtan: Frälsaren är född; han har tagit sin boning ibland oss. Och vissheten därom föder lovsång i deras hjärtan. Simeon och Hanna, de ha ju samma glädjeämne, när de lova sin Gud. Han, som var Israels tröst, han, som de fromma i Israel i århundraden hade bidat och väntat efter Guds löften, han hade nu kommit och tagit sin boning ibland det utkorade folket. Lovad vare Israels Gud, att han har sett till sitt folk. — Så se vi då, huru all lovsång, varom evangelisten Lukas talar i sitt 2:a kapitel, har sitt ursprung i detta enda och ena: Han, Frälsaren, tog sin boning ibland oss.

Många julhögtider ha vi varit med om att fira, och när det nu åter är jul ibland oss, så gå nog tankarna gärna tillbaka till dessa svunna julhög-

tider. Men är det icke, som om tankarna på sin vandring genom flydda tider allra helst ville dröja vid barndomens jular, jularna där hemma hos far och mor? Det vilar nog för de allra flesta ibland oss ett sådant underbart skimmer över de jularna, de voro präglade av den rena, oförfalskade glädjen och den djupa friden. Barnen, som voro borta, de kommo hem till jul, de kunde ej vara borta då, alla väntade på julen, långt innan den ännu var kommen.

Men säg, har du någon gång tänkt på varifrån barndomstidens jular fingo sin rikedom? Har du tänkt på vad som skänkte dem den underbara glädjen och friden? Jag tänker, att det duger nog att svara med det ordet: Han, Jesus, tog sin boning ibland oss, och vi skådade hans härlighet. Allt det rika och underbara, som julen gav, det kom med honom. Hade han uteblivit, så hade julens frid och fröjd också uteblivit. Men nog såg barnaögat hur Jesus, Frälsaren, kom i juletid och tog sin boning ibland oss. När böckernas bok blev uppslagen och de heliga orden ur Lukas' andra kapitel lästes av far eller mor, då trädde Jesus in; man kunde icke tveka om att han verkligen var där. Och när alla tillsammans, gamla och unga, sjöngo den gamla kära julpsalmen av Luther:

Av himlens höjd oss kommet är
ett bud, som frid till jorden bär:
Stor fröjd I skolen höra få,
det eder grant bör akta på,

då kändes nog, hur Jesus gick där fram med bud från Fadern i himmelen om frid och fröjd. Och när man kände Jesu närvaro, då var det så svårt att tänka en stygg tanke eller att säga ett ont eller ovänligt ord. Allt som var ont, allt som var Gud emot, det försvann, när Jesus kom och tog sin boning ibland oss. — Många jular ha vi firat sedan barndomstiden. Under mycket olika yttre förhållanden ha vi kanhända firat dem, men det kände vi nog alltid, att god jul blev det, en glädjens och fridens jul, om Jesus kom och bodde ibland oss. Ty det är ju han allena, som kan skänka glädje och frid.

Nu är det jul igen ibland oss. Vi se det, när vi stiga över tröskeln in i de många hemmen. Julgranarna stå där prydda, de många julljusen brinna; man har rustat till för högtiden både i slott och koja. Gåvor givas och tagas. Människor hälsa varandra med "god jul" eller "fridfull jul". Alla de gamla julsederna ha kommit igen. Det är jul i almanackan, ingenting saknas i den vanliga julbilden, allt är såsom det brukar vara, såsom det alltid har varit. Men tänk, när det är så ibland människor, att medan ljusen brinna är det dock mörkt och kallt innerst i själen. Och fastän man säger många, många gånger "god jul" och "fridfull jul" till varann, så känns likväl ingen frid i hjärtat. Och fastän många gåvor bliva mottagna, känner man ändå en djup fattigdom allra innerst. Där det är så, där är ingen verklig jul, där saknas ju det väsentliga i julen, det som kan göra julen till jul. Där saknas det största och det bästa.

Hur skall det bli verklig jul ibland oss i år, verklig jul 1926? Jo, det bliver en jul med ljus och glädje och frid, om Jesus Kristus får komma och taga sin boning ibland oss. Men hos många människor kan han icke komma in, ty där har man stängt till för honom, ofta riktigt noga stängt till. Dörrar till hem och dörrar till hjärtan äro väl tillslutna. I de hemmen läses i juletid icke ett Guds ord, där sjunges ej en psalm. Ur de hjärtana uppstiger icke någon bön. Där ägnas icke en tanke åt honom, som kom från härlighetens himmel i ringhets gestalt för att frälsa syndare. Och där man tillsluter dörrarna för Jesus Kristus, där blir ingen verklig jul. Det blir tomhet och fattigdom, det blir mörker och köld för själen utan honom.

Men vi alla, som vilja fira en välsignad jul i år, en jul med glädje och ljus och frid i hjärtana, låt oss bereda rum för Herren Jesus Kristus, låt oss öppna vitt och brett för honom dörrarna till hjärtan och hem och helgedomar, och låt oss innerligt bedja honom, att han värdes komma och bo ibland oss. Det är ju hans åtrå att få komma in ibland oss med sin välsignelse. Han gläds över varje dörr som han ser stå öppen, och varje boning som är tillredd för honom.

Så öppna då ditt hjärta för Herren Jesus Kristus. Låt honom bo därinne. Du kan då vara viss om att din julhögtid blir rikt välsignad.

En välsignad julhögtid give Gud åt oss alla.

S. Johnson.

När hemmets Julpsalm föddes

SKULLE det inte kännas underligt tomt, om vi ej vid juldagens högmässa finge sjunga den sköna julpsalmen, vi alla så gärna stämma in i: "Av himlens höjd oss kommet är"? Det vore väl som en julotta utan "Var hälsad, sköna morgonstund" som första julhälsning. Men förnimma vi, då kyrkopsalmen 63 sjunges, att "tempelsången stiger, andaktsfull mot himlens höjd, oro stillas, klagan tiger, hjärtat slår av helig fröjd," så förbindas också i kristna hem just den psalmen med gran och ljus och gåvor och julevangeliet: "Och det hände sig vid den tiden, att från kejsar Augustus utgick ett påbud att hela världen skulle skattskrivas."

Den är i särskild mening hemmets julpsalm.

Låt mig berätta dess historia, sådan som gamla skrifter och traditionen i Luthers kyrka förtälja den.

Det var julen 1534. I det gamla Augustinerklostret i Wittenberg, vilket munkarna lämnat år 1522, bodde nu endast en av dess forna invånare kvar. Det var Martin Luther, som av sin landsherre fått sig klostret anvisat till bostad och nu fått det som personlig egendom. Den forna nunnan, adelsdamen Catarina von Bora, var nu dess

ledande husmor. Luther hade för ett 10-tal år sedan "trotsat djävulen" och ingått äktenskap med henne. "Alla änglar skulle le och djävlarne gråta" över hans äktenskap, menade Luther.

Huru hade de ej tillsammans förvandlat det forna klostret till den första evangeliska prästgården, ett förebildligt solskenshem tiderna igenom i sin äkta mänsklighet, där allvar och glädje trivdes så väl ihop, där alla som kommo och gingo funno sig hemma och där "fru Musica," som Luther talar med sådan värme om, var särskilt förtrogen. Det var den duktiga husmoderns förtjänst, att hemmet hölls i stånd, och utgifterna och inkomsterna något så när gingo ihop trots en gästfrihet utan gräns, som en av hans vänner beskrev så: "I doktorns hus bor en underbar, brokig skara av ungt folk, studenter, unga flickor, änkor, gamla fruar och barn, så att i huset råder föga lugn, varför många beklaga Luther." Hans godhjärtenhet och givmildhet missbrukades också ofta. I ekonomien var den store doktorn ett barn. Det var fru Käthe, som fru Luther kallades, som regerade i huset. Doktor Martin brukade godmodigt skämtande kalla henne "herr Käthe" och på samma gång skämta med sig själv över sin lydaktighet.

Nu var hela huset vänt upp och ned i julstökets fejande och rustande. Och Hans och Martin och Paul och Lena lekte, lämnade åt sig själva, och i vaggan låg lilla syster Margareta och skrek av alla krafter.

Men inne i studiekammaren satt den store reformatorn med sin bibel. Glömda voro veder-

döpareoroligheterna, som vållat honom så mycken oro och sorg och hotade att draga ned hans verk i svärmeri och tygellöshet. Glömda voro kejsare och påve och papister. Glömda avundsmän och motståndare, okloka vänner och falska bröder. Men glömda voro också hans kära "herr Moses Käthe" och barnen, som han så väl förstod och som så väl förstodo kära far.

Inför den stundande högtiden satt han vid sitt arbetsbord i bön och djupa tankar för att bereda sig till juldagens predikan. Hans själ fylldes av julbudskapets väldiga Guds-tanke: "Ordet vart kött och tog sin boning ibland oss."

Då gläntar fru Käthe på dörren, ser in och ropar i Martha-bekymmer: "Doktorn sitter här och hör och märker ingenting av hur barnen väsnas och lillan gråter och skriker, så att en sten kunde röras. Jag måste ju ställa allt i ordning för den kära festen, då kunde väl doktorn gå ifrån studiebordet till vaggan och sjunga det stackars barnet till sömns."

Med godmodigt leende uppsyn och hjärtat fullt av heliga tankar över Kristusbarnet, änglabudskapet och de himmelska härskarornas sång, står doktor Martin upp och sätter sig vid den lillas vagga och börjar nynna på en gammal vaggvisas toner: "Från främmande land jag kommer hit." Men vid takten av vaggans gång fram och åter stiger en ny rytm fram för hans själ, och till den nya melodien skapas nya barnafromma ord, och från doktor Martins läppar ljuder i barnakretsen för första gången den oförgätliga psalmen.

Av himlens höjd oss kommet är
ett bud, som frid till jorden bär.

Luther upptecknade sedan ord och melodi och sjöng på nyåret för hustru, barn och vänner den nya sången. Luthers vän och levnadstecknare, Johannes Mathesius, berättar, att Luther varje år plägade ställa till en glad julafton för sina barn och vänner. Hur ha ej konstnärerna lockats att måna fram bilden av Luther i barnens och vännernas mitt. Få människor ha som denne Guds stridsman kunnat vara barn med barnen och vän med vännerna. Psalmen trycktes sedan första gången 1535 i en i Wittenberg utgiven psalmbok under titeln: "En barnasång på julen om det lilla Jesusbarnet". På svenskt tungomål möta vi den första gången i en psalmbok av 1653 som den ena av "två härliga psalmer över Kristi mandomsanammelse". Det förtäljes, att varje gång Luther sedan firade julafton, föredrogs denna sång i reformatorns hem på så sätt, att en klädd i vit ängladräkt sjöng de första sju verserna, varpå de andra och isynnerhet barnen svarade: "Mitt hjärta, se, ho lades där i krubban ned?" Märk ho det är. — Nu mänskors röst och änglars kor lovsjunge den i höjden bor".

Så föddes en av kristenhetens skönaste och mest älskade julpsalmer.

PER PEHRSSON.

Ett julbrev

JULEN har som ingen annan högtid förmågan att samla. Vi känna då mer än eljest samhörighet med varandra. Aldrig komma menigheterna så mangrant upp i helgedomen, som när julens klockor ringa. Aldrig sjunga unga och gamla med sådan kraft, som när de kära orden: "'Var hälsad, sköna morgonstund" klinga under tempelvalven. Ej underligt. Han, som kom i juletid, kom för att närma oss till varandra och närma oss till Gud.

När julen nalkas, känna vi behov av förbindelse med anförvanter och vänner, som eljest sällan få höra av oss. Julen gör, att vi ej alldeles förlora kontakten med dem. Vi sända dem ett julbrev eller, om vi ej hinna mer, ett julkort med hälsning till högtiden. Orden äro ej många. Men det är ändå en erinran, att vi ej glömt bort varandra. Det värmer hjärtat att vara ihågkommen.

Men julhälsningar och julbrev bliva så olika, beroende av de skrivandes sinne för högtid, som stundar. Den mängd julkort, varav julmarknaden översvämmas, visar än bilder, som stämma till högtid och helig eftertanke, än sådana, som — om ej direkt anstötliga — dock ej mana till lyftning inför julens under. Här prövas de väl-

jandes smak. På somliga läses: en glad jul! På andra: en god jul! Jag giver företräde åt de senare. Visst är julen en glädjens högtid som ingen annan. Gud unnar oss glädje. Just därför lät han det bliva jul på jorden. Men ej alla tänka vid tillönskan av en "glad jul" på den sanna och rena glädjen. Ty beklagligtvis är mångas glädje även i juletid — ja, kanske just då — sådan som åsyftas i psalmen: "Glädje utan Gud ej finnes" — en maskstungen glädje. En god jul är ej alltid en glad jul, men bereder väg för den glädje, som varar — för evig glädje.

Det ligger mycken makt uppå att föräldrar och husbönder här göra vad de kunna för sina barn och tjänare. Det är husfaderns ej blott plikt, utan sköna rättighet att vara präst i sitt hus. Hade den rätten bättre utnyttjats, skulle det i många avseenden stå bättre till ibland oss. Hemmen vore då ej så splittrade, att den ene drages hit och den andre dit. Tjänarefrågan skulle då ej blivit en så tillspetsad fråga, som den är. Arbetareproblemet hade då ej varit så svårlöst. I gången tid var det band starkare, som knöt hemmets medlemmar, däri även tjänarne medräknade, tillsammans. Och vid våra stora högtider stärktes det bandet.

Ett exempel på en gammal from husfaders omtanke om barn och tjänare visar ett julbrev, som ännu finnes i behåll, fast över 50 år gammalt.

Brevskrivaren är hemmansägaren Jakob Brissman från Storegården i Ottravads socken. Han ägde förutom nämnda hemman även egendomen Dimboholm i Dimbo församling och skötte sist-

nämnda gård genom barn och tjänare. Till dessa sände den gamle julen 1871 följande julbrev:

"Några ord till eder, mina barn och tjänare samt underhavande på Dimboholm.

Jag tillönskar eder allesamman en fröjdefull julhelg.

Jag vill härmed påminna eder, vari denna julefröjd bör bestå. Haven I under adventstiden tänkt över, vilken som är eder bäste vän, som I bören bjuda till eder på denna högtid? Haven I, sedan adventstiden började, påmint eder, vad som står i psalmen 52, att vi skola bedja Gud öppna våra hjärtans dörrar och göra dem höga och vida, att Ärones Konung måtte få sin bostad hos eder?

När I nu övertänken, vilka vänner I viljen bjuda att fröjda eder med på denna stora högtid, så vill jag hjärtligen uppmana eder att bjuda den store och högt besuttne himlakungen Jesus Kristus. Det skulle vara en stor och hedrande glädje för oss alla att vara värdiga att hava en så hög person som Konungen över alla konungar i vårt sällskap över denna julehögtid och sedan framdeles under hela vår vandring genom denna jämmerdal. Då skola vi vid detta livets slut få vara när honom och för evigt glädjas av hans på denna högtid heliga och glädjefulla födelse och så få däruppe i himmelen för evigt hava vår julefröjd när honom.

Jag får till sist påminna eder, att den, som vill hava sin julefröjd i världsliga nöjen och förströelser, han kan icke äga den nyfödde judakonungen, Jesus Kristus, i sitt sällskap, ty då viker han

ifrån oss, och den onde anden tager överväldet. Bedjen för den skull hjärteligen till Gud, att han måtte sända både eder och mig sin Helige Ande, som oss bevarar ifrån den onde andens vederstyggliga sällskap.

Troligen synes för mig som vore detta den sista julafton, som jag sänder några brev till eder. Jag önskar, att dessa få och enfaldiga, men välmenta rader kunde lända eder till någon uppmuntran och åstundan att få äga den nyfödde Jesus, vars födelsehögtid vi nu fira, till vår ledsagare igenom denna farliga och ondskefulla värld. Gud förläne både mig och eder att alltid få äga den trofaste frälsaren Jesus Kristus i våra hjärtan, önskar vänskapsfullt

Ottrafva, den 24 december 1871.

J. Brissman.

Kom till mig, Herre Jesus kär!
Mitt hjärta för dig öppet är.
Kom in med nåd och salighet,
och bliv där kvar i evighet."

Brevet är ordagrant återgivet. Endast i avseende på skiljetecken och stavning är någon ändring vidtagen.

Den gamle odalmannen hade aldrig gått i någon skola. Bibel. psalmbok och våra gamla goda uppbyggelseböcker hade varit hans egentliga lektyr. Guds ord har förmåga ej blott — vilket är det högsta — att omskapa den inre människan och dana helgjutna kristna karaktärer. Det är även i rent yttre avseende ett det allra yppersta bildningsmedel. Huru mången gång har man ej vid sam-

tal med gamla enkla allmogemänniskor, som troget läst sin bibel, rent av förundrat sig över huru klart de bedöma tidshändelserna i biblisk belysning. De stämplas som efterblivna, men se oändligt mycket klarare och veta, djupast sett, mycket mer än många, som gå och gälla så visa och förståndiga.

Då den gamle odalmannen hade sådan omtanke om sina bortavarande barns och tjänares julfirning, säger det sig självt, att han ej försummade att samla barn och tjänare kring Guds ord och de sköna julpsalmerna såväl på julafton som under juldagarna. Så *skulle* det alltjämt vara. Men huru är det?

Vår tid har i många avseenden en benägenhet att taga upp det gamla. Det gamla blir åter modernt. Här hava vi något, som är värt att återgå till. Då skulle julen i alldeles särskild mening åter bliva en stormakt i vårt folkliv.

Brevskrivaren antyder i sitt brev, att han kände, huru det led mot aftonen. Ännu skulle han dock några gånger få fira jul härnere. Om han vidare sände några julbrev till barn och tjänare, vet jag ej. Troligtvis fortsatte han därmed. Att han förut så gjort, framgår av hans brev. Den 12 mars 1876 lade han sitt trötta huvud till vila.

P. G. B.

Nu dalar årets sol

Nu dalar årets sol . . . farväl!
Din gyllne bana nått sitt slut.
Med tankfull blick och tacksam själ
jag ser din glans helt tyst dö ut.

Tack, flydda år! Rätt många rön
mitt minne samlat in från dig.
Må de slå rot som goda frön
och i en framtid gagna mig.

Ty kändes allt ej ljuvt och gott,
som du mig gav att smaka på,
det bittra blir nog sött, om blott
jag lär mig mer Guds plan förstå.

Ty innerst dock en kärlek bor,
den djup, fullkomlig visdom styr.
Om nattens skugga än är stor,
den flyr helt visst, då morgon gryr.

Se, årets sol i moln går ner,
dock skimrar skyn i rött och guld.
Min dag har ock haft moln . . . vad mer,
bakom stod solen varm och huld.

Tack, Herre, för den tid, som gått;
för allt du gav och allt du tog!
O, vare du mitt fasta slott,
ty har jag dig, så har jag nog. C. B.

Tankar vid årsskiftet

NÄR för några år sedan världskrigets vapenlarm domnat av och stillestånd äntligen slutits folken emellan, firade vår nation första gången årsdagen därav på ett enkelt, men höviskt sätt. På utsatt tid avstannade allt arbete, och stillhet rådde för en stund över hela landet. I stillhet ville man fira minnet, och du anar säkerligen de känslor och tankar, som under några flyende ögonblick bemäktigade sig erkännsamma hjärtan. Tacksamma böner från ett helt folk banade sig förvisso väg till fridens och kärlekens Gud.

Det gives stunder i livet, då icke allenast känslor och stämningar fylla människors hjärtan, utan då även allvaret på ett märkbart sätt gör sig gällande. Det är under de stilla stunderna i livet, högtidsstunderna, då vi förmå frigöra oss från alla störande inflytelser och endast lyssna till den röst, som röjer sig i våra hjärtans djup.

Har du upplevat sådana stilla, allvarsmättade stunder, då världens jäkt och oro fått giva vika för själens flykt mot sitt eviga ursprung? Givetvis har du det. När klockorna ringt till bön i nyårskväll, när skarorna samlats under helgade tempelvalv, när psalmsången klingat fulltonigare än eljest, då har du känt något stort

och mäktigt röra sig inom dig, och oförmärkt ha dina händer knäppts till bön.

Vad är det då, som vid ett årsskifte manar fram allvaret hos oss? Är det månne icke den tanken, att vi ånyo uppnått en milstolpe, som pekar hän mot okända, ännu förborgade vägar? Ja, den ena frågan efter den andra tränger sig fram. Vart leder vägen? Vad skall det nya året bära i sitt sköte? Skola vi få uppleva dess slut? Vid gränsen stå vi spörjande och frågande, under det vi söka kasta en blick in i framtiden. Men ej nog därmed. Tanken vill ock gärna vända åter till den väg vi vandrat. Och så blanda sig med varandra lov och tacksägelse till vårt livs kärleksfulle Gud för nådedagar som flytt med böner om kraft och välsignelse under dagar som komma. "Gud vare oss nådig och välsigne oss, han låte sitt ansikte lysa och ledsaga oss."

* * *

Gud vare tack för den nåd och välsignelse, som kommit oss till del under det gångna året.

Har du månne något att tacka Gud för? Alltjämt lever du i ett fritt land under hägn av lag och rätt. Året som gått har givit goda skördar, och för ditt livsuppehälle har du ej behövt sörja. Gud, som kläder liljorna på marken och föder fåglarna under himmelen, han har ock sörjt för ditt lekamliga väl. Hälsa och krafter har du haft att utföra din kallelsegärning, och det är något stort och i allo värt att tacka Gud för. Du svarar kanske: Det är svårt att tacka Gud under de förhållanden, vari jag levat. Hälsans

gåva har icke förunnats mig. Krafterna ha svikit. När allt därute i naturens värld eller i människovärlden omkring mig talat om liv och kraft, då har jag legat fjättrad i plågor. Huru skulle jag kunna tacka Gud? Käre vän, jag frågar dig: har du då lidit som mången annan? Kan du icke erinra dig någon som lidit värre än du? Ditt lidande har kanske icke varit så svårt som mången annans? Och även om smärtorna understundom marterat dig, så har du likväl otaliga tacksamhetsämnen. Du har haft vård. Kärleksfulla människor ha stått vid din sida, hjälpande och tröstande, ja, du har kanske levat i kretsen av dina kära och alltid varit föremål för en kärlek, som endast en far eller mor förmår visa? Tänk efter, och jag är övertygad om att du skall finna mycket, som ger anledning till tacksamhet mot Gud.

Skyddande och välsignande har Gud hållit sin hand över hem och härd. Kärleksfull har han vårdat sig om dig och lett dina steg. Sorger och bekymmer har du icke kunnat undgå, men — -- Gud har dock varit med dig och givit allt en god utgång. När dina skönaste förhoppningar gäckades, när motgångarna kommo, ja, när verklig nöd var å färde, då föll du i förtvivlan, men — — Gud var med dig och skänkte dig mod på nytt. När familjebanden brusto, när händer, som i kärlek så ofta smekt dig, kallnat, då vart du utom dig av sorg, men — — Gud var med dig; han sände sin ängel som styrkte dig.

Icke blott lekamligen, utan även andligen har Gud vårdat sig om oss. På fast grund stå än

i dag våra kära tempel, majestätiskt sträckande sina korskrönta spiror mot höjden. Söndagligen ha klockornas malmtoner ljudit ut över våra församlingar, kallande till bön och samling kring Guds heliga ord. Rikligen har i sanning Guds ord förkunnats ibland oss. Är icke detta ett tacksamhetsämne såväl för våra församlingar i stort som för den enskilde.

Tacka du då Gud för hans nådesord till dig, eller anser du dig icke ha anledning därtill? Har du icke under det nu tillryggalagda året upplevat något, som du kan kalla nåd? Har du icke i all din svaghet och skröplighet någon gång framstammat en bön om kraft och hjälp mot frestelser, som kommit i din väg? Har du icke känt, huru synden blivit dig en börda, som du icke förmått bära? Då har du nog också insett din egen vanmakt, och ur hjärtats djup har en innerlig bönesuck trängt fram till Gud, din himmelske Fader. Hos Gud sökte du nåd, och inför Gud fann du nåd. Din bönesuck öppnade Guds fadershjärta, och där fann du mer av kärlek, än du någonsin vågat hoppas. En helt ny värld uppenbarade sig för dig, och ju längre in din blick förmådde tränga, desto skönare tedde sig synen: du såg en korskrönt gestalt, som i en syndfull värld banade väg för människors barn. Inför korset, du skådade, gick skaran fram. Där föllo bördorna av. Kärleken hade segrat, syndens makt var bruten.

Säg, jordevandrare, fann du icke där nåden?

* * *

Gud låte sitt ansikte lysa och ledsaga oss under det nya året.

När Israels barn företogo vandringen mot det utlovade landet, då heter det, att "Herren gick framför dem, om dagen i en molnstod för att leda dem på vägen och om natten i en eldstod för att lysa dem." Herren var deras ledsagare, och medvetandet därom ingav dem trygghet och mod.

När det gamla året ringes ut och vandringen börjar på nytt, vem taga vi då med oss på färden? Tänka vi företaga färden på egen hand, eller får Gud gå framför oss för att leda och lysa oss på rätta vägar?

Det nya året ligger höljt i dunkel. Vi förmå icke — så gärna vi än vilja — lyfta slöjan, som omger det, och därför uppstiga från bävande hjärtan så många undrande frågor. Våra tankar treva sig oroligt in i framtiden, men till någon klarhet komma vi ej. Livet må i sina enskildheter gestalta sig hur som helst, ett är likväl visst: taga vi Gud med på färden, får Gud bliva ledstjärnan under vandringen, så kunna vi med trygghet gå framtiden till mötes. Må vi därför i nyårstid göra den gammaltestamentliga siarens bön till vår: "Gud låte sitt ansikte lysa och ledsaga oss."

Hämta genom bön din kraft hos Gud, och han skall välsigna dina händers verk. Lägg fram för Gud såväl dina glädje- som sorgeämnen, och han skall giva dig styrka att bära dem! Fly till Gud i frestelsens och anfäktelsens stund, och han skall hjälpa dig ur ditt trångmål och leda dig in på rätta vägar för sitt namns skull!

Glöm ej din församling; bed, att Gud välsig-

nande måtte hålla sin hand över den! Glöm ej ditt hem; bed, att Gud måtte hålla skyddande änglavakt där! Visa kärlek mot alla, som komma i din väg; inneslut dem i varma förböner!

Glöm framför allt ej ditt eviga väl! Vandringen skall en gång ändas, ja, kanske innan årets slut. Vad har du då samlat för skatter för din själ? Förgät icke, att såsom du levat här, sådan går du in i evigheten. Är då din klädnad ren nog för himmelen, eller har du sölat ner den i synd och last? Vad står skrivet i din livsbok? Säg, skulle du icke där vilja plåna ut ett och annat, som talar om synd och orenhet?

Min vän, låt icke frågorna bliva obesvarade! Låt gärna domen gå genom din själ! Fall ej i förtvivlan, utan knäpp åter dina händer under bön, att Gud måtte bana väg för dig genom mörkret! Gud skall då låta sitt ansikte lysa, men lysa av kärlek och nåd. Rikta din blick mot himmelen och sök uppfånga en glimt av den kärlekens sol, som lyser oss till mötes i Jesus Kristus. Han är också din Frälsare. Genom hans blod kan även du bliva renad — i ett nytt nådens år.

"Gud vare oss nådig och välsigne oss, han låte sitt ansikte lysa och ledsage oss."

STEN BLOMQVIST.

Guds lov

Vi prisa dig, allsvåldig Gud,
den ende, sanne Guden!
Med hjärtat prytt i helig skrud
ditt folk, din kyrka, bruden
från släkt till släkte ropar ut
ditt lov, ditt pris, din ära;
och tiders tider utan slut
dig evig lovsång bära.

Din nåd är mäktig över oss,
din sanning evigt varar.
Din kärlek som ett himmelskt bloss
mot mörkret oss försvarar.
Du våra bördor för oss bär,
du är vår hjälp i nöden.
Vår Herre och vår Gud du är
som frälsar ifrån döden.

Ditt majestät i himlars glans
för oss är uppenbarat;
oss havens djup och bergens krans
din skaparmakt förklarat.
Allting från dig sitt upphov har;
ditt stora namn vi dyrka.
Bliv, Fader, som du hittills var,
vår hjälp och kraft och styrka!

Halleluja! Vi tacka dig, Gud
för din nåd som varar evinnerligt.
Vi prisa dig, Herre, med sångers ljud;
våra läppar, o Gud, åt ditt lov vi vigt.
Vi tacka dig, Gud, för de under du gjort,
för din stora barmhärtighet i vår nöd,
för din kärlek som öppnat oss himlens port
genom Kristi Jesu, vår Frälsares, död.
Helige Gud, med jublande fröjd
vi lova dig, Gud, i himlars höjd!
Vår Gud, våra fäders Gud, Jehova,
vi prisa ditt namn! Halleluja!

A. G. Witting

De kristnas enhet

Några tankar.

NATTEN före sin död har vår Frälsare bedit för sina lärjungar sålunda: "Helige Fader, bevara dem i ditt namn — det som du har förtrott åt mig — för att de må vara ett, liksom vi äro ett". Det namn, som Fadern enligt dessa ord har förtrott åt Sonen såsom en helig, men genom honom avslöjad hemlighet, är enligt sammanhanget tydligen Fadersnamnet; det är i detta namn, i Fadersnamnet, Herrens lärjungar enligt Jesu bön skola bevaras för att så vara ett, liksom Fadern och Sonen äro ett.

Och omigen beder Frälsaren vid samma tillfälle: "Icke för dessa allenast beder jag, utan ock för dem, som genom deras ord komma till tro på mig; jag beder, att de alla må vara ett, och att, såsom du, Fader, är i mig, och jag är i dig, också de må vara i oss, för att världen skall tro, att du har sänt mig". Och än ytterligare säger han: "och den härlighet, som du har givit åt mig, den har jag givit åt dem, för att de skola vara ett, såsom vi äro ett, — jag i dem, och du i mig — ja, för att de skola vara fullkomligt förenade till ett, så att världen kan förstå, att du

har sänt mig, och att du har älskat dem, såsom du har älskat mig".

Den apostoliska trosbekännelsen lägger ock i vår mun dessa ord: "Vi tro en helig, allmänne-

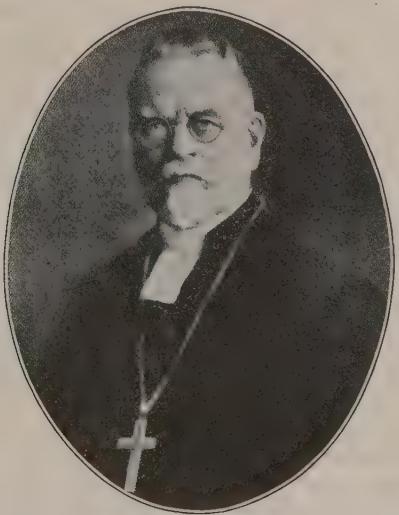

BISKOP HJ. DANELL

lig kyrka, de heligas samfund", eller, såsom de sista orden väl ursprungligen innebära: "de heligas gemenskap". Och Luther har i sin lilla katekes bekänt om den Helige Ande, att han kallar, församlar, upplyser, helgar och i Jesus Kristus i en rätt, enig eller endräktig tro behåller hela kristenheten på jorden.

Med makt, djupt förödmjukande och rikt upp-

muntrande, vilar Jesu bön om de kristnas enhet över hela hans kyrkas historia. Under det att Jesu ord vanligen utmärkas av paradoxal korthet, stundom nära nog giva intryck av tvärhuggenhet, har han här, natten före sin död, låtit sitt tal flöda mycket rikt, och han har gång på gång kommit igen till detta böneämne, upprepande med den enträgne bedjarens iver, nästan ord för ord lika, vad som tydligen legat honom på ett särskilt sätt om hjärtat, nämligen att hans lärjungar måtte vara ett. Det ligger i denna enträgna bön någonting av den med ångestfull förtvivlan kämpande trons: "Jag släpper dig icke, med mindre än att du välsignar mig", och denna den heliga repetitionens enträgenhet i bönen förringas icke därav, att vi i det fjärde evangeliets 17:de kapitel liksom över huvud i de Johanneiska talen icke ha ett ordagrant återgivande av Jesu ord, utan möta dem så, som de etsat sig in i de första lärjungarnas och den första kristna församlingens själ. Detta förhållande vittnar därom, att vad som fötts fram ur Jesu själ har såsom ett mäktigt liv kommit att pulsera i lärjungasjälarna och i den första kristna församlingens själ. Med Jesu egen hjärtebön, hans hjärtebön framför andra böner, har bönen icke endast hos den lärjungen, som Jesus älskade, utan över huvud taget hos den första lärjungaförsamlingen ingått en helig förmälning, eller Jesu bön om de kristnas enhet har såsom ett nytt skapareord danat den därmed överensstämmande bönen hos lärjungarna och den första församlingen. Så är det då Jesu egen bön, förenad med den första lärjungaförsamlingens, som

svävar över hela den kommande kristenhetshistorien, manande, dömande, upprättande.

I enlighet härmed har också den apostoliska trosbekännelsen bekänt sig till den heliga, allmänneliga kyrkan, i den Nicenska trosbekännelsen uttryckligen betonad såsom den enda, heliga, allmänneliga och apostoliska kyrkan med ett enda dop till syndernas förlåtelse, och Luther har i sin förklaring till den tredje trosartikeln — något som tyvärr i våra svenska upplagor vanligen gått förlorat — betonat den endräktiga tron, i vilken den Helige Ande hos Jesus Kristus bevarar hela kristenheten på jorden. Genom denna den lilla katekesens betoning av de kristnas enhet, som för övrigt överensstämmer med den augsburgiska bekännelsens kyrkobegrepp, har den avdelning av kristenheten, som plägar kallas den evangelisk-lutherska, och som vi tillhöra, erinrat om Kristi kyrkas ekumenicitet eller allmännelighet och principiellt höjt sig över den partikularkyrkliga begränsningen.

Ingen tid har kunnat helt undandraga sig makten av vår Frälsares bön om lärjungarnas enhet i Fadersnamnet, men väl har det funnits tidevarv, då förnimmelsen av denna makt varit mycket svag även inom den evangelisk-lutherska kyrkoavdelningen. Denna svaghet må i viss grad ha varit förklarlig eller rent av försvarlig på grund av plikten att värna om anförtrodd sanningsskatt, som man icke fick utlämna eller förslösa. Man skulle kunna i detta hänseende jämföra vissa tidevarv med det gamla testamentet och med det israelitiska folkets förpliktelse att intill tidens full-

bordan bevara sitt ombetrodda gods under sträng avskildhet från andra folk. Faktum står dock kvar, att vår Frälsares mäktiga vilja med hänsyn till lärjungarnas enhet långt ifrån alltid erfarits såsom det stora kärleksbudet.

Den innevarande tiden må i många hänseenden vara svag, men nekas kan icke, att den vår Frälsares bön om enhet, inför vilken vi i dag ställt oss, begynt att ljuda för våra öron med makten av en klockkeklang, som mer inträngande än vanligt bjuder de förskingrade Kristuslärjungarna av olika nationer och skilda kyrkosamfund och riktningar att församlas i det tempel, där Kristus, i vilken Gud själv är, endräktigt tillbedes. Samtidigt framträder på vitt skilda håll i olika avdelningar av kristenheten en brinnande längtan efter en sådan samling, ja, ett nödrop därefter. Flere kunna de närmaste anledningarna därtill vara. Den yttre nöden har sin andel däri, och ju mer gemensam nöden förnimmes, desto ivrigare pläga de nödställda närma sig till varandra. Själva sönderslitenheten och den till ytterlighet gångna söndringen mellan nationerna och mellan folkklasserna i samma nation ropar högt eller kvider med halvt dödskvävd suckan efter en samling av annan art än en blott utvärtes, en samling, där hjärta klappar i takt med hjärta. Ingen av oss, som ej skulle ha velat förhärda sin själ, har kunnat undgå att höra detta rop eller förnimma denna kvidan. Vi kunna höra dem på revolutionära möten, i riksförsamlingarnas förhandlingar, i statsmäns rådplägningar, i litteraturen och tidningspressen eller i förslag tilll botemedel.

Och sönderslitenheten framträder ju i kristenheten i icke mindre grad än inom folkvärlden i stort. Söndringen inom denna folkvärld skulle icke kunna vara så stor som den är, om icke kristenheten vore av en sådan söndring sargad såsom till döds. Ty kristenheten är dock mänsklighetens hjärta. När hjärttrakterna äro sjuka, så blir hela livet sjukt. Av hjärtat utgår livet.

Men därför bliver också de kristnas söndring den nöd, som hos Kristi lärjungar mäktigast driver till att fly hän under vingslagen från Jesu översteprästerliga bön om en enhet, som är avbilden av Faderns och Sonens inbördes enhet.

Det är väl dock, djupast sett, icke nöden, icke ens den nöd, som utgöres av kristenhetens sönderslitenhet, som är den egentliga orsaken till den längtan efter enhet, som nu förspörjes i plågade människobröst. Vinden blåser, vart den vill, och du hör dess sus, men du vet icke, varifrån den kommer, eller vart den far; så är det ock med andens liv. Jesu Kristi Ande, som talar i hans böneord om enhet, har i denna tid, även frånsett nöden, låtit höra sin stämma. Väl i någon mån och på ett förberedande sätt i stormen, i jordbävningen, i elden, men framför allt och egentligen först i den sakta susningen, förnummen i hjärtan, som voro stilla inför honom. Jesu bön om hans lärjungars enhet uttalades icke endast en gång för snart tvenne årtusenden sedan i ett rum inne i Jerusalems stad, nej, den är den Helige Andes vind, som blåser tidevarv från tidevarv över det ena landet efter det andra, förande hälsobringande luft från de eviga berger ned i

dalar, där giftångorna voro i färd med att dräpa livet.

Vi leva i en tid, då denna pingstvind, den vind, som utgöres av den *ene* Anden med de mångskiftande rika gåvorna, på nytt med makt besöker jorden, och mäktigast helt visst, där den minst omtalas eller förhärligas på människosätt.

* * *

Ju mer inträgande Jesu bön om hans lärjungars enhet förnimmes av oss och ju svårundkomligare dess uppfyllelse, i vad på oss beror, ter sig, desto större te sig ock hindren. Att enhet icke är detsamma som enformighet, att en livets enhet tvärtom kräver en rik mångfald av livets yttringar, eller, annorlunda uttryckt, att Andens livsenhet framträder i och genom en mångfald gåvor, det är en sanning lätt att i teorien erkänna, men icke lika lätt att i praxis tillämpa. Svårigheten ökas därigenom, att mångt och mycket, som icke utgör Andens gåvor eller är en yttring av Andens livsenhet, kan träda fram med anspråk på erkännande under åberopande av satsen om livets mångfald. Icke desto mindre måste vi gent emot allt enformighetssträvande såsom evangeliska kristna i praktik icke mindre än i teori vidbliva sanningen om livets enhet såsom uppenbarande sig i en rik mångfald. Redan individen, och det i stigande grad, ju mer han utvecklas såsom kristlig individ, bör, ja, måste låta sitt livs enhet träda fram i en allt rikare mångfald av livsyttringar. Han måste, så att säga, ha flere strängar på sitt instrument, han måste kunna

ådagalägga både kärlekens mildhet och kärlekens nitälskan, ja, vrede. Han måste äga eller allt mer förvärva förmågan att i olika situationer bete sig olika, just därför att Guds kärlek i honom är eller alltmer bliver den behärskande makten. Han kan därför begagna skenbart varandra motsägande uttryck, beroende på åt vilket håll han vänder sig, eller i vilket tidsläge han befinner sig — allt detta efter Frälsarens eget föredöme. Herren Kristus synes stundom rent av hava med avsikt formulerat vid olika tillfällen fällda yttranden så, att de rent bokstavligt synas stå i strid mot varandra. Enformighet är icke tecken till något rikt liv. Ett idisslande av samma uttryckssätt, äldre eller nyare, vittnar icke om ett normalt människoliv; idisslandet tillhör ju en lägre om ock i och för sig mycket nyttig och aktningsvärd art av skapade varelser. Den ståndaktige tennsoldaten kan vara mycket beundransvärd, men icke såsom representant för liv, allra minst för ett rikt liv. Men det är å andra sidan lika nödvändigt, att mångfalden i individens liv behärskas av en verklig enhet, vilken också allt mer renar de skilda livsyttringarna och avsöndrar ifrån dem vad som icke härflyter från livets medelpunkt, och hos en kristen individ utgöres ju denna medelpunkt av Guds egen kärlek. I icke mindre mån än den mångfaldslösa enheten, d. ä. enformigheten, är den enhetslösa mångfalden en vrångbild av livet. Vindflöjeln eller det svajande röet är lika litet som den idisslande djurmänniskan eller den ståndaktige tennsoldaten någon typ för en kristen människa.

Om livsenhet i rik mångfald av livsyttringar är nödvändig redan i den kristne individens liv, så gäller detsamma naturligtvis i ännu högre grad de olika individerna i deras inbördes ställning. Vi äro alla bestämda till att med olika gåvor tjäna varandra och det hela. Detta gäller individerna i ett hem, i det större eller mindre borgerliga samhället och i församlingen. Samma sanning gäller ju också de olika kyrkosamfunden eller konfessionerna och de olika andliga riktningarna inom samma kyrkosamfund. Men var det svårt att redan i det individuella människolivet i praktiken giva rätt åt denna sanning, så bliver detta nu vida svårare, ty här äro förhållandena långt mer komplicerade.

Om t. ex. ett samfund eller en därmed likartad organisation kräver samma kyrkoförfattning såsom gällande för alla kristna, så hotas enheten på det allvarsammaste. Om romarkyrkan för tillhörighet till den enda saliggörande kyrkan kräver underkastelse under påven i Rom och erkännande av honom såsom ofelbar, då han från Petri stol gör uttalanden om läran och sederna, så har därmed satsen om livets mångfald med hänsyn till kyrkoförfattningen blivit kränkt och de kristnas enhet blivit försvårad. Och om en s. k. ultraprotestantisk kyrkoriktning kräver en viss kyrkoförfattning, vore det än en så trogen kopia som möjligt av vad vi kunna gissa oss till ha varit den äldsta församlingsordningen eller den s. k. bibliska, d. ä. nytestamentliga, församlingsorganisationen, så kränker man på alldeles samma sätt som Rom satsen om livets mångfald,

för så vitt det är fråga om den kristna kyrkans yttre organisation. Vi få icke underskatta den svårighet, som härigenom uppstår för förverkligandet av de kristnas enhet, och givetvis kunna vi icke giva våra kristna bröder vare sig i romarkyrkan eller i de därmed i detta hänseende andebefryndade ultraprotestantiska samfunden eller riktningarna rätt i detta deras krav. Det skulle ju endast betyda ett ökande av svårigheten att förverkliga de kristnas enhet. Och att i sådan grad falla undan för kravet, att vi rent av ginge över till något av dessa samfund, det skulle betyda, att vi direkt arbetade mot de kristnas enhet. Men väl kunna och böra vi trots den ifrågavarande olikheten räcka brodershand åt Kristi lärjungar även inom nu nämnda samfund, så vitt som den handen mottages, och utan att därmed sanningen kränkes. I den kristna enhetens intresse göra vi starkt gällande frihetens grundsats med hänsyn till yttre kyrkoförfattning och vad därmed sammanhänger, t. ex. gudstjänstordning m. m. Och frihet i detta avseende betyder för ingen del godtycklighet. Nej, historiens Gud talar genom folkens olika historia och genom deras skiftande natur- och andegåvor. Frihet betyder, att man väljer, bibehåller, utvecklar, förändrar kyrkoförfattning och vad därmed är besläktat så, att livet kan fritt röra sig i den luft, t. ex. den nationella luft, eller i den tidsatmosfär, som här och nu äro för handen.

Ett ännu större hinder för de kristnas enhet har utgjorts av de skilda lärouppfattningarna, och alltjämt förefinnes detta hinder, om också i all-

mänhet framträdande på ett annat sätt än i gångna tider. Att köttslig vidhängsenhet vid vissa läromeningar är av ondo, är ju klart, men det kan icke förnekas, att detta onda även i vår tid icke sällan vidlåder Kristi lärjungar. Exempel saknas icke på ett köttsligt och därför okristligt pockande på andras erkännande av den ena eller den andra lärosatsen. Ofta begår man också det felet, att man formulerar en fråga, huruvida den andra parten eller kanske den eller den namngivna personen godkänner den i frågan innehållna, på visst sätt formulerade satsen, och så fordrar man, att svaret avgives med ett enkelt *ja* eller ett enkelt *nej* utan några undanflykter. Man besinnar icke, att frågan kan vara så formulerad, att den varken kan besvaras med ja eller med nej. Förutsättningen för frågans formulering kan vara oriktig. Själva frågeställningen blir därför också oriktig. Det är nu sant, att ett sådant förfaringssätt oftast vittnar om en mycket primitiv religiositet och en lika primitiv intelligens, och att man för den skull kan vara förpliktad att med medlidandets fördragsamhet möta dylik enfald — detta ord fattat i sin mindre goda bemärkelse. Men lika ofta torde den ifrågavarande metoden vara ett utslag av ett köttsligt väsende, som icke blir mindre oangenämt därför, att det laborerar på fromhetens mark. Uppenbart bliver det köttsliga väsendet, då det vinner gestalt i fanatiskt dömande eller i vad man i den gamla kyrkan, och visserligen i tanke att man därmed utförde en Gudi behaglig gärning, kallade ett "skriande av gudaktighet". Om än formerna väx-

lat, så äga vi även i vår tid på det kristliga området icke litet av detta köttsliga väsen, som försvårar de kristnas enhet. I den kristliga enhetens intresse måste denna köttets gärning såväl som alla köttets gärningar bekämpas.

Icke sällsynt är heller, att man förväxlar evangelium självt med vissa mänskliga formuleringar. Till rätt enhet de kristna emellan hörer enligt vår augsburgiska bekännelse evangelii rena förkunnelse, men icke de dogmatiska formuleringarna. Dessa senare kunna äga och hava ägt en mycket stor uppgift i kyrkans historia, och aldrig lärer den tid komma, då det icke kommer att ligga vikt på goda och klara uttryckssätt i fråga om den rika livsverklighet, som antydes genom namnet Kristi evangelium. Men aldrig bliver vårt sätt att uttrycka sanningen lika med sanningen själv. Aldrig bliver vårt sätt att uppfatta livet identiskt med livet självt. Och aldrig bliva våra uttryckssätt så fullkomliga och rena, att de icke behöva ytterligare fullkomnas och renas. Detta bör åtminstone för evangeliska kristna av Martin Luthers typ vara en axiomatisk sanning. Förnekandet härav förer in i sektvråar, även om dessa skulle te sig så rymliga som Roms katedraler eller prydas med lutherdomens namn. Och sektvråarna erbjuda icke den plats, där Kristus bliver endräktigt tillbedd av en hel kristenhet på jorden.

Men det allra svåraste hindret, som på lärans område reser sig mot de kristnas enhet, torde dock ännu icke vara nämnt. Vi må huru starkt som helst söka avskilja från oss den köttsliga

vidhängsenheten vid mänskliga läromeningar, vi må huru mycket som helst göra gällande de mänskliga läromeningarnas och uttryckssättens relativitet och därmed deras föränderlighet. Det finnes dock även för den, som kraftigt reagerar mot de två nämnda farorna, någonting, som heter trohet mot insedd och erfaren sanning, och som ofta synes komma i strid mot kärlekens krav och hindra de kristnas enhet. Eller det kan åtminstone lätt även för en upplyst kristen människa inträda en sådan situation, där det för sanningens skull synes nödvändigt att offra kärlekens krav. Martin Luther befann sig i en sådan situation, då han i Worms uttalade sitt: "Här står jag och kan icke annat, Gud hjälpe mig!" Och även den, som icke är en Martin Luther, kan komma i ett liknande läge. Det vore en allt annat än gagnelig strutspolitik att söka blunda för denna verklighet.

Den skenbara konflikten mellan sanningsplikten och kärleksplikten skärpes ofta än ytterligare. Så t. ex.. om de med oss olika tänkande ådagalägga ett sinnelag eller ett handlingssätt, som är ägnat att reta. Ett ogrannlaga proselytmakeri eller ett orättvist dömande från deras sida innebär en sådan frestelse för oss. Deras bristande förstånd för våra sanningsintressen och våra hjärteintressen kan synas göra ställningen hopplös. Alldeles särskilt kan den laglöshetens ande, som ofta härskar i andliga riktningar, och som ogenerat sätter sig över icke endast yttre lag och ordning, utan även enkla etiska grundsatser, uppröra oss, om vi annars äro besjälade av respekt

för Guds och människors lag. I kärlek skulle vi väl vilja möta dessa våra bröder och i kärlek se dem in i brodersögon samt i handling bevisa denna kärlek, men för sanningens och laglydnadens skull synas vi vara hindrade därifrån. Endast den, som äger erfarenhet av denna konflikt, och som i sitt hjärta fått något av kärlekens Ande utgjuten, men på samma gång finner sig hårt bunden av sanningen, endast den vet, vilken lidandessmärta därigenom kan åstadkommas.

Visst kan det vara tämligen lätt att teoretiskt lösa konflikten mellan sanningsplikt och kärleksplikt, d. v. s. att uppvisa det skenbara i motsättningen dem emellan. Det erfordras ingen större tankeskicklighet för att visa, att sanningsplikten är ett moment i kärleksplikten själv, d. v. s. att kärlek i sig jämväl innesluter sanningskärlek. Det erfordras ingen större självövervinnelse för att, intagande en s. k. objektiv ställning, d. ä. en ställning utanför konflikten själv, en den personligt oberörda betraktelsens ställning, proklamera den ifrågavarande konfliktens kommande upplösning. Men det är icke lika lätt att, då man själv står med sitt liv inne i denna konflikt, lösa densamma. Och dock måste den lösas. Stundom kan lösningen ernås, åtminstone på en viss punkt, genom vad jag skulle vilja kalla en kärlekens heliga instinkt, framträdande i ett handlande som innebär en sammansättning av sanning och kärlek. Det finns människor som äga såsom en nådegåva helig barnaenfald — ordet enfald här fattat i sin goda och höga bemärkelse av frånvaron av varje tillkrånglat, konstlat, slugt beräknande väsen, —

och som klädda i denna vapenrustning kunna storma murar och utsläcka giftpilars glöd. Det är väl dessa människor, som äro de i särskild mening fridsamma, vilka ha rätten att heta Guds barn. Det är väl dessa, som också äro de renhjärtade, d. v. s. de, vilkas hjärtan alltmer renas från förkonstlingens, den sluga beräkningens och annat ledsamt blandningsväsen, de renhjärtade, som skola se Gud. När allt kommer omkring, torde det vara dessa barnasjälar, som i praktiken bäst lösa den ifrågavarande konflikten. Men i regeln löses den nog icke utan lidande. Vi måste genomgå en lidandets skärseld, för att sanningskärleken i vår själ må bliva alltmer lösgjord från det nyss omtalade köttsliga väsendet, icke minst sådant som det framträder i partisinnets gestalt. Vi måste erfara en upplysning, som är förmer än en blott tankens, nämligen en hjärtats, och därmed visserligen även en intelligensens upplysning, som lik det kondenserade solljuset bränner bort den fara för de kristnas enhet, vilken förut antytts, då vi talade om förväxling av sanningen själv med förgängliga människomeningar. Detta lidande, varom våra ord endast giva en svag föreställning, är i släkt med vår Frälsares eget kärlekslidande, ja, kan sägas vara en fortsättning av hans eget lidande, för så vitt det annars är sant, att hans församling är den organism, vars huvud han själv är. Det kan rent av sägas om detta lidande, ja, det måste därom sägas, för så vitt det är ett Kristi eget lidande i och genom hans lärjungaförsamling, att det är ett ställföreträdande lidande. Och då kom-

mer den förut påpekade svårigheten, den genom varjehanda retsamhet, oförmåga att förstå, lagförakt o. s. v. skärpta svårigheten — då kommer denna skärpta svårighet i ett annat ljus. Vi nödgas ju då i vår Frälsares kraft bära, ja, rätt förstått, *bära* dessa våra bröders syndabördor, för att dessa bördor, liksom våra egna, må av Frälsaren, som är sin församlings huvud, bäras bort, kastas bort. Även härvidlag skall det inspirerade, ur svenskt tänkande födda ordet besannas: Det intet finns, som icke vinns av kärleken, som lider.

Mest bidrager till de kristnas enhet det samfund, eller den andliga riktning, som går djupast in under detta den lidande kärlekens krav. På samma gång öppnas då klarare, ju allvarligare man i hjärtanas värld beträder denna väg, blicken för vad som i varje tidsläge bör göras eller låtas i och för förverkligandet av de kristnas enhet. Göras *eller låtas*, ty det händer, att den klarseende kärlekens intresse stundom kräver ett avstående från åtgärder, som i förstone kunde synas ägnade att främja frid och endräkt, under det att de i verkligheten skulle lägga hinder i vägen därför. Här kunna icke och här få icke givas några abstrakta regler, efter vilka handlandet eller underlåtenheten att handla skulle rätta sig såsom efter en linjal; ännu mindre kan eller får härvidlag utbildas någon kasuistik, som på förhand skisserar de särskilda fallen och bestämmer det handlande, som därvid bör förekomma. Snarare bör den genom det ställföreträdande kärlekslidandet skärpta intelligensen sträva efter en allt innerligare förmälning med den heliga enfalden och

dess gåva att handla i helig instinkt. Härutinnan borde en helig konkurrens äga rum mellan de olika konfessionerna, kyrkosamfunden och andliga riktningarna. Starkast bliver i Guds ögon, d. ä. i verkligheten, den kyrka eller den kyrkoliknande organisation, som når längst i denna konkurrens. Och om också ingen skulle vilja härutinnan konkurrera med oss eller med vårt samfund, så höves det oss och vår kyrka och framförallt dess präster att löpa på denna vädjobana för att komma närmare målet: en kristenhetens enhetliga tillbedjan inför Gud i Kristus.

Det finns emellertid särskilt i den innevarande tiden ett hinder för de kristnas enhet, som måhända är ännu svårare än de, vi hittills stannat inför. Det är det hinder av politisk eller social art, som sammanhänger med den närvarande tidens nationella motsatser och med motsatserna mellan samhällsklasserna.

Nationella olikheter äro Guds gåvor till människovärlden. Genom dem bevisar sig livets rikedom; den ena mänskligheten skall framträda i en rik mångfald av nationer. Fosterlandskärlek och villighet att värna om sitt land äro därför heliga kärleksplikter. Men liksom alla Guds gåvor kunna även dessa vändas i förbannelse. I hög grad har så skett. Motsättningen mellan folken, icke minst de kristna folken, har i stor omfattning blivit en motsättning i hat, ett hat, som ofta icke synes sky några medel för sin tillfredsställelse. De kristna i olika land leva omvärvda av denna hatets luft, stundom impregnerade därmed. Det må vara än så glädjande, att

kristna människor, som representera mot varandra fientliga nationer, kunna mötas vid konferenser och vid högtidliga sammankomster. Man må därvid fästa vilka förhoppningar som helst, man får dock icke tillmäta sådana möten för stor betydelse. De kunna, dessa möten, bliva medel i Guds hand till ett närmande mellan kristna människor av olika nationer såväl som olika konfessioner. De kunna också bliva inledningen till ett starkare kristligt inflytande på opinionen i de skilda länderna. Vi hoppas och bedja, att så må ske, men hatets motsättning är så stor, att det ingalunda räcker med dessa yttre medel. Det har ju, för att taga ett enda exempel, gått därhän, att i somliga länder redan barnen i skolorna genom anbefallda läroböcker systematiskt fostras till hat mot grannfolket, i det att historien på det mest upprörande sätt förfalskas. Det ligger i öppen dag, vilket mäktigt hinder för kristenhetens endräktiga tillbedjan som ligger i nationella motsättningar av denna art.

Även de sociala motsättningarna inom samma folk utgöra ett stort hinder för denna enhet. Motsättningen mellan arbetsgivare och arbetare — detta är ju den hävdvunna termen, ehuru arbetsgivare ofta få arbeta mer än de, som kallas arbetare — eller mellan överklass och underklass — även detta en olycklig terminologi — hava ju söndrat dem som tillhöra samma folk på ett sätt, som synes göra framtiden mycket mörk. Mörkret blir icke mindre, därför att dessa bägge motsättningar, vilka väl i stort sett kunna sägas sakligt sammanfalla och utgöra en enda motsätt-

ning, karakterisera så gott som hela den kultiverade världen. I yttre avseende kunna medlemmarna av de olika folkklasserna stå varandra mycket nära. De kunna bo i samma hus, och de kunna oupphörligt i sin dagliga gärning snudda vid varandra. Men det är dock i stort sett ett svalg befästat mellan dem. De tillhöra i stort sett tvenne olika världar, världar, som icke förstå varandra, och som stå fientligt rustade mot varandra, redo till krigsutbrott när som helst. Den enskildes frihet betyder snart ingenting, envar håller på att bli endast ett nummer i ledet, en osjälvständig pjäs i det stora spelet. Och dock finnes det Kristi lärjungar på båda sidorna. Men klart är, att den endräktiga tillbedjan inför Kristus av denna söndring i hög grad försvåras eller äventyras. Och icke bliver saken bättre genom tillfälliga eller mera varaktiga förbund mellan ett kristligt färgat och ett olikartat politiskt parti i syfte att komma vare sig ett annat politiskt parti eller en annan avdelning av kristenheten till livs.

Vad är att göra? Månne att resignera och invänta förstörelsen? Ja, så mena nog många Kristi lärjungar, och kanske de i sitt stilla sinne tillfoga: gott, om stormen icke bröte lös, förrän vi lagt våra huvud till ro, snart kommer i alla fall den allt fördränkande stormfloden. Ja, det är icke underligt, om sådana toner höras, men vad som än därom må kunna sägas, de äro inga kristliga toner, ja, icke ens några gammaltestamentliga klagovisor. Det är just i Klagovisornas gammaltestamentliga bok vi möta detta ord: "Her-

rens nåd är det, att det icke är ute med oss, ty det är icke slut med hans barmhärtighet. Den är *var morgon* ny, ja, stor är din trofasthet. Herren är min del, det säger min själ mig, därför vill jag hoppas uppå honom".

Det finns verkligen i denna tid icke litet, som är ägnat att minska den oförnekligen stora svårigheten, som sammanhänger med den ifrågavarande klyftan. Redan en blick på den gudstjänstbesökande menigheten i månget tempel vittnar därom, att endräktig tillbedjan icke saknas dem emellan, som tillhöra olika samhällsklasser. Våra kyrkliga ungdomskretsar och kyrkliga ungdomskurser liksom våra kyrkliga möten avgiva liknande vittnesbörd. Det rörer sig, för att nu stanna vid vår egen kyrka, inom densamma ett mäktigt liv, som, låt vara i förening med lidande, omfattar skilda samhällsklasser. Det finns, jämte det skeva och hotfulla i de olika politiska och sociala partierna eller i de skilda samhällsklasserna, i dem alla mycket, som är av Gud och utgör yttringar av Guds rikes rättfärdighet, yttringar, vilka, om än ofta omedvetet, trängta efter förmälning med varandra.

Och vad som nu sagts om de sociala motsättningarna i ett folk, det gäller väsentligen även de nationella motsättningarna. Det finns även i de olika nationerna välsignelsens krafter, som kämpa med förbannelsens.

Men om ändå nya, ännu mera förfärande domens tider skulle vara i annalkande för nationerna och för de olika samhällsklasserna, om alltså ondskan skulle vara för stor för att kunna hej-

das, och om Kristi lärjungars förnimmelse av makten i Jesu bön om hans lärjungars enhet skulle vara för svag, så få vi icke förgäta, att domen är en Guds dom, och det betyder: en dom, *vars kärna är barmhärtighet*. Även den domen skall bliva en fostran till en än mäktigare sång i denna tonart: "*Det är icke slut med hans barmhärtighet; den är var morgon ny, ja, stor är din trofasthet*".

* * *

Vi började med en erinran om Jesu bön för sina lärjungar: "Helige Fader, bevara dem i ditt namn — det som du har förtrott åt mig — för att de må vara ett, likasom vi äro ett". Därpå kommer till sist allt an: att inneslutas i Fadersnamnet på grund av Jesu Kristi bön. Därpå beror till sist de kristnas enhet. Så enkel är i själva verket saken. Just därför att den är så enkel, är den så svår. Det är det enkla, som alltid i människosläktets historia visat sig vara det svårlärda. I samma mån enskilda människor och kyrkosamfund låta sig bevaras, inneslutas i Fadersnamnet och så genom Kristus bliva barn hos Gud, kunna de rätt lära sig bedja: Fader vår, som är i himmelen! När vi rätt stämma in var för sig i den barnabönen, bliva vi ett, likasom Fadern och Sonen äro ett.

Hj. Danell,
Biskop över Skara stift.

Boken

DET finns en bok, som läses på mer än 500 olika språk och dialekter och som alltfort översättes till nya språk. Den är redan tryckt i otaliga millioner exemplar och tryckes ständigt i nya stora upplagor. Ingen bok i hela världen har en så väldig spridning som ifrågavarande. Förutom upplagor i vanligt tryck utges den i mycket stort format och med så stora stilar, att den kan läsas även av människor med svag syn. Den tryckes också med mycket liten stil och utges i så litet format, att den lätteligen kan bäras i en rockficka. Ja, det finns en bibel, tryckt med upphöjda tecken för de blinda, som läsa genom att låta sina fingrar glida över raderna.

De äldsta delarna av vår bok förskriva sig från en så avlägsen tid som 1500 år före Kristi födelse, under det att dess yngsta kommo till i slutet av första århundradet efter Kristi födelse. Denna bok omfattar således en mycket lång tidrymd och kan på intet sätt jämföras med andra böcker. Den är, såsom en var lätt kan förstå, icke författad av en, utan av många. Somliga av dessa författares namn och personlighet känner man; andra däremot ej alls. Denna bok är egentligen ett litet bibliotek, bestående av 66 olika, större och mindre

skrifter, som sammanfattats till ett helt. Den har en tid också kallats Skrifterna eller böckerna, på latin Biblia. Nu kallas den bibeln, vilket namn helt enkelt betyder boken. Kyrkofadern Krysostomus († år 407) lär ha varit den förste, som använde benämningen Böckerna på bibeln. Ur Biblia härleddes inom den västerländska kyrkan från det 4:de århundradet omsider "Bibeln" såsom namn på böckernas bok.

Bibelns grundspråk är i fråga om Gamla Testamentet i huvudsak hebreiska; i fråga om det Nya grekiska. De många olika översättningarna av bibeln äro tydligen alldeles nödvändiga, då ju endast helt få människor kunna hebreiska och grekiska. Att översättningarna göras om efter längre eller kortare tids förlopp, är på sätt och vis en ledsam sak, då bibelordet därigenom synes varda förändrat. Förnyade översättningar äro dock något alldeles nödvändigt, alldenstund språket ändras. Bibeln måste därför följa språkens utveckling. Man kan ju taga sig före att försöka läsa och begripa t. ex. våra landskapslagar från medeltiden, så förstår man detta utan vidare.

Huru svårt det är att riktigt översätta bibeln, och med vilken otrolig noggrannhet och omsorg sådant arbete utföres, inses därav, att vår nu gällande översättning av bibeln, stadfästad år 1917, fortgått ända sedan år 1773. Sex olika provöversättningar utkommo under denna långa tid, men blevo alla förkastade. Först den sjunde godkändes.

Såväl Gamla som Nya Testamentets nuvarande indelning i kapitel antages ha gjorts på 1200-talet;

versindelningen gjordes på 1500-talet. Ända tills boktryckarekonsten på 1400-talet kom i mera allmänt bruk, skrevos för hand de olika bibelexemplaren och mest på pergament, som bereddes av djurskinn. Man kan lätt förstå, att en bibel därför på den tiden måste bliva mycket dyr. Bland de mest dyrbara och märkvärdiga bibelböcker, som finnas, äro Codex argenteus, silverboken, från 500-talet, så kallad på grund av sitt band i drivet silver. Denna förvaras på universitetsbiblioteket i Uppsala. "Guldboken", codex aureus, är en annan synnerligen dyrbar latinsk översättning, något yngre än den förra, och finns i kungl. biblioteket i Stockholm.

Till bibelns förklaring och utläggning har under tidernas lopp skrivits otroligt mycket. Ingen kan räkna alla de böcker som utgivits om bibeln, och ingen kan hinna läsa dem alla. Somliga ha skrivit med vördnad och kärlek för den gamla, underfulla boken. Andra däremot ha skrivit om bibeln, ledda av misstro och hat. Dessa ha med all makt försökt vända människorna bort från bibeln, i det att de stämplat den såsom en lögnaktig och fördärvlig bok. Deras anfall ha mer än en gång synts så överväldigande, så i grund nedgörande, att mången sagt: "Nu är det för alltid slut med bibelns anseende; snart kommer ingen att vidare befatta sig med den boken". Men ändock, i dag som är tryckas biblar i större antal än någon annan bok. De säljas, de läsas. Och liksom förr i tiden säga också nu somliga om bibeln, att det är en god och välsignad bok, andra att den är oduglig, ja, fördärvlig.

Varpå kan det bero, att bibeln å ena sidan kan uppväcka ett sådant brinnande hat, men å andra sidan en så stark kärlek, en sådan nitälskan för dess spridning och under alla förhållanden utöva ett sådant inflytande?

Att många älska bibeln och med iver arbeta för dess spridning, kan omöjligen bero på uppfostran, på gammal vana, på överenskommelse mellan folken och mellan människor, som tillhöra samma folk. Anledningen till bibelns underbara förmåga att oskadad genomgå alla tiders eldsprov, liksom Daniel och hans vänner i den brinnande ugnen, och den innersta grunden till bibelns förmåga att uppväcka kärlek och offervillighet i så mångas hjärtan kan icke bero på något yttre eller tillfälligt. Det beror uteslutande på bibelns eget oförlikneliga innehåll, på det liv och den ande, som i den möter oss. Bibeln är tillkommen under seklernas lopp, den har liksom *vuxit* fram. Den är skriven av människor, som voro barn av sin tid, sågo med dess ögon, talade dess språk. Den innehåller därför också mycket, som icke utan vidare passar för vår tid. Detta allt tillhör bibelns mänskliga sida. Många se endast detta i bibeln och mena sig däri finna tusen olika anledningar till klander och dom över bibeln. Erkännas måste, att denna mänskliga sida hos bibeln ej alls bjuder på någon fullkomlighet eller ofelbarhet. Men detta rent mänskliga är dock en oförliknelig form för bibelns ande och liv. Denna form förkväver icke, besmittar icke bibelns ande och liv, utan i stället bevarar den livet och anden, liksom skalet kärnan. Så förbliver bibeln

själarnas andliga förrådshus, en frisk, levande källa för alla tider och folk. Bäst därför att i fråga om bibeln varken taga något därifrån eller lägga något till.

Oändligt mycket kunde sägas till bevis för att bibelns huvudinnehåll är sådant, att det överträffar allt annat i fråga om skönhet, djup och evighetsvärde. Endast något litet härav kan dock nu påpekas.

Bibeln är ett barn av Österlandet, klädd i österländsk skrud. Detta vill säga, att Österlandets rika fantasi och tankeliv där pulserar. Och dessa tankar äro klädda i österländsk dräkt, vävd av allt det rika skönhetsmaterial. som jord och himmel bjuda åt mänsklig fantasi. Huru underbart med alla dessa bilder, som ständigt växla, under det att de arbeta fram de stora, sköna tankarna. Den som vill läsa något riktigt vackert, fyllt av naturpoesi och hjärteliv, må bliva en flitig bibelläsare. Härvid må ock beaktas, att en hel del av bibelns naturbilder m. m. återkommer i den rent världsliga skönlitteraturen och där erhåller en framstående plats.

Det är dock icke naturens storhet och skönhet, som för bibeln är huvudsak, utan *Gud*. Bibeln är boken om Gud den allsmäktige, helige, rättfärdige och barmhärtige. Och omsider, i tidernas fullbordan mötas vi i bibeln av detta obegripligt stora och sköna ordet: *Gud är kärlek*, han är Fadern med det älskande hjärtat. I enfödde Sonen finner han det fullkomliga föremålet för sin *kärlek:* sonen på samma gång mottager och återger på ett fullkomligt sätt Guds kärlek. Och då

Gud är en Ande, så sker allt detta genom Anden, den helige. Guds väsens oändliga djuphet kan ingen annan än Gud själv fatta. Vi människor kunna som nogast ana något av dess hemlighet, men finna alltid att varje försök att med mänskliga ord framställa dessa hemligheter icke bliva annat än ett famlande. Den bibliska framställningen av Gud såsom Fader, Son och Ande ger detta tydligt nog vid handen. Ur det hela framstrålar dock alltid storheten av Guds kärlek.

Guds faderskärlek är icke endast en inneboende kärlek, utan ock en utgående. Den räcker till också för människobarnen, de arma, bortlupna och förvillade. Detta visades redan på syndafallets dag, så långt det då var möjligt. Det möter oss i patriarkernas liv och öden såsom ock i det israelitiska gudsriket. Och framför allt i Kristus Jesus kom Guds faderskärlek till fallna människobarn till fullkomlig uppenbarelse. Guds fadersfamn, Guds nåderike öppnas i den människovordne Sonen för alla, som vilja dit komma på denna nya, levande väg. *Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son, på det att var och en som tror på honom icke skall förgås, utan hava evigt liv* (Joh. 3: 16). I det ordet strålar Guds kärleks klara ljus över en i syndens mörker bortkommen mänsklighet med förunderlig kraft och skönhet. Ej under, att den bok, som bjuder på dylik förkunnelse, blir aktad och älskad. Så börjar Gudsriket helt oansenligt, mest såsom något utvärtes och synligt. Men det förandligas, förinnerligas och fullkomnas. Och sist, säger vår bibel, skall all världen varda full av

Herrens härlighet. Då är det gamla förgånget och allt har blivit nytt.

Guds rikes stora grundlag är kärlek. Men denna kärlek måste fostra människobarnen till att förstå och mottaga kärleken såsom det högsta goda. Och den fostraregärningen är både lång och svår. Den går fram på en väg, som också för människan leder från det yttre till det inre. Först skrives en lag på stentavlor. Men omsider inristar Guds ande kärlekslagen i människornas hjärtan. Och under allt och alltid kämpar bibeln för rättfärdighet, barmhärtighet och sanning samt fördjupar mer och mer de tankar, som gömmas bakom dessa uttryck. Gudsfruktan är vishetens begynnelse, och gudsfruktan har löfte med sig. I Gamla Testamentet bjuda Guds löften mest utvärtes, timlig lycka. Frågan, huru man skall förstå denna tidens mångfaldiga nöd, när den fromme därav träffas, blir därför svår att lösa för Gamla Testamentets fromhet. I Nya Testamentet däremot framställes lidandet i ljuset av Kristi kors såsom nåd och stor ära, när det är ett lidande i Kristi efterföljd. Och Guds välsignelse över den fromme blir där framförallt något andligt gott och sist en evighetsvälsignelse.

På så sätt visar sig bibeln vara icke endast en käpp och stav till stöd och tröst för jordevandraren, utan ock en pålitlig vägvisare till himmelen, till fadershuset med de många boningarna invid livets klara älv, där alla tårar avtorkas, och människobarnet till sist, vordet likt Kristus, med jublande fröjd får skåda Gud sådan som han är.

Bibelns sanning såsom ett andefyllt ord icke blott *om* Gud, utan också *av* Gud kan på intet sätt av mänskligt förnuft bevisas, men den kan upplevas, erfaras och dagligen bliva allt klarare och vissare för det troende hjärtat. Och i samma mån den så blir, omskapar den människans såväl inre som yttre liv, så att det blir en avbild av Kristi liv. Vad under då, att bibeln blir för en sådan människa ett den evige Gudens ord, dyrare än guld och mycket fint guld. Men att bibeln däremot blir föraktad, hatad och förföljd av människor, som ej vilja veta av något annat än denna världen och dess ting, som älska synden och ha nog i sig själva, det är helt naturligt.

Många i vår tid förmena, att det att tro på bibeln såsom Guds ord och en vägvisare till himmelen är dumhet och okunnighet. Sådan tro säga de vara våld på förnuftet och hinder för utveckling till frihet och kraft. För att visa, att icke endast de i yttre hänseende ringa och fåkunniga, utan ock många av mänsklighetens största och ädlaste andar trott på bibeln såsom Guds röst till människan och satt den främst bland alla böcker, må några uttalanden härom av just sådana personer anföras.

Den store tänkaren och skalden Goethe har om bibeln yttrat bland annat följande: Jag är övertygad om att bibeln blir allt skönare, ju mera man förstår den, d. v. s. ju mera man får förmåga att se, att varje ord, som vi taga och göra en särskild tillämpning av för våra egna behov, har sin egen särskilda betydelse. — — Må bildning och vetande gå framåt och människoanden

göra hur stora framsteg som helst, den skall dock aldrig gå utöver kristendomens höghet och sedliga kultur, sådan den strålar och lyser i evangelierna. — — Det är sitt inre värde bibeln har att tacka för den utomordentliga vördnad, i vilken den hållits av så många folk och generationer.

Om den väl kände och vida berömde engelske författaren Walter Scott berättas, att han, då han låg döende, sade: Giv mig boken! Då man frågade: Vilken bok, svarade han: Bibeln, den enda boken.

Thomas Carlyle säger om bibeln, att den är en bok, i vilken människoanden för årtusenden har funnit ljus och näring och ett svar på hjärtats djupaste frågor.

Från W. Wilberforce må anföras: Under alla mina bekymmer och lidanden har jag sällan läst någon annan bok än bibeln och ävenså sällan känt behov av någon annan. Den har varit mitt ständiga studium.

Föräldrarna till den blindfödde mannen, som omtalas i Joh. 9, sade om sin son, att han var åldrig nog att tala och svara för sig själv, vilket han också gjorde. Samma ord kan med full sanning sägas om bibeln. Den förstår att tala till hjärtats innersta, har så gjort i alla tider och kommer nog att fortfarande så göra, så länge människohjärtan klappa i vår värld. Bibeln behöver därför egentligen ej av någon försvaras. Den försvarar sig själv, där den möter sådana, som innerst längta efter sanning och rättfärdighet och som därför giva sig tid och ro att lyssna

till dess röst. Inför de andra tiger den liksom Jesus inför Herodes.

Jag ropar till dig, Herre, fräls mig, så vill jag hålla dina vittnesbörd. Jag kommer tidigt i morgongryningen och ropar. Jag hoppas på dina ord. Mina ögon hasta före nattens väkter till att begrunda ditt ord. Ps. 119: 145—148.

B. Bohlin.

Vid Jesu kors

Jag över synden grät:
min skuld han från mig tog.
Nu går jag i hans fjät,
där han på korset dog.
Han tog mig i sin ömma famn.
Nu lovat är hans namn!

Han tog mig mot, fast arm,
han mina bördor bär.
Uti min tyngda barm
hur lugnt och ljuvt nu är!
Han torkar tår, förjagar dis.
Åt honom vare evigt pris!

I kostbar källa god
jag tvåddes ren och fri.
Han frälst mig med sitt blod,
jag glad där kvar skall bli.
Han har ock allt gjort väl,
det lyser upp min sorgsna själ.

Till källan kom, min vän,
vid korset fall nu ned!
Han väntar på dig än.
I tro och ånger bed!
Han hör, han tar dig i sin famn.
Högt prisat är hans namn!

PHILIP ANDREEN.

Något om ståndaktighet

STÅNDAKTIGHET är icke samtidens kännetecken, icke ens det utmärkande hos våra dagars kristna.

Likväl fastslår Skriften ståndaktigheten såsom en ofrånkomlig egenskap i den kristnes liv. "Det gäller för de heliga att hava ståndaktighet" (Hebr 10: 36). Är du äldre och hemmastadd i bibeln, letar du ändå förgäves efter något ställe, där ståndaktigheten betonas. Ty den gamla översättningen har uttrycket "tålamod", som emellertid numera riktigare återgives med "ståndaktighet". Du kan själv jämföra, så får du se.

Ombytlighet däremot är en vanlig egenskap hos nutidsmänniskan. "Ombyte förnöjer". Det passar samman med fantasiens spegelbilder, känslornas myller, tankarnas virrvarr, förströelsernas fjärilslek, strävandenas mångfald. Gott vore därför, om man ville stanna inför en sådan maning, som jag i en viss stad läste på ett hörnhus vid en starkt trafikerad gata:

"Var ej så flyktig!
Din tid är viktig.
Förrän du vet,
har den förbytts i evighet."

Ståndaktighet och uthållighet höra nu mest hemma hos den gammaldags strävsamme arbetaren, som har erfarit arbetets välsignelse och därför känner arbetsglädje, eller på idrottsbanan bland sportsmännen, där det gäller muskelträning för nya rekord, eller hos den äkta forskaren, som steg för steg följer en utstakad tankebana fram till nya upptäckter eller uppfinningar.

Sportsbragden och begåvningen äro på allas läppar. Samtiden behöver dem också. Men vad vi framför allt behöva, det är verkliga karaktärer bland män och kvinnor, vare sig dessa leva och verka på höjderna eller mera i skymundan.

Karaktärerna äro dock sällsynta. Det beror därpå, att nutidsmänniskan har blivit för mycket utåtvänd. Skräddarens nål, skulptörens mejsel, bondens spade, arkitektens mätsticka, städerskans borste, husmoderns nyckelknippa o. s. v., allt detta är nödvändigt för olika människor. Det finns också tusende andra ting och omständigheter, som växelvis lägga beslag på en och samma människas tankar, intressen, krafter och timmar.

Så blir man lätt splittrad i sinnet och livsföringen. Man lever på ytan. Man går icke på djupet med tillvaron, allra minst med sig själv. Man förlorar mer och mer blicken för att "ett är nödvändigt". Man mister lusten och kraften att "ta sig samman", att förlägga sitt väsens tyngdpunkt i Gud.

Det blir, som när jag i somras utomlands såg, att t. o. m. biografannonser o. d. funnit väg in i en kyrkas förrum: hjärtat skulle vara en Guds helgedom, men världslivet smyger sig in däri och

tränger ut Herren. Det av Anden uppbyggda och åt Gud invigda hjärtetemplet skulle vara medelpunkten i vardagsgärningens brokiga mångfald, och andliga krafter strömma ut därifrån att helga det jordiska och samla allt till ett enhetligt kristligt liv.

Nu är livet ett ständigt upp och ner, fram och tillbaka. Vi behöva därför väl skaldens varning:

"Var icke ett i dag, i går
och något annat om ett år,
men det du är, var fullt och helt
och icke styckevis och delt!"

Vi behöva följa Alexander den stores metod. Tillfrågad, hur han kunnat erövra världen, svarade han: "Jag har aldrig vacklat eller vikit tillbaka". Nu gäller det mer än världens erövring. Det gäller att vinna Guds rike, att bli helgjutna kristna. Fjärilsnaturer, arbetsmaskiner och krämarsjälar komma här till korta. "Ingen, som ser sig tillbaka, sedan han har satt sin hand till plogen, är skickad för Guds rike (Luk. 9: 62). Nej, hjärtat helt åt Gud! På den vägen blir man ståndaktig.

* * *

Men detta går icke med ens. I en kall värld blir hjärtat ibland bottenfruset. Under hårda villkor förlamas icke sällan viljan av likgiltighetens likstelhet. Då kan själen icke längta, då kan Herrens nåd icke riktigt komma in i och djupt ner hos oss. Här kan ingen taga utan att det gives honom ovanefter.

Jordskorpan behöver först tina upp och upplockras. Det är då som Gud ofta tager sorgen i sin tjänst. Sorgens plogblad skär djupa och långa fåror i hjärtats åkerjord. Och Guds kärleks solstrålar nå äntligen ner till det frusna bottenlagret. När jordmånen blir tjänlig, sår Gud sin sådd däri. Den spirar och växer. Och den bär i sin tid livets frukt. Det är därför som någon med rätta talar om "sorgens välsignelse".

Stundom blir livet tungt, och tillvaron förefaller oss meningslös. Vi behöva då se, att Gud likväl har en målmedveten plan för vårt liv. Välgörande är då ock att se på gudsmänniskornas historia, sådan den är tecknad i Skriften. Ty "allt vad som fordom har blivit skrivet, det är skrivet oss till undervisning". När Paulus i vår text talar om "skrifterna", syftar han naturligtvis på Gamla Testamentets, vilka voro de enda, man då hade. Redan dessas ord kunde skänka livsmod och livsglädje, således hjälpa människorna att leva. Vi, som dessutom ha ej blott Nya Testamentets ord, utan honom själv, i vilken alla löften äro ja och amen, huru mycket mera borde icke vi kunna därav hämta lust och kraft och vishet till ett rätt liv.

Det är för övrigt icke bara Guds löften, som kunna ha en sådan verkan, utan även Guds befallningar. Så länge dessa blott äro ett utifrån kommande, "du skall", så länge verka de endast väckande, varnande, förödmjukande, dömande. Men när de genom Anden förvandlas till ett hjärtats eget "jag vill", då bli de förnyande, stödjande, upplyftande, vägledande. Då skapar allt Guds ord

vingar, vilka bära själen upp över det, som eljest såsom blyvikter tynger oss ner och håller oss fjättrade vid jorden. Skriftens ord, bekräftat av "den kristtrogna umgängelsens gudsord" d. v. s. av kristna personligheter, verkar då i förening med sorgen eller andra livets skickelser, att vi förankra vårt liv i Herren.

Vi hålla oss hårt vid honom med en tro, som från barnahandens enkla inneslutande i en såsom mäktig anad, men delvis okänd hand stegras till kämpahandens fasta grepp kring frälsare- och fadershanden, medan hjärtat viskar: "Jag släpper dig icke, med mindre du välsignar mig". Ty ståndaktighet och tro höra samman (2 Tess. 1: 4).

Då uppleva vi sanningen av apostelns ord: "Lidandet verkar ståndaktighet och ståndaktigheten en beprövad fasthet och fastheten hopp" (Rom. 5: 3, 4). Allt detta såsom en gåva, såsom en ofattbar upplevelse från honom, som icke bara kallas, utan är "ståndaktighetens och tröstens Gud" och som mött oss i den korsfäste, men åter levandegjorde och nu genom Anden hos oss närvarande Frälsaren, vilken verkar på oss med sin personlighets betvingande makt.

* * *

Hopp? "Så länge det finns liv, finns det hopp." Alltså hoppas alla. Men de flesta äro nuets barn. Deras hopp begränsas av jordelivets horisont. Den unge står med drömmande ögon och bultande pulsar på livets tröskel och längtar efter den s. k. lyckan, som mer eller mindre ren gömmer

sig bakom framtidens slöja. Den mera till åren komne och erfarne utnyttjar plikten och arbetet för att forma sitt liv efter det kallt praktiska ordet: "Bättre en fågel i handen än tio i skogen."

Nåväl, Herren underskattar icke det jordiska. Han kräver själv och värderar högt trohet i kallelsegärningen. Men han ser också de faror, som lura vid sysslandet med denna världens ting. En kopparslant, hållen för ögat, kan dölja solen. Så skymmer ofta litet nog undan Kristus och hans rike. Och så blir man lätt en jordemänniska, som har och vill ha allt sitt inom tidens gränser. Hoppet krymper ihop. Själen förtorkas.

Det är därför Herren genom aposteln manar oss att "bruka denna världen, såsom brukade vi den icke". Och man förnimmer kärlekens hot i tonen, när det heter: "Världen förgår och dess begärelse". Herren vill därför lyfta våra hjärtan och blickar uppåt. Han vill, liksom fordom, giva även åt oss "en framtid och ett hopp" (Jes. 29: 11), ja ännu mera. Men då måste han få fylla nuet med sitt evighetsinnehåll, med sin Ande. Då skall han, i vilken det gamla förgår och allting blir nytt i evig ungdom, knyta samman nuet med framtiden, ja med själva evigheten. Och ju mera han för oss blir en nuets Gud, desto mera bli vi andemänniskor, som sätta vårt mål högt.

Vi känna oss som gäster och främlingar. "Vårt hem är ej på jorden, nej, ovan skyn det är." Vi söka oss bort till korset, som är en brygga mellan jorden och himmelen, som sammanbinder tiden

och evigheten. Vi söka där förlåtelse för vår synd, tröst gentemot ett anklagande samvete och barnarätt hos Gud, men även kraft och mod till ett nytt liv. Ja, vi nöja oss icke ens med detta: vi begära delaktighet i Gud själv såsom svar på vårt hjärtas djupaste behov.

Och då vi komma nära korset, finna vi där andra med samma behov som vi. Vi känna oss då, trots olikhet i åsikter, kultur och yttre förhållanden, i släkt med dem, de må tillhöra vår egen eller en främmande stam: vi bli så småningom ens till sinnes i Kristus Jesus.

Så växer och vidgas hoppet under daglig umgängelse med Gud, som är "hoppets Gud". De liksom betinga varandra. Utan ett levande, heligt och oförstörbart hopp hos Israel skulle Kristus aldrig ha vunnit ingång hos några. Men nu blevo dessa hans budbärare till världen. Så bygger Herren än i dag på dem, vilka sträcka sig efter "de ting, som icke synas," och som skåda genom det Kristus-fyllda nuet in i evighetens värld såsom den egentliga verkligheten.

En sådan blick för, ett sådant hopp om det osynliga och eviga såsom den egentliga verkligheten vinnes blott av den, som själv i Kristus upplever uppfyllelsen av Guds "löften, som hade givits åt fäderna". Men då måste man först leva sig in i ordet. För de flesta är bibelordet blott papper och trycksvärta, fastän Jesus säger, att hans ord "äro ande och äro liv". För de flesta är bibeln ett stängt rum, bakom vars många riglade lås de eviga skatterna förvaras, åtkomliga blott för den, som har fått nycklarna i hand av Guds Ande.

Det kunde ock sägas, att bibeln icke är en fruktträdgård, där jag redan vid den öppnade grinden kan bekvämt och hastigt plocka andens mogna frukter. Nej, den är såsom en gruva, där jag måste energiskt borra mig in och långsamt mejsla mig ner och ståndaktigt schakta undan lager för lager för att äntligen, uttömd på all egen kraft, djupast nere och innerst inne i tro finna honom, som är, så att säga, summan av "Guds härlighets rikedom", och som i sin tid skall göra min själ "av evighetens skatter rik".

Om jag blott håller ut i tro och ståndaktighet, så skall denna så småningom "hava med sig fullkomlighet" (Jak. 1: 4). Mitt liv i Herren skall bli mer och mer allsidigt och starkt: med "glädje och frid i tron" och med "ett överflödande hopp i den Helige Andes kraft."

Därigenom ökas min själs längtan. Det blir icke en längtan, som flammar upp blott emellanåt, t. ex. inför en kyrklig högtid såsom julen. Min jullängtan är endast ett varmt utflöde ur min stilla evighetslängtan. Och denna får sin prägel av att den är en daglig Kristuslängtan. — Icke en uppbrottssång allenast, utan en sång, som jag varje dag glad tager upp, blir då för mig psalmsångarens ord:

I hoppet sig min frälsta själ
förnöjer.
I tron jag till ett evigt väl
mig höjer.
Ty jag betänker,
att dödens länker
har Kristus brutit och mig livet skänker.

K. G. H.

Den gudstjänstliga sången och musiken under Gamla Testamentets tid

REDAN för sin egen skull bör detta ämne vara för oss kristna av intresse. Vi få ej glömma, att Psaltarens sånger, åtminstone till stor del, brukade av Israel *sjungas* vid gudstjänsten i templet och i synagogorna eller vid högtidsstunder i hemmen och andra högtidliga tillfällen. Härtill kommer, att denna israelitiska sång utgjorde en av källorna till den första kristna sången.

Hurudan var då denna gammaltestamentliga sång anordnad och beskaffad? Vi skola först söka något besvara denna fråga och sedan något orda om den instrumentala musik, som i templet beledsagade sången.

Först må bemärkas, att psalmerna utfördes i *växelsång* av en försångare och en kör eller av olika köravdelningar. Detta sammanhängde med psalmtextens egendomliga byggnad. Om vi slå upp t. ex. ps. 115, finna vi, att varje vers låter uppdela sig i tvenne delar (vi kunna beteckna dem med a och b). Såsom v. 1: a) "Icke åt oss. Herre, icke åt oss, utan åt ditt namn giv äran,

b) för din nåds, för din sannings skull"; v. 2: a) "Varför skulle hedningarna få säga: b) var är nu deras Gud?"; v. 3: a) "Vår Gud är ju i himmelen, b) han kan göra allt, vad han vill"; v. 4: a) "Men deras avgudar äro silver och guld, b) verk av människohänder". — Härigenom fortgick växelsången helt naturligt.

Detta sångsätt, som vi återfinna i t. ex. våra inledningsantifonier på stora högtidsdagar eller i nattvardsmässan. var urgammalt i Israel. Den lovsång, som efter genomgången av Röda havet uppstämdes, utfördes ju växelvis av kvinnornas och männens kör (2 Mos. 15).

Vid gudstjänsten i Jerusalems tempel torde *menigheten* i sin helhet föga ha tagit del i sången. Den utfördes mest av den levitiska kören. Församlingen fick instämma med "Amen" eller "Halleluja" eller lovsångsorden: "Prisat vare hans konugadömes härliga namn evinnerligen" (jmfr. 1 Krön. 16: 36). I synagogorna lämnades något större utrymme åt menighetens sång. Där kunde ett slags växelsång mellan "föreläsaren" och församlingen äga rum, t. ex. så att den senare på varje ny vers, som liturgen föredragit, svarade med att upprepa den första versen. När ps. 136 sjöngs, var det menigheten som utförde den i varje vers återkommande refrängen: "ty hans nåd varar evinnerligen".

Jag nämnde den *levitiska kören* såsom den, som huvudsakligen hade den gudstjänstliga sången sig anförtrodd. Denna kör bildades redan under Davids tid, men torde senare vunnit ytterligare utbredning och förkovran, dels under Salo-

mos och ett par andra konungars tid, dels efter den babyloniska fångenskapen. Huvudstället härom är 1 Krön. (se främst 15 och 16 kap.), som mest återger förhållandet under det andra templets tid. Det torde varit tämligen oförändrat på det Herodianska templets tid (således ännu i Kristi dagar). Trenne huvudkörer voro upprättade: "Asafs", "Hemans" och "Etans" (eller Jedutuns). Asafiterna tyckas ha varit de förnämsta och haft ledningen av det hela. Dessa körer voro indelade i fyra klasser, som turvis en vecka i sänder svarade för den dagliga tjänstgöringen i templet. Varje klass utgjordes av 12, genom en femårig kurs sorgfälligt utbildade sångare (ingen fick kvarstanna längre, än tills han fyllt 50 år). Vid högtidliga tillfällen kunde klasserna samverka jämte sina lärjungar, och de medverkandes antal blev betydande. – – Körens plats var i äldre tider i närheten av brännoffersaltaret. I det Herodianska templet omtalas en för kören avsedd läktare vid trappan till prästernas förgård.

Leviternas *sångbok* var *Psaltaren* — med hela dess rika och växlande innehåll av bot, smärta, Guds-längtan, trosglädje, tillbedjan och lov, av glödande nit för Guds ära, för rättfärdighet och sanning. Under tidernas lopp hade den alltmer ökats, tills talet 150 uppnåtts. Noga var dess användning föreskriven. I det Serubbabelska (andra) templet var t. ex. en särskild psalm bestämd för var dag i veckan, nämligen fr. o. m. söndagen räknat: n:o 24, 48, 82, 94, 81, 93 och 92 (i överskriften står här: "för sabbatsdagen"). Enligt gammal tradition voro särskilda psalmer

förbundna med de större högtiderna. Så var händelsen med det s. k. "stora Hallel", n:o 113—118, som utfördes inalles 18 gånger årligen, såsom när påskoffret frambars (jmfr Matt. 26: 30), under lövhyddohögtiden m. m. De 15 "vallfärdssångerna" (120—134) hörde ock lövhyddohögtiden till; ps. 81 synes ha sjungits på nyårsdagen o. s. v. Såsom redan har antytts, utfördes psalmerna på ett eller annat vis antifoniskt (som växelsång), varför tempelkören ofta var delad i två halvkörer.

All sång var *unison;* flerstämmig sång var i Israel okänd. I synagogorna var den ett mellanting mellan läsning och entonig sång. I templet hade den en fulltonig och mer melodisk karaktär med tydliga tongångar; takten rättade sig efter textens rytm. En ungefärlig föreställning om dess beskaffenhet få vi genom den "psalmodi" (sång av Davids psalmer), som förekommer i en regelrätt anordnad vespergudstjänst eller i t. ex. den sjungna Praefationen ("Ja, det är till börligt, rätt och saligt") i våra dagars nattvardsmässa, ehuru visserligen musiken här är i enlighet med de gamla "psalmtoner", som utbildades under den första kristna tiden. Sin närmaste källa och förebild hade dock dessa psalmtoner just i den israelitiska tempelsången. Man började och slutade alltså den sjungna meningen med en harmonisk melodi, under det att den mellersta delen utfördes entonigt. Olika sådana melodiska former voro i bruk. Ofta sker i överskriften till psalmen en hänvisning till den därför passande melodien. Så n:o 22: "efter (mel. till)

Morgonrodnadens hind"; n:o 45 och 69: "efter (mel. till) Liljor" o. s. v.

En egendomlighet med den äldre hebreiska musiken var, att tonskalan saknade det 4:e och 7:e tonsteget (f och h i c-dur). Troligen blev denna brist under sista delen av den gammaltestamentliga tiden utfylld genom beröringen med de grekiska folken och deras rikare musik. Mer melodisk fyllighet torde då ock en del sånger fått. Det finnes en av de ortodoxa judarna ännu brukad melodi, som anses leda sitt ursprung från den senaste tempelsången. Texten ("Trettontalsvisan") är ju dock ej av direkt bibliskt ursprung.

Vi må nu slutligen säga några ord om den *tempelorkester*, som beledsagade körsången. De israelitiska instrumenten voro av tre slag: sträng-, blås- och slaginstrument.

Till den första klassen, stränginstrumenten, hörde *kinnor*, som närmast motsvarar den senare tidens lyra (kallas i vår nya översättning "harpa"). Den kunde vara försedd med ända till 10 strängar, hade en mild ton och kunde under spelandet utan svårighet bäras. Det var detta instrument David spelade både ute på marken och vid konung Sauls hov. — Vidare märka vi *nebel*, harpan (kallas i nya översättn. "psaltare"). Den var större än kinnor, hade i allmänhet fler strängar och en klangfullare ton. I motsats till kinnor brukades nebel nästan uteslutande i templet.

Till blåsinstrumentens klass hörde *pipan*, (flöjten, Jes. 30: 29), på vilken flera toner kunde frambringas. Om man får tro judarnas gamla skrift Talmud. fanns i det Herodianska templet en

sammansättning av ett tiotal pipor, som blåstes med tillhjälp av en blåsbälg och ägde en klaviatur — således ett slags orgel, och som frambragte ett så starkt ljud, att det hördes ända till Oljebergets spets. — Vidare ha vi den två fot långa, smattrande *trumpeten* och det skarpt ljudande krumma *hornet*. Dessa instrument användes dock ej i levit-orkestern, utan för signaler vid vissa tillfällen. Trumpeten kunde dock brukas i pauserna vid tempelsången.

Tvenne slaginstrument nämnas, *cymbalerna*, som mest användes av sångledaren för att slå takten, och *handpukan*, som av företrädesvis kvinnor trakterades vid högtidliga processioner (Ps. 68: 26).

Tempelorkestern var naturligtvis ej avsedd för några självständiga musikstycken. Därtill befann sig musiken på en alltför låg och outvecklad ståndpunkt. Men de milda stränginstrumenten kunde med sina enkla liggande ackord bilda ett behagligt underlag till körens fylliga och rena unisonsång eller tillsammans med blåsinstrumenten utföra ett enkelt, men klangfullt kort mellanspel mellan sångens olika avdelningar.

Det hela gjorde, i all sin okonstlade primitivitet, säkerligen ett starkt intryck av högtidlighet, allvar och andakt.

Man förstår psalmistens hänförelse då han i ps. 150 sjunger:

Halleluja!
Loven Gud i hans helgedom,
loven honom i hans makts fäste.

Loven honom för hans väldiga gärningar,
loven honom efter hans stora härlighet.
Loven honom med basunklang,
loven honom med psaltare och harpa.
Loven honom med puka och dans.
Loven honom med strängaspel och pipa,
loven honom med ljudande cymbaler,
loven honom med klingande cymbaler.
Allt valt anda har love Herren!
Halleluja!

G. T. L.

Vid helgemålsringning

Hör, malmklangen ut över vidderna går
och viger den heliga dagen.
Du människosjäl, som dess kallelse når.
var stilla och lyssna till slagen!

Den själsro, som dagarnas strider har släckt,
den frid, du var nära att glömma,
är åter av heliga tonerna väckt
i hjärtats förborgade gömma.

Ljud, helgade ton, över stad, över land,
gå klar till var boning i fjärran,
du budskap av Zebaots mäktiga hand.
du klang och du maning från Herran.

Ring, klocka, till räddning och ljuvaste tröst
för människor, som stappla och falla.
låt bliva förnimbar den Heliges röst
i hjärtan så mörka och kalla.

Ring, klocka, församla de dina till fest
och kalla de villade åter,
bjud var och en främling att komma som gäst,
när Herren sitt tempel upplåter.

Ring, kalla från dagarnas strider till frid,
ring, kalla till helgemålsväkten
vårt folk såsom förr under fädernas tid,
du hälsning från somnade släkten.

Ring vila, ring frid för de nedbrutna stoft,
de kära till himlen vi viga,
att anden mot höjden med blommornas doft
och tonernas vågor må stiga!

D. F.

Helig aftonstillhet

Var stilla inför Herren och förbida honom. Ps. 37: 7.

DET är underbart, huru litet vi människor akta på stillheten. Vi tro, att den skänker oss så litet. Och vi måste ju ha något — *samla.*

Vi tro, att vi under stillheten ingenstädes komma. Och vi måste ju framåt, *framåt.*

Det är människornas program: samla och framåt! Och människokrafter spännas för att nå dessa syften. Gud vill nog ock, att vi skola samla och att vi skola gå framåt, uppåt.

Gud vill föra oss stillhetens väg uppåt och framåt. Gud vill lära oss stillhetens samlande, samlande av skatter, som icke förgås, som icke mal och rost förstöra och som icke tjuvar bryta sig in och stjäla. Sådana oförstörbara skatter kan stillheten skänka oss — stillheten inför Gud.

Men det är nog icke att undra på, om vi människor icke vilja bli stilla inför Gud.

Det är ingen lekstund att bli ensam i stillhet inför Gud. Stillheten inför Gud skrämmer oss, till att börja med.

Gud ser så mycket och vet så mycket. Det är ingenting hos mig, som han icke vet. och ingen-

ting hos mig, som han icke ser. Och det skrämmer att stå där blottad och bar, uppenbar, inför Guds ansikte.

Det hjälper ej heller med några ursäkter. Icke går det heller att skjuta någon annan framför sig. Du försöker nog — det är en gammal historia (1 Mos. 3) — men Gud lämnar dig icke, förrän din gärning fått sin dom ur Guds mun.

Det är så märkvärdigt med Gud och oss människor och aftonen. Aftonen för med sig stillhet; det är naturens lag: det blir så lugnt och stilla, när dagssorlet begynner lägga sig. Och i den där stillheten om aftonen är det som Gud vill komma till oss.

Du känner ett gammalt ord: "Och de hörde Herren Gud vandra i lustgården, när dagen begynte svalkas."

Kanske har du tänkt därpå, när du gått hem från ditt åkerfält och lämnat ditt arbete och din teg: solen dalar och aftonen kommer och din dagsgärning är fullbordad; dagen begynner att svalkas.

Har du aldrig hört Gud vandra i din närhet — sökande dig?

Du vet hur det står i den där gamla berättelsen vi nyss fäst i tankarna: de stucko sig undan, "de gömde sig för Herren Guds anskite bland träden i lustgården."

Men Herren Gud kallade på mannen och sade till honom: Var är du?

Nu gå vi ej längre in på detta. Nu stanna vi. Gud kallar på dig. Du hör väl hans röst, hans

fråga: Var är du? Guds fråga till dig, då dagen begynner att svalkas: Var är du?

* * *

Det var nu Gud som kom — sökande.

Det var en gång en man som sökte en annan, då dagen svalkats; ja, nattens timmar hade redan gått in. Vinden drog genom de folktomma gatorna i Jerusalems stad. Och då smög den höge rådsherrn — icke utan rädsla att bli sedd av någon — med tveksamma steg vägen fram. Han sökte det hus, där den kringvandrande mannen från Nazaret i Galileen funnit en tillfällig vilostad.

Och nu behöver jag åter igen icke berätta vidare. Allt är så levande för dig. Du lyssnar i stillhet till samtalet. Det rör sig om något underbart. "I måsten födas på nytt" ljuder ordet ur hans mun, som den sökande erkände såsom kommen från Gud. "Vinden blåser vart den vill och du hör dess sus, men du vet icke varifrån den kommer eller vart den far; så är det med var och en som är född av Anden."

Sådana ord ljuda till dig, om du stannar i aftonstillhet inför Gud. Och orden äro levande: andeord, som giva liv. Orden äro livsord — du födes på nytt just genom att lyssna, då han talar.

Har du ej sökt honom förr — men nog har du det — så måste du i denna aftonstund, i denna natts stilla timmar söka honom — honom, som kan säga till dig ordet om huru Gud älskade världen.

Du vet, att det är Johannes 3, som legat i

våra tankar. Vi komma dit från Genesis 3. De höra nog ihop. Give Gud, att det bleve ett fast samband dem emellan i ditt liv och i mitt! I vår heliga aftonstillhet inför Gud.

* * *

Två män gingo en gång vägen fram, bort från Jerusalems stad. De voro så ängsliga och så oroliga, så fulla av tvivel och alldeles upprivna i sitt inre. Ty allt var såsom sammanstörtat för dem, och deras livs hopp och förväntan och glädje alldeles ute.

Men så fingo de så gott sällskap mitt i sin ensamma övergivenhet, och främlingen gjorde ett så gott inlägg i det samtal de förde sig emellan.

Det är så gott att läsa om de båda vandrarna. Du känner igen dig själv i deras tvivel och upprivenhet och besvikenhet. Och har du en god vän, så ha ni nog sådana där vandringar i nedslaget samtal tillsammans mången gång.

Det är så gott att läsa om Emaus-lärjungarna. Det är så skönt än mera, därför att de fingo så gott sällskap.

Och var det ljuvligt under vägen, så att hjärtat till och med blev brinnande i dem — saligt utan like var det i samvaron under aftonens stillhet. Då blev han känd av dem. "Bliv kvar hos oss, ty det lider mot aftonen och dagen nalkas redan sitt slut" — du vet, hur rik välsignelse de fingo som svar på denna bön.

De fingo erfara det saligaste en människa kan få erfara: deras ögon öppnades och de igenkände den uppståndne.

Heliga, saliga aftonstillhet inför Herren, Herren den uppståndne.

Jag har från barndomen — kanske mer då — icke tyckt om (det har varit som en besvikelse) att "Han genast försvann ur deras åsyn". Men nu är det icke punkt och slut — där berättelsen slutar i våra gamla bibliska historier.

Redan samma kväll måste de båda vandrarna tillbaka till Jerusalem för att tala om, vad de sett och varit med om. Och då de äro samlade i lärjungakretsen, står Jesus själv mitt ibland dem och ger dem med sina hälsningsord fridens rika gåva: "Frid vare med eder".

Och så giver han dem borgen för deras tro och öppnar deras sinnen och gör dem till sina vittnen och lovar dem kraft av höjden.

Så föras de fram till att i tro omfatta honom, han som försvann ur deras åsyn, såsom den som är när dem alla dagar intll världens ände.

Saliga gåva genom aftonstillhet inför Herren.

* * *

Det ligger alltid vemod över tanken på och talet om aftonstillhet.

Det är vemod, då solen dalar; det är vemod, då aftonen kommer.

Människorna bullra allra mest i konstgjord fröjd om aftonen — de vilja jaga bort vemodet: aftonens vemod.

När vi tala om aftonen och aftonens stillhet, gå våra tankar gärna från dagens afton till livets afton.

Och när den aftonen skymmer, tätnar vemodet

ihop, så att det bleve ogenomträngligt, om vi inte finge bedja och Herren hörde:

"och giv oss frid, när livets afton skymmer,
salighet, Herre, giv oss av höjden."

Dagens afton kommer, den är inne nu. Livets afton kommer, den kan komma förrän vi ana. Livets afton skall komma — men vi behöva ej möta den med fruktan och förskräckelse. Åtminstone behöva vi ej vara utan tröst och hjälp i vår fruktan och förskräckelse.

Herren är kvar hos oss. Och liksom aftonens solstrålar sprida ett kallande ljus omkring sig, så vill Herren låta aftonstillhet ljuvligt kallande lägra sig omkring oss en gång, då kallelsens tid är inne. Klockornas ljud kanske förnimmes i våra öron — de kallande klockornas ljuvliga ton.

Och det veta vi, att varje aftonstillhet inför Gud är kraftgåvan från Herren till den nya dagens härliga inbrott.

"Ja, Jesus, under dagens lopp
låt mig din nåd förnimma.
Och kom till mig med saligt hopp
uti min aftontimma."

JOEL O.

I femtioårig prästtjänst

VIDSTÅENDE tilltalande bilder framställa de ädla anletsdragen av tvenne vårt samfunds veteraner, vilka under en mer än vanligt lång tjänstetid genom Guds nåd förunnats göra en kraftig insats i vår kyrkas verksamhet i detta land. Med blott en månads mellanrum skådade båda första gången dagens ljus i det gamla fäderneslandet, redan 1849. Och båda prästvigdes samma år, 1876, vadan de i år kunnat fira halvsekelsminnet av sin ordination till det heliga predikoämbetet, det högsta ämbete på jorden.

Dr C. B. L. Boman, Bernadotte, Minn., som är dalkarl, prästvigdes nämligen ovannämnda år vid synodalmötet i Jamestown, N. Y. Han är den siste i detta land i livet ännu varande medlem av sin av nio ordinandi bestående klass. Den andre återstående, som ännu. så vitt vi hava oss bekant. befinner sig i livet, är J. Ternstedt, som efter en mångårig tjänstetid inom Svenska kyrkan numera är emeritus kyrkoherde och bosatt i Åkerby inom ärkestiftet.

Pastor E. M. Eriksson, Evansville. Minn.. som är värmlänning, prästvigdes i Karlstads minnesrika domkyrka redan angivna år. Efter att hava verkat som missionär i Indien 1877—1884. kom

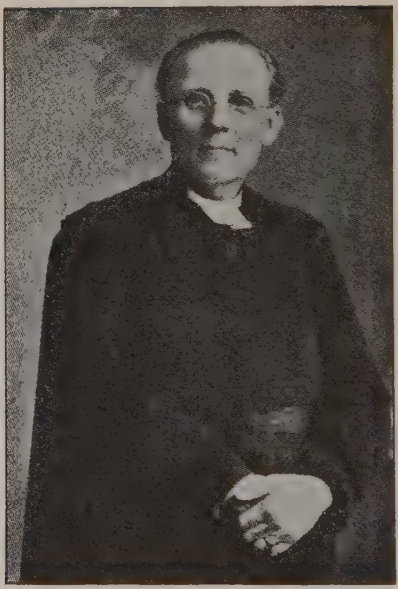

PASTOR C. B. L. BOMAN

han sistnämnda år till Amerika och inträdde i vår kyrkas tjänst vid synodalmötet i Andover. Ill., samma år.

Båda dessa veteraner tjäna ännu med nitälskan och kraft Herren och hans rike, den förre som ordinarie pastor och den senare, som är emeritus pastor, när helst hans tjänst påkallas. Båda hava i hög grad gjort sig förtjänta av och åtnjuta hela vår kyrkas vördnad och tacksamhet för god vakt.

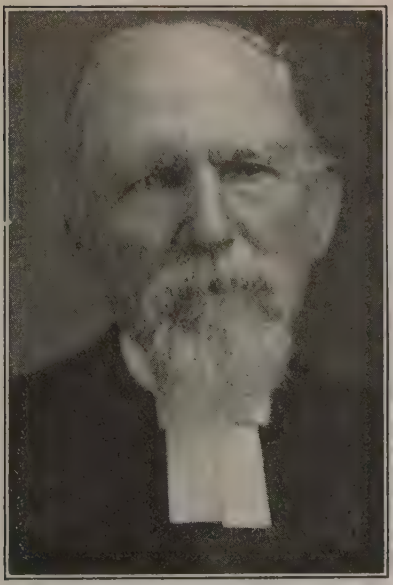

PASTOR E. M. ERIKSSON

Och i samband med detta deras märkliga halvsekelsjubileum betygas de på detta enkla sätt en hjärtlig hyllning med anledning av ett troget och väl utfört dagsarbete i vår kyrkas tjänst. Välsigne den store Överherden dem själva och vad de av arbete möjligen ännu hava att utföra i hans tjänst! Beskäre han dem en solbelyst levnadsafton och till sist, när deras dag är all, den gode och trogne tjänarens saliga nådelön!

C. A. L.

DR GUSTAV ANDREEN
som i år firat sitt 25-årsjubileum såsom vårt gemensamma läroverks president.

Prästen en folkets man

En afton för många år sedan, då jag var ute i norra Illinois för att värva studenter för Augustana College, blev jag i tillfälle att å 5:te gatan i Rockford höra en socialistagitator från Stockholm hålla tal om präster. Han sade bland annat: "Jesus av Nosaret var en arbetareson och en folkets man. Han umgicks gärna med de fattiga och fann trevnad i deras sällskap. Icke så prästerna, som göra anspråk på att vara Jesu representanter och tjänare. Dem finner man sällan bland vanligt folk, utan de gå helst på bjudning hos de rika och mäktiga. De tycka om att bli firade och upphöjda, och själva fira och fjäska de för denna världens store för att bli delaktiga av dessas glans. Jo, prästerna, de äro så mått-ligt lika den Herre, de bekänna sig till!" — Det var just inte så trevligt för en präst att lyssna till sådana ord, och ännu smärtsammare var det att lyssna till åhörarnas skratt och applåder. Men det var inte Augustana-folk, som på detta sätt gav sitt bifall tillkänna, likasom det ej heller var en genomsnittsteckning av Augustana-prästen denne socialisttalare framställde, därom är jag förvissad. Ja, jag är säker på att om vårt svenska kyrkfolk i Rockford hört denne

prästhatares ord. så skulle de ha ropat till honom: "Du ljuger. ty vad du säger slår då åtminstone inte in på våra präster."

Men härmed vare nu ej sagt, att det ej finns bland våra präster sådana, som äro långt ifrån att likna Mästaren i deras förhållande till folket. Det går lätt nog att glömma vad Jesus en gång sade till sina lärjungar: "I veten att de som räknas för folkens furstar uppträda mot dem såsom herrar, och att deras mäktige låta dem känna sin myndighet. Men så är det icke bland eder; utan den som vill bliva störst bland eder, han vare de andras tjänare, och den som vill vara främst bland eder, han vare allas dräng." Herren rörde sig själv bland folket, men var på samma gång sympatisk och tillgänglig för alla. Man kan därför ej säga, att han tog parti för en klass emot en annan. Nej, han lät sig ej bestämmas vare sig av fattigdom eller rikedom, utan riktade blicken och verksamheten på det hos människan som är gemensamt för alla. Och så blev han i sannaste mening en folkets man, vilket ju också en präst bör anse såsom en hög förmån att få vara. Men vad innebär det att prästen är en folket man?

Jo, först och främst det att folket i honom ser en *man*, eller som vi i vardagsspråk säga en *karl*. Inom vissa kretsar föres den anklagelsen mot präster i allmänhet, att de äro ett vekligt släkte, som saknar kraft, beslutsamhet. mod och uthållighet. "Om det finns någon sanning i den föreställningen, att prästen saknar det som utgör verklig manlighet", säger den berömde predikan-

ten dr J. H. Jowett, "då måste vi se till, att anledningen till en sådan dom bortröjes. Vi måste skaffa oss mera järn i blodet, mera upphöjd syn på livet, mera kraft i våra föresatser, mera uppoffring i vårt tjänande. mera uthållighet i viljan. Vi måste göra oss av med allt som är pjunkigt och sömnaktigt och framställa inför människor en sådan förening av styrka och mildhet, som är på samma gång en frukt av den finaste fromhet och särmärket på all sann manlighet." I vår tid är det en gängse föreställning, särskilt bland ungdom och oförståndigt folk, att den kan icke vara en karl, som icke har en brinnande lust för sport och idrott. Det är ju en grov villfarelse. Men det skulle icke skada oss präster, om vi visade mera intresse i förädlande kroppsövningar, än vi i allmänhet göra.

Aldrig kommer dock vårt folk att anse den präst för en karl, som lika gärna uppehåller sig i bollparken som i kyrkan, och vars tankar och tal ständigt gravitera åt sportvärlden och vad där tilldrager sig. Men en karl måste den präst vara, som i dessa tider skall kunna leda och påverka folket, och då särskilt männen, till högre syften.

Vidare kunna vi säga att folket vill i prästen träffa mer än blott och bart en karl; det vill i honom se "en man i Kristus". En sådan man var aposteln Paulus; han använder uttrycket om sig själv (2 Kor. 12: 2). Det är ju dock varje kristen människas förmån att vara en man i Kristus; det är blott ett annat namn för kristen. Och om människor, sak samma huru de själva

äro beskaffade, fordra att det skall vara överensstämmelse emellan bekännelse och leverne hos de kristna i allmänhet, ännu mera fordra de detta av präster. Under alla omständigheter väntar man, att prästen skall äga en kristlig trosövertygelse, och där denna finnes och ger sig tillkänna, där skall den ock väcka lättsinniga till eftertanke och vinna fromma och allvarliga människors bifall och erkännande. Det finnes väl undantag, men jag kan ej tro annat, än att vårt folk uppskattar en präst som är en man i Kristus. I gamla landet klagades över ogudaktiga präster, säkerligen mera förr i världen än nu. När så där kom en "rättskaffens lärare" till en församling, så gick folk långa vägar för att höra honom. Och många blevo genom en sådan lärares predikan eller kanske ofta genom hans själasörjarearbete i det enskilda förda till tro och liv i Kristus. Ibland oss klagas väl ej så ofta över groft ogudaktiga präster. Vi få tacka Gud för att det hört till undantagen i vår synods historia. Men huru lätt kan det ej hända, att oandlighet, världsligt sinne och högmod få rum uti prästens hjärta. Och då sådana synder komma till synes och göra sig gällande i vandeln, då sörjer folket, det fromma folket, likasom Samuel sörjde en Saul, under det att andra få anledning till hån och bespottelse. Där uppstår en stor klyfta emellan en sådan präst och folket, för att nu icke säga något om hans gudsförhållande. Vi präster behöva bedja Gud om ett särskilt stort mått av nåd, att vi måtte bli bevarade i den rätta tron och ej komma bort ifrån enfalden i Kristus. Ty

endast en enfaldigt troende präst äger förutsättningen för att kunna visa folket till Kristus, vilket ju också är hans egentliga uppgift och kall.

Men vill prästen vara en folkets man, då måste han tillika vara *en man som folket förstår*. Och detta förutsätter att han också känner folket, deras tankeliv, deras seder och bruk och enskilda förhållanden. Allt sådant tar en erfaren predikant och själasörjare hänsyn till. Vi finna att Herren Jesus gjorde så. Huru väl folket förstod honom, ty han stod mitt uppe i deras eget liv genom sitt sätt att tänka och uttrycka sig. Ja, han förstod som ingen annan att ingjuta den gudomliga uppenbarelsens innehåll i det närvarande livets former och i syfte att tjäna och uppbygga detta liv. Därför hörde honom folket så gärna. Aposteln Pauli exempel må också tjäna oss till föredöme. "För de svaga har jag blivit svag, för att kunna vinna de svaga", säger han, "för alla har jag blivit allt, för att jag i alla händelser skall frälsa några." (1 Kor. 9: 22). Och vi erinra oss Luthers ord med hänsyn till hans sätt att i predikstolen lämpa sig efter folkets ståndpunkt och fattningsförmåga: "Då jag predikar, böjer jag mig djupt neder. Jag bryr mig varken om doktorer eller mästare, av vilka där är ett 40-tal i kyrkan. Men jag riktar min blick på den stora skaran av ungdom, barn och tjänare. av vilka där är mer än 2,000. Jag predikar för dem." Svårast kanske det blir att komma till rätta och förstå varandra i fråga om rent personliga förhållanden. Nyligen hörde jag berättas om en ämbetsbroder, som en tid var pastor

i en stor lantförsamling. Han var en alldeles utmärkt predikant, men det gick ändock inte bra för honom. Han förstod sig ej alls på sättet att taga sitt folk. De voro dalfolk, om jag minns rätt, och visst icke omöjliga att göra till pass, men, som sagt, pastorn lärde sig aldrig begripa deras små egenheter, lynne och syn på tingen, och därför gick det sönder. Prästen de haft förut var själv dalkarl och kände sina masar så innerligt väl, och de förstodo honom. Han kunde säga dem de beskaste sanningar och förelägga dem svåra uppgifter. men de gjorde inga anmärkningar däremot. Präst och folk förstodo varandra, och prästen var därför en folkets man.

Slutligen må också erinras, att uti begreppet "prästen en folkets man" ingår, att prästen skall såsom en Herren Jesu Kristi tjänare *offra sig för folket*. Och just detta gör varje trogen pastor i det han giver församlingen sin begåvning och bildning. sina kropps- och själskrafter och mycket annat i utövningen av sitt kall. Den naturliga människan vill icke vara med om sådant, ty han ser blott på egen fördel, och därför väljer han i våra dagar helst något annat kall. Och det är gott och väl att han gör det, ty den naturliga människan har icke i prästämbetet att göra. Blott den som älskar Kristus och tvingas av hans kärlek hör hemma där. Och vad gör man icke då för den man älskar? Tanken på försakelsen och mödan kan väl understundom tränga fram, alldeles som den gjorde hos en Paulus, men man kan då också med honom säga: "Allt sker nämligen för eder skull, på det att nåden, genom

att komma flera till del, må bliva så mycket större och verka en allt mer överflödande tacksägelse, Gud till ära" (2 Kor. 4: 15).

Jag läste i en norsk kyrkotidning om en präst som icke hade så stora gåvor. Han blev aldrig kallad till någon stor och betydande församling, och vid prästmötet hörde man icke så ofta hans röst. Han hörde även i så fall till de stilla i landet. Mången ämbetsbroder tyckte det var synd om honom och menade, att han kunde ha tjänat Gud bättre i ett annat kall. Men så hölls där missionsmöte i hans församling, och präster från grannförsamlingarna kommo dit. Efter mötet skulle en av dem resa hem med ett tidigt tåg så där vid 4-tiden på morgonen — och som han vandrar gatan fram mot stationen till, vem skulle han då få se komma honom till mötes från en sidogata om icke pastorn i församlingen! "Att du är uppe så tidigt på morgonen! Kanske du också reser med tåget nu?" frågade ämbetsbrodern som varit på besök. "Å nej. jag kommer bara från en av mina församlingsbor, som just nu fick hembud. Det var fattigt för honom, och han hade ingen att sköta honom ordentligt. Jag dröjde kvar tills slutet kom." Om den tilldragelsen blev det mycket samtalat bland ämbetsbröder efteråt, och man fick veta sådant hände ofta borta i den församlingen. Och sagesmannen tillade: "I den stunden blev det klart för oss, att vi gjort vår broder orätt, då vi kallat honom misslyckad och obetydlig." Efter Herrens sätt att döma var denne hans tjänare i besittning av verklig storhet, ty "den som vill bliva störst bland eder, han vare

de andras tjänare, och den som vill vara främst bland eder, han vare allas dräng." (Mark. 10: 43, 44). Och så vart han då ock i sann mening en folkets man. Måtte vi få nåd att också vara detta.

S. J. SEBELIUS.

Våra skolor för vår ungdom

Herrens fruktan är vishetens begynnelse, och att känna den helige är förstånd. Ordspr. 9: 10.

ALL sann bildning är gudaboren. Hon bär den Eviges sköldmärke på pannan. Hon stammar ovanifrån. Ett folk som frånser detta kan ej nå sitt rätta mål. Fåfängt sökte därför hednafolken att lyfta mäskligheten genom sin bildningssträvan. Om deras bildning kunde man med skäl säga: "Ju mera bildad, desto större skalk." Äntligen inträder Herren av Davids stam, och med hans inträde i världen inbröt en ny kulturålder. Då han fullbordat sitt värv och återvände till härlighetens land, förordnade han sin kyrka i världen att höja den kristliga bildningens fana bland folken. En blick på historiens blad täljer vad hon uträttat i detta stycke.

När under medeltidens mörka natt kyrkans ledare undanröjt ordets lykta från dess rum och låtit hedniska filosofer intaga bildningens högsäten i kyrkan, blevo hennes folk allt mera förvildade och sjönko allt djupare i okunnighetens träsk, ty "utan divinitet slutar all humanitet

ohjälpligt i bestialitet." Men med reformationen inträder ett nytt bildningsskede i den kristna kyrkan. En oförskräckt och av Guds Ande upplyst munk talar, och med helig hänförelse sprider han uppenbarelsens ljus bland människorna. Enligt hans lära skall uppenbarelsens ljus sättas på ljusastaken vid bildningshärdarna, och det uppväxande släktet skall danas vid dess sken. Den lutherska kyrkan har ock förstått att ställa den kristliga bildningshärden i sin tjänst, och så har hon sökt främja kristlig bildning bland sitt folk och dana ledare för kyrkans behov. Enligt hennes lära skall *den kristna kyrkan upprätta kristna skolor för sin ungdom.*

När vårt svenska folk lämnade den gamla fosterjorden och följde med de stora skarorna till det vida landet i fjärran väster, tog det med sig den kristna kyrkan och ställde redan tidigt det kristna läroverket i hennes tjänst. Detta hade vårt kristna folk lärt sig i det gamla fädernes-landet. Det svenska folkets erfarenheter i Nya Sverige bevisa nogsamt, att där det kristna läroverket ej står i kyrkans tjänst, där måste hon förr eller senare gå sin undergång till mötes. Hade våra församlingar kring Delaware haft en lärdomshärd att utbilda lärare för kyrkans behov, så vore avkomlingarna av vårt svenska folk i Delaware och Pennsylvania ännu i den lutherska kyrkans sköte. Vår historia där hade då blivit en helt annan. Vilket smärtsamt kapitel skrev ej vår kyrka i den kolonien! En senare tids immigranter från gamla Svea hade lärt sig att kyrkan måste hava skolor, om han skall bestå

i tävlingskampen, och därför började de redan tidigt att upprätta sådana.

Vi skola då beakta frågan:

1. *Vilken uppgift ha våra samfundsskolor?*

På denna fråga svarade våra banbrytare: Vi måste hava skolor för att dana lärare för vår kyrka i första rummet. Detta var våra läroverks första och viktigaste uppgift. Men detta var ej deras enda uppgift. De skulle även utbilda skollärare och organister för vår kyrkas behov. Ringa var här början såsom i mycket annat i Guds rike. Sakta, men säkert skredo de framåt till allt större utveckling. De utvecklade sig icke blott i inre, utan även i yttre hänseende, och på grund av vårt folks spridning i de skilda staterna blev det nödvändigt att upprätta flera läroverk för kyrkans behov. De äro nu nio till antalet, och av dessa äro endast fyra fullständiga Colleges.

I början av vår historia på amerikansk mark framstod ofta den viktiga frågan: Huru skola vi få ett tillräckligt antal tjänande krafter för vår kyrka, och den frågan står där ännu och väntar på svar. I början av vår historia var man noga med dem som sökte inträde vid våra skolor, något som vi ej alltid nu kunna intyga, ty på senare tiden har man farit land och rike omkring för att leta reda på studerande för att kunna framvisa ett stort antal elever. Den ena lärdomshärden har tävlat med den andra i detta stycke. Frågan är ju: Vilket läroverk har de flesta studerande? Man är ej nu så intresserad

i vilken kurs de taga, blott de komma med. Men under inga omständigheter får en kristlig skola lämna ur sikte halten av den ungdom som inträder där.

Av våra läroverk vänta vi, att de skola upprätthålla sin kristliga karaktär, fostra krafter för kyrkans behov och göra sant kristliga insatser till fromma för hennes ungdom. Göra de ej detta, ha de förverkat sin existensrätt. Man känner ej nu såsom förr vikten av att söka dana lärare för kyrkan. Våra skolors program är ej nu detsamma som förr. Intressena äro mera delade. Den allra största delen av den studerande ungdomen är ej vid våra skolor för att danas för kyrkans behov, utan för andra kallelser i livet, och en stor del är där för att bereda sig för lärarekallet vid statens skolor.

Vi finna sålunda att våra samfundsskolor ställt sig i ledet och tävlar med statens skolor i anförda syfte. Denna omständighet har fört till våra läroverk studerande icke blott av annan trosbekännelse, utan ock mången gång av annan läggning och halt. Ett rätt ansenligt antal infinner sig vid våra skolor ett par eller tre år för att sedan vid andra läroverk taga maturitetsexamen. Vem förstår ej, att dessa ej kunna vara så intresserade i våra skolor, sedan de lämnat dem, och vilka summor ha de ej kostat oss? Frågan är om vårt samfund kan fortsätta så i längden. Det kostar i flera hänseenden att tävla med staten. Hava vi råd därtill? Med det program som våra läroverk nu ha, måste de ju öppna sina dörrar för, snart sagt, vem som kommer, men

förstår man ej att här uppstår en fara, icke blott i fråga om bekännelsen, utan ock moralen; det blir svårt att dana vår egen ungdom så, att den kan göra någon vidare insats i vår kyrliga verksamhet.

På grund av rådande tendens i tidens skolvärld följer man med i allehanda sport, som nu förekommer i vårt land. Ledande skolmän anse att detta sportväsende är ett ont, som hämmar både studierna och moralen. Gymnastiksalarna uppföras ej nu så mycket för gymnastik som för lek. Det synes nu, som vore skolornas första uppgift att öva de unga i sport. Men vi böra dock ej glömma, att våra samfundsskolor ha en helt annan mission än statens, och att det icke är vår kallelse att köra i kapp med statens skolor på alla områden. Man hör klagande röster i vårt samfund och även nu och då i skolvärlden, att våra skolor sekulariseras immer fort, och vem kan förneka att ej denna klagan är berättigad?

Allt större summor läggas ut på bildningens altare, och ändå kunna ej läroverken förse kyrkan med lärarekrafter på ett tillbörligt sätt. Och man kan vara frestad att fråga: Frågar verkligen den större delen av våra lärare efter huvuduppgiften med våra skolor? Äro våra lärare måna om att leda de unga in på en bana, som leder dem in i kyrkans tjänst? Man ropar efter mera medel, och inom vårt samfund lägger man årligen ut mer än $800,000.00 för våra skolors underhåll. Klasserna bliva allt större år från år, men huru många i vårt samfund ha känt, att våra högre läroverk ej motsvarat sin bestämmelse, ej givit

ungdomen den rätta riktningen i livet, och så har man upprättat bibelskolor. Resonera hur man vill, våra bibelskolor stå där såsom en protest mot våra lärdomshärdars tendens. Bibelskolorna ha varit ett salt i tidens förruttnelse och spritt rik välsignelse omkring sig.

Det är ju tydligt, att våra skolor avvikit från sitt första program, i det de tävla med staten i utbildandet av lärare för statens skolor. Det är klart, att detta blir kostsamt för kyrkan, ty hennes folk får lov att skatta till statens skolor och sedan till samfundsskolans underhåll. Frågan är, om kyrkan vinner på det programmet. Men med denna ställning till staten och dess skolor få våra läroverk lov att vara med i bildningsassociationer, och dessa diktera ofta vad våra skolor skola hava på sitt program. Staten blir sålunda ofta den bestämmande makten vid våra skolor. Frågan kan uppstå: Är det hälsosamt för oss att låta staten bestämma rörande kurser m. m. för oss? Ha vi råd att kasta oss in på detta område, medan våra församlingar och missionsfält stå vakanta och vänta på arbetare. Det är ju klart, att våra läroverk fostra vår ungdom delvis i en annan riktning. Frågan är, om vi ej hade vunnit mera för vårt samfund, om vi vidblivit vårt första program. Kyrkans historia i vårt land visar, att i den mån samfundsskolan trätt in på andra områden, i samma mån har hon frambragt ett mindre antal av dessa som inträda i det heliga predikoämbetet. Vidare vilja vi beakta:

2. *Hruru skola de fylla sin uppgift?*

Det ligger ju i sakens natur, att samfundsskolan bör bedriva sin verksamhet i kristlig anda. Under inga omständigheter bör samfundet där tåla en ande som är främmande för hennes väsen. Guds ord skall vara hennes regel och rättesnöre under alla omständigheter. Men att omsätta Guds ord så, att Kristi Ande får regera i vår kyrkliga skolvärld enligt Skriftens krav, det är sannerligen ingen lätt uppgift. Liberalismens och rationalismens stämma ljuder från alla håll. Det är sålunda av vikt, att en kristlig ande är rådande i vår skolvärld. Men här bör man ock med nit och hänförelse bevara hela vårt fädernearv, vår historia, vår litteratur, och allt som gjort och gör vårt liv rikt och givande. Det är viktigt, att man anställer icke blott kristliga lärare vid läroverken, utan ock kristliga direktionsmedlemmar.

Samfundsskolans uppgift är att vara en fyrbåk på stormig strand, så att den ungdom, som ofta ingen hamn för töcken ser, dock må i ordets klara ljus finna vägen och styra rätt kurs mot evighetens strand. Men om skolan skall kunna tjäna i dessa stycken, så bör hon hava lärare, som själva känna vägen och som äga ett högre liv. Månne det ej just i detta stycke ofta brustit i vår skolvärld? Vi böra lika litet vara nöjda med lärare, som äro främmande för livet i Gud, som vi vilja tåla pastorer, som äro främmande för den lära, de äro kallade att förkunna. Vår mening angående samfundsskolan är, att hon bör framför allt vara stark, icke blott i kurser och materiell utrustning, utan framför allt i andlig

kraft och sälta. Kyrkan bör se till det ena så väl som det andra. Under inga omständigheter bör kyrkan tåla, att rationalismen och världslikställigheten sitta i högsätet för att där med sin kyla kväva det andliga livet och visa förakt för sann pietet. Huru ofta finna vi ej vid lärosäten i vårt land, att fritänkeriets ande nu sitter i ostört bo, där den enfaldiga trons fackla en gång lyste klart. Från sådana inrättningar utsändas män, som lidit skeppsbrott i tron och med ett medlidsamt hångrin se ned på kyrkan och den enfaldiga trons representanter samt med den hedniska landshövdingen fråga: "Vad är sanning?" Våra skolors uppgift i denna tid är därför ingalunda lätt. Det är en seglats mellan Scylla och Charybdis. Här gäller att leda med säker hand, ledd av det ords ljus, som ej vet av någon missvisning.

Och slutligen fråga vi:

3. *Huru skola vi ställa oss gent emot våra skolor?*

Samfundet bör vara loyalt mot sina lärdomshärdar, och dessa härdar skola vara loyala mot samfundet. Vårt folk bör sända sina söner och döttrar till sina egna skolor. Må vår ungdom aldrig glömma, att det är ett privilegium, att den har tillfälle att bevista sina egna skolor! Våra skolors kurser kunna ock mäta sig med andra skolors. Huru kommer det sig då, att så många av vår ungdom bevista andra läroverk? Icke värdesätter man fädernas gärningar, då man begiver sig till en annan skola än sin egen? Vi

skola vid företagen undersökning finna, att icke så få av de våra bevista andra läroverk. Vad är orsaken härtill?

Det är ej alltid ungdomens fel, att den idkar studier vid andra skolor. Föräldrarna hava ock sin skuld häri. Men då ej barnen förstå sitt eget bästa, så borde föräldrarna göra det. Må vi aldrig glömma, att det är våra skolor, som gjort det möjligt för vår kyrka att finnas till och fortsätta sin mission. Vi vänta, att ett allt större antal studerande med tiden skall ägna sig åt kyrkans tjänst. De som nu ägna sig åt denna tjänst äro allt för få. Låtom oss härvid akta på den procent som våra olika colleges givit åt kyrkans tjänst. Vi finna då att *Upsala* för närvarande har 370 studerande, med 169 av annan bekännelse, 10 från New York, 42 från East Orange och de övriga från skilda stater i östern. Av skolans graduenter ha 54 procent ingått i predikoämbetet, 20 procent har blivit lärare och 3½ procent lagmän.

Bethany har 534 alumner. Av dessa ha 92 ingått i predikoämbetet, eller 17 procent, 3 procent är lagmän, 3 procent läkare och 40 procent lärare. Under förlidet år voro vid läroverket 311 lutheraner och 408 av annan trosbekännelse. Från Lindsborg voro 221, 7 från Kansas City och de övriga från skilda stater, men förnämligast från Kansas. Av 665 studerande vid *Augustana* förlidet år, icke innefattande musikavdelningen, voro 345 lutheraner och 320 av annan bekännelse. Från Rock Island voro 133, från Davenport 31, från Moline 73, 11 från Chicago och 5 från Min-

nesota. Vid seminaret ha 1,036 pastorer studerat, och omkring 700 av dessa ha studerat vid Augustana College. Av alumnerna vid *Gustavus Adolphus* ha 20 procent ingått i predikoämbetet, men om man räknar männen, så är det 30 procent, 36 procent ha inträtt i lärarekallet, 4 procent i läkareämbetet, 4 procent äro lagmän, 10 procent tillhöra affärsvärlden och 25 procent äro ej klassificerade. Bland College graduenterna är 13 procent av annan bekännelse än den lutherska. Från Tvillingstäderna komma 8 procent, 21 procent från St. Peter, 3 procent från Duluth, 66½ från skilda delar av Minnesota, och endast 2 procent från platser utom staten. Härav finna vi, att en stor del av den studerande ungdomen vid våra läroverk kommer från de städer, där skolorna äro förlagda, och sålunda besöker vår ungdom i de större centra såsom Chicago, New York, Twin Ports andra läroverk och i synnerhet statens. Våra läroverk äro i allmänhet förlagda i mindre städer, och från dessa få de en stor del av sina elever. Huru mycket större antal skulle ej bevista våra läroverk, om dessa vore förlagda i de större centra, där vårt svenska folk bor i större mängd. Vår kyrka har ej alltid varit framsynt vid förläggande av sina läroverk. Därför har hon ock åtskilliga gånger nödgats flytta dem eller ock fått se dem duka under i kampen för tillvaron.

Det är dock visst att våra samfundsskolor ej äro så långt borta, att vår ungdom ej kan besöka dem. Och vem borde ej vid detta laget inse vikten av att vår ungdom besöker sina egna läro-

verk. Ja, vad har en lutheran att skaffa vid ett reformert läroverk eller vid ett katolskt? Men att underskatta sitt eget, det är ju vårt folks lyte, och detta framträder även då det är fråga om att värdesätta våra egna lärdomsanstalter. Våra skolor äro upprättade för vår egen ungdom, och varför skulle ej vår ungdom göra bruk av förmånerna där? Vunnen erfarenhet bjuder oss fråga: Vad har vår lutherska ungdom att skaffa vid ett annat läroverk, då deras egna stå dem lika nära i fråga om avstånd? Ett sådant tilltag ådagalägger ej trohet mot ens eget samfund

Vår lutherska kyrka bekänner sig vara grundad på uppenbarelsens ord. Hon väntar ock av sina läroverk, att de skola stå fasta i bekännelsen och göra vår trosåskådning gällande i livet. Våra skolor äro fyrbåkar, som skola styra vår ungdom genom tidens bränningar och skär in i en lugn och säker hamn. Det gäller ock att både unga och gamla giva dem det understöd, de behöva, så att främmande otrosläror ej där må vinna insteg. Vi måste bistå våra läroverk med bön, med ett helhjärtat understöd, med våra medel och vårt arbete, ty intet är för gott för den ungdom, som snart skall bära ansvaret för vår kyrka och vårt land. Vilja vi bevara vårt fädernearv, det dyrbaraste vi äga såsom ett folk, så behöva vi våra skolor i denna vår uppgift. Icke vilja vi väl, att vår kyrka skall duka under i kampen, utan att den skall draga fram och vinna segrar för Herren och hans rike. Ej längre skola vi underskatta vårt eget verk, utan lära oss att värdesätta det till förmån för det uppväxande släktet.

Vi måste göra vår insats i vårt land och vår kyrka, och den bästa insats är en ungdom, som är väl beredd och fostrad att kämpa Herrens strider i dagar som stunda. Varen därför trogna, I älskade unga, att bruka det goda, som våra fäder förvärvat till eder fromma. Bereden eder för livets allvarliga värv. Fäderna kommo i går och gjorde sin gärning för det släkte som i dag giver form åt tiden. I morgon skolen I sitta vid kyrkans och statens roder. Vilken kurs skolen I då styra? Skolen I förstå att sätta värde på fäderneärvda skatter och med helig hänförelse taga vid där föregångarna slutade? Skola månne senfödda släkten med tacksamhet och glädje påminna sig, att I varit trogna mot Gud och den mission han givit eder? Svaren så på dessa frågor, att då kommande släkten läsa de runor I tecknat, ej blygselns rodnad må purpra kinderna.

P. A. M.

DE SOM GÅTT

"De skola vila sig från sitt arbete,
ty deras gärningar följa dem."
Upp. 14: 13

De samlas till ro

De gå våra vänner, de samlas till ro
och lämna de nejder, där sorgerna gro.
Av hoppet belysta, de vandra den stråt,
som lyfter dem fjärran
till hemmet hos Herran
från sjukdom och smärta och faror och gråt.

Här fingo de vandra med korsbördan på
och kämpa i svallen, där vågorna gå.
Blott gäster och främlingar voro de här,
men hembud de fingo,
och nöjda de gingo
från sorgerna alla till fridshemmet där.

De flytta ifrån oss, vi se dem ej mer,
vi skåda försagda på gravkullen ner,
där stofthyddan gömdes. Ack, hjärtat det slår.
och känslorna vakna,
de kära vi sakna —
ack, ledet det glesnar allt mer varje år.

De flytta ej mera, nu dagen är all,
och allt ha de lämnat, sitt hem och sitt kall.
De stå ej i striden, som fordom de stått,

befriaren döden
ur sorgen och nöden
har fört dem till vilan — ack, saliga lott.

Här går jag en pilgrim, men blicken är vänd
mot härlighetshemmet, och lampan är tänd.
Snart brudgummen kommer, o, då får ock jag
med bröderna andra
till himmelen vandra.
Välkommen, du stora, du saliga dag!

GUSTAF E—N.

I vilan ingångna pastorer

Johan Petterson Regner

PASTOR REGNER föddes i Brålanda socken, Dalsland, Sverige, den 11 januari 1873. Föräldrarna, Peter Larson o. h. h. Anna Lisa, voro ett idogt bondfolk, i vars hem gossen fostrades i vördnad för Guds ord och sakrament, kyrkan och predikoämbetet. För sabbatsbrott, lögn, olydnad och all annan synd inplantades i synnerhet av den fromma modern djup avsky i barnens hjärtan. År 1881 ankom Regner till Amerika, till McIntyre, en kolgruveplats i Pennsylvania. Om sin första skoltid där säger han: "Jag inskrevs i den lägsta klassen. Amerikanerna trodde ju, att de gröna svenskarna hade kommit från skogen och aldrig sett bok eller tavla. Lärarinnan förvånades över att jag, 8-årig, och min syster, 10-årig, kunde skriva våra namn ungefär lika bra som hon, och uppflyttning skedde en tid från den ena klassen till den andra. År 1883 flyttade hela befolkningen från McIntyre till Peale, Pa., och grundlade där den betydande Nebo-församlingen. Pastor Lindholm blev kallad till dess lärare, och en ny, härlig tid kom för både gamla och unga, som längtade efter Guds ord. Den 23 april 1886 hölls den första konfirmationen. Regner var en

av klassen. Pastor Lindholm upptäckte i gossen ett prästämne och blev den yttre påstötande anledningen till att den 15-årige gossen 1888 reste till Augustana College. Den inre lusten hade funnits från barndomen, och efter en kort bönekamp öppnades vägen genom fattigdom och andra hinder. Efter några uppehåll, det ena på grund av svag hälsa, under vilka han än drev grocerihandel i Renovo, Pa., än åter förestod vakanta församlingar, prästvigdes han den 15 juni 1902 i Ishpeming, Mich., på kallelse från Renovo-Williamsport pastoratet i Pennsylvania. Här verkade han med sådan framgång, att pastoratet delades. Han fick kallelse till båda pastoraten. Han antog kallelsen till Renovo, där han verkade till i april 1915, då han med sin dugliga maka, Emma Carolina Johnson, flyttade till Eau Claire, Wis., varest han efter nitisk och framgångsrik verksamhet slutade sin sköna prästerliga bana den 29 november 1925.

Utrymmet tillåter icke mycket mera om det vidsträcktare inflytandet av hans liv i andra riktningar i Minnesota, Iowa, Illinois, New York och Pennsylvania. Han var en ovanligt god studerande, en av de få, som avgingo med "stora A" som betyg i dogmatiken. Han var blygsam och tillbakadragen, men modig och ståndaktig i striden för sanningen. Han var så samvetsgrann, att mången fann det pinsamt. Men hans närmaste vänner giva honom det vitsordet, vilket en av dem en gång hörde honom giva en annan äldre ämbetsbroder i Williamsport-pastoratet: "Han är den mest helgade prästman, som jag känner."

Synodens kanske störste andlige vältalare sade om honom: "Han är kanske New York konferensens bäste predikant." En gammal from och begåvad diakon i Renovo sade: "Han är ett snällt Guds barn." Han var en riktig arbetsmyra, ständigt verksam från kl. 6 på morgonen till sent på kvällen. I vänskap var han som en Jonatan, i ämbetet nitälskande som en Pinehas och evangelisk som en Johannes. I sällskap var han glad och munter, men aldrig uppsluppen.

Med löst och slipprigt tal visade han missnöje och avsky.

Hans sista antecknade ord giva tillkänna hans egen känsla vid tanken på sitt livsverk: "Nu, då jag kanhända är färdig att nedlägga arbetet i vad som skulle vara mina bästa år, synes allt så obetydligt. Jag ser endast fel och brist och behöver bedja Davids bön: 'Gack icke till doms med din tjänare,' o. s. v. Guds barmhärtighet mot mig har varit outsägligt stor. På grund av denna barmhärtighet och Jesu Kristi förtjänst fröjdar jag mig åt tanken på hemförlovningens dag och den eviga vilan."

C. E. Holmer.

Carl A. Larson

Pastor Larson var född i Vårdsberg församling, Östergötland, Sverige, den 29 april 1868. Under uppväxtåren led han av en svår åkomma, från vilken han kanske aldrig blev helt fri. Dock hördes han aldrig klaga. Han lärde sig alltmer lägga allt i den himmelske Faderns milda hand, fullt undergiven denna högre skickelse.

Till Amerika ankom han 1891 och inskrevs samma år vid Augustana-synodens gemensamma läroverk i Rock Island, Ill. Sina studier började han med förtröstan till Gud, ty penningar hade han inga. Hela hans kassa bestod av $50.00. Han blev icke heller besviken av Gud. År 1898 tog han studenten, och efter senare genomgången seminariekurs prästvigdes han vid synodalmötet

i Paxton, Ill., den 14 juni 1903 på kallelse från sv. ev. luth. församlingen i Marion Hill, Kans.

Pastor Larson utförde sin ämbetsgärning såsom en trogen förvaltare. Hans predikan var hjärtevarm. Själv greps han av ordet, såsom han ville att det skulle gripa åhörarna. Hans umgängelse var helgad, okonstlad och flärdfri. Han gjorde sig lätt förstådd av alla och var ytterst tacksam för all visad välvilja. Han var en vänsäll personlighet som få. Han var väl förtrogen med sin bibel, som han redan i unga år läste flitigt.

Han ömmade djupt för det allmänna folket, som ofta förtryckes av penningemakten. Han ansåg denna makt vara en av de farligaste fiender för landet och höjde därför sin stämma mot denna fara t. o. m. under det senaste världskriget, ty han kunde ej dagtinga med sitt samvete eller vända kappan efter vinden. Härför fick han lida icke ringa förföljelse. Även några av hans forna vänner vände honom ryggen. Må denna synd förlåtas dem! "Om någon vidrör Wall streetpungen," skrev han till mig 1918, "så begår han, såsom Erasmus skrev till Luther, två dödssynder, ty han har vidrört påvens krona och munkarnas magar. De första kristna ledo hellre martyrdöden än de nedföllo för Roms kejsarbild, ty att så göra vore att bryta mot 1:sta budet; men nu, då det brytes öppet mot 5:te budet, så erkänner man detta."

Under sin 23-åriga ämbetstid betjänade han följande församlingar: Marion Hill, Kans.; Clara, N. D.,; Gardner, Mass.; Clarkfield, Minn.; Beaver Valley, S. D.; Kansas Lake, Minn.; Good-

water-Wadstena, Can., och Underwood, N.D. Under sin vistelse i Beaver Valley redigerade han ett av Sioux Falls-distriktet utgivet "Minnes-Album".

Hans lönevillkor voro alltid små, men han begärde aldrig själv av sina församlingar någon löneförhöjning. Insågo icke dessa själva nödvändigheten av dylik förhöjning, så fick det gå. Hellre led han i tysthet. Hans 7-åriga vistelse i Canada var mycket prövande. Dock kunde han

glömma sig själv och egna behov för att hjälpa andra. Give oss Gud många sådana sanna herdar! Under sin ämbetstid i Canada utgav han en månadsskrift vid namn "Frihetsvännen", som ville vara bärare av Jesu frid till människorna.

Den 6 december 1906 ingick han äktenskap med fröken Selma Malmgren i Parkers Prairie, Minn. Denna förbindelse välsignades med 3 döttrar och 2 söner, av vilka en dotter redan tidigt fick hemlov. Den trogna makan och modern står nu ensam med sina 4 barn, utan makens och faderns stöd i en kall och farlig värld. Förläne Herren ett saligt återseende!

Under åren 1919 och 1924 angreps han av influensa och lunginflammation, varigenom hans krafter ledo ett svårt avbräck. Och mot slutet av 1925 avtogo hans krafter i märkbar grad, vadan han fördes till det protestantiska hospitalet i Bismarck, N. D., där han den 14 december undergick en svår operation. Under dessa prövningsdagar lade han tydligt i dagen, att han var fast grundad på klippan, som Gud själv lagt för vår frälsning. Han fruktade icke för vare sig operationen eller döden. Han lämnade sig och de sina i den store Överläkarens, Herren Jesu, händer, återgivande apostelns ord: "Evad jag lever eller dör, så hör jag Herren till." Efter operationen tycktes han bli bättre, men den 19 december tog sjukdomen en hastig vändning till det sämre, och inom några ögonblick var han hemma hos Herren. Vid sin hemförlovning hade han uppnått en ålder av 57 år, 7 månader och 20 dagar.

Begravningsgudstjänst hölls i Underwood den

23 december, då pastor A. J. Malmquist, som ofta besökt den hänsovne under hans sista sjukdom, predikade över 1 Tess. 4: 13—18. Senare fördes stofthyddan till Parkers Prairie, Minn., varest gudstjänst hölls på årets sista dag. Här predikade pastor P. E. Ording över Upp. 13: 14 och pastor Edor Larson över Dan. 12: 13. Stoftet vigdes därefter till griftero på den svenska kyrkogården att vila till uppståndelsens morgon.

Utom maka och barn efterlämnar pastor Larson två bröder och en syster i Sverige.

"Så vila i välsignelse,
du gode, trogne tjänare!
Gå i din Herres glädje in
och lönen för din möda finn."

C. E. Cesander.

Karl Newquist

Pastor Karl Newquist föddes i Kvistbro, Örebro län, Sverige, den 26 aug. 1859. Föräldrarna voro folkskolläraren Olof Nyquist och bergsmansdottern Johanna Erikson. De tillhörde den tidens varma kristna inom statskyrkan. Fadern brukade predika, varigenom många blevo omvända. Sonen blev vid 16 års ålder omvänd vid sin faders dödsbädd. Han upptog genast sin faders mantel, predikade och sjöng i hemmen och i skolhuset. En allmän väckelse utbröt. De gamla tala ännu om huru den unge sonen följde i sin gudfruktige faders fotspår.

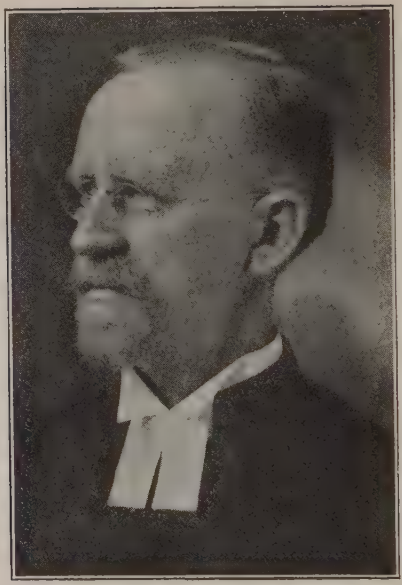

Efter faderns död såg dennes gode vän, patron på Risberga, till att unge Nyquist fick studera i pastor Ahlbergs skola i Örebro. Där beslöt han att offra sitt liv i Guds rikes tjänst. Han fortsatte nu sina studier i Fjellstedtska skolan i Uppsala, men i brist på medel måste han sluta, innan han tagit examen. Han fortsatte att predika, men han törstade jämt efter större kunskaper. Överste Broady och grossh. Wallin i Stockholm ombesörjde nu, att han fick understöd

att genomgå Betelseminariet därstädes, och avgick han därifrån efter tre år med höga betyg. Som han hade lätt för att lära främmande språk, ville nämnde Broady att han skulle resa till Oxford-universitetet för ytterligare språkstudier. Härav blev dock intet, ty samma år, 1881, ingick han äktenskap med folkskollärarinnan Milda Palm. På grund av sin kunskap i spanska och engelska fick han nu kallelse att utgå som sjömansmissionär till Barcelona, Spanien, men kom dock ej att resa dit.

Två år senare ankom han med familj till New Haven, Conn., varest han verkade i något över tre år. Därefter flyttade han till Chicago, Ill., varest han stannade i tio år. Där verkade han som predikant och biträdande redakör vid Chicago-Bladet. Senare verkade han som medredaktör vid Minneapolis Veckoblad i Minneapolis. Minn. Under en längre tid var han missionär i Minnesota, Wisconsin och Dakota, då han fick underkasta sig stora försakelser. Han hyste ett varmt deltagande för vårt folks hårda lott ute på ödetrakter. Om sina egna svårigheter talade han sällan, utan lämnade allt detta åt Gud. Han var ock åtskilliga år lärare i frikyrkans bibelskola — ett år i Chicago och den övriga tiden i Minneapolis, Minn.

År 1918 idkade han studier vid vårt teologiska seminarium i Rock Island, Ill., och prästvigdes vid synodalmötet i Lindsborg, Kans., påföljande år. Han verkade nu en tid på hemmissionsfältet i Norra Dakota. Villigt gick han dit, där ej många andra ville gå. Hans sista fält var Ely,

Tower och Soudan, Minn. Hans verksamhetstid här blev dock ej lång. Dagen före sistlidna nyårsafton kom han hem till de sina i Minneapolis för att få fira en del av julhelgen med dem och vila något före böneveckan. Härunder kom hembudet. Hans sista ord voro: "Jag är så trött, jag vill vila, vila hos Jesus." Och så insomnade han lugnt och fridfullt i tron på den Frälsare han så troget tjänat. Hans ande hade lyftat sin vinge till flykt, och han var så hemma hos Herren.

Han sörjes närmast av efterlämnad maka, sonen Hjalmar och dottern Linnéa samt en syster och andra släktingar i Sverige. Frid över hans dyra minne!

C. A. L.

(Efter en artikel i Augustana.)

Joseph D. Danielson

Fredagen den 22 sistlidne januari utgick det sorgliga budskapet, att pastorn med ovan angivna namn avlidit. En svårartad kräftsjukdom hade ändat hans väl använda liv. Han hade fått utbyta ofullkomlighetens och lidandets värld mot fullkomlighetens och fröjdens eviga boningar.

Pastor Danielson föddes i Stockholm, Sverige, den 29 december 1864. Fostrad i ett redbart, kristligt hem lärde han sig redan från barndomen att frukta Gud. Hans önskan var att bli arkitekt, men Gud hade andra planer angående honom. I sällskap med en broder kom han 1883 till St. Marys, Kans. Här begynte hans trosliv taga

mera bestämda former. Tillstyrkt av sin pastor att bereda sig för prästkallet, upptog han studier vid Bethany College i Lindsborg och absolverade där sin maturitetsexamen. Efter genomgången kurs vid vårt teologiska seminarium i Rock Island prästvigdes han 1895 på kallelse till svenska lutherska församlingen i Waterbury, Conn., där verkade han i två år, i Fremont, Kans., sex år, åter i Waterbury tre år, i Branford, Conn., tio år och slutligen i Sions-församlingen i Brooklyn, N. Y., nio år.

Den 12 mars 1896 förenades pastor Danielson i äktenskap med fröken Emma Olson, Lincoln, Neb., som jämte två fosterdöttrar, Helen och Leona, förutom andra släktingar närmast sörja honom.

Den högtidliga sorgegudstjänsten hölls i Sionskyrkan den 25 januari. Härvid hölls likpredikan av dr Mauritz Stolpe samt minnestal av pastorerna John Gullans, Alfred Östlund och dr J. Alf. Anderson. Resolutioner upplästes och hälsningar framburos av pastorerna Gustav Carlson och A. Bergquist. Övriga distriktets pastorer uppläste lämpliga bibelställen. Jordfästningen ägde rum i Providence, R. I., följande dag, varvid New England-konferensens president och Providence-distriktets pastorer deltogo.

Den hänsovne var en from och vänsäll man av konservativ läggning. Lugn och behärskad var han alltid. Han kunde med allvaret förena en kvick och småtrevlig humor, som var ägnad att göra hans umgängessätt ännu mera tilldragande. Han var i allo en fridens man. Han sökte aldrig göra sig själv bemärkt. Aldrig hördes han fälla någon hård dom över nästan. Han drog aldrig förhastade slutsatser, och när han talade, lyssnade man gärna. Ordning parad med taktfullhet var utmärkande för honom. Och han var en god husfader.

Han följde med intresse dagens frågor. Han använde mycken tid för teologiska studier. Han var ock väl bevandrad på det litterära området, rörde sig ledigt med språket och skrev ganska många tillfällighetspoem på båda språken.

Bland förtroendeposter han beklädde må nämnas flerårigt medlemskap i Branfords skolstyrelse, Augustana-synodens representant i American Bible Society i New York samt mångårigt ledamotskap i styrelsen för Augustana ålderdomshem i Brooklyn, vars avhållne ordförande han var vid sitt frånfälle. Vid senast nänmda inrättning inlade han stor förtjänst om dess väl. Med största beredvillighet åtog han sig de många uppdrag av olika slag, man gav honom, samt utförde dem alla punktligt och redligt.

Men det var som pastor hans huvudsakliga livsgärning utfördes. Hans predikningar voro till form och innehåll goda. Han förenade värdighet och enhelhet i framställningen, och det låg alltid något färskt däri. Man hörde strax, att han öst ur de levande källorna och även gjort sig förtrogen med sina åhörare, ty tillämpningen föll sig alltid så naturlig och träffande. Det sensationella var helt och hållet främmande för honom. I söndagsskolan och bland de unga var han gärna sedd och hörd. Ömhet om medlemmarnas andliga och timliga välfärd visade han på olika sätt. Den enskilda själavården låg honom ömt om hjärtat.

Målande skriver hr V. Berger: "I egenskap av ålderdomshemmets huspredikant utövade han ett särdeles gott och hälsosamt inflytande i hemmet. Gudstjänsterna på söndagseftermiddagarna voro verkliga högtidsstunder, till vilka de gamla med glädje infunno sig. Hjärtligt och lärorikt talade han till dem om deras eviga väl. Och efter gudstjänsten, huru innerligt de gamla då

tackade honom för det förkunnade ordet, och huru hjärtevarmt och personligt han då hälsade var och en av dem!"

Ja, den hänsovne brodern efterlämnar ett älskligt herdaminne. Välsignelsen av hans trogna såningsarbete skall icke utebliva.

J. GULLANS.

August Lundquist

Pastor August Lundquist ankom från Sverige till St. Paul, Minn., 1872 och förenade sig strax med Första sv. luth. församlingen därstädes, som då var den enda sv. luth. församling i staden. Här fann han ett andligt hem, i vilket han trivdes väl.

Under de första åren här ägnade han sig åt järnvägsarbete. Snart befordrades han till lokomotivförare mellan St. Paul och Duluth. I början av 80-talet frånträdde han denna anställning och blev immigrantmissionär i St. Paul. I egenskap av sådan fick han vara till stor hjälp för skaror av svenskar, som då ankommo till staden för att söka nya hem antingen där eller på andra platser i Minnesota. Detta arbete utfördes ofta under stora försakelser. Alltid stod han redo att bistå de rådvilla och nödställda immigranterna efter bästa förmåga.

Senare ägnade sig Lundquist under en följd av år åt groceriaffär i samma stad, men hans håg låg åt det kyrkliga arbetet. Han var med om att stifta söndagsskolor samt kvinno- och ungdoms-

föreningar på flera platser i den snabbt tillväxande staden. Åtskilliga av dessa falt hava sedan utvecklats till blomstrande församlingar.

När Gustaf Adolfs-församlingen stiftades 1889, ingick Lundquist i densamma och tillhörde den till sin prästvigning. Här tjänade han en följd av år som diakon. Som sådan deltog han ivrigt i församlingens arbete, i synnerhet inom söndagsskolan, då han ej var ute på hemmissionsarbete på andra falt i staden eller närgränsande små-

städer. Vid bönestunderna var han, näst församlingens pastor, den ledande själen.

Av omständigheterna nödgades Lundquist avbryta sina studier vid unga år. Men han läste flitigt sin bibel och ett flertal uppbyggelseböcker, så att han var väl förtrogen med Guds ord och kyrkans bekännelseskrifter. Värmlänning som han var, hade han ett gott humör och lättrörligt sinne. Den frikyrkliga rörelsen, som uppstod i hans ungdomsår, tilltalade honom nog inte så litet, men väl befäst i den lutherska livsåskådningen förblev han kyrkan trogen under de heta striderna i försoningsläran under sjuttio- och åttiotalen av förra århundradet.

Lundquist besatt ej ringa begåvning som ledare och talare. Dessa gåvor hade han fått utveckla i församlingsverksamheten. Med tiden påkallades han att med ordets predikan betjäna missionsfält och mindre församlingar och detta till stor välsignelse. Särskilt verkade han inom tvillingstäderna med omgivning. Omsider var han nästan söndagligen ute i denna verksamhet. Och han gladde sig åt att få förkunna Kristi evangelium till själars frälsning. Då han av ett par pastorer tillråddes att helt ägna sig åt kyrklig verksamhet och söka prästvigning, kände han sig ej så litet dragen däråt, men tvekade likväl att taga detta steg. Detta dels på grund av bristande kunskaper och dels redan uppnådd för hög ålder att byta om levnadskall. Men innebar det egentligen ombyte av levnadskall? Efter en längre inre kamp fick han klart för sig, att det bleve blott att taga steget ut. I förvissning härom och

på Minnesota-konferensens rekommendation inlämnade han ansökan om ordination till synoden 1908. Och så blev han prästvigd på kallelse från pastoratet Princeton–Zimmerman–Green Beach, några mil norr om Minneapolis. Här verkade han med märkbar framgång åtskilliga år. För omkring 14 år sedan flyttade han till pastoratet Bradford–Athens, som han betjänade till sin död den 9 februari 1926.

Pastor Lundquist föddes i Järnskogs församling, Värmlands län, den 15 april 1849. Den 26 maj 1875 förenades han i äktenskap med Mariana Johannesdotter, som avled den 30 maj 1909. Den 12 februari 1911 gick han nytt äktenskap med änkefru Anna E. Ericson, som nu efterlever honom. Han efterlämnar även fyra döttrar i första giftet. Frid över hans minne!

GRANT HULTBERG.

Otto Harald Ardahl

Efter flera veckors svårt, men tåligt buret lidande avled pastor Ardahl i Upsala, Minn., den 29 mars. Därmed hade en trogen Herrens tjänare lämnat oss.

Född på Hisingen den 22 november 1856 genomgick han Göteborgs högre elementarläroverk. Efter avlagd studentexamen fortsatte han för ett år sina studier vid Uppsala universitet. 1879 avseglade han på sin broders fartyg till Syd-Afrika. Här stannade han 7 år och undervisade missionärernas barn samt befrämjade missionen bland

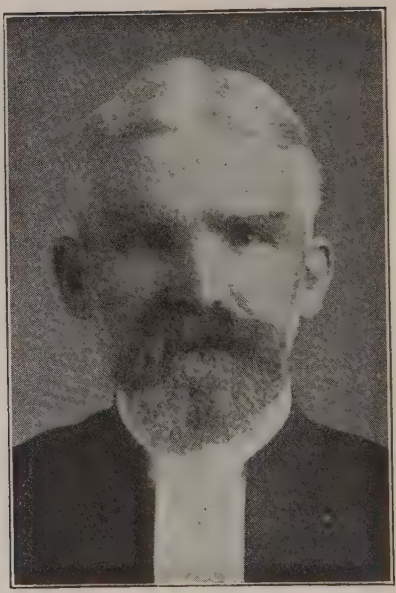

kaffrerna. 1886 återvände han till Sverige för att besöka sin sjuka, åldriga moder och kvarstannade här till 1889, då han avreste till Amerika och vann inträde i vårt teologiska seminarium samt prästvigdes den 21 juni 1891 på kallelse av församlingen i Dunnell, Minn. Samma år på hösten ingick han ett lyckligt äktenskap med fröken Hilma Frendin, en barndomsvän och lekkamrat, som i livets skiften troget bistått sin make.

Tidigt i sin ungdom kallad av Guds Ande erhöll

han djupa, religiösa intryck från sin lärare, dåvarande lektorn i kristendom, U. L. Ullman. Vid mera mogen ålder kom han till full förvissning om ett medvetet nådaliv.

Alla som lärde känna pastor Ardahl funno i honom en ärlig och uppriktig man. Lögn och falskhet voro fjärran från honom. Man visste var man hade honom och kunde lita på hans ord. "Hade det varit min kallelse att hålla likpredikan över vår hemgångne broder", hörde vi nyligen en förtrogen vän till pastor Ardahl säga, "så hade min text blivit: 'Se, en rätt israelit, i vilken icke är något svek'." En redlig trohet kännetecknade alla hans företag både som pastor och själasörjare. Enkelt och ödmjukt gick han sin Herres ärenden, och honom sökte han ock i allt giva äran. I det rätta delandet av livets ord kunde varje beprövad åhörare märka: "Jag tror, därför talar jag." Han kunde nog begå misstag och fela, men ärligheten tog alltid ut sin rätt. Likt varje sann kristen var han medveten om sin egen synd och svaghet, men den flitigt lästa bibeln och övad husandakt gjorde honom stark och lycklig. Kristi försoning var därför den fasta klippa, på vilken han byggde sin själs frälsning i liv och död. Det sista ord hans kära maka hörde honom yttra var Frälsarelöftet: "I dag skall du vara med mig i paradiset." I sitt första pastorat kvarstannade pastor Ardahl 2½ år och antog sedan kallelse till Balaton, Minn., där han kvarstannade i 15½ år.

Under alla dessa arbetsår, tunga och ansvarsfulla som de mer än en gång måste kännas, ver-

kade pastor Ardahl med beprövad trohet, flit och uthållighet. Det utsådda Gudsordet skall bringa framtida välsignelse, och själv har han mottagit den trogne tjänarens lön.

Efter avslutad aktiv tjänstgöring var tanken att tillbringa en lugn levnadsafton i Sverige. Dit avreste också makarna i dec. 1921. Mötet med släkt och vänner var kärt och lyckligt. Men efter 8 månader tog längtan hit tillbaka ut sin rätt. Makarna lämnade Göteborg och bosatte sig i Balaton, där ett eget hem inköptes. Under tiden vikarierade pastor Ardahl i vakanta församlingar och kom så att betjäna Upsala, där han fick överherdens hembud. Utom en öm och kärleksfull maka stå även fosterdottern fru Arthur Mattson och hennes familj samt i Sverige bosatta åtta syskon och andra släktingar sörjande vid den avhållne herdens öppnade grav.

Högtidlig sorgegudstjänst ägde rum i Upsala den 31 mars. Den egentliga bergavningsakten försiggick långfredagen från hemmet i Balaton och i Gilleruds kyrka. Församlingens pastor, N. J. W. Nelson, och den avlidnes mångårige vän, dr G. Rast, Litchfield, Minn., ledde det hela, därvid assisterade av flera andra pastorer. Det var en imponerande, stämningsfull begravning. Över död, tårar och sorg lyste det kristna hoppet i sin fulla glans. Det talar om evigt liv, saligt återseende och en härlig uppståndelse. H. C.

Hjalmar S. Swenson

På själva påskdagen fick pastor Hjalmar S. Swenson hembud. Han hade önskat att få vara med vid den påskfesten inom församlingen i Haxtum, Colo., men i stället blev han upptagen till den segevinnande församlingen i himmelen. Det var en efterlängtad vila, som han då fick åtnjuta. Under de senaste tretton åren hade han fått dragas med en svår bröstsjukdom, som så småningom nedbröt hans krafter. Sin prästerliga gärning hade han fått utföra under stor kroppslig svaghet.

Pastor Swenson var rikt begåvad. För honom gavs ingen gräns, vad beträffar arbete och studier. Hans hälsa började bliva vacklande redan under vistelsen vid vårt teologiska seminarium. Han prästvigdes vid synodalmötet i Sycamore, Ill., 1914 på kallelse från församlingen i Creston, Iowa, som han tillträdde den 28 juni samma år. Redan en vecka senare brötos hans krafter betydligt, och han kunde sedan predika här blott vid enstaka tillfällen. I augusti 1915 fördes han till det svenska lungsotssanatoriet i Denver, Colo., varest han genomgick en svårartad operation med det resultat, att han kunde lämna nämnda anstalt 1918.

Under nästföljande år kunde han ägna sig åt tillfälliga predikobesök inom vakanta församlingar i Colorado. År 1920 flyttade han med familj till Golden, Colo., där han sökte återuppbygga församlingen. Detta visade sig dock fruktlöst, vadan han följande år flyttade till Idaho Springs.

Även detta fält var hopplöst, enär gruvarbetet låg nere. År 1922 flyttade han med sin familj till Leadville. Här utförde han ett gott arbete och var älskad av folket både inom och utom församlingen. Den höga luftgraden inverkade dock menligt på hans hjärta, varför han nödgades avsäga sig församlingsvården därstädes. Han antog nu församlingskallelse till Haxtum, Colo., och flyttade dit i september 1925.

I detta sammanhang må det tillåtas anföra något ur ett brev, som undertecknad erhöll från

pastor Swenson en vecka före hans död. Han skriver som följer: "Jag har inga plågor, men jag lider av tilltagande svaghet och trötthet. Jag känner mig så trött, att min högsta önskan är att komma till vila. Och vila vet jag att jag snart skall få åtnjuta, vila från livets plågor, vila från allt det, som ofta gjort mitt liv till en börda. Att tänka på denna nåd utgör för mig, ovärdige syndare, sjukbäddens glädjeämne. Att ej längre behöva besväras av synden och dess följder, utan äga visshet om att den är utplånad genom Kristi försoning på Golgata, skänker mig outsäglig glädje. Efter en trettonårig kamp mot en tärande sjukdom, äro mina krafter så försvagade, att jag äger ingen kroppslig styrka att bygga på. Därför var mitt hopp om tillfrisknande ringa, då jag åter nedlades på sjuklägret. Dock vet jag, att Herren kan göra mycket av det lilla, som är kvar. Min bön har därför ej varit, att Herren skulle bevisa mig någon särskild ynnest, utan att han skulle taga i betraktande mina krafter, behoven på fältet och Guds rike i dess helhet, och sedan göra vad han ansåg bäst. Med andra ord, min bön har varit: 'Ske icke min vilja, men din.' Med denna är jag belåten. Döden har ingen udd, graven ingen seger. För mig har det känts tillfredsställande att utslitas i hans tjänst, som kom hit ned för att tjäna mig och andra till frälsning. Ifall det fälles några tårar, då jag flyttat ur tiden, må det vara tårar av glädje över att jag slutligen fått evig vila, jag som ofta var trött till både kropp och själ."

Pastor Swenson föddes i Stafsinge, Halland,

Sverige, den 22 dec. 1884. Ankom med sina föräldrar till Amerika 1889. Bodde först i Oscoda, Mich., och senare i Bay City, samma stat. Började sina studier vid Augustana College 1905 och graduerade 1912. Nästan hela sin prästerliga gärning utförde han på Colorados missionsfält. Vid sitt frånfälle var han 41 år, 3 månader och 13 dagar gammal. Han efterlämnade maka och tre söner samt fader och syster. Begravningsgudstjänst hölls både i Haxtum och Denver. Jordfästningen skedde i Fairmount gravgård, Denver, Colorado. E. G. KNOCK.

L. P. Stenström

Pastor L. P. Stenström föddes i Hangvar församling, Gotland, den 18 juni 1843. Han ingick i äktenskap med Julia Charlotta Sandström från Visby församling den 21 januari 1866. Detta äktenskap välsignades med tio barn. År 1872 immigrerade familjen till Amerika och bosatte sig i Chandlers Valley, Pa. Där gjordes bekantskap med den nitiske pastor H. O. Lindeblad, som använde den unge mannen som predikobiträde. På pastor Lindeblads uppmaning begav sig Stenström till Augustana college och teologiska seminarium, där han vistades en tid. Han utsändes som kateket att taga vård om Elizabeth, Central Swede Grove, Götalund och Fergus Falls-församlingarna i Ottertail co., Minn. Han påbörjade sitt arbete här den 30 november 1879. Den andliga nöden var stor, men med sin vackra, klara

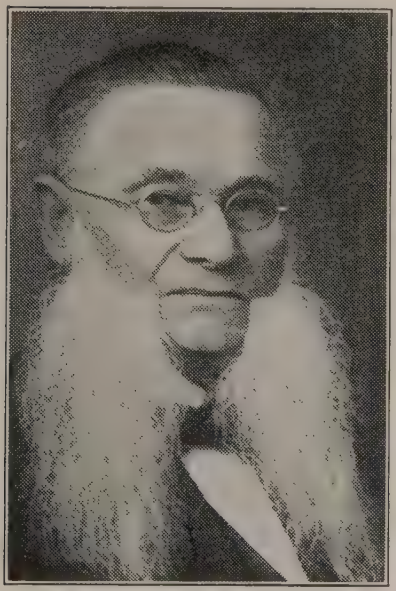

stämma predikade han och sjöng han in evangelium i åhörarnas hjärtan. Arbetet var förenat med mycket tålamod och många umbäranden.

Vid synodalmötet i Lindsborg, Kans., 1881, inlade kateket Stenstrom på rekommendation av Minnesota-konferensen sin begäran om att prästvigas på kallelse från Elizabeth, Central Swede Grove, Götalund och Fergus Falls församlingarne. Av de sju, som insattes i predikoämbetet det året, har pastor Stenström överlevat dem alla.

Under många år betjänade han troget och försakande dessa församlingar, samt dessutom Henning och andra fält, tills år 1888, då dr P. Sjöblom antog kallelse till Fergus Falls-församlingen. Under större delen av sin verksamhetstid betjänade han blott Elizabeth och Central Swede Grove. Så skötte han dessa sina käraste församlingar såsom en fader vårdar sig om sina barn i över 40 år. På grund av hälsoskäl resignerade han från Central Swede Grove 1919 och från Elizabeth 1920. Under en så lång följd av år fick han döpa, konfirmera, viga samman personer och i många fall även döpa och konfirmera deras barn. Han har bedit, lidit och försakat för dessa församlingars väl.

Omkring honom och hans maka samlades hans folk år 1915 för att fira deras guldbröllop. I jan. 1926 fingo de åter samlas i deras hem och denna gång påminna om sextioårs-dagen av deras äktenskap. De voro minnesrika stunder, som aldrig glömmas av dem som voro med. Kort efter den sista festligheten kom hembudet till den trötte tjänaren. Herren kom både hastigt, lindrigt och oväntat annandag påsk vid 8-tiden på morgonen. I stilla frid och tro på sin Frälsare insomnade han i en ålder av 82 år, 9 månader och 17 dagar.

Hans livsgärning var stor, och hans gärningar följa honom efter.

Begravningen hölls fredagen den 9 april från både Central Swede Grove och Elizabeth-kyrkorna. Hans stoft vilar nu å Elizabeths gravgård till uppståndelsens morgon. Frid över hans minne!

W. E. E.

J. E. Swanbom

Torsdagseftermiddagen den 27 maj vigdes stoftet efter pastor J. E. Swanbom vid jorden i Bethania-församlingens i Kearney co., Nebr., kyrkogård. Sin sista tid hade han tillbringat i ålderdomshemmet vid Immanuel i Omaha, och där lade han sina trötta ögon tillsammans i den sista sömnen, söndagskvällen den 23 maj. Den förr så starke mannen, prästen med en berghälsa, nedbröts under de sista åren så småningom av en långvarig sjukdom, som de sista månaderna gjorde honom hjälplös som ett barn. Mätt på år — han hade nått den höga åldern av nära 79 år — och levande, längtade han efter den sista vilan och inslumrade omärkligt, när stunden kom.

Johannes Erikson Swanbom föddes i Vingenäs, Ånimskogs socken, Dalsland, den 22 augusti 1847, den femte i ordningen av 14 barn. Hans föräldrar voro fattiga, men ägde en liten gård, som dock var skuldsatt. När Johannes nått mogen ålder, begav han sig till Amerika, huvudsakligen med det i sikte att tjäna pengar för att hjälpa far av med skulden. Det mesta av förtjänsten de första åren gick också hem till far. I La Porte, Indiana, dit han kom, kom han i beröring med och under inflytande av studerande C. H. Södergren, blev väckt och fick andra ting att tänka på. Efter svåra inre strider fick han omsider frid i sin själ. Genom pastor Challman, som då var studerande i Paxton, påverkades han för inträde i det andliga ståndet, men kom till skolan mera på besök än med uppsåt att

söka bli präst. Han kände sig nämligen helt ovärdig och oduglig. Doktor Hasselquist tog honom emellertid om hand och uppmuntrade honom, att han vann förvissning om sin kallelse, en förvissning, som blev honom så fast, att han sedermera aldrig tvivlade därpå.

På synodalmötet i Chicago 1879 prästvigdes han. Dagen efteråt, den 2 juni, vigdes han vid Eva Charlotta Dahlström, och med henne besökte han därpå sina gamla föräldrar ännu en gång hem-

ma i Sverige. Återkommen på hösten, flyttade han ut till nybyggarne i Kearney och Phelps counties, Nebr., vilkas förste pastor han blev. Sitt hem hade han i Bethania-församlingen i Kearney co. Det var hans första kärlek, och den kärleken behöll Bethania-församlingen oförminskad genom åren. Han stannade där dock blott fem år, men köpte under tiden en farm invid kyrkan, dit han kunde vända vid tillfällen, när så var av nöden. Från Bethania flyttade han till Saronville. Därifrån till Stockholm. En tid tjänade han som missionär i västra Nebraska, flyttade därifrån till Mead, som var den sista plats, där han tjänade som reguljär pastor. Under de senare åren har han verkat på missionsfältet och i vakanta församlingar i Florida och New York.

I sin krafts dagar var Swanbom en präst, som insatte hela sin kraft i församlingens tjänst. En eldig predikant, orädd och sanningskär, samlade han Guds folk omkring sig. Ondskan fruktade, ofta hatade honom, sanningen älskade honom innerligt, ibland rent av avgudade honom. Han var öm såsom själasörjare och sparade aldrig sig själv. Vad han trodde vara rätt, sade han oförfärat. Med djupare studier skulle han blivit en ledare även i samfundsfrågor. Såsom det var, blev han icke det, ehuru han förvisso utövat ett stort inflytande inom den konferens, där han mesta tiden verkat.

År 1899 drabbades han av ett svårt slag, då hans så innerligt älskade maka, ännu ung, togs ifrån honom och han blev lämnad ensam med 8

minderåriga barn. Det var ett slag, som man märkte följderna av i många år.

På grund av att distriktets pastorer voro på missionsmöte, blev pastor Swanboms begravning av det mest enkla slag. Endast undertecknad, biträdd av Carl Almén, talade vid båren, omkring vilken sju av hans åtta efterlämnade barn som den vackraste krans slöto sig. Texten var Matt. 25. 21. Hans stoft lades till ro vid sidan av stoftet av makan och tvenne i barndomen hemförlovade små. Det var så hans önskan, och den är nu uppfylld. Orofyllt var nog i mycket hans liv, men det var välsignat, och dess ände var en stilla frid.

C. A. LÖNNQUIST.

Laurence Peter Lundgren

"Du gode och trogne tjänare".

Med skäl kunna dessa Herrens ord tillämpas på föremålet för denna minnesruna, en av dem som under det flydda året fått nedlägga herdestaven och ingå i vilan. Och vi önska härmed teckna några drag ur denne vår hänsovnes broders liv, som på grund av hans långa och kraftiga verksamhet på vår kyrkas åkerfält varit så välsignelserikt för både närvarande och komman de släkten.

Den hänsovne föddes i Essunga församling, Skaraborgs län, Sverige, den 2 mars 1851. Vid början av sitt 4-de år förlorade han sin fader och vid sitt 13-de sin moder, sålunda föräldralös vid mycket tidig ålder. Hans första skollärarinna

var modern, och först vid 13 års ålder gavs honom tillfälle att under en tid av blott tre månader bevista en skola. Efter föräldrarnas död omhändertogs han av anhöriga, då han fick bevista konfirmationsskolan och konfirmerades 1866. Hans framtidsutsikter voro sålunda ej ljusa i hemlandet. Han styrde därför vid 18 års ålder kosan till Amerika 1869. Här slog han sig ned i Carver County, Minn., varest hans kusiner bod-

de, och idkade en tid jordbruk. Tidvis var han även sysselsatt med husbygge i St. Paul, Minn.

Vid denna tid for han till södern, där han vistades i olika stater och försökte sig på åtskilliga arbeten. Flera gånger var han sjuk och nära döden. Härigenom drogs han närmare Herren. Återkommen till Minnesota återgick han till jordbruket, men städse kände han att detta var ej hans kallelse, utan att han var korad till annat värv. Länge hade han närt det hoppet, att han skulle få ägna sitt liv i kyrkans tjänst, men som han var till ålders kommen och medellös, hägrade pastorskallet långt i fjärran.

Hösten 1881 styrde han dock vid 30 års ålder stegen mot Gustavus Adolphus College. Här bedrev han sina studier med verklig energi, tills han absolverade mogenhetsexamen med graden "Baccalaureus Artium". Han var en av de första 8 som tog studenten vid nämnda läroverk. På hösten 1890 inskrevs han i Augustana teologiska seminarium. Efter fullbordad kurs härstädes prästvigdes han vid synodalmötet i Lindsborg, Kans., den 5 juni 1892. Detta skedde på kallelse av Fridhem—Saron-pastoratet i Kitson County, Minn. I detta pastorat, det enda han som pastor betjänade, verkade han till mycken välsignelse i 31 år. Under de första 15 åren tjänade han ock som missionär i Kitson, Rosseau och Marshall counties samt besökte även olika fält i Norra Dakota och Canada.

På detta vidsträckta område organiserade han 12 och omorganiserade 5 församlingar. Han reste 6,070 mil på järnväg, 21,000 mil på hästskjuts och

41,000 mil på automobil. Han döpte 1,464 barn, konfirmerade 755, vigde 365 par och jordfäste 503. Samtidigt var han sekreterare i styrelsen för Hope Academy 5 år, ordförande i Red River Valley-distriktet 15 år och verkade ivrigt för stiftandet av Red River-konferensen. Han tillhörde ock styelsen för North Star College, var Red River Valley-distriktets kassör i 6 år och dess sollicitör för pensionskassan i många år. Han utförde ritningar och var överuppsyningsman för 3 kyrkobyggen samt företog förbättringar av kyrkor inom sitt eget pastorat. Allt detta ansåg han tillhörande hans uppgift såsom hemmissionär och var tacksam över att Herren ville bruka honom i sin tjänst. Han var en god predikant och förberedde sig väl. Troget vårdade han sig om själarna, och ingen klappade ohörd på hans dörr, då råd och uppmuntran behövdes. Hans stora förtjänster blevo ock uppmärksammade. Då han på grund av tilltagande ålderdomskrämpor beslöt att nedlägga sitt arbete, tilldelade honom hans pastorat såsom ett erkännande av hans trogna arbete en årlig pension av $600.00. Och hans Alma Mater promoverade honom till "Doctor Divinitatis".

Dr Lundgren ingick äktenskap med Alma Hetalia Lund från Beckville, Minn., den 28 maj 1896. Detta äktenskap välsignades med 9 barn, av vilka följande leva: Carl Laurence, Evdor Alminus, Myrtle Amanda, Violet Victoria och Henry Vincent. Den 14 sistlidne juni insomnade han i tron på den Herre, han så troget tjänat. Han sörjes närmast av efterlämnad maka, ovan-

nämnda 5 barn och en stor vänkrets inom vår kyrka.

Begravningsgudstjänst hölls den 18 juni i Emanuels-kyrkan i Minneapolis, Minn., vilken familjen anslöt sig till, då den hänsovne drog sig tillbaka från arbetet. Minnesgudstjänst hölls ock i Hallock, Minn. Begravningen skedde i Litchfield, Minn., den 26 juni. Ett verksamt och rikt givande liv har lyktats med dr Lundgrens frånfälle. Hans gärningar följa honom efter. P. A. M.

Anton Cervenius Youngdahl

Pastor Anton Cervenius Youngdahl föddes i New Bedford, Ill., den 26 aug. 1872. Föräldrarna voro Nels S. Youngdahl och hans hustru Bengta Göransdotter. År 1881 flyttade familjen till Altona, Ill. Där uppväxte Anton och konfirmerades i den lutherska församlingen därstädes. Helt ung inträdde han vid Augustana College och graduerade på våren 1894. På hösten samma år lät han inskriva sig vid Chicago University och bedrev där studier i syfte att förvärva filosofie doktorsgraden. Samtidigt biträdde han ock i församlingsarbete i Chicago samt undervisade även något litet i dåvarande Luther College.

Sommaren 1896 kallades han att predika för svenskarna i Skanee, Mich., och undervisade jämväl i statens allmänna barnskolor. I de trakterna vistades han i omkring fyra år och flyttade därifrån på sommaren 1900 till Fergus Falls, Minn., med uppdrag att tjäna såsom president för

Northwestern College. I denna verksamhet fortsatte han till 1910, då han återvände till Skanee, Mich., för att ånyo upptaga vården om vår församling därstädes och dessutom fortsätta sitt arbete som skollärare.

Redan från ungdomstiden hade han känt en dragning till predikoämbetet, men det var honom svårt att komma till förvissning om att Herren verkligen ville ha honom i den tjänsten. Så småningom blev det dock klart för honom, att han borde ägna sig åt detta kall. Privatim studerade

han nu teologi, stod sin examen inför den teologiska fakulteten och ordinerades till det heliga predikoämbetet vid synodalmötet i Sycamore, Ill., den 14 juni 1914.

I egenskap av pastor betjänade han församlingarna i Newberry, Mich., 1914–1917; Knoxville, Ills., 1917–1922 och Salems-församlingen i Moline, Ill., från juli månad 1922 till sin död, som inträffade den 21 juni 1926. Under skolåren 1922–23 och 1923–24 var han anställd som biträdande lärare i kristendom vid Augustana College.

Vår hädangångne broder hade tjänat Herren i alla sin levnadsdar. Världens tjusning hade han aldrig erfarit. Till sitt temperament var han gladlynt, kanske något tillbakadragen, för att icke säga litet blyg. Troget tjänade han Herren och kyrkan. Han var avhållen som predikant och alltid villig att utföra vad på honom ankom. Han bar verklig omsorg om själarnas väl. Som människa, kristen och broder stod han högt i anseende hos alla som närmare voro bekanta med honom. Den till stor trängsel fullsatta kyrkan vid begravningsgudstjänsten och de många kostbara blomstertributerna intygade församlingens och vänners kärlek till den hemfarne församlingsherden.

Pastor Youngdahl sörjes närmast av makan, Delia M., född Augerson, med vilken han förenades i det heliga äktenskapet den 19 sept. 1900, samt av sönerna Ellis och Earl tillika med tvenne systrar. Saknaden kännes så mycket större, därför att döden kom utan något som helst förebud. Alldeles ensam i sitt hem, (hustrun och sonen

voro borta på Dorkas-föreningens möte), några minuter efter han, till följd, som det syntes, av ett lindrigt illamående, klätt av sig och lagt sig i sin säng, somnade han, stilla som ett barn och utan den minsta dödskamp, för att väckas på den yttersta dagen av honom, som skall uppväcka alla döda.

Fridfull var hans levnad, fridfull hans död. Vile han i frid. G. A. B.

Martin Hess

Pastor Martin Hess föddes i Bergen, Norge, den 17 juni 1854. Hans fader var av tysk-norsk och hans moder av fransk-holländsk härkomst. Då föräldrarna, vilka voro lutheraner, emigrerade till Amerika, var Martin endast sju år. Här bosatte de sig i Chicago, Ill. Deras grannar, vilka voro metodister, väckte familjens intresse för sin kyrka. Där erhöll Martin sin kristliga fostran, samtidigt som han i hemmet var föremål för sina föräldrars ledning och böner. Det var i synnerhet moderns innerliga önskan, att han skulle bereda sig för predikoämbetet.

Sedan Martin genomgått den allmänna skolan, idkade han studier vid Northwestern University, från vars teologiska avdelning han utexaminerades 1878 och prästvigdes inom metodistkyrkan, 24 år gammal. Inom detta samfund tjänade han i 23 år. Det var ett mödosamt och försakande liv under ständiga flyttningar. Hans fromhet och begåvning som predikant såväl som hans framsynt-

het och organisationsförmåga gjorde, att han snart betraktades som en av nämnda samfunds ledande män. Han valdes ock till "Presiding Elder", en befattning som han beklädde i flera år.

Men pastor Hess trivdes ej bland metodisterna. Orsakerna härtill voro flera. Han hade insupit lutherdomen från barndomshemmet, vilket ju från början var ett lutherskt hem. Under årens lopp hade han gjort sig förtrogen med vår kyrkas lära och församlingsbegrepp. Han hade ock

stiftat närmare bekantskap med flera av våra fäder, till ex. T. N. Hasselquist och Erland Carlsson m. fl. Vår synods prästerskap hade han lärt sig att högakta och älska. Och ju mer han inom sitt samfund möttes av kyrkopolitik och intriger, desto mer vände han sin blick mot den lutherska kyrkan. I tjugu års tid kämpade han svåra både inre och yttre strider. Slutligen togs det avgörande steget, då han 1907 skilde sig från metodistsamfundet och förenade sig med vår synod samt ordinerades till luthersk pastor vid synodalmötet i Chicago, Ill., den 14 juni 1908.

Under sin tjänstetid inom vår synod betjänade han följande inom Illinois-konferensen belägna församlingar: East Chicago—Indiana Harbor; Immanuels-församlingen i Chicago, under vakanstid; Kirkland, Ill.; Concordia-församlingen i Chicago, under vilken tid dess vackra kyrka uppfördes; La Porte, Ind., och Grand Rapids, Mich., under vakanser; Sparta, Mich., och slutligen Michigan City, Ind., varest han slöt sin rastlösa verksamhetsbana.

Pastor Hess var gift tvenne gånger, första gången med Anna Nordenvald. Efter hennes frånfälle äktade han 1908 Hilda Odeen, som nu djupt sörjer honom. Makarna Hess hade inga barn, men deras äktenskapliga liv var i hög grad lyckligt, och deras hem ljust och tilldragande.

Pastor Hess var en allvarlig och samvetsgrann själasörjare. Erfaren och oförfärad samt stundom vältalig, var han en gärna hörd predikant på båda språken. I umgänget glad, broderlig och vänfast, vann han ämbetsbröders och menige

mans förtroende och tillgivenhet. Ännu på sitt 72-dra levnadsår stod han i full aktiv tjänstgöring. Men så befanns en operation nödvändig, och denna utfördes å Augustana Hospital. Så inställde sig blodförgiftning och avklippte livstråden. Han fick hemlov för att ingå i vilan och mottaga den saliga nådelönen.

Begravningen firades den 30 juni först från sv. luth. kyrkan i Michigan City. Härvid deltogo pastorerna dr J. Telleen, V. J. Tengwald och A. V. Gustafson. La Porte-distriktets pastorer tjänstgjorde som bärare. Sedan fördes stofthyddan till Chicago, varest gudstjänst hölls i Concordia-kyrkan. Häri deltogo pastor E. T. Anderson, dr Peter Peterson och dr Axel N. Nelson. Jordfästningen ägde rum i Graecland Cemetery.

Den hädangångnes minne förbleknar ej. Han var en stjärna av första ordningen, vilken enligt profetian skall "lysa i evighet".

V. J. TENGWALD.

C. A. Blomgren

Och Samuel dog, och hela Israel församlade sig och begrät honom, och de bergrovo honom i hans hem i Ramah. 1 Sam. 25: 1.

Samuel var för snart tretusen år sedan en av grundläggarna av teologiskt undervisningsarbete, och har hans välsignelserika ämbete gått i arv allt sedan till mänsklighetens nytta. Samuel undervisade unga män, beredande dem att bliva

Guds ords förkunnare. Den broder som nu avgått med döden var ock en av dessa Samuels efterföljare och ägnade sitt liv åt undervisningen både av det språk Samuel talade och synnerligast av det budskap denne gammaltestamentlige profet bragte sitt folk. Vårt Israel, Augustana-synoden, står i dag sörjande vid denne lärares bår, tacksam för det värv han fått utföra och nedkallande Guds välsignelse över den profetskola han betjänat.

Carl August Blomgren var en Augustana-synodens son. Född i Solstad, Misterhult socken, Småland, Sverige, den 1 april 1865, ankom han som tioårig gosse med sina föräldrar till Calumet, Mich., där han under kyrkans ledning mottog sin tidiga religiösa undervisning. Väl minnas vi när den stillsamme femtonårige ynglingen år 1880 ankom till Augustana College, där han ägnade sig med flit åt sina studier. Efter genomgången kurs i College (1885) och i teologiska seminariet (1888) invigdes han till det heliga predikoämbetet vid synodalmötet i Galesburg den 24 juni 1888. Han har betjänat församlingarna i McKeesport och Braddock, Pa. (1888—1890), Bridgeport, Conn. (1890—1893) och Philadelphia, Pa. (1893—1904), och alla dessa fält tacka Gud för den trohet, det nit, och den hängivenhet han som pastor alltid ådagalade.

Dr Blomgren var alltid en studiekarl. Redan före sin ordination (1886—1887) upptog han studier vid Harvard universitetet. Senare från 1890 till 1893 ägnade han sig åt studiet av semitiska språk under dr Wm. H. Harpers ledning vid Yale universitetet, och absolverade där filosofie doktorsgraden år 1893. Under sin vistelse i Philadelphia (1893—1904) var han ock en "graduate student" vid Pennsylvania University och blev medlem av The American Oriental Society. Han började sin bana som professor, då han 1898 kallades att undervisa i hebreiska vid Mt. Airy Lutheran Theological Seminary, vilken post han fyllde till 1904, då hans egen Alma Mater kallade honom att fylla professuren i hebreiska och Gamla testamentets

exegetik, vilken kallelse av synoden följande år gjordes permanent.

Under dessa 22 år har dr Blomgren verkat med kraft och framgång som teologie professor vid vårt seminarium. Han har utövat ett djupt inflytande på dem som under dessa år utgått som pastorer. Orädd har han klart givit tillkänna sin ståndpunkt och varit villig att strida för det han ansåg vara rätt. I ett stort antal artiklar, broschyrer och böcker har han framhållit sina tankar om kristendomssanningarna, och hans läsekrets har omfattat hela synoden, och många därjämte.

Dr Blomgren förenades i äktenskap den 13 februari 1889 med fröken Sigrid A. Soderberg från Lowell, Mass., som avgick med döden den 8 maj 1914. Deras efterlevande barn äro pastor Sigfrid Blomgren, Chicago, Ill., fru Walter Erickson, Hayes, S. D., fröken Mildred Blomgren, Mt. Pleasant, N. C. Alla barnen ha studerat vid Augustana College. Fem barnbarn sörja ock den hädangångne.

Den 30 december 1919 förenades dr Blomgren och fröken Lydia Jaderborg i Lindsborg, Kansas, i äktenskap. Två små barn, Gladys och Ebba, fylla nu änkans hjärta både med tröst och med omsorg. Vi tillönska hela familjen Guds rika välsignelse.

Under sommaren 1926 hade dr Blomgren kallats att tillse den vakanta församlingen i Sparta, Mich. Han och hans familj hade tagit den vackert belägna prästgården i Sparta i besittning, och hoppades makarna att här få tillbringa en lugn och

vederkvickande ferietid. Men en efterhängsen förkylning som besvärade dr Blomgren övergick till lunginflammation. Barnen eftersändes och voro alla närvarande, då dödsbudet kom kort före midnatt den 29 juni 1926; med förtröstan på Herren Jesus Kristus avled fadern och maken i en ålder av 61 år, 2 månader och 28 dagar.

Begravningsgudstjänsten ägde rum i Zions-kyrkan i Rock Island under stor tillslutning av folk på lördagseftermiddagen kl. 2:30 den 3 juli, då talarna voro dr J. Ekholm och dr Gustav Andreen.

Som läroverk, som synod stå vi sörjande vid en hädangångnen lärares bår. Med tacksamhet mot Gud för vad han givit oss genom denne sin tjänares livsgärning, böja vi oss inför Herrens rådslut och bedja att vi under den Helige Andes ledning må erhålla den trogne skaffarens lön i en evig salighet. GUSTAV ANDREEN.

Ossian Leonard Karlström

"I mina bästa år går jag hädan, in genom dödsrikets portar". Jes. 38: 10.

Tidigt förliden vår kom förebudet till pastor Karlströms snara uppbrott. Ett häftigt illamående tvingade honom att söka läkares hjälp. Ett par månader var han under skicklig behandling. Någon förbättring inträdde, men då den visade sig endast tillfällig, reste han i mitten av juni månad till Augustana Hospital. En operation ansågs nödvändig, men sjukdomen (kräfta) hade

redan fortskridit så långt, att alla läkarens bemödanden visade sig fruktlösa.

Svårt var det ju för den unge pastorn att göra sig förtrogen med den tanken, att hans livsgärning var avslutad och att maka och barn skulie lämnas utan sitt jordiska stöd. Men han hade lärt sig att lämna alla sina bekymmer i den himmelske Faderns händer. Allt kastade han på honom, som hittills burit alla hans bördor. Lugnt och stilla vilade han ock för egen del på ordets

löften. Dödskampen var ej lätt. Fredagen den 2 juli kom hembudet.

Pastor Karlström föddes i Misterhults församling, Kalmar län, Sverige, den 17 juli 1885. Hans hem var ett småländskt läsarehem, ej rikt på jordinka ägodelar, men på gudsfruktan, där uppmaningen i Kol. 3: 16 bokstavligen efterföljdes. Många ställen i Nya testamtntet, särskilt i Johannes-evangeliet, hade han lärt sig utantill genom att lyssna till sin faders bibelläsning. Även om stugan var trång och barnskaran stor, gavs där ändå härbärge åt Stiftelsens resombud, när de kommo till byn. Och ofta kom kyrkoherde Kjörling för att i detta hem hålla en bönestund eller bibelförklaring. Här var en samlingsplats för andligt sinnade män och kvinnor. Att detta hade ett stort inflytande på de barn som uppväxte där, det fattar ju var och en som har andlig erfarenhet. Från detta hem har ej endast tvenne Augustana-pastorer utgått, utan alla syskonen ha på de platser, där de bosatt sig, blivit verksamma församlingsmedlemmar.

Vid tiden då den unge Leonard konfirmerades, gick en väckelsevåg genom Misterhults församling. Bland dem som då kommo till trosvisshet var även den då fjortonårige ynglingen. Samma år kom han med sina föräldrar till Des Moines, Ia., där några av syskonen redan bosatt sig. Här blevo alla medlemmar i Första luth. församlingen. Fadern, Karl Nilson, var ofta lärare i bibelklassen.

På hösten 1904 kom Leonard till Augustana College. Brodern Otto hade redan vistats där två

år. Silver och guld hade ej föräldrarna att giva dessa sina söner, som senare prästvigdes efter avslutad fullständig kurs, men att Guds välsignelse följde dem från detta läsarehem, det kunde de intyga. Modern avled i Des Moines några år senare. Fadern fick leva för att se båda dessa söner såsom pastorer inom vår synod. Han avled för åtskilliga år sedan i Seattle, Wash.

Pastor Karlström prästvigdes i Sycamore, Ill., 1914. Samma år förenades han i äktenskap med Mabel Gustafson från Cadillac, Mich. Han betjänade Sions-församlingen i Spokane, Wash., i tre år, därefter församlingarna i Mason City, Ia., och Peoria, Ill., två år vardera. Kom till Grace-församlingen i Rankin, Ill., för fem år sedan och var vid sitt frånfälle denna församlings högt uppburne pastor.

Ledigt behärskade han landets språk såväl som fädernas tungomål. Han hade lätt för att uttrycka sig. Guds ords kraft hade han själv erfarit. Den fria nåden i Kristus var städse huvudtemat i hans förkunnelse.

Djup är sorgen i det hem, där maka och sex minderåriga barn lämnats ensamma att begråta en öm make och fader. Sex bröder och en syster överleva denne den yngste av syskonkretsen. Frid över hans minne! E. E.

J. O. Cavallin

Den 12 sistlidne juli lyktades pastor Cavallins levnadsdag. Den trötte pilgrimen hade länge varit "mätt på livet". Han ägde blott ett önskemål, nämligen att få "skiljas hädan och vara hemma hos Herren". Denna hans hemlängtan tilltog under de senare åren på ett mycket märkbart sätt. Sedan han genom sin makas frånfälle för omkring fem år sedan lämnades ensam, fick han åtnjuta öm omvårdnad av sin dotter, mrs H. L. Anderson, Moorhead, Minn. Men småningom försvagades hans själskrafter till den grad, att han behövde särskild vård och tillsyn. Han vårdades då någon tid på Bethesda hospital i St. Paul. Senare intogs han på Red River Valley-konferensens ålderdomshem i Alexandria. Där syntes han bliva lugn. Där tillbragte han två och ett halvt år, och där fick han insomna i den sista vilan. Där fick den gamle pastorn åtnjuta den mest kärleksfulla vård av Syster Allie och hennes medhjälparinnor. Vi tacka dem av hjärtat, att de så troget höllo ut till det sista, och detta ofta under mycket brydsamma förhållanden.

Pastor Cavallin föddes i Svensköp, Skåne, den 25 nov. 1844. Han ankom i sällskap med sin moder till Amerika vid 18 års ålder. Kort därpå började han studera vid Ansgarii-skolan i Carver, Minn., med prästämbetet som mål, och fortsatte senare sina studier i Paxton, Ill., till dess han 1870 prästvigdes. Hans första pastorat var Spring Garden, Minn., där han tjänstgjorde till 1880, då han flyttade till Moorhead, Minn., såsom den då

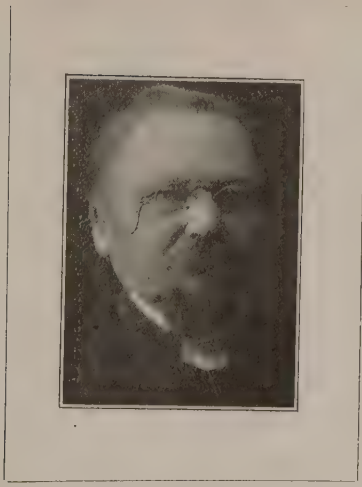

nyss stiftade lilla Bethesda-församlingens förste pastor. Här kvarstod han i tio år och betjänade samtidigt även Maple Cheyenne-församlingen i N. D. samt besökte en mängd missionsplatser i Red River-dalen. Här började han sin bana som hemmissionär och resepredikant, en verksamhet åt vilken hans håg särskilt låg. Efter att en tid ha förestått församlingar i Ortonville, Minneapolis och Braham, alla i Minnesota, återvände han till sitt kärvordna Moorhead och bosatte sig där 1906 i eget hem. Från denna tid ägnade han sig nästan uteslutande åt hemmissionsarbete på Minnesota-konferensens vidsträckta fält i Norra Dakota. Här utförde han ett betydelsefullt ordnande ar-

bete. Vid sidan av allt detta arbete var han en flitig tidningskorrespondent, särskilt i Minnesota Stats Tidning. Hans "Eko från Norden" har under en lång följd av år gärna lästa nyheter från hela nordvästern. Han var en noggrann iakttagare av vad som tilldrog sig på både det kyrkliga och allmänna livets område.

Pastor Cavallin fick sin utbildning bland fäderna inom vår synod och bibehöll dessas karaktärsdrag under alla sina 56 år som präst. Han var den typiske hemmissionären, predikade med häuförelse och nitälskade för vårt folks samling inom vår lutherska kyrka. Sin tro på högre skolbildning under kyrkans ledning ådagalade han genom det dådkraftiga grundläggandet av Hope Academy i Moorhead, en anstalt som i flera år syntes gå en ljus framtid till mötes, men som i brist på ledning senare nedlades. Varande av ett melankoliskt temperament, blev han lätt missmodig. Han såg därför rätt mycket av livets brister och missförhållanden inom såväl kyrka som stat och lät gisslet stundom falla rätt tungt i både tal och skrift. Han gladdes dock städse åt det godas och Guds rikes slutliga seger. Han vände sig ständigt i bön till Herren och satte sitt hopp till honom. Han var en bedjare som få, och denna böneus gåva fick han behålla även då han under de två sista åren så småningom förlorade sina själsförmögenheter till den grad, att han ej kunde läsa. Efter ett bland flera andra lindriga slaganfall avsomnade han stilla i en ålder av 81 år, 7 månader och 17 dagar.

Den 15 juli firades högtidlig begravningsguds-

tjänst i Bethesda-församlingens kyrka i Moorhead, varefter den trötte pilgrimens stofthydda lades till ro å församlingens gravgård.

Sex barn överleva den älskade fadern. Tusentals åhörare behålla den käre läraren i tacksamt minne. Hela vårt samfund skördar välsignelse av den trogne samfundsmannens livsgärning. Gud vare tack! "De skola vila sig från sitt arbete". F. M. ECKMAN.

J. D. Nelsenius

I pastor Nelsenius' frånfälle har samfundet förlorat en av sina trognaste och mest framgångsfulla arbetare, vilkens långa livsinsats i Kristi kyrka och hängivna offerliv burit rika orh förblivande frukter. Född i Mistelås församling av Kronobergs län, Småland, den 12 oktober 1850, kom han en 19-årig yngling hit till landet med Chicago som mål, litet anande vad Gud hade i beredskap för honom.

I Chicago kom Nelsenius snart i beröring med vår kyrkliga verksamhet och de andliga livsrörelser, som gjorde sig förnimbara inom Immanuels-församlingen under den själfulle och kraftige pastor Erland Carlssons ledning. Snart blev han indragen i dessa väckelser och fick erfara andelivets djupgående intryck av synd och nåd och omfattade den Frälsare, som sedan blev hans livs mest förtrogne vän och ledsagare. Övergången "från mörker till ljus, från satans makt och till Gud" förde med sig de djupgående inre livsbryt-

ningarna, som voro säregna för den besökelsetiden inom vårt samfund, och de fingo sitt uttryck såväl i hans predikningar som i hela hans liv och framträdande.

Den Kristi kärlek, som fattat hans hjärta, tvingade honom att föra andra själar till samme Frälsare, som mottagit honom och bevisat honom nåd och barmhärtighet. Guds Ande ingav honom då att begiva sig till vårt läroverk för att där utbildas för det nya kall, till vilket hans håg nu var

vänd. Sålunda finna vi honom immatrikulerad vid Augustana College redan 1875. Här tillbragte han 7 år i trägna studier för sitt blivande levnadskall.

Efter fullbordade studier prästvigdes Nelsenius 1882 på kallelse från Anoka-pastoratet i Minnesota och upptog arbetet med kraft och hänförelse, uppbyggande församlingarna på deras allra heligaste trosgrund. Under denna tid gjorde han också bekantskap med sin nu kvarlämnade maka, vilken med sådan hängiven trohet delat med honom under hans långa och verksamma arbetsdag omsorgerna och mödorna för Guds rike. Men det var icke i Anoka han skulle nedlägga sitt livsarbete, utan kyrkans Herre hade utsett honom för andra fält. Till norra Wisconsin hade ett ansenligt antal av vårt folk inflyttat, och konferensen hade gång efter annan sökt att upptaga verksamheten där, men försöken hade misslyckats. Då ledde missionens Herre tankarna på den kraftfulle och energiske arbetaren i det lugna Anoka, och denne lät beveka sig att antaga missionsstyrelsens 1886 utfärdade kallelse till fältet i norra Wisconsin och n. ö. Michigan, med Ashland som huvudstation. Nu började en omfattande och planmässig verksamhet, som sträckte sig i öster till Bessemer, i söder till Rice Lake, i väster till Douglas county och i norr till Superior-sjön. Överallt fann han svenskar som han samlade omkring Guds ord och organiserade dem till församlingar, där han såg framtidsmöjligheter. Denne nordens apostel, som han med befogenhet kan benämnas, besökte ända till 20 predikoplatser. Här finnas i

dag mer än ett dussin församlingar såsom en frukt av hans trogna och grundläggande arbete under de 16 år han här offrade mannakraften av sitt liv.

Men detta myckna arbete utomkring betydde icke, att församlingen i Ashland blev vanvårdad. Där uppväxte en blomstrande församling. Både unga och gamla fylkade sig omkring det kyrkliga arbetet och togo aktiv del i detsamma. Snart blev den första kyrkan för liten, och man grep sig an med uppförandet av en ny kyrka, som motsvarade tidens och omständigheternas krav. På många av de övriga missionsplatserna uppfördes också behoven motsvarande kyrkor.

Men icke blott i det kyrkliga arbetet tog pastor Nelsenius en så helhjärtad del, utan jämväl i de borgerliga angelägenheterna, varför man såg upp till honom såsom en betydande faktor i samhället, vars aktning och förtroende han städse åtnjöt. Så var han t. ex. medlem av stadens skolstyrelse under tre år. Tvenne gånger blev han vald såsom "presidential elector at large," nämligen 1896, för the State of Wisconsin, och år 1900 för statens 9:de distrikt. På grund av sin noggranna kännedom om konferensens missionsverksamhet tjänade han tre år som medlem i missionsstyrelsen och var dess sekreterare två år. Sedan tjänade han längre såsom distriktsordförande än någon annan pastor inom konferensen. Han ägde den noggrannaste kännedom om alla fält och tillsåg att intet blev försummat.

Efter sin trägna 16-åriga insats på detta fält kände pastor Nelsenius sig vara i behov av en be-

gränsning av arbetet och erhöll så 1902 kallelse till församlingen i Two Harbors, Minn. Denna kallelse antog han och kom med samma arbetslust som alltid, dock kunde han nu använda denna mera i den lokala församlingens tjänst. Han förstod att kunna intressera både gamla och unga i församlingen och göra henne till den medelpunkt, kring vilken deras intressen rörde sig, så att de kunde med David bekänna: "Alla mina källor äro i dig".

Men här skulle Nelsenius få göra nya erfarenheter av en mera personlig art. Genom sina umbäranden hade han så småningom dragit allt för mycket på hälsans kapital och omedvetet lagt grunden till en sakta påsmygande sjukdom. Åkomman försvårades också genom en felaktig operation, vilken skickliga kirurger efteråt icke kunde råda bot mot. Detta lidande gjorde, att han endast genom den honom säregna viljekraften kunde sköta sitt ämbete. Han kände sig därför nödsakad att resignera från sin kära församling efter ett 14-årigt arbete. Han flyttade då till Chicago, där han hade en åldrig moder och syskon bosatta, för att få vara i deras närhet. Men så när hans moder, nära hundraårig, och en broder hemförlovats, greps både han och hans maka av längtan att få återvända till de välkända trakter, där så många minnen voro förlagda och vilka länkade hjärtat både vid arbetsfält och vänner. De köpte därför ett trevligt hem i södra Minneapolis för att där tillbringa livets afton i frid och ro. Men i detta fingo de bo endast litet över två år. Ett par slaganfall gjorde sitt till att påskynda hem-

färden för den trötte arbetaren. Detta inträffade den 14 aug. Lugnt och stilla inslumrade han efter sin långa arbetsdag och välsignelserika livsgärning.

Begravningen hölls från Bethany-församlingens kyrka, med vilken makarna hade förenat sig, den 18 aug. Doktorerna E. O. Stone och J. A. Krantz höllo tal. Pastor C. S. Renius uppläste den hänsovnes personalia, och representanter från församlingar han betjänat framförde sorgebetygelser. Stofthyddan gömdes sedan i gudsåkern Lake Wood i Minneapolis för att uppstå förhärligad vid dagarnas ände. De närmast sörjande äro makan, en broder och en syster samt fostersöner och fosterdöttrar, som upptagits och fostrats i deras hem. Skön och betydelsefull var hans livsgärning, och kärt skall hans minne alltid fortleva i deras hjärtan, som hade förmånen att närmare lära känna honom.

Nelsenius ockrade samvetsgrant med de pund hans Herre förlänat honom och ställde helt varje gåva till hans förfogande. Som predikant var han en mästare att med ordning och reda framställa allt Guds råd, leda åhörarna in i Skriften och göra dem grundade och orubbliga i tron och i läran. Särskilt nitälskade han mot dem, som predika falsk lära. Han vårdade sin hjord med sann herdetrohet mot dessa ulvar, i vilken dräkt de än framträdde. En trogen samfundsvän var han, både när det gällde att verka för dess väl och att uppoffra. Hans församlingar och folk fostrades alltid till sanna samfundsvänner.

Till sitt lynne var han eldig och något hetsig,

men han stod under Guds fostrande och tuktande nåd, varför man sällan kunde finna en mera ödmjuk själ i trots av denna skrovliga yta. Inuti bodde Guds Ande, och han ägde det saglighetens kännetecken, som Jesus själv godkänner: "Saliga äro de i anden fattiga, ty dem hörer himmelriket till".

Dem lik, vilka hava arbetat och offrat mest för Guds rike, fick Nelsenius aldrig erkänsla för sitt enträgna och betydelsefulla arbete, utan oftast raka motsatsen. Men det var varken ära eller lön han sökte, utan Guds ära och hans rikes framgång. Att göra sig inställsam låg icke i hans lynne. Han hatade allt hyckleri och ville alltid se ärligt spel. Han var en trons och bönens man. Det var en hugnad att se huru han under de senare åren mognade allt mer för himmelen. Hans livs ambition och mål kan sanningsenligt uttryckas i sångerskans ord:

"Mer nyttig ock gör mig,
på frukter mer rik,
mer mogen för himlen,
mer, Jesus, dig lik!"

J. A. Krantz.

Nils Forsander

Dr Nils Forsander avled fridfullt på Lutheran Hospital i Moline på lördags-morgonen den 21 aug. 1926 i en ålder av 79 år, 11 månader och 9 dagar. Genom hans frånfälle har vår synod förlorat en älsklig och begåvad man, som med hängivenhet ägnat sig åt sitt värv i Kristi kyrka,

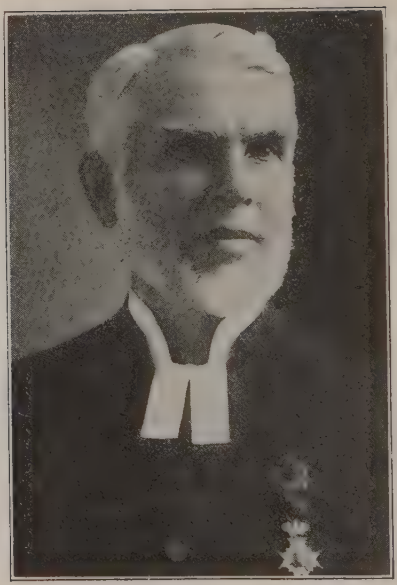

både som pastor, lärare och samfundsman. Han var alltid, både som församlingslärare och professor, en trogen själasörjare för dem som stodo under hans vård, och han hade en osläcklig törst att visa själar till den Frälsare, som allena kan fria från synd och föra oss till salighet. Under alla dagar visade han en okuvlig flit och ägnade sig åt studier hela sitt liv. Hans makt över det skrivna ordet föranledde hans val som sekreterare först i Illinois-konferensen, sedan Iowa-konferen-

sen, och slutligen i Augustana-synoden. Då år 1889 ännu en teologie professor erfordrades vid seminariet, vände sig allas ögon till pastorn i Bethesda-församlingen i Hepburn, Ia., dr Nils Forsander, då ung och kraftig. Den till honom utfärdade kallelsen antogs, och verkade han sedan som professor vid seminariet från 1889 till 1915, då han blev professor emeritus. Under dessa 26 år utövade dr Forsander ett välsignelserikt inflytande från katedern, och de hundratals pastorer, som fostrades delvis under hans vård, bära honom det vittnesbördet, att han var en dugande lärare, var hemma i sina ämnen, samt att han öppnade deras blick för en vidare horisont, när det gällde kristlig verksamhet och Kristi kyrka i allmänhet. I hans samtal ingick en ordfyndighet samt en förmåga att karakterisera, som var tilldragande. Där låg även understundom ett drag av humor och även satir i hans ord, vilka egenskaper jag alltid fann uppfriskande, även då udden någon gång vändes emot mig.

Han hade ett ytterst sympatiskt hjärta och visade djupt deltagande med var och en som var i nöd. Om någon var sjuk, uppsökte han honom gärna i sjukrummet, även om den lidande ej var medlem av seminariet. Som kyrkohistoriker blev han och var vår förnämsta auktoritet, såväl när det gällde kyrkan i allmänhet som vår synods annaler. Flera arbeten flöto ock från hans penna av historisk art. Hans flit och förmåga erkändes av hans Alma Mater, då Augustana College och Seminarium 1894 tilldelade honom graden D.D. Senare erhöll han även Nordstjärneordens riddar-

tecken från konung Oscar II. Han var ock medlem av The Amerikan Church History Society, New York.

Dr Forsander föddes i Gladsax, Skåne, den 11 sept. 1846. Han började sina studier i Simrishamn och fortsatte sedan i Lund, där han 1870 avlade maturitetsexamen.

Då dr T. N. Hasselquist 1870 besökte Sverige och där framhöll Amerikas behov av pastorer, kände doktor Forsander sig manad att följa med till det nya landet, och var passagerare på samma båt, med vilken dr Hasselquist for tillbaka till Amerika. Dr Forsander blev strax lärare i språk vid skolan i Paxton. Han fortsatte ock sina studier och prästvigdes i Paxton den 29 juni 1873. Hans första pastorat var Sagetown och Aledo; följande år betjänade han Sagetown och Biggsville. Hans Iowa-period begynte med att betjäna församlingen i Kossuth, nu Mediapolis, 1875–1880, och var han sedan pastor i Bethesda (Hepburn), Iowa, till 1890. Sedan han under ett års tid tjänat som extraordinarie lärare vid vårt seminarium, kallades han 1890 vid synodalmötet i Jamestown till ordinarie professor vid Augustana seminarium med kyrkohistoria som ämne. Detta var han älsklingsämne, och förkovrade han sig däri genom ivriga studier under hela sitt liv.

Hans krafter togos i anspråk även på viktiga utskott. Bland dessa må nämnas The Hymn Book Committee, Church Book Committee, etc. Han var redaktör för olika tidningar och huvudredaktör för Augustana Theological Quarterly under några år. Många artiklar förekommo därjämte

uti de olika publikationerna Korsbaneret, Luther Calendar, etc. Dr Forsander har utgivit flera böcker, bland vilka må nämnas: The Augsburg Confession, 1899, en andra upplaga 1902; Life Pictures from Swedish Church History, 1913. Därjämte har han utgivit Life Pictures från vår egen Augustana-synods historia. Andra viktiga artiklar som publicerats i brochyr-form äro: The Swedish Liturgy, Relation of the Lutheran Church to other Churches, The Council of Uppsala, Why was Augustana College Founded? etc.

Dr Forsander ingick äktenskap med fröken Johanna Charlotta Ahlgren 1875 i Burlington, Iowa. Vi komma alla ihåg henne såsom en älsklig kvinna, som var sin man till hjälp i det trevna hem, de tillsammans grundade. Hon avgick med döden den 30 januari 1909, djupt sörjd och saknad av maken, som ofta besökte hennes grav i Chippiannock Cemetery, Rock Island. Dr Forsander stiftade The Mrs Nils Forsander scholarship till hennes minne. Senare grundlade han ett Dr Nils Forsander scholarship. Inkomsten från dessa fonder tillfalla någon student i seminariet enligt regler, som donatorn uppställt. Under de senaste elva åren, då dr Forsander varit emeritus, har han ägnat sig både åt studier och åt skriftställeri. I sitt dagliga umgänge visade han den största vänlighet. Det gladde mig, att han ofta besökte mitt hem och samtalade om de ärenden, som höra både det yttre och det inre till. Väl förmärktes under de senare månaderna en sakta avslappning av krafterna, men ingen av oss väntade att dödsbudet var så nära. Efter en veckas sjuk-

dom på sjukhuset i Moline, där många av hans vänner besökte honom, avled han fridfullt den 21 aug. Han har ibland oss lämnat ett oförgätligt minne av en trogen Herrens tjänare, som rätt delar sanningens ord. Som predikant predikade han väl om "Kristus i oss", men underströk ock mycket kraftigt "Kristus för oss", och hans älsklingsord i Skrifterna voro just de ställen, som tala om att Jesu Kristi, Guds Sons, blod renar oss från alla synder.

Begravningen hölls i Zions-församlingens kyrka den 24 aug. Dr G. A. Brandelle predikade över Ps. 17: 15 med ämne: "Vissheten om och härligheten av det eviga livet". Dr Gustav Andreen talade med ledning av Upp. 12: 11. Dr J. Ekholm höll personalia och talade över Apg. 4: 13: "Och de kände igen dem, att de hade varit med Jesus". Pastor Herbert Swanson framförde en hälsning å församlingens i Bethesda, Ia., vägnar, och prof. S. J. Sebelius uppläste resolutioner med hänsyn till den hänsovnes insats i vårt teologiska seminarium. Begravningsmässan utfördes av pastorerna C. O. Morland och Daniel Martin. Och så lades dr Forsander till vila i Chippiannock Cemetery, Rock Island, bredvid sin maka, där de nu avvakta uppståndelsens morgon.

Dr och fru Forsander adopterade en ung flicka, Emelia, som växte upp i deras trevna hem och där mottog den kärleksfullaste vård. Denna fosterdotter, med sin man, hr S. E. Hammargren, Moline, Ill., och deras fyra barn, stå såsom de närmast sörjande vid dr Forsanders frånfälle. Som nära anförvanter må även ledes nämnas dr A.

Norrbom samt hans maka, en syster till den för sjutton år sedan avlidna fru Forsander. Ofta talade dr Forsander med uppskattande om den vänlighet han fick röna av hr och fru Hammargren. De sakna den älskade släktingen, och vi alla sakna den vördnadsbjudande läraren och vännen. Frid över hans minne!

GUSTAV ANDREEN.

E. J. Nystrom

Vår vän, pastor E. J. Nystrom, sover. Sorgebudskapet nådde oss den 31 aug., att pastor E. J. Nyström avlidit. Herden i Rush Lake-församlingen hade fått hembud. Han hade erhållit trogna arbetares lön. Den Herre, han trott på och tjänat under många år, flyttade honom till en högre plats och lät honom vila från sitt verk.

Pastor E. J. Nystrom härstammade från Östergötland, Sverige. Här såg han dagens ljus den 8-de maj 1860. Vid 19 års ålder flyttade han till Amerika. Han genomgick den föreskrivna kursen för prästkandidater och ordinerades i Moline den 16 juni 1889. Hans första verksamhetsfält var Ottumwa, Iowa. Sedermera arbetade han i evangelium i Worcester, Mass., i St. Peter, Buffalo och Rush Lake, Minnesota. Han fyllde stora och ansvarsfulla platser i vår kära lutherska kyrka. Vi hoppades, att vår vän skulle stannat ibland oss många år, men Herren lät honom somna in i ro och erhålla den saliga vilan.

Den hemförlovade brodern var en gedigen och gärna hörd talare. Han var alltid väl förberedd

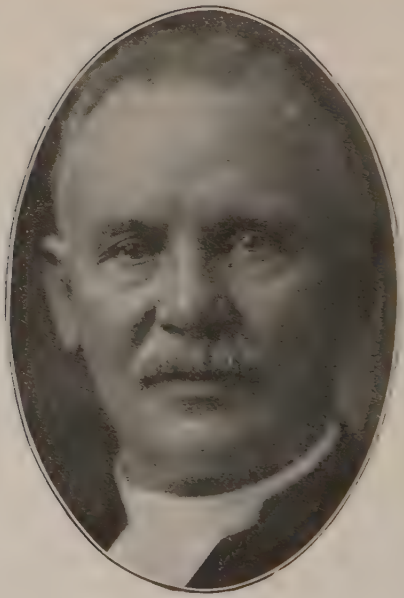

och använde ett vårdat språk, kanske litet för klassiskt för att vara populärt. Han talade sanningen till lärda och olärda och stod fast på klippan Kristus. Det var något av livets ande i honom, då han uppträdde i predikstolen. Vi kunde nästan höra: Här står jag och kan icke annorlunda. Gud hjälpe mig!

Pastor Nyström ingick äktenskap och levde ett lyckligt hemliv några år. Herren tog makan från hans sida ganska snart, och då vi först lärde kän-

na honom för över tjugo år sedan, var han redan änkeman. De två flickorna, som voro hans stora glädje, delade hemmet med honom. I sitt sista pastorat bodde han ensam. En familj hade dock flyttat till honom i prästhuset måndagen före hans bortgång. Det var således vänliga händer, som höllo honom, då hans själ gick hem till Gud. Pastor E. J. Nyström var endast 66 år, 3 månader och 23 dagar, då han erhöll en trogen själasörjares lön.

Närmast sörjande äro döttrarna Dorothy och Margaret. Den förra är förenad i äktenskap med mr Falk i Södra Dakota och den senare med county-domare Wennerberg i Center City. En syster i Wisconsin, mrs Emma Dahlquist, och två bröder i Sverige, Aron och August, fälla saknadens tårar vid broderns grav. Andra släktingar och en stor vänkrets, ibland vilka särskilt inneslutas ämbetsbröderna, minnas med saknad den trofaste vännen och brodern.

Den 2 september på eftermiddagen samlades vi i Rush Lake kyrka för att säga farväl åt pastor E. J. Nystrom. Vi sjöngo sv. ps. 470: 1, varefter undertecknad höll en kort predikan på engelska med ledning av Hebr. 11: 13—14. En kvartett från Rush City sjöng en passande sång. Pastor G. Peterson talade på svenska över orden i Upp. 14: 13. Mrs Nelson sjöng ett solo på ett förtjänstfullt sätt. Hälsningar från St. Peter-distriktet och från Första församlingen i St. Peter uttalades av dr Hegstrom. Han överlämnade också en vacker blomstergärd som minne från bröderna i distriktet. Pastor Wagner förde Cokato-distriktets talan

och lade en krans av sköna förgät-mig-ej vid den hänsovnes bår som en erkänsla av kärlek och aktning från bröderna i det distriktet. Pastor Sandahl från Center City framförde en hälsning, vilken uppskattades mycket. Å St. Croix Valley-distriktets vägnar lades även ett kors av vackra blommor vid den värderade ämbetsbroderns tysta viloläger, en hälsning från den heliga korsdalens områden. Sedan hade vi förmånen att lyssna till den välkände mr C. J. Swendsen. Han var en trofast vän till pastor Nystrom under många år, och de arbetade även tillsammans under lång tid i statens tjänst. Sist sjöngo vi Sv. ps. 484: 5, och pastor Glim uttalade välsignelsen.

I processionen ur kyrkan gingo först tolv pastorer. Församlingens diakoner buro det rika lånet, som låg i den dyrbara kistan. Resan gick till Rush City med bilar och därifrån till Worcester, Mass., där stoftet skall vila vid sidan av den älskade makan till uppståndelsens morgon.

A. G. HAMMARBERG.

Erland Anderson

Torsdagskvällen den 23 september 1926 avgick en av synodens trogna och verksamma pastorer med döden, i det att pastorn i ev. luth. församlingen i McPherson, Kansas, då av överherden kallades från den stridande till den triumferande församlingen i himmelen. Pastor Anderson var född i Ertemark, Dalsland, Sverige, den 15 september 1868 och var vid sitt frånfälle 58 år och

8 dagar. Han uppfostrades i ett kristligt hem och konfirmerades vid 15 års ålder. Redan då var han hänförd av tanken på att studera till präst.

Vid 17 års ålder reste han i sälskap med några ynglingar till Amerika och bosatte sig i norra Michigan, där han i några år arbetade i gruvorna. Under en allvarlig väckelse, som besökte dassa trakter, kom han till fullt medvetande både om sin egen syndaskuld och om det fördolda livet i Guds Sons tro, vilket han fasthöll till livets slut.

Nu blev det allvar med tanken på att studera, och på hösten 1890 reste han till Augustana College för att bereda sig till det heliga predikoämbetet. Efter genomgången fullständig kurs, både i college och seminarium, prästvigdes han den 17 juni 1900 vid synodalmötet i Burlington, Iowa, på kallelse af församlingen i Altona, Ill. Denna församling betjänade han till den 1 okt. 1913, då han flyttade till McPherson, Kans., vilken församling han betjänade till sin död. Under sin 26-åriga ämbetstid verkade han således blott i tvenne församlingar, högt aktad och älskad av båda.

Den 5 juni 1901 ingick pastor Anderson i äktenskap med miss Althea E. Torell, en dotter till pastor J. Torell i Swedesburg, Nebr. Det lyckliga äktenskapet välsignades med fyra barn, Cordelia A. S., Mrs. Frances San Romani, Ernest R. och Virgil L. T.

Pastor Anderson var en trogen herde för de församlingar han betjänade och förkunnade alltid ett helt evangelium. Ytterst plikttrogen i allt vad han hade för händer, väntade han detsamma av andra. Han var trogen den kallelse, med vilken Herren hade kallat honom till frälsningen; trogen i varje uppdrag, som lades på honom; trogen som vän och trogen som familjefader. Och nu, det äro vi vissa om, har han hört från överherden själv denna tillsägelse: "Du gode och trogne tjänare, gå in i din Herres glädje."

I Illinois-konferensen tjänade han några år på barnhemsstyrelsen i Andover, och i Kansas-

konferensen flera år som statistiker och medlem av styrelsen för ålderdomshemmet i Lindsborg från dess början och hela tiden dess sekreterare.

Pastor Anderson led en längre tid av en svårartad halsåkomma. Många läkare söktes men utan resultat. Han bar sitt lidande med ovanligt tålamod och under hela tiden slöt han sig allt innerligare till sin käre Frälsare. Sin sista predikan höll han pingstdagen den 23 maj, jämnt fyra månader före sin död. Rösten gav då vika och kom ej mera tillbaka. Det var en svår prövning, och ofta undrade han över att han skulle vara hindrad att verka i sin församling, där han så väl behövdes. Belåten med Guds ledning lämnade han allt i hans hand.

Den högtidliga begravningen firades i McPherson måndagen den 27 sept. De flesta av McPherson och Salina distriktens pastorer voro närvarande tillsammans med en stor vänkrets, som mer än fyllde kyrkan. Dr Bergin ledde programmet och uppläste kondoleansskrivelser. Pastor O. L. Larson höll den engelska predikan och undertecknad den svenska. Pastor Gustav Nyquist uppläste personalier. Stoftet lades till vila i den vackra kyrkogården i McPherson, där jordfästningen förrättades av dr Bergin. Närmast sörjande är den efterlämnade makan och barnen, en broder i Californien och tvenne bröder i Sverige. Frid över den trogne pastorns, kamratens och vännens minne.

CARL J. JOHNSON.

I vilan ingångna samfunds-medlemmar

Carl G. och Sofia C. Anderson

VIDSTÅENDE bilder visa dragen av Carl Gustaf Anderson och hans maka Sofia Carolina, född Eigel. Bägge föddes i Ljungs församling, Östergötland, Sverige, han den 18 juli 1837 och hon den 1 dec. 1840. Från Sverige kommo de till Fort Dodge, Iowa, 1868 och till Albert City, Iowa, 1870.

På Herren troende redan i Sverige, sökte de helt naturligt även här andlig näring icke blott enskilt, utan även vid de gudstjänstsammankomster som höllos på platsen. Och då Ljungheds församlingen 1873 stiftades, förenade de sig med densamma och blevo sålunda stiftelsemedlemmar. Denna församling tillhörde de till sin död och voro på alla sätt mycket verksamma. Begåvad och belast som Anderson var, kunde han fylla vilken post som helst inom församlingen. Han fick därför tjäna än som diakon och än som kyrkovärd och kassör och var dessutom lärare i bibelklassen under en lång följd av år. Och alla dessa sysslor skötte han på ett fortjänstfullt sätt. På det gällde att uppoffra för församlingen och Guds rike i allmänhet, stod han bland de främsta

och uppmanade även andra att bidraga till verksamheten.

Med samfundets verksamhet var han väl förtrogen. Flitigt läste han dess tidningar och referat och var ända in i sena ålderdomen väl förtrogen med de beslut som fattats både i synod och konferens. Dessutom följde han med stort intresse den kyrkliga utvecklingen i det gamla fa-

derneslandet. I yngre år tjänade han ofta som konferens- och synodalombud och deltog livligt i överläggningarna. Han var alltså en samfundsman i ordets rätta bemärkelse och därtill sträng lutheran. För samfundet och missionen offrade han villigt av sina medel. Vid ett tillfälle under de senare åren skänkte han en gåva av $1,000.00 till missionen, utom vad han årligen gav för nämnda ändamål.

Sina barn vinnlade sig makarna om att giva

en god kristlig fostran, först i hemmet och sedan i församlingens söndagsskola, vardagsskola och gudstjänster m. m. såväl som ock i den allmänna skolan. Att denna fostran burit frukt, visar sig däri, att alla deras barn och barnbarn tillhöra församlingen, för vilken de äro till heder. Makarna förunnades fira sitt guldbröllop 1914.

Anderson avsomnade i tron på sin Frälsare den 29 sept. 1924 i en ålder av 87 år, 1 månad och 11 dagar. Hans maka, som under sin livstid ivrigt deltog med sin make i alla stycken, överlevde honom omkring ett år. Hon slutade nämligen sin levnadsbana den 18 nov. 1925 och hade då uppnått en ålder av 84 år, 11 månader och 17 dagar. De efterlämnade sju barn, 3 söner och 4 döttrar. Av dessa är Carl Emil pastor inom vår synod, C. A. Werner medicine doktor i Albert City, Ia., Alma, Alfhild och Ida gifta och bosatta i närheten av hemstaden. Dottern Ellen, som är ogift, har kvarstått i föräldrahemmet och vårdat de gamla på deras ålderdom. Bland de sörjande äro ock 24 barnbarn. Fastän de sakna sina föräldrar, glädjas de över att de äro hemma hos Herren. Frid över deras minne!

G. A. ÖSTERGREN.

John W. Landström

Han trogen var i stort och smått,
han stilla bar båd' ont och gott,
som Herren täcktes sända.
I Herrens ord, i Herrens hus,
han fann och följde livets ljus
intill sin levnads ända.
Lära
bära
livets börda,
och se'n skörda
livets krona
blev hans lott, igenom trona.

Föremålet för denna enkla minnesruna föddes i Sandsjö, Småland, den 22 oktober 1860. Han ankom till Amerika och till Chicago vid tjugo års ålder. Omedelbart började han arbeta för den firma, i vars tjänst han kvarstod i hela 45 år, till sin död. Den del han haft i firmans utveckling, och det med varje år ökade förtroendet såväl som den långa tjänstetiden äro tysta, men ojäviga vittnen om hans skicklighet, ärlighet och trohet.

Messias-församlingen i Austin, Chicago, blev hans andliga hem för tjugo år sedan, och den insats han under denna tid gjort i församlingens utveckling är ej obetydlig. Under hela tiden tjänade han såsom trustee, och vid olika tillfällen innehade han dessutom andra förtroendeposter, såsom finanssekreterare, kassör, ordf. för trusteerna och söndagsskollärare.

Hans sotsäng blev i sanning prövande, och lidandet blev både svårt och långvarigt. Men Herren gav honom nåd att bära det med ett nästan otroligt tålamod. Det är skönt, både för hans pastor och andra, att påminna sig de vittnesbörd, som han avlade om sin Frälsare. Det sista han yttrade till sin själasörjare var: Tiden är kort — må vi mötas i himmelen. Så avsomnade han, i fast förtröstan på sin Frälsare, den 19 mars 1925. Han hade då nått en ålder av 64 år, 4 månader och 27 dagar. De närmast sörjande äro makan och tre barn.

Väl må han räknas bland de "stilla i landet", men vem kan draga gränsen för det inflytande, som ett sådant liv utövar! Vile han i frid!

CARL A. V. LUND.

Alfred Erickson

Den trogne och ödmjuke Herrens tjänare, som i livstiden var känd under ovanstående namn, var född i Kånna församling, Kronobergs län, Sverige, den 27 maj 1863. Han uppfostrades i

ett gudfruktigt hem, vars kristliga inflytande sträckte sig över hela hans liv. Vid den sedvanliga åldern blev han konfirmerad av den välbekante komminister Bäckström, av vilken han mottog djupa andliga intryck.

Under sina tidigare år fick han vara sin fader behjälplig vid jordbruksarbetet å dennes gård Berghem. Under åren 1880–1890 hade Amerikafeber gripit kraftigt omkring sig i hans hembygd och även smittat den då 23-årige ynglingen, med den påföljd, att han 1886 anträdde resan till det stora landet i väster. Här gick det honom ganska väl i händer. Att börja med arbetade han som snickare, och i detta yrke utvecklade han sådan skicklighet, att han inom kort lyckades etablera sig som välbeställd byggmästare och blev på grund av sin redlighet snart en mycket eftersökt sådan.

År 1893 ingick han äktenskap med fröken Alice Johnson från Aledo, Ill. De unga makarna bosatte sig nu i Chicago, Ill., och anslöto sig till därvarande Trefaldighets-församlingen å norr. Då Nebo-församlingen senare stiftades å västsidan, flyttade familjen dit. Här var den hänsovne under en lång följd av år en av nämnda församlings mest bemärkte medlemmar och innehade en hel

rad av förtroendeplatser. Så till ex. tjänade han som diakon, lärare inom söndagsskolan och föreståndare för denna m. m. Vid upprepade tillfällen kordes han och till distrikts- och konferensombud. Med levande intresse deltog han i både den lokala och allmänna kyrkliga verksamheten och utövade sålunda ett ganska vidsträckt inflytande. I all sin umgängelse todde han sig som en varmhjärtad kristlig karaktär och en äkta Augustana-man av gamla stammen. Därför skall hans minne leva.

Vid sitt frånfälle hade han uppnått en ålder av 61 år, 10 månader och 11 dagar. Han sörjes närmast av maka och 9 barn, samt 3 systrar och 1 bröder. Jordfästningen ägde rum i Mt. Olive kyrkogård. Frid över hans minne!

JONAS ERLANDSON.

Sven N. Rodström

Mannen, som en gång i tiden bar detta namn, var en av de stilla i landet. Han gifte sig aldrig. Hans hjärta hörde hans Gud till. Därför älskade han också Guds rikssak på jorden så högt, att den skulle få ärva honom. Av sin efterlämnade förmögenhet skänkte han nämligen blott en liten del till släktingar. Till missionsvännernas barnhem i Phelps skänkte han $1,000.00. Omkring $34,000.00 lade han ut till olika verksamhetsgrenar inom Augustana-synoden, och av dessa fick Bethphage, som han varmt älskade, broderloten

omkring $21,000.00. Redan före sin död skänkte han Bethphage $1,000.00 i penningar och 40 acres land i Texas.

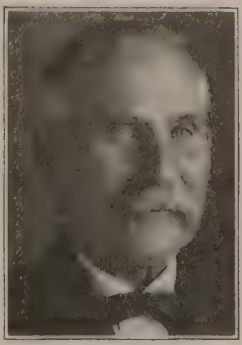

Den blide, försynte mannen gjorde ej något väsen av sig. Stilla var hans gång, men säker. Den plats, där man säkrast kunde träffa honom, var i Guds hus vid gudstjänsten. Han föddes den 13 augusti 1846 i Åsele, Sverige, kom till Amerika 1868. Från Hobart, Indiana, där han först slog sig ned, flyttade han till Holdrege, Nebr., 1885. Samma år förenade han sig med Sv. luth. Bethel-församlingen. En av hans arbetskamrater skriver om honom: "Han var en trogen och uppoffrande medlem till sin död". De orden betyda mer från den kamraten än vad de möjligen ge intryck av. Ty de äro i djupaste mening ämnade att vara sanna. Rodström dog den 8 maj 1925, och hans stoft vilar i Holdreges kyrkogård.

Ett skönare minne kan man svårligen efterlämna. Gud give, att där funnes gott om sådana Herrens lärjungar.

C. A. LONNQUIST.

Maria Carolina Swenson

Den trogna Herrens tjänarinna, som bar ovanstående namn, föddes i New Sweden, Ia., den 18 okt. 1862. Föräldrarna voro den välkände samfundsmannen Oliver Stephenson och hans maka Maria Helena, född Johnson. Gudsfruktan och gästvänlighet kännetecknade barndomshemmet, och dessa dygder voro den hänsovnas prydnad hela livet igenom. Tidigt flyttade föräldrarna till Swedesburg, Ia., varest hon i hemmet och församlingen erhöll en vårdad uppfostran. Här konfirmerades hon 1877. Pastor Carl Walleen, som då var nämnda församlings lärare, höll hon hela sitt liv i tacksam hågkomst, emedan hon under hans kärleksfulla vård mognade till den kristliga karaktär, som blev utmärkande för hela hennes livsgärning.

Den 16 aug. 1893 ingick hon äktenskap med pastor Christian Swenson, som kort förut invigts till det heliga predikoämbetet. Under de 33 år av ett lyckligt hemliv, som Gud gav makarna tillsammans, var hon alltid lycklig över att få tjäna Gud, sin make och sina barn och var outtröttlig i att göra hemmet till en vederkvickelse- och viloplats för familj och vänner. Här var hon den ömma,

omtänksamma, tjänande modern, som i första hand hade makens och barnens både andliga och lekamliga väl om hjärtat. Hon sökte ock komma Gud närmare varje dag och beflitade sig om att föra andra till honom. Bibelns Gud var hennes Gud, och de kristnas helgelseliv, som bibeln framhåller, var hennes liv i Mästarens fotspår.

Kyrkan var för henne ett heligt rum, och hennes plats där stod aldrig tom. Och hon kunde stundom bli så hänförd med anledning av de rikliga tillfällen som gåvos till uppbyggelse i Guds hus, att hon till och med glömde sina kroppsliga svagheter. Där fann hon, som hon sade vid ett tillfälle, styrka för kommande prövningar. Hennes gudstjänstbehov framtvingades ej därav, att hon var prästfru, utan av andelivets behov att få komma närmare Gud och hämta vederkvickelse ur de livskällor, vilka framspringa i ordet om Guds lamm, som borttager världens synder.

Under de senare åren av hennes liv blev hennes hälsotillstånd allt mer vacklande, även om det ej märktes så tydligt, emedan hon skötte sitt hem och deltog i församlingslivet ungefär som vanligt. Men så småningom förtärdes hennes livskrafter, och man började ana, att arbetsdagen led mot sitt slut. Allt vad läkarekonsten förmår att uträtta, stod henne till buds, men förgäves. Under en tid av nära fem månader fostrades hon på sjuklägret. Och hon bar sitt lidande med kristligt tålamod, ty sade hon: "Gud vet vad som är bäst för oss". Efter att ha vårdats på Bethesda och Ancher hospital i St. Paul, Minn., avled hon den 22 okt. 1925.

Den frigjorde anden lämnade tälthyddan och fördes av Guds änglar till det hem, som Jesus berett, ty hon insomnade stilla och fridfullt i tron på Kristi försoning. De många sköna vittnesbörd om innerlig barnaförtröstan till Herren, som den hänsovna uttalade på sitt dödsläger, äro oförgätliga minnen för de kvarlämnade. Dessa äro: maken, dottern Helena, skollärarinna i St. Paul, samt sönerna dr Paul C. Swenson och dr Arnold O. Swenson.

Begravningsgudstjänst hölls i Zions-kyrkan i St. Paul den 26 okt., då dr Peter Peterson från Chicago, Ill., och dr J. A. Krantz från Cloquet, Minn., predikade, den förre på engelska och den senare på svenska. Likaså talade församlingens pastor om den hänsovnas ädla livsgärning. Stoftet vigdes till griftero av pastor J. E. Linnér, varefter det nedmyllades i Roselawn-kyrkogården i St. Paul, i enlighet med den hänsovnas uttryckta önskan. En minnesgudstjänst hölls i hemförsamlingen i Marine den följande dagen. I denna deltogo alla Chisago-distriktets pastorer samt pastor J. E. Linnér och mr Arthur Carlson, som representerade församlingen. Stunden i Herrens gårdar var gripande. Frid över den ädla makans och moderns minne! C. S.

Jennie Albertina Burgeson

Det är en verklig glädje för en pastor att i en årskalender sådan som KORSBANERET få skriva några erkänslans ord angående en sådan medlem

som fru Burgeson. Döden är väl alltid den "objudne gästen", men vid detta tillfälle tilldelade han ett mer än vanligt förkrossande slag.

Fru Burgeson föddes i Chicago, Ill., den 30 maj 1887. Såsom barn var hon med vid Messias-församlingens stiftelse. Vid dess altarrund gav hon Frälsaren sina trohetslöften. Under dess skygd utvecklades hennes andliga livsintressen. Där knöt hon det heliga hymens band. Där frambar hon sitt barn till Herren, och där samlades slutligen hennes nära och kära för att säga henne ett sista farväl.

Vad så Guds församling varit för henne uppskattade hon högligen, och hon gengäldade det genom att helga både kropps- och själskrafter åt Herrens tjänst. Hennes tid, krafter och intresse syntes räcka till för allt inom Guds rike. Hon var verksam inom kören, och vid olika tillfällen skötte hon organistsysslan. I söndagsskolan undervisade hon oavbrutet. Hon tillhörde alla föreningarna och var en ledande kraft inom alla. Särskilt lågo de unga henne ömt om hjärtat, och vad hon uträttat för dessa inom församlingen kan icke överskattas.

Dessutom upptogs en stor del av hennes tid för arbete inom Kvinnornas missionsförening. Inom

denna tjänade hon såsom ordf. för Västra Chicagodistriktet, såsom sekreterare och kassör för Illinois-konferensen, och för synoden skötte hon den avdelning som benämnes "In Memoriam".

Men vad som giver ett särskilt värde åt denna mångsidiga verksamhet är det helgade själsliv, ur vilket den framväxte. I sitt hem var hon den ideella husmodern. I den enskilda andakten och i den allmänna gudstjänsten sökte och fann hon den kraft, som hövdes för de många bestyren.

Så kom det kroppsliga lidandet, men icke ens detta kunde dämpa hennes intresse i det kyrkliga arbetet. I stället förvandlades sjukrummet till en mötesplats, där sådant arbete utfördes. Det påminde inte så litet om den bibliska berättelsen om Dorkas, där det omtalas huru de gråtande visade de kläder m. m., som hon förfärdigat åt behövande. Lidandet tilltog dock, och hon måste utbyta hemmet mot lasarettet. Där utandades hon sin sista suck den 28 nov. 1925 i en ålder av endast 38 år.

Hon är djupt sörjd och saknad av make, dotter, syster och bror. Men i det tårade ögat lyser även troshoppet, som talar om ett saligt återseende.

Carl A. V. Lund.

Olof Hedlund

Det var mig liksom jag stått vid en Abrahams grav, då jag den 29 nov. i fjol tillsammans med pastor Odell vigde den gamle Hedlunds stoft vid

jorden i kyrkogården utanför Holdrege. Lång hade den gamles levnad varit. Nära 99 år. Välsignad hade den också varit för hela vår stam härute i bygderna, där han ofta tjänade som präst, fast han inte var präst eller ville låta viga sig därtill.

Till yrket var han smed. Men härute på prärien, där han var en av de första nybyggarne, fick han sig egen jord och räknade sig själv som lantbrukare. Under den tidiga nybyggaretiden skötte han sin farm, vässte plogskär i sin smedja åt grannarna och samlade folket omkring sig som ordets förkunnare, innan församlingarna i Kearney och Phelps counties hunno få pastorer. Efteråt var han prästernas trognaste stöd och anlitades flitigt såsom lekmannapredikant. Han hade ett ovanligt klart och redigt huvud, mjuk och behaglig röst och stor ledighet att uttrycka sig. Därför hörde man honom inte mindre gärna, än om han varit präst. Den gamla stammen, av vilken de flesta nu äro borta, vördade honom, tycktes det mig, som om de sett i honom en profet. Han hade bistått dem och tröstat dem med Herrens ord under gräshoppsdagarna och fattigdomens försakelsetid som ingen, och så blev han dem alla kär.

Men även sedan den tiden hörde till det flydda och ett nytt släkte kommit, som ej varit med eller kände mycket till honom från hans krafts dagar, skred den blide, ännu i nittiotalet kraftige åldringen fram ibland oss, aktad och vördad av alla. Han var naturligtvis diakon, var han var bosatt. Han bodde ju mesta tiden inom Bethelförsamlingen i Holdrege. De visa råd han där givit och det inflytande han där utövat kunna väl icke av människoblick numera granskas. Men det är visst, att han i hela bygden härute varit en storkraft, enkel och anspråkslös som han än var.

Olof Hedlund var född i Katrinaberg, Hälsingland, den 13 jan. 1827. Med hustru och son, som var blott några månader gammal, reste han till Amerika 1857. Nitton år tillbringade han i Illinois, där han kom i beröring med och lärde sig älska banbrytarne Hasselquist, Esbjörn och Jonas Svensson. År 1876 kom han till Nebraska och bodde på sin farm några mil utanför Holdrege, tills han var 76 år gammal. Då skulle han ju unna sig vila och flyttade in till staden. Han bodde där blott två år. Han trivdes där icke. Hur kunde han, som ett långt liv bott vid naturens barm? Så flyttade han på ett stycke jord i närheten av Hershey, Nebraska. Sista åren av sin levnad tillbringade han hos sin dotter. Två söner och tre döttrar överleva honom. Hans trogna stöd, den åldriga makan, fick hembud för några år sedan.

C. A. Lonnquist.

Anna Lovisa Knock

"*Hennes söner stå upp och prisa henne säll.* Ords. 31: 28.

Dessa ord utgjorde texten vid vår moders begravning, och de besannas även vid tecknandet av denna lilla minnesruna över vår älskade moder, som avled i tron på sin Frälsare den 6 dec. 1925 i en ålder av 77 år, 9 mån. och 20 dagar. Dödsbudet kom till henne medan hon tillfälligtvis vistades hos sin son, pastor A. W. Knock i St. Paul, Minn. Eljest hade hon de senare åren bott i eget hem i Minneapolis, samma stat.

Anna Lovisa Knock, född Lindquist, föddes i Karlskoga, Värmland, den 16 febr. 1848. Redan i unga år kom hon till tro på Herren. Vid 20 års ålder kom hon till Amerika och Chicago, Ill. Här ingick hon 1875 äktenskap med Carl Gustaf Knock. Någon tid bodde de i Highwood, Ill., men flyttade följande år till Gowrie, Ia., där de köpte ett litet stycke land och fingo genomgå alla nybyggarelivets prövningar. Här förenade de sig med den sv. ev. luth. församlingen på platsen och togo livlig del i verksamheten. De välsignades med fem gossar och fem flickor. Gudsfruktan och

förnöjsamhet gjorde hemmet rikt. Stor sorg drab bade oss genom vår faders död den 21 juni 1893. Det äldsta barnet var då 14 år och det yngsta 1 år gammalt. Men åren gingo. Sönerna blevo vuxna och grepos av lust till studier och begåvo sig till högre läroverk. Då ingen av sönerna ville bli kvar på landet, flyttade familjen till St. Peter, Minn., där barnen studerade vid Gustavus Adolphus College, varest sex av dem togo studentexamen.

Vfir moder fick följa två av sina söner till graven, nämligen pastor David A. Knock, som avled den 23 juni 1918, och dr Carl J. Knock, lärare vid Luther College, Wahoo, Nebr., som avled i vår moders hem i Minneapolis, Minn., den 28 januari 1923.

Vår moder var ömhjärtad och givmild. Medan hon bodde på landet, fann hon stor glädje i att sända oss gossar in till staden med förråd till mindre bemedlade familjer. Pastorsfamiljen var alltid den första att få mottaga gåvor in natura. Guds rikssak låg henne alltid ömt om hjärtat. I sitt testamente hade hon ihågkommit Hednamissionen, Pensionskassan och Betfage-missionen. Gustavus Adolphus College hade hon ihågkommit med en gåva sommaren före sin död. Hennes hem stod alltid öppet för vänner och främlingar.

Då yngsta dottern gifte sig med pastor John Benson, flyttade vår moder med dem till Silverhill, Ala. Då pastor Benson antog kallelse till Kina, köpte hon sig ett hem i Minneapolis, Minn., varest dottern, fru W. R. Youngquist, med familj bodde tillsammans med henne. Här tillhörde hon

de senare åren Calvary Lutheran Church, varest ock hennes begravning hölls den 9 dec. Stofthyddan fördes sedan till Gowrie, Iowa, där ännu en begravningsgudstjänst firades i kretsen av många gamla vänner och f. d. grannar. Jordfästningen ägde rum i Gowrie gravgård vid sidan av makens stoft, som vilat där redan 33 år.

De efterlämnade barnen äro: Fru Joseph Johnson, Lincoln, Nebr.; pastorskan B. E. Walters, Merrill, Wis.; pastor E. G. Knock, Denver, Colo.; F. Edwin Knock, Buffalo Lake, Minn.; pastor A. W. Knock, St. Paul, Minn.; fru F. A. Udden, Braham, Minn.; fru W. R. Youngquist, Minneapolis, Minn., och pastorskan John Benson, Kikungshan, Honan, Kina.

Ödmjukt lägga vi denna minneskrans på vår moders grav och tacka Gud för vad han givit oss genom en sådan kristlig moder. "Saliga äro de döda som dö i Herren härefter. Ja, säger Anden, de skola få vila sig från sitt arbete, ty deras gärningar följa dem." (Upp. 14: 13).

E. G. Knock.

C. A. Smith

Överste Smith war en av vårt lands mest framstående och patriotiske svensk-amerikaner. Skulle allt skrivas, som kunde sägas om honom, bleve det en hel bok.

Han föddes i Boxholm, Östergötland, Sverige, den 11 dec. 1852. Fadern var soldat och på lediga stunder snickare.

Den fattiga korporalstugan blev snart barnflocken för trång. Carl Axel kom med föräldrarna 1867 till Meeker County, Minn. Varje morgon under vintern gick han fem engelska mil till folkskolan.

Till fots begav han sig senare till Minneapolis och tog tjänst hos guvernör Pillsbury. Om nätterna studerade han. Guvernören tillsade honom att ej sitta uppe så länge, men det hjälpte ej. Då sände guvernören honom till statsuniversitetet. Efter avslutade studier sade guvernören till honom: "Carl, jag behöver en kompanjon i mina affärer. Jag önskar få dig." Smith svarade: "Jag har inga penningar." Guvernören sade: "Penningar har jag. Du har ett gott hjärta och ett gott huvud." Så blev unge Smith guvernörens kompanjon.

Efter en följd av år sade guvernören: "Carl, jag är gammal. Affärerna äro vidlyftiga. Tag du skogarna och sågverken, och jag behåller mjölkvarnarna. Vill du giva min hustru ett par tusen dollars intresse i sågverken, så gör det." Så skedde. Efter några år sade hon: "Carl, giv mig min lilla insats i sågverken." Han gav henne $10,000.00.

År 1887 grundlades "C. A. Smith Lumber Company." År 1893 inköptes ett större område vid Camden Place, Minneapolis, Minn. Där anlades ett av världens största, om ej det största, sågverk i världen. Brädgårdar omfattade 80 acres. Ända till 115,000,000 fots virke sågades per år.

Från Minneapolis flyttade Smith sin industri till västkusten och anlade sina affärer vid Marshfield och Coos Bay, Oregon. Själv bosatte han sig med familj i Berkeley, Calif.

I Minnesota var Smith delegat till det republikanska nationalkonventet 1892 och tjänstgjorde som "Presidential Elector" 1896.

Som donator var han kanske den mest framstående svensk-amerikan vi ägt. Han gav Bethany College, Lindsborg, Kans., en trakt skogsland, väderad till $50,000.00, och Augustana College and Theological Seminary, Rock Island, Ill., likaledes skogsland, värderat till $25,000.00 samt Grace Church, Minneapolis, Minn., $10,000.00. Fru Smith bekostade den engelsk-luth. Salems-församlingens i Minneapolis nya kyrka, $30,000.00.

Till de nödlidande i Sverige sände han under "nödåren" mycken hjälp. Till vårt arbete i hednavärlden skänkte han årlig uppmuntran i ord och handling. Många fattiga ynglingar och jungfrur fingo av hoonm hjälp till studier. Hans ädla maka och snälla barn stodo honom trofast bi i kärlekens verk.

Smith var i många år svensk konsul i Minnesota. Av konung Oscar II utnämndes han till kommendör av Vasa orden.

År 1878 förenades Smith i äktenskap med en

ädel jungfru, Johanna Anderson. Detta äktenskap, i alla avseenden lyckligt, välsignades med tre präktiga söner och tre älskliga döttrar. Äldste sonen, Oscar, fick tidigt flytta till det himmelska hemmet för Jesu skull. Sönerna Vernon A. och Carroll W. Smith göra heder åt föräldrarna och fortsätta affären med glans. Äldsta dottern, Naun, är gift med Frederick S. Warrner, Berkely, Calif. Den andra dottern, Adeline, är gift med kapten Edward A. Everts, U. S. A., Banning, Calif., och den tredje är gift med Philip M. Rodgers, Honolulu.

Smith avsomnade den 9 december 1925. För Jesu skull fick han en rik nådelön i himmelen. Frid över hans minne!

JOHANNES TELLEEN.

Gustaf och Johanna Anderson

Föremålen för denna lilla minnesruna tillhörde sedan år 1883 sv. ev. luth. församlingen i Lake City, Minn. Såsom trogna medlemmar gåvo de församlingen sitt första och varmaste intresse samt deltogo flitigt och oförtrutet i arbetet för Guds rikes utbredande i världen. Så t. ex. tjänade Anderson under en följd av år som diakon inom sin hemförsamling.

Anderson föddes i Bohuslän, Sverige, den 5 dec. 1841. Till Amerika ankom han 1865. Han avled den 29 december 1921. Han hustru Johanna, född Larson, föddes i Knarsta, Sverige, den 17 sept. 1845. Hon kom hit till detta land 1868. Avled

den 30 dec. 1925. Makarna inträdde i äktenskap med varandra den 8 maj 1869. Detta äktenskap välsignades med tre barn, alla numera avlidna.

Till minne av en son, som avled vid 30 års ålder, skänkte makarne sin församling en präktig kyrkklocka. Dessutom ihågkommo de i sitt

testamente församlingen med en gåva å $3,500.00. Likaledes hemmissionen med $2,500.00; Bethphage-missionen med $2,500.00; Vasa barnhem med $1,500.00; Bethany barnhem med $1,500.00 och ålerdomshemmet i Chisago City med $1,500.00. Med anledning härav beslöt den församling de i livstiden tillhört vid sin senaste årsstämma att göra dem till "In Memoriam"-medlemmar i K. H. & H. M. förening. Frid över deras minne!

E. O. V.

Lars Johan Johnson

En sann medlem av Kristi kyrka, den satsen säger vad föremålet för denna teckning var. Född i Vilska Kleva, Västergötland, Sverige, ankom han till Amerika 1879. I äktenskap inträdde han med Anna Sophia Erikson den 2 aug. 1877.

Efter ankomsten till detta land förenade sig de unga makarna strax med en luthersk församling. Deras äktenskap välsignades med nio barn, av vilka sex leva och sörja faderns bortgång. Familjen bodde i många år i Omaha, Nebr., flyttade sedan till Mead och slutligen till Osceola, samma stat. På denna plats var det vår vän fick hembud den 18 sistlidne januari.

Den hänsovne var en varmhjärtad kristen. För honom var kristendomen liv och hjärtesak. Herren hade vunnit honom i unga år. Aldrig stod han utanför Guds församling. Högt skattade han sitt medlemskap i densamma. Omkring hemmet och församlingen samlade sig hans intresse. På dessas altare offrade han villigt det bästa han hade. Han ägde en djup blick för det andliga. Till kyrkan gick han lika regelbundet som till måltiderna för att få sina andliga behov tillfredsställda. Och han var en ganska krtisk åhörare.

Men förstod han blott att hjärtat var rätt hos predikanten, kunde han lätt ha överseende med andra brister. En präst skulle, enligt hans mening, först och sist vara lärd av Gud och för övrigt äga den naturliga begåvningen. Boklig bildning skattade han högt och var själv en flitig läsare av vår kyrkas bästa uppbyggelselitteratur. Våra kyrkliga tidningar läste han mycket noga och var väl underrättad om vad som tilldrog sig på det kristliga och kyrkliga området, särskilt inom vår synod.

Hans hemliv var präglat av Kristi sinne. Han var fader i sitt hus, enligt gammal god svensk sed. Han var den som förde spiran, och hans trogna maka understödde honom fullständigt. Ofta hördes han säga, att det var hennes förståndiga hushållning, som möjliggjort familjens betryggade omständigheter. Han ägde inga stora summor att bortskänka, men han gjorde sin del, och detta med gott hjärta.

Inom församlingen åtog han sig med glädje varjehanda tjänster, som lades på honom. Sålunda var han söndagsskolföreståndare under en lång följd av år. Söndagsskolan betraktade han som församlingens viktigaste missionsfält och var vidsynt i språkfrågan. Han var likaledes ledamot i kyrkorådet inom de respektiva församlingar han i livstiden tillhörde. Han tog det varmaste intresse i alla församlingens angelägenheter. Församlingens och samfundets väl låg honom ömt om hjärtat. För dem bad och levde han. Han var en betydande andlig kraft i den församling, han tillhörde. Han var alltid på sin plats i kyr-

kan, och var han någon gång borta, så märktes strax tomrummet.

Med sin bibel var han väl förtrogen, och denna bekantskap återspeglade sig i hans liv. Församlingens pastor ägde i honom en trogen vän och medarbetare. Särskilt stödde han den andliga sidan av verksamheten. Han var icke rik på jordiskt guld, men på övervinnande tro och barnslig förtröstan.

Hans stoft lades till ro i familjegraven i Mead, Nebr. Saknaden efter honom är kännbar i hem och vänkrets, men återseendet står kvar. Vile han i ro till uppståndelsens morgon. Frid över hans minne! ADOLF SERENIUS.

Matt Lethin

Sv. Luth. Bethlehems-församlingen i Elgin, Ill., räknar bland sina grundläggare en stamtrupp av särdeles fromma, kristligt sinnade män och kvinnor, vilka genom erfarenheter i en levande tro kunde giva skäl för det hopp, som i dem var. Bäraren av ovanstående namn, eller Mathias Person Lethin, såsom det står bokfört i församlingen, var bland dessa en ledande kraft, som blev till största välsignelse för församlingens andliga stadga och utveckling. Redan från början invald i församlingens kyrkoråd, förblev han där oavbrutet till sin död, de senaste åren såsom hedersledamot. Under en lång följd av år var han ock föreståndare för söndagsskolan samt deltog

för övrigt i det kyrkliga arbetet med en trohet och klokhet, som Herren främst söker hos sina förvaltare.

Matt Lethin var född i Jemshög församling i Belkinge den 10 oktober 1843 och ankom med sin yngre broder, Sven Lethin, till America och Elgin 1868. Här upprättade de inom kort en skrädderiaffär under firmanamnet "Lethin Brothers". Firman tillvann sig snart förtroende för sin yrkesskicklighet och kommersiella ärbarhet, tilldrog sig en synnerligt pretentiös kundkrets och ansågs i många år vara i sitt slag den förnämsta i staden och vida däromkring.

Men dessa bröder ägde en högre ambition än den som sysslar med den yttre människans beklädnad, och denna hade hos dem blivit väckt i en lycklig omvändelse till Gud, då de till sin inre människa fingo mottaga den yppersta klädnaden. Deras liv fick därmed en genomgående kristlig riktning.

Liksom deras affär, grundade de tillsammans även sitt hemliv. De ingingo båda äktenskap samtidigt och firade dubbelbröllop med tvenne systrar av samma kristliga sinnelag, Carolina och Mathilda Samuelson, döttrar till de fromma och aktade makarna Johannes och Johanna Samuelson.

Båda byggde de ock sina komfortabla hem sida vid sida och näst intill systrarnas föräldrahem. Om man någonstädes funnit en familjeidyll i trefaldig samklang, så var det väl här.

Men nu har Matt Lethin, såsom flera av hans närmaste före honom, hädankallats för att sälla sig till dem, "som endast gått i förväg till ett mycket bättre hem." Sina fem sista levnadsår tillbragte han hos sin dotter Ruth och hennes man, pastorn i Courtland, Kans., dr E. P. Olsson. Här hos sina kära trivdes han utmärkt väl, älskad och omhuldad. Och där avled han den 5 febr. 1926 i en ålder av 82 år, 3 månader och 25 dagar.

Med Matt Lethin bortgick ur tiden en man, som var en kristlig föresyn för andra. Att i allt göra sitt bästa var honom en samvetssak. I sin verkstad var han en ordningens man, punktlig och redbar, vänligt tillmötesgående mot kunder och biträden, ofta med försakelse av egna fördelar. — I sitt hem var han en trogen make och ömhjärtad fader, sträng mot sig själv, god och mild mot andra. Här övade han ofta Guds ords läsning och bön med de sina, ej i lagisk utan i evangelisk anda. Ödmjuk och fridsam, var han präst i sitt eget hus. — I sin församling var han ett ledande ljus, som ock värmde utan hetta. Alltid var han på sin plats i kyrkobänk och vid rådsbord. Han älskade och vördade Herrens vigda tjänare, ej minst sin egen pastor, som i honom ägde en uppriktig vän och förebedjare. I kyrkorådet var ingen av hans kolleger mer inflytelserik än han. I hans ande fanns ingen falskhet, och därför tog han avstånd från alla

ränksmiderier samt vandrade i ljuset. Sina egna brister kände han med sorg, ty han levde nära sin Herre och Frälsare. Han var nitisk och verksam i Guds rike såsom få samt uppoffrade ända till slutet av sitt liv med glädje av sina måttliga tillgångar betydliga penninggåvor till varjehanda ändamål i församling och samfund.

Sådan är bilden av denne Mathias, en trogen Jesu Kristi lärjunge, vilkens helgade liv i ord och vandel ännu talar till oss, fastän han död är.

I Ada kyrka i Courtland hölls sorgegudstjänst, varvid pastorerna Chas Pehrson, dr E. F. Pihlblad och C. H. Hjortholm deltogo. Stofthyddan fördes därpå till Elgin för att nedbäddas i familjegraven i Bluff City Cemetery. Den högtdliga begravningen hölls i Bethlehems-kyrkan med den församling, som den hänsovne varit med om att stifta. Pastor F. R. Carlson talade över "En rätt israelit, i vilken icke var något svek", pastor Philip Theländer över "Gamla vänner i dalen" och dr E. P. Olsson om "Vår gamle väns sista dagar — ett föredöme i trons ståndaktighet." — Matt Lethin överleves av sina sju barn: dottern Teckla, maka till dr Ph. Andreen, och dottern fru Agnes Lundgren, båda i San Diego, Calif., samt dottern Ruth, pastorskan i Courtland, Kans., sönerna Emanuel och Elmer Lethin i Moline, Ill., Walter i Los Angeles, Calif., och Anton i Beloit, Wis., samt dessutom av 18 barnbarn och 2 barnbarnsbarn.

S. G. Öhman.

Olof Hult

Bland Värmlands-läsare med åtrå till den kyrkliga frihetens land, Amerika, på sextiotalet hitkomna, var även Olof Hult. I oktober 1868 anlände han med hustrun, Christina Brattlund Hult, till Moline, Illinois.

Född den 10 mars 1839 vid Torsby smedjebruk, Värmland, var han då 29 år gammal. Av urgammal, synnerligen kraftig smedsläkt, hade han själv stått i smedjan sedan fjorton års ålder. Under sitt långa liv av 87 år hade han aldrig haft en sjukdom, icke ens i barndomen, i sin krafts dag ett präktigt exempel på härdad svensk mannakraft.

De sade mig i Torsby 1909, att han var en Värmlands-glad yngling med spelande muntert lynne, dock strängt sedesam. Hans konfirmationspastor grät och förmanade barnen, — men sände gossen efter läskevaror under själva lektionstimmarna.

Så kom den stora väckelsen till nordvästra Värmlands andliga mörker. Norska lekmannapredikanter, av äkta roseniansk typ, anlände nära Torsby. En av dessa var medlet i Guds hand till min faders djupgående väckelse och ledning till

rättfärdigande tro på Kristus. En gång under de sista åren frågade jag min fader: "Kunde ni unga och nyomvända på tjugo till tjugotvå års ålder fatta Luther, Rosenius, Norborg?" Då såg min fader på mig med ett uttryck av förvåning: "Ja, visst förstodo vi!" Det måste ha varit en djup hunger efter Guds ord, som smälte stadig mat alltifrån de andliga födelsedagarna!

Doktor Olof Olssons Värmlands-koloni hit väckte emigrationstankarna. Min fader var en ivrig vän av den amerikanska frikyrkan. Blott med årens gång lärde han sig förstå statskyrkan.

I Molines första lutherska församling blev han snart verksam. Där var han diakon i 21 år, en tid söndagsskolföreståndare, verksam i ungdomsföreningen alltifrån dess organisation. Gärna, nästan helst, ville han vara bland de unga! Det var så livet igenom. Han behöll därför ett ungdomsfriskt, vaket, intrycksbegärligt sinne. Tre år var han medlem av styrelsen för Augustana College och Seminarium.

För en oskolad lekman var han väl beläst i uppbyggelseskrifter, i solid teolcgi, skönlitteratur, och tidsfrågor. En gång gav jag honom till födelsedagsgåva filosofen Euckens stora verk, "En ny Världsåskådning,"—en hård nöt att knäcka! Han genomgick eftertänksamt detta digra arbete.

Hans livssfär var: Hemmet, verkstaden, kyrkan.

Från min fader lärde jag mig bekännelsesinnet, kärlek till kyrkans bekännelse och till Kristusbekännelsen i församlingen. Tidtals var Olof Hult kritisk mot kalla. lärovirriga, om själar lik-

nöjda herdar, — han hade upplevat väckelsetidernas vårliv. Åren mildrade omdömet.

Hustruns hurtiga troslif, huslighet, gästvänlighet, intuitiva skarpblick voro honom till stor hjälp.

En bönens och förbönens man, fostrades han strängt i Andens skola genom sorger, förluster, missräknade förhoppningar, makans bortgång 1896, fyra barns hemgång, — Guds nåd i Kristus mognade honom därigenom. Då han den 17 mars 1926 efter en veckas lunginflammation insomnade, Kristustroende, var han en rustad evighetspilgrim, en ödmjuk, emedan ödmjukad man. Fem barn och fem barnbarn efterlämnades.

"Vill ni alltfort vila på den gamla grunden?" frågade jag honom kort före uppbrottet. "Ja, det vill jag," svarades med trons enkla visshetsallvar och fåordiga tillräcklighet.

Det gick en hjärtegod man ur tiden vid hans frånfälle, en av de få kvarblivna från de friska dagarna.

Men en Kristus-pilgrim hör ju hemma, icke sant? ADOLF HULT.

Nels P. Peterson

Ett mera bemärkt dödsfall inträffade i Ludlow, Pa., den 3 sistlidne april, då ovannämnde person efter en längre tids sjukdom avled i en ålder av 66 år, 1 månad och 24 dagar. Den avlidne

var född i Frödinge församling, Kalmar län, Sverige, och ankom hit till detta land och Ludlow 1889. Redan från början av sin hitkomst deltog han med kraft och intresse i härvarande församlings verksamhet. I närmare 30 år tjänade han troget och outtröttligt såsom församlingens söndagsskolföreståndare. Endast kort före sin död nödgades han på grund av hälsoskäl avgå från denna befattning. Han tjänade som diakon i över 25 år och blev som sådan icke sällan påkallad att i pastorns frånvaro leda gudstjänsterna. Detta gjorde han på ett berömvärt sätt. Flera gånger tjänade han som ombud till konferens- och synodalmöten. I tvenne år var han ledamot i New York-konferensens missionsstyrelse. Även inom samhället var han högt aktad och värderad. En allvarlig kristen av den gamla stammen, visste han på vem han trodde och bevisade sin kristendom i både ord och handling. Han har därför lämnat efter sig ett stort tomrum både inom församlingen och samhället.

Peterson var sedan 1885 förenad i ett lyckligt äktenskap med sin nu efterlämnade maka, Maria Elizabeth, född Swenson. Deras äktenskap välsignades med 7 barn, av vilka 6 äro i livet och som jämte makan och modern stå sörjande vid

hans bår. De äro fru Elin Anderson och Godfrey i Jamestown, N. Y., Oscar i Irvineton, Pa., pastor Ernest W. Peterson, Ashtabula, Ohio, teol. stud. Harry A. Peterson, Augustana Seminarium, Rock Island, Ill., och Albert, studerande vid Upsala College, East Orange, N. J.

Begravningen ägde rum den 8 april under stor tillslutning av släkt och vänner från när och fjärran. Den hädangångnes pastor höll likpredikan på svenska över Matt. 25: 21 och på engelska med Upp. 14: 13 som text, samt uppläste personalia och inkomna sorgebetygelser. Stofthyddan nedbäddades i Ludlow kyrkogård, varest den vilar på en förhoppning till uppståndelsens morgon. Frid över den hänsovnes minne!

A. S. PEARSON.

Anders Alfred Ekström

Anders Alfred Ekström föddes i Ekeby församling, Östergötland, Sverige, den 9 oktober 1845. Till Amerika ankom han 1870 och förenade sig samma år med sv. luth. Berea-församlingen i Freehold, Pa. Följande år ingick han äktenskap med Maria C. Norrbom. Makarna bosatte sig ett par mil från kyrkan och bodde där i 37 år. På grund av sitt kristliga sinne, sin begåvning och nitälskan för Guds rike intog Ekström en ledande ställning inom församlingen. Nästan oavbrutet tjänade han som diakon och deltog både som föreståndare och lärare i söndagsskolan.

År 1907 flyttade familjen till Titusville, Pa., och ingick i sv. luth. Immanuels-församlingen, vilken han tjänade som diakon till sin död. Han avled den 8 juli 1926 i en ålder av 80 år och 9 månader. Han efterlämnar två söner och två döttrar samt 9 barnbarn.

Ekström var en allvarlig kristen, fast grundad i Guds ord och vår lutherska bekännelse, en nitisk församlingsmedlem och trogen samfundsman, väl känd inom New York-konferensen. Han hade lätt att uttrycka sig, vadan han under församlingens vakanstider ofta ledde gudstjänsten och var en gärna hörd predikant.

Begravningen förrättades i Titusville söndagen den 11 juli, då pastor J. A. Rinell, en gammal vän till den avlidne, predikade över Ps. 16: 6, som av den hänsovne själv valts till text vid detta tillfälle. Därpå fördes stoftet till Bereaförsamlingens i Freehold kyrka, där både nämnda församlings lärare, pastor Anton Linder, och pastor J. A. Rinell voro talare. Jordfästningen förrättades av pastor Rinell, därvid biträdd av pastor Linder. Stoftet vilar bredvid makans i Berea kyrkogård till uppståndelsens morgon. Frid över hans minne!

J. A. Rinell.

Anders Dahlen

Under en lång följd av år stod Anders Dahlen i tjänst som orgelnist, skollärare, körledare och delvis predikant i några av synodens församlingar. Han kom till Amerika 1868. I La Porte, Ind., betjänade han den sv. luth. församlingen som dess orgelnist. Han höll ock publik skola, vartill han berett sig vid Valparaiso universitetet. Från La Porte kallades han till orgelnist och skollärare inom Salemsförsamlingen, Chicago, Ill. Efter en mångårig trogen tjänst här kallades han till samma sysslor i Vasa, Minn. Här hade han ock uppdrag att leda gudstjänsten, då Norelius och Fremling voro borta i ämbetsgärning. Hans predikoutkast bära vittne om sorgfällig förberedelse och god reda.

Efter att ha troget skött sina sysslor i många år återvände han med familj till Chicago, varest han förenade sig med Betlehems-församlingen. Här kvarstod han till dess han den 12 maj 1926 löstes från alla jordiska band i en fridfull övergång till den eviga världen, vartill han från unga år omsorgsfullt berett sig.

Dahlen föddes i Dalsland, Sverige, den 23 jan. 1847. Han ingick äktenskap med Ida Johnson, Porter, Ind., den 7 januari 1874. Han efterlämnar henne och 7 barn, vilka djupt känna förlusten av en huld make och gudfruktig fader. Han har blivit upptagen från jorden, men hans minne fortlever.

En kort sorgegudstjänst hölls i den hänsovnes hem, då dr G. Lundahl, som stått i oavbruten vänskap med honom i 55 år, talade tröstens ord. Den egentliga begravningsgudstjänsten hölls därpå i Betlehemskyrkan, varvid dr H. E. Sandstedt höll likpredikan med 2 Pet. 1: 10, 11 som text och talade om livets seger över döden.

Dahlen stod frisk med sina hjärterötter i den härliga jordmån, som Jesu Kristi livsverk och frälsningsgärning gjort bördig till vår salighet. Hans kristendom var ej den brusande forsen, utan hellre den djupa, lugna floden. Över livet bredde Gud sitt ljus och gav honom till sist en salig död.

G. L.

Gustav Emil Bertell

"Väl gjort, du gode och trogne tjänare, gå in i din Herres glädje", kunde det i sanning sägas med hänsyn till Gustav Emil Bertell, när han lämnade denna oroliga värld för att flytta till det himmelska hemmet.

Den hänsovne var född i Halland, Sverige, den 22 november 1858. Till Amerika ankom han 1880. Han trädde i äktenskap med fröken Betty Sven-

son den 3 maj 1885. Med undantag av de första åren här har han hela tiden varit bosatt i Austin, Chicago, Ill. När sv. luth. Messias-församlingen stiftades där, voro han och hans maka bland de första att ansluta sig till densamma. Och när denna senare på grund av fältets storlek, delades i tvenne församlingar, förenade de sig som "charter"-medlemmar med den nystiftade St. Pauls-församlingen, vilken den hänsovne tillhörde till sin död.

Bertell inlade stor förtjänst om församlingens väl, särskilt under dess första år, då det verkligen innebar stor uppoffring att uppehålla församlingen. I mer än 25 år tjänade han troget som kyrkovärd och i många år som finanssekreterare. Likaledes tjänade han som söndagsskollärare och var ända in i det sista villig att tjäna och hjälpa varhelst det behövdes. I sanning, han var en god och trogen tjänare.

Bertell var en allvarlig kristen. Aldrig var han borta från gudstjänsten, och sällan förlorade han ett givet tillfälle att begå den heliga nattvarden. Han var en hungrande och törstande själ. För honom var ordet ett livets bröd, av vilket han dagligen levde. "Saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det."

Den hänsovne var en riktig läskarl. Han fann alltid tid för läsning av andlig och kyrklig litteratur. Han tog stort intresse i Guds rikes verksamhet icke blott här hemma, utan ock i hednaländerna. Han var en verklig missionsvän. Han var ock en verklig samfundsman. Flera gånger tjänade han som ombud vid våra allmänna större möten. Han var även en god make och tillgiven fader. Han var ock trogen i sin dagliga sysselsättning och därför högt värderad på den post han fyllt i mer än 40 år. Men först och sist var han trogen sin Mästare och Guds församling. Säkerligen är det till sådana trogna tjänare, som Herren säger: "Väl gjort; gå in i din Herres glädje."

Han insomnade i tron på sin Frälsare den 1 december 1925. Vid sitt frånfälle hade han uppnått en ålder av 67 år och 9 dagar. Han sörjes närmast av efterlämnad maka, sönerna Harry, Ernest och Chester, Chicago, Ill., samt dottern fru pastorskan Bertha Tillberg, Moline, Ill., en broder här och tre bröder i Sverige. Frid över hans minne! KNUT ERICKSON.

Elin Wilhelmina Hägglund

Elin Vilhelmina, född Hoof, föddes i Rockford, Ill., den 6 mars 1883. Hon döptes och konfirmerades inom Första sv. ev. luth. församlingen. Föräldrarna härstamma båda från Västergötland, ehuru modern är född här i landet. Båda för-

äldrarna ha kommit från kärnfriska, gudfruktiga familjer. Farfadern var soldat och uppnådde hög ålder, och farmodern blev nära nittio år gammal. Morfadern och mormodern kommo till Amerika redan 1852 och voro till sin död, också vid mycket hög ålder, fromma och synnerligen verksamma medlemmar inom kyrkan.

Elin var ett många böners barn. Vid åtta års ålder förklarade hon för sin moder, att hon kunde bedja med egna ord. Hon levde också ett oavbrutet böneliv till sin död. Äldst bland flera syskon fick hon tidigt lära sig att arbeta och att sköta om de små, det ena syskonet efter det andra. På detta sätt utbildades hennes utomordentliga för-

måga som moder och fostrarinna. Vid tretton års ålder hade hon för tredje gången lunginflammation och svävade en hel vecka mellan liv och död.

Hon var vid sin konfirmation den minsta i sin klass, men kunde sin katekes från pärm till pärm. Hon hade ett utomordentligt gott minne och ett klart förstånd. Hon arbetade metodiskt, fort och väl på samma gång, och hann därför uträtta ett mycket drygt dagsarbete. På grund av de nämnda sjukdomsfallen vågade föräldrarna ej låta henne genomgå högskolan, men sände henne i stället till handelsskolan vid Augustana College. Hon studerade därstädes maskinskrivning och utexaminerades med heder efter ett års studier. Affärsföreståndaren, pastor J. Jesperson, engagerade henne nu till bokhållerska. När årets stora, omfattande räkenskaper avslutades, hade ej det minsta misstag begåtts, och detta på en tid då man ej hade maskin till hjälp vid hopsummeringen. Det följande året tjänade hon som privatsekreterare för rektorn, dr Gustav Andreen, och skrev såväl svenska som engelska.

Under skoltiden besökte hon flitigt bönemöten och de studier som höllos i en s. k. missionsklass. Ledaren av denna klass gav akt på henne de två senare åren, och bekantskapen växte till beundran och kärlek. Den 18 juli 1905 förenades de i det heliga äktenskapet, och fru Elin blev för sin man en verklig hjälp. Under första året hjälpte hon honom vid utgivandet av en liten bok: "Droppar ur nådens hav", författad av kateketen S. A. Nordström. Hon hjälpte honom, då han

tre år var sekreterare inom Illinois-konferensen, och det var hon, som då ordnade konferensens lösa värdepapper i flera dryga häften. Sedan studerade hon på "lediga" stunder sjukvård och utexaminerades som sjuksköterska. Några år senare renskrev hon hans doktorsavhandling vid Brown universitetet. Flera år tjänade hon som kassör för Kvinnornas missionsförening inom konferensen.

Sommaren 1907 besökte hon med sin man och förstfödde son för första gången Sverige och fick ofta erkännande för sitt vackra, rena språk. Sommaren 1923 besökte hon för andra gången det gamla, kära fäderneslandet och satt som ombud vid det första Allsvenska tinget i Göteborg, där hon liksom annorstädes vann allmän högaktning. De fem barnen voro då så pass stora, att hon vågade lämna dem hos vänner, vadan resan beredde henne mycken vila. Hon kom tillbaka med stärkta krafter, men ett år senare blev hon åter moder, denna gång till två små tvilling-bröder. Den ene dog på fjärde dagen, men den andre fick säkerligen en den bästa vård något barn någonsin kunnat få.

Tyvärr sveko hennes kroppskrafter omsider. Hon började blekna och vågade knappast låta väga sig. Själskrafterna förblevo dock oförminskade. Den sista dagen såg hon vackrare och mera intelligent ut än någonsin. Vid fem-tiden på morgonen den 17 juli fanns hon död vid sin mans sida. Kvällen förut hade hon givit honom ett leende så genomskinligt rent och skönt, att han aldrig sett dess like eller väntar att så göra här i tiden.

S. G. Häggluno.

A. A. Lovene

Med A. A. Lovene, som hemförlovades till Guds folks sabbatsro den 20 juli 1926, bortgick en gott begåvad kyrkans man, som kännetecknades av gammaldags djup och innerlig fromhet, en förtroendeman och stödjepelare både i församlingen och samhället. Född i Anderslövs församling, Skåne, den 14 april 1856, blev han i sin tidiga barndom föräldralös, men skaffade sig dock genom flit och god vilja en god skoluppfostran och var någon tid under ynglingaåren bokhållare och bodbetjänt dels i Eslöv och dels i Malmö. År 1877 utvandrade han till detta land och kom till Cadillac, Mich., där han först fick befattning vid ett sågverk. I äktenskap förenades han med Karolina Miller 1881. Flyttade 1886 till Tustin, Mich., där han tillsammans med sin svåger Nels Stevenson började klädes- och speceriaffär, i vilken verksamhet han förblev, tills sjukdom det sista året gjorde honom oförmögen. Redan i yngre år hade Gud fått vinna hans hjärta, och var han därför varmt tillgiven det andliga och kyrkliga och inlade stor förtjänst i församlingen i Tustin, som han älskade med oegennyttig och uppoffrande kärlek. Allt vad han åtog sig sökte

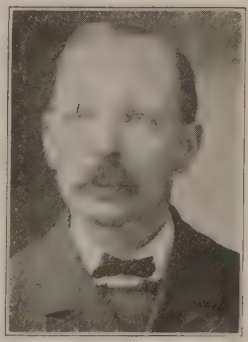

han utföra med den noggrannaste flit och pliktrohet. Aldrig tillät han andra intressen göra intrång på sina plikter, vare sig mot kyrkan eller något annat. Många förtroendeuppdrag blev han ock hedrad med och påkallad att utföra både i sin hemstad och i sin församling. Han var "president of the village bank and pres. for the village" och innehade flera ämbeten inom det "township", i vilket han bodde. Söndagsskolföreståndare var han i 33 år och diakon i 40 år. Ofta var han ombud till konferens- och synodalmöten och följde med stort intresse vad som blev utfört inom kyrkan i dess olika verksamhetsgrenar. Öm och hjälpsam var han mot dem som behövde hjälp. Hans hem var gästfritt. För präster och studerande stod det alltid öppet.

På hösten förra året började sjukdom att nedbryta hans krafter. Tåligt och stilla fördrog han lidandet. Några veckor före hans död beslöt han söka läkare i Cadillac, där en dotter var bosatt. I hennes hem och i samma stad, där han först haft sin bostad, fick han sluta sina dagar.

Såsom närmast sörjande lämnade han utom makan 3 barn, fru pastorskan M. LeVander i Watertown, Minn., medicine dr A. W. Lovene i Poplar Grove, Ill., samt fru Roy E. Watson, Cadillac, Mich.

Jordfästningen skedde under stort tillopp av begravningsgäster i Tustin, Mich., den 23 juli. Dr J. E. Rydbeck höll likpredikan över 2 Kor. 5: 1—10, och församlingens pastor J. A. Berg uppläste personalier. Minnet av den händangångne skall leva i välsignelse. M. L.

Ansikte mot ansikte

(Fri översättning från engelskan, sjunges efter "Face to Face".)

Jag vet ej nu, när jag skall nå
den evighet, som döljs för mig.
Jag vet det ej; jag kan ej få
se in i värld, som gömmer sig.
Tyvärr! Och bäst kanske det är.
Men tiden flyr, dess fröjd och ve,
när hän jag går, jag Herren får
se ansikte mot ansikte!
Ja, jag skall se hans ansikte
med dem som ömt jag älskat här.
Ja, jag skall se hans ansikte
och evigt bli där han nu är.

Än kommer liv, och än det går.
Se vintern flyr, och det blir vår.
Men syns ej alltid sol på höjd,

i mulen dag jag ock har fröjd.
Vad gör det väl, om år av lust
jag leva får, om år av ve?
Jag honom skall på stormfri kust
se ansikte mot ansikte.
Ja, jag skall se hans ansikte
och evigt bli där han nu är.

EMIL LUND.

DE SOM KOMMIT

Åt mig, den ringaste bland alla heliga, blev den nåden given att förkunna evangelium om Kristi outrannsakliga rikedom. Ef. 3:8.

Präster

ordinerade vid synodalmötet i Philadelphia, Pa., den 13 juni 1926, och deras nuvarande verksamhetsfält.

1. *Anders J. Anderson*, Norwich och Willimantic, Conn.

2. *H. Gottfred Berg*, Lead och Newell, So. Dak.

3. *Edwin S. Carlon*, Titusville, Pa.

4. *Edward E. Collin*, Augustana, St. Paul, och Hastings, Minn.

5. *Gunnar Goranson*, Stratford, Iowa.

6. *Albert J. L. Hemming*, Lily Lake, Ill.

7. *Rubert A. Hull*, White Plains och Pleasantville, N. Y.

8. *J. Gottfrid Larson*, Isle, Opstead och Malmo, Minn.

9. *Nels Lindau*, Sebeka, Deer Creek och Aldrich, Minn.

10. *Roger P. Oliver*, Moscow, Idaho.

11. *Gust Rehnstrom*, Elkhart, Ind.

12. *Carl W. Södergren*, Hermantown, Midway och Proctor, Minn.

13. *Ernest R. Weinhardt*, Fridley, Minn.

14. *G. Arndt Johnson*, Norway, Mich.

15. *Hjalmar W. Johnson*, Le Sueur, Minn.

16. *C. Wilbur Nelson*, intagen i Augustana-synoden från Kansas-synoden av Un. Luth. Church.

ANDERS J. ANDERSON

H. GOTTFRED BERG

EDWIN S. CARLON

EDWARD E. COLLIN

GUNNAR GORANSON

ALBERT J. L. HEMMING

RUBERT A. HULL

J. GOTTFRID LARSON

N. LINDAU

ROGER P. OLIVER

GUST REHNSTROM

CARL W. SODERGREN

ERNEST R. WEINHARDT

G. ARNDT JOHNSON

HJALMAR W. JOHNSON

WILBUR NELSON

Nyinvigda kyrkor

MINNESOTA-KONFERENSEN

Ebenezer Luth. Church. Minneapolis. Minn.

Redan 1916 beslutade församlingen att bygga ny kyrka. Så kastades landet in i det europeiska kriget, och ingenting kunde göras. Först den 29 augusti 1921 kunde kyrkobygget påbörjas. Den 12 mars 1922 hölls gudstjänst för första gången i den nya undervåningen. Hörnstenen lades den 2 augusti 1925, och invigning firades den 7 mars 1926.

Kyrkan är 87x66, byggd av tegel med Bedford stentrimming och kostar omkring $60,000.00. Edwins & Edwins, arkitekter, och Hoglund & Johnson, kontraktörer för den övre våningen.

O. A. Nelson, pastor.

Augustana-kyrkan i Sioux Falls, S. D. Denna kyrka är av tegel och s. k. Sioux Falls-granit. Den torde vara en av de mest noggrant byggda kyrkor inom vår konferens. Den är modern i minsta detalj. Bänkar, predikstol och altare äro beställda att passa kyrkans inre arkitektur. Egendomens värde är $50,000.00. J. Pearson.

Ebenezer Luth. Church, Minneapolis, Minn.

Augustana-kyrkan, Sioux Falls, So. Dak.

IOWA-KONFERENSEN

ST. JOHN'S EV. LUTH. CHURCH, ESSEX, IOWA.

St. Johns-församlingen i Essex, Ia., kyrka. Detta är församlingens tredje kyrka. Den andra i ordningen nedbrann den 2 apr. 1923. Medan ruinerna ännu voro rykande, samlades kyrkostyrelsen för att planlägga om uppförandet av en ny kyrka.

Hörnstenen till denna kyrka lades av pastor P. O. Bersell, Ia.-konf. v. pres., söndagen den 9 sept. 1923, och gudstjänst firades första gången

i kyrkans auditorium den 18 maj 1924. Invigningen förrättades under minnesrika högtidligheter av Ia.-konf. pres., dr A. T. Lundholm, den 10 aug. 1924, då även dr G. A. Brandelle, Aug.-synodens pres., var närvarande, tillika med åtskilliga av Stanton-distriktets pastorer.

Femtio-års-fest firades den 19—22 aug. 1926, då församlingens förra pastorer, dr P. Peterson och dr Theo. Seashore, voro närvarande. Utom dessa voro synodens pres., dr G. A. Brandelle, och Ia.-konferensens pres., dr A. T. Lundholm, samt Stanton-distriktets pastorer närvarande. Med glädje och tacksamhet till Gud får församlingen se tillbaka på alla dessa högtider.

Kyrkan är byggd i Tudor götisk stil av "dark mattface brick with Bedford stone trimmings". Taket, som är av tegelspån, uppbäres av stålbjälkar. Ytterväggarne äro 17 tum tjocka. Det större tornet är 64 fot högt. Kyrkans längd är 89 och bredden 59 fot. Den uppvärmes medelst "vapor vacuum" med två "sectional boilers", och har elektrisk belysning. Värmeledningsrummet, med kol- och vedrum, är 28 fot långt och 15 fot brett och beläget utom kyrkan under jorden.

I bottenvåningen, som är 10 fot hög, med alla fönster ovan jord, finnes ett större samlingsrum, kök, kommittérum, "cloak room", m. m.

Auditoriet, som är 30 fot högt, med "transepts" och läktare, har sittplatser för 500 personer. Taket är i Tudor götisk stil. Sakristian finnes på ena sidan och sångkörens rum på den andra sidan av altaret.

I kyrkans bakre del finnes en försal, och i det mindre tornet ett rum för mödrar och barn.

Fönstren äro kulörta med bibliska emblem, och de stora fönstren i de båda "transepts" föreställa "Jesus välsignar barnen" och "Jesus klappar på dörren". Det stora fönstret över ingången till kyrkan föreställer "den gode Herden". Den främre väggen över altaret prydes med en skön oljemålning, "Jesus i Gethsemane". Tavlan är målad av artisten Birger Sandzén.

Altaret, altarringen, predikstolen och dopfunten äro i vitt och guld. Allt det övriga träarbetet, bänkar, golv, m. m., är ek.

Kyrkan är försedd med en dyrbar Bennet-piporgel, ett utmärkt piano, "Haddorff Grand", och en präktig ringklocka i tornet. På altaret stå tvenne förgyllda elektriska ljusstakar, vardera med sju armar, och mellan dessa ljusstakar står ett förgyllt kors. Det har en harmonisk och fridfull prägel och stämmer till helig andakt. Man känner att man är i Herrens hus, och att högtidlig gudstjänst är det enda som passar i denna helgedom.

Kyrkan såsom den nu står, med tillbehör, kostar omkring $70,000.00.

Hr Harvey C. Peterson är kyrkans arkitekt, och byggmästarna äro John Lof & Sons, medlemmar av en av våra lutherska församlingar i Omaha, Nebr.

J. A. Holmén är församlingens pastor sedan 1906. Kärlek och frid råde inom St. Johns pastorat!

J. A. Holmén.

NEW YORK-KONFERENSEN

St. Olafs-församlingen, Baltimore, Md. Denna församling stiftades 1889, då 24 personer läto anteckna sig som s. k. "charter members". Av dessa återstå nu blott 2, nämligen fru Henriette Thistle och fru Anna Appeltofft. Följande pastorer ha betjänat församlingen: E. F. Ronge, E. O. Low, E. Shoen, O. M. Anderson och A. J. Enstam. Tillfälligtvis: Dr C. A. Blomgren och pastor C. A. Bergendoff. Likaså flera studerande. År 1898 intogs församlingen i New York-konferensen och Augustana-synoden. Den gamla kyrkan byggdes 1899 och var i bruk till 1924, då den nya togs i besittning. Under en tid av 35 år ha omkring 200 personer tillhört församlingen

Församlingens nuvarande lärare, pastor F. N. Anderson, upptog verksamheten den 10 apr. 1917. Hans första värv blev att betala gamla skulder, i vilka församlingen häftade till samfundet. Därnäst att samla medel till prästhus, som senare såldes för $6,000.00, en ren förtjänst av $3,550.00. Den nya kyrkan, som är uppförd av "Cement Blocks" och värderad till $18,000.00, invigdes den 7 mars 1926. Vänner till hemmissionen inom vår synod ha hjälpt till att bygga denna kyrka, för vilket församlingen står i stor tacksamhetsskuld till dessa givare.

Församlingens tillväxt har gått sakta, men den har likväl lyckats hålla sig vid liv. Före första kyrkobygget förde den ett tynande liv, men efteråt levde den upp på nytt igen. Dock gick den under de ofta långa vakanserna tillbaka igen, så

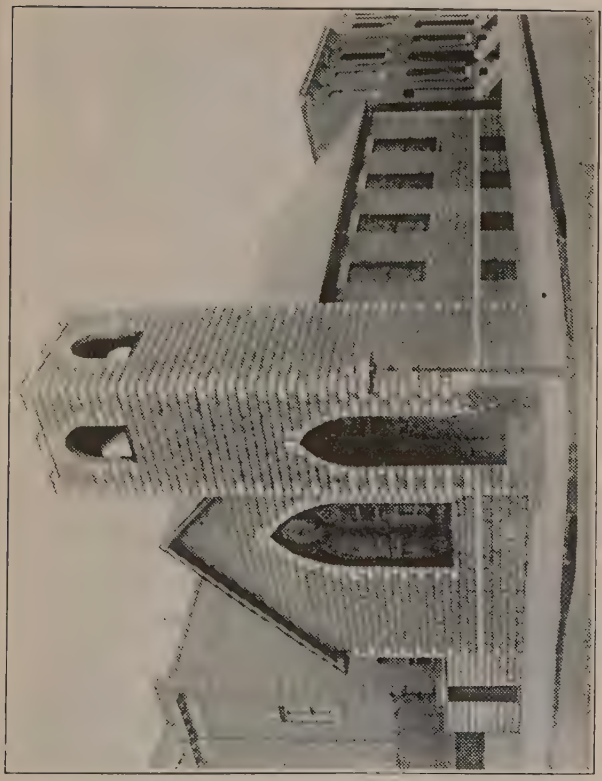

St. Olafs-förs:ns kyrka, Baltimore, Md.

att 1917 gavs det endast 10 medlemmar, vilka bidrogo till församlingens underhåll. Den första gudstjänsten i den nya kyrkan hölls julottan 1924. Fullt färdig blev den ej förrän vid pingsten följande år, då den första konfirmationen ägde rum. På egendomen vilar en skuld på blott $4,500.00. Man hoppas, att församlingen nu skall gå framåt med raska steg. Vile Guds välsignelse över detta hans verk!

F. N. ANDERSON.

RED RIVER VALLEY-KONFERENSEN

First Luth. Church i Hines, Minn., stiftades i J. F. Johnstons hem den 10 nov. 1915. Pastor J. H. Randahl var ordförande. Han hade hållit första gudstjänsten i detta samhälles skolhus den 25 juli samma år. Vid första mötet valdes en byggnadskommitté, och hörnstenen lades den 31 juli 1917. Undervåningen inreddes och tjänade för gudstjänsterna under en följd av år. A. Westlund betjänande tvenne med ordets förkunnelse. Pastor G. Lindau tog vård om verksamheten efter sin ordination i juni 1921 och installerades den 31 aug. Prästbostället uppfördes 1921. Lindau avflyttade i aug. 1925. Den fullt färdiga kyrkoegendomen, värderad till $9,000.00, är nästan skuldfri. Det hela är ett vackert bevis på nybyggarnas trohet, flit och uppoffring, och den 28 juli 1926 var en stor högtidsdag, då helegdomen invigdes av konferensens ordförande Oscar O. Gustafson.

J. B. S.

First Luth. Church, Hines, Minn.

20437

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500

All items are subject to recall.

...ICAL SEM...
LIBRARY